

ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ!

(මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය)

පූජ්‍ය කිරිබත්ගොඩ ඤාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ

ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ...!

(මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය)

පූජ්‍ය නිර්ඛන්ගොඩ ඤාණානන්ද
ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රකාශනය
දයාවංග ජයකොඩි සහ සමාගම

දයාවංශ ජයකොඩි සහ සමාගම

101 සහ 112, පූජ්‍ය ඇස්. මහින්ද හිමි මාවත, මරදාන, කොළඹ 10.
දුරකථන සහ ෆැක්ස් : 2695773 / 2696653

ISBN 955-551-211-6

මුද්‍රණය :

දයාවංශ ජයකොඩි සහ සමාගම - මුද්‍රණ ශිල්පියෝ

163/4, සිරිධම්ම මාවත, මරදාන, කොළඹ 10.

කාර්යාලය : 112, පූජ්‍ය ඇස්. මහින්ද හිමි මාවත, මරදාන, කොළඹ 10.

සාදර සිතින් පිළිගන්වමි...

අතිශයින්ම දුර්ලභව ලද
මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ
සනාතන රැකවරණය උදෙසා
තම චින්තනය මෙහෙයවා ගැනීමේ
හැකියාවෙන් යුතු
භාග්‍ය සම්පන්න මනුෂ්‍යයින් වෙත

පූජ්‍ය කිරිබත්ගොඩ ඥාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ලියූ
බෞද්ධ ග්‍රන්ථ:

ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ

අපේ බුදු සමිඳු තවම වැඩ වෙසෙති

විස්මිත අවබෝධය

සැදැහැවතුන්ගේ වන්දනා පොත

ඒ අමා නිවන් දුටු රහතන් වහන්සේලා

ඒ අමා ගීතය

බුදු සමිඳු දැකගනිමු

ධම්ම පදය

අදුර විනිවිද එළිය දකින්නට

සිඟිති ලොවට බුදු සමිඳු වඩිනවා

සත්‍ය සොයා යෑම (ස්වයං ලිඛිත චරිතාපදානය)

මිනිසක් බවින් එල නෙලමු

අමා දම් රස වෑහෙන විස්තරාර්ථ ධම්ම පදය- 1 (යමක වර්ගය)

අමා දම් රස වෑහෙන විස්තරාර්ථ ධම්ම පදය- 2 (අප්පමාද වර්ගය)

අමා දම් රස වෑහෙන විස්තරාර්ථ ධම්ම පදය- 3 (චිත්ත වර්ගය)

ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ
(මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය)

© පූජ්‍ය කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ

පළමුවැනි මුද්‍රණය:- ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ 2544 ක් වූ ඇසල පුර පසළොස්වක ලක් රිවි
දින හෙවත් 2000 ජූලි මස 30 වැනි දින

පිටකවර නිර්මාණය:-

ආනන්ද ජාගොඩ

සම්පාදක ගෙන්

අප දන්නා කාලයේ සිට වෙන කවරදාත් වඩා ධර්මය ගැන කතාබස් කිරීමේ උනන්දුවක් වර්තමානයේ පවතින බව පැහැදිලිව පෙනෙන කරුණකි. එය යහපත් නිමිත්තක් ලෙස සැලකිය හැකියි.

එහෙත් තමා විසින් සොයමින් සිටින, කතාබස් කරමින් සිටින ඒ ධර්මය කුමක්දැයි තමාටවත් නිරවුල් ලෙස තෝරා බේරා ගැනීමේ හැකියාවක් බොහෝ දෙනෙකු තුළ තිබේද යනු සැක සහිතයි. එයට හේතුව සද්ධර්මයේ නාමයෙන් විවිධ මතිමතාන්තර, වාද විවාද වලින් සංකීර්ණ වූ පරිසරයක් තිබීමයි.

සමහරුන් ධර්මය හැටියට පවසන්නේ පුද්ගලිකාර දේවල්ය. කා-බී, හැඳ-පැළඳ ජීවත් වීම උදෙසාම පමණක් ධර්මය කතා කළ යුතු බව කියයි. මෙලොව හා පරලොව දෙක්හිම සුරක්ෂිත භාවය පිණිස මේ ජීවිතය තුළ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කිරීමේ වටිනාකමක් ඔවුහු නොදකිති. එය මහත් අවාසනාවකි. එබඳු පිරිස ගෙන් ධර්මය ඇසීම තුළ ධර්මයෙන් ඵල නෙළාගත නොහැකිය. එබඳු ධර්මයක් අසා අන්ධබාල පෘථග්ජන භාවයෙන් නම් මේ ජීවිතය කිසිදිනක නිදහස් කරගත නොහැකිය. එහෙත් නිතිපතා ධර්මයේ ගුණ පාළියෙන් කියන ඔබ එහි තේරුම් ඉගෙන ගෙන තිබේද?

බුදුරජාණන්වහන්සේ වදාළ ශ්‍රී සද්ධර්මය

(ස්වාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ), මේ ජීවිතය තුළදීම දැකිය හැකි නම් (සන්දිට්ඨික), සෑම කාලයකම අවබෝධ කළ හැකි නම් (අකාලික), ඇවිත් අවබෝධ කරන්න යයි හඬ ගා පෙන්වා දිය හැකි නම් (ඒහි පස්සික), තමා තුළින්ම දැක්ක යුතු නම් (ඕපනයික), බුද්ධිමත් මනුෂ්‍යාට ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගත හැකි නම් (පච්චත්තං වේදිතබ්බෝ විඤ්ඤානි), නොපෙනෙන ලෝකයක, නොපෙනෙන අනාගතයකට ධර්මාවබෝධය කල් දැමීමේ සමහරුන්ගේ තීරණයන්හි ඇති භයානකකම සිතින් සිතාගත නොහැකි තරම් මෝහ මූලිකය.

ධර්මය වනාහී මේ ජීවිතයේදී අවබෝධ කළ නොහැකි දෙයක් නම් බුදුවරුන්ගේ පහළවීමෙන්, සද්ධර්මය දේශනා කිරීමෙන් ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? යම් හෙයකින් මේ ජීවිතයේදී ධර්මය අවබෝධ නොකළ හැකි නම් කිසිදාක රහතන් වහන්සේලා, මාර්ගඵල ලාභීන් පහළ විය නොහැකිය. එහෙත් ඓතිහාසිකව කෝට්ඨාරයකටත් වඩා ඔප්පු වී තිබෙන සත්‍යය එය නොවේ. මේ ජීවිතයේදීම අරහත්වය සාක්ෂාත් කළ උතුමෝ අපමණවත් සිටියහ. මාර්ගඵල ලාභීහු අපමණවත් සිටියහ. දැනුදු මේ සද්ධර්ම මාර්ගයේ අල්ප මාත්‍ර අඩුපාඩුවක් නැත. ඒ ගැන කිසිසේත් සැක උපදවා ගත යුතු නැත. මේ සද්ධර්මය ඉරහදවත් වඩා ප්‍රභාස්වරය; ජීවමානය ඔව්! ජීවමානය!

ඉතින් මේ ජීවමාන ශ්‍රී සද්ධර්මය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ විධි නොපිරිහෙලා අනුගමනය කරන්නම්, අදද ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කළ හැකිය. ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙන් ජීවිතය අවබෝධ කිරීම නම් වූ එහි ඵල නෙළා ගත හැකි බව ඒකාන්ත සත්‍යයෙකි.

සැදැහැති ශ්‍රාවකයින් ඊනියා ධර්ම විවරණ වලින් අහේතුක පසු බැමක් ඇති කර නොගත යුතුය. සැක නොකළ යුතුය. ගිහි ජීවිතයේදී මාර්ගඵල ලැබිය හැකිද යනු සමහරුන් අසන බොළඳ ප්‍රශ්නයකි. ගිහි ජීවිතයේ මාර්ගඵල නොලැබිය හැකි නම්, කිසිදාක නොලැබිය හැකිය. එහෙත් ගිහි ජීවිතය තුළ ආර්ය මාර්ගය පුරුදු පුහුණු කොට එහි ඵල නෙළා ගත් අපමණ ගිහි පිරිස් වූහ. පැවිද්දන් ගැන කවර කථාද?

මාර්ගය යනු ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. සතර සතිපට්ඨානය ඔස්සේ ඒ මාර්ගය අනුගමනය කළ යුතුයි. ඵලය යනු ඒ මාර්ගය අනුගමනය කිරීම තුළින් තමා තුළ ඇති වන ජීවිතාවබෝධය නිසා සංයෝජන ධර්මයන් ප්‍රහීන වීමයි. එය තනිකරම අවබෝධයක් තුළින් ඇති විය යුතු දෙයකි. 'මට අසවල් මාර්ගය - ඵලය පහළ වේවා!' "මට අසවල් ඤාණ පහළ වේවා'යි අධිෂ්ඨාන කරමින් මායාකාරී සිතේ මායාවන්ට හසු වීම මූළාවේම කොටසක් මිස වෙන දෙයක් නොවේ. සමහරුන් පෙන්වා දෙන පිළිවෙලට එසේ අධිෂ්ඨාන බලයෙන් මගඵල ලැබිය හැකි නම් බුදුන් වදාළ ධර්මයක් කුමකද?

මහත් කැපවීමකින් සකස් කරණ ලද "ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ!" නම් වූ මේ "මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර විවරණය එක් වරක් පමණක් කියවා පසෙක තබන්න එපා! හස්තසාර වස්තුවක් පරිද්දෙන් ඔබ ළඟම තබා ගෙන යළි යළිත් කියවන්න. යළි යළිත් තේරුම් ගන්න. යළි යළිත් පුරුදු පුහුණු කරන්න.

එවිට දුර්ලභව ලද මේ මිනිස් ජීවිතය ඒකාන්තයෙන්ම සතර අපායෙන් නිදහස් වීම පිණිසත්,

සංසාර දුකින් එතෙර වීම පිණිසත් අතිශයින්ම ආශ්චර්යවත් වූ මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ඒකාන්තයෙන්ම උපකාරී වනු නියතය.

මේ ග්‍රන්ථ රත්නය සකස් කිරීමේ දී මහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් යුතුව මට උපකාරී වූ සැමට මේ බුදු සසුනේදීම ධර්මාවබෝධය වේවා!

මේ අමූල්‍ය ග්‍රන්ථරත්නය පිළිබඳ අපගේ අදහස අප කළ්‍යාණමිත්‍ර දයාවංශ ජයකොඩි මහතා වෙත යොමු කළ සැණින්ම මෙය සැදැහැවත් ඔබ අතට පත් කිරීමට එතුමා බලවත් කැමැත්තෙන් ඉදිරිපත් විය.

එතුමා ඇතුළු එම පවුලේ සැමටත්, දයාවංශ ජයකොඩි සහ සමාගමේ කාර්ය මණ්ඩලයටත් ජීවිතාවබෝධය පිණිස මේ පින හේතු වේවා!

සියලු බුද්ධිමත් මනුෂ්‍යයින් හට තම චින්තනය තමාගේම ජීවිතාවබෝධය පිණිස යොමු කරගැනීමේ හැකියාව ඇතිවේවා!

කිරිඳිගොඩ ඤාණානන්ද හිමි

මහමෙව්නාව භාවනා අසපුව,
වඩුවාව,
පොල්ගහවෙල.
දුරකතන : 037-2244602

මූලික කරුණු

නමස්කාර පාඨය විස්තර කිරීම	
සහ සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ නිදන කථාව	13
දුකින් මිදීමේ ඒකායන මාර්ගය	26
කායානුපස්සනාව පිළිබඳ මූලික විස්තරය	30
වේදනානුපස්සනාව පිළිබඳ මූලික විස්තරය	41
චිත්තානුපස්සනාව පිළිබඳ මූලික විස්තරය	47
ධම්මානුපස්සනාව පිළිබඳ මූලික විස්තරය	52
විශේෂ විස්තරය	59
කායානුපස්සනාව	
ආනාපානසති භාවනාව	69
ඉරියව් භාවනාව	94
සම්පජාන භාවනාව	99
පිළිකුල් භාවනාව	106
ධාතු මානසිකාරය	119
නව සිව්ථිකය	129
වේදනානුපස්සනාව	170
චිත්තානුපස්සනාව	185
ධම්මානුපස්සනාව	
පංච නිවරණ කොටස	195
පංච උපාදානස්කන්ධ කොටස	213
ආයතන කොටස	226
බෝධ්‍යාංග කොටස	245
චතුරාර්ය සත්‍යය	
දුක්ඛ සත්‍යය	266
සමුදය සත්‍යය	304
නිරෝධ සත්‍යය	317
මාර්ග සත්‍යය	331
සතිපට්ඨානය වැඩිමේදී ලැබෙන ප්‍රතිඵල	351

නමෝනස්ස හගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

● පදගනාර්ථ

නමෝ: ගෞරවාදර නමස්කාරය වේවා! නස්ස හගවතෝ: ඒ පරමෝත්තම භාග්‍යවන්ත වූ, අරහතෝ: සියලු කෙලෙසුන් දුරුවීම නිසා සදා පිටිතුරු සිතක් ඇති, සම්මා සම්බුද්ධස්ස : ස්වකීය චුත්‍රමය අධිෂ්ඨාන බලයෙන්ද, පරම ගම්භීර ඥාණ බල මහිමයෙන්ද යුතුව, ගුරුපදේශ රහිතව, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයන් අවබෝධ කොට, සමයක් සම්බුද්ධත්වයට පත් වී වදාළ, අපගේ ධර්ම ස්වාමී වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට,

● පද ගැලපීම

ඒ පරමෝත්තම භාග්‍යවන්ත වූ සියලු කෙලෙසුන් දුරුවීම නිසා සදා පිටිතුරු සිතක් ඇති, ස්වකීය චුත්‍රමය අධිෂ්ඨාන බලයෙන්ද, පරම ගම්භීර ඥාණ බලමහිමයෙන්ද යුතුව, ගුරුපදේශ රහිතව චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයන් අවබෝධ කොට සමයක් සම්බුද්ධත්වයට පත් වී වදාළ අපගේ ධර්ම ස්වාමී වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට ගෞරවාදර නමස්කාරය වේවා!

● විස්තර

මුළු හදවතින්ම තෙරුවන් සරණ යාමෙන් තථාගත ශ්‍රාවක භාවයට පත්වන දෙව් මිනිස් පිරිස නිතොර බුදුගුණ සිහිකරමින් කල්

යවති. එවිට ඔව්හු තම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ මහා කරුණා - මහා ප්‍රඥ - ඉරිඬි බල ආදී අපමණ ගුණ දකිමින් අසීමිත සතුටක් ලබති. එකල්හි හදවතෙහි පිරි ඉතිරි යන ශ්‍රද්ධා භක්තිය වෙනුවෙන් නිරායාසයෙන්ම ඔවුන්ගේ මුවගට නැංවෙන ගෞරවාදර උත්තම නැමදීම මෙයින් හැඟවේ.

01. ඒවං මේ සුභං

01. පදගනාර්ථ

ඒවං: මේ ආකාරයෙන්, මේ: මා විසින්, සුභං: අසා දැනගන්නා ලදී.

01. පද ගැලපීම

මා විසින් මේ ආකාරයෙන් අසා දැනගන්නා ලදී.

01. විස්තර

මේ වැකිය පවසන ලද්දේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපස්ථායකයාණන් වූ මහරහත් ආනන්ද මාහිමියන් වහන්සේ විසිනි. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් තෙමසකට පසුව දඹදිව, රාජගහ නුවර, “සප්තපර්ණි” නම් ගල්ලෙන ඉදිරිපිටදී මහරහත් මහා කාශ්‍යප මාහිමියන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් ප්‍රථම ධර්ම සංගීතිය සිදුවිය. එහිදී පන්සාළිස් වසරක් මුළුල්ලේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙවි මිනිස් ලෝ සතුන් කෙරෙහි පතළ මහා කරුණාවෙන් වදාළ ධර්මය හා විනය ඉතා ක්‍රමානුකූල ලෙස සංග්‍රහ විය. ධර්මය ඇතුළත්ව තිබෙන්නේ ‘නිකාය’ හෙවත් ‘කොටස’ නමින් හැඳින්වෙන පූජනීය ග්‍රන්ථ රත්නයන්ටය. මේ ‘මහා සතිපට්ඨාන’ සද්ධර්ම දේශනාව අයත් වන්නේ ‘දීඝ නිකාය’ නමින් හැඳින්වෙන කොටසටය.

එම ප්‍රථම ධර්ම සංගීතියේදී මහරහත් ආනන්ද මා හිමියන් වහන්සේ විසින් ජීවමාන බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතින් මේ ‘මහා

සතිපට්ඨාන' සද්ධර්ම දේශනාව අසා දැනගත් බව පෙන්වා දුන් අයුරුය.

02. ඒකං සමයං භගවා කුරුසු විහරති, කම්මාස්සදම්මං නාම කුරුනං නිගමෝ.

02. පදගතාර්ථ

ඒකං සමයං: එක්තරා අවස්ථාවකදී, භගවා: පරමෝත්තම භාග්‍යවන්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, කුරුසු: 'කුරු' නමින් හැඳින්වෙන ප්‍රදේශයන්හි (වර්තමාන ඉන්දියාවේ දිල්ලියෙහි), විහරති: (වාරිකාවේ වඩින අනරතුර) වැඩවාසය කරන සේක, කම්මාස්සදම්මං නාම: 'කම්මාස්සදම්ම' නමින් ඇති, කුරුනං නිගමෝ: කුරු ප්‍රදේශවාසීන්ගේ කුඩා නගරයෙහි,

02. පද ගැලපීම

එක්තරා අවස්ථාවකදී පරමෝත්තම භාග්‍යවන්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, 'කුරු' නමින් හැඳින්වෙන ප්‍රදේශයන්හි (වර්තමාන ඉන්දියාවේ දිල්ලියෙහි), කම්මාස්සදම්ම නමින් ඇති කුරු ප්‍රදේශවාසීන්ගේ කුඩා නගරයෙහි (වාරිකාවේ වඩින අනරතුර) වැඩවාසය කරන සේක.

02. විස්තර

මෙම 'මහා සතිපට්ඨාන' සූත්‍ර දේශනයට විස්තර වර්ණනා සපයන බොහෝ පොත්පත්වල 'කුරු' ජනපදයටම පමණක් ඇතැයි සැලකෙන සුවිශේෂ ලක්ෂණ කීපයක් පෙන්වා දී තිබේ.

එනම් 'මේ කුරු ප්‍රදේශය බතින් බුලතින් ආසාද වූ ඉතා සමෘද්ධිමත් නගරයකි. එම ප්‍රදේශවාසීහුද උපතින් ලද වහා වැටහෙන නුවණින් යුක්තයහ. සාමාන්‍ය ජනයා නානතොටේ පවා සතිපට්ඨානය ගැන කතාබස් කරති. දැසි දැස්සෝද සතිපට්ඨානය

පුරුදු කරති. කොටින්ම ගිරවුන් වැනි තිරිසන් සතුන් පවා සතිපට්ඨානය පුරුදු කරති.’

එහෙත් බුද්ධිමත් ජනයා විසින් ‘බුද්ධ වචනය’ ලෙස මහත් සම්භාවනාවෙන් පිළිගන්නා ‘සුත්‍ර ධර්මයන්’ නුවණින් හදාරණ කල්හි පෙනී යන්නේ ‘කුරු’ ජනපදවාසීන්ටම පමණක් ඇතැයි සැලකෙන ඒ සුවිශේෂ ලක්ෂණ ‘මහා සතිපට්ඨාන’ සද්ධර්ම දේශනාව කෙරෙහි ගෞරවය නිසා අතිශයෝක්තියෙන් ගොඩනගන ලද හුදු කථාන්දර බවයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ බොහෝ විට වාරිකාවේ වඩින්නේ තනිවම නොවේ. නිරතුරුවම සසර දුකින් මිදීම පිණිසම ධර්ම විනය හදාරමින් සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් වඩමින් සිටින ශ්‍රාවක භික්ෂූන් වහන්සේලාද පිරිවරාගෙනය. එහෙයින් වාරිකාවේ වඩින අතර තාවකාලික නවාතැන්වල වැඩසිටිද්දී සද්ධර්මය දේශනා කිරීම උන්වහන්සේගේ සිරිතයි. එබඳු අවස්ථාවක් ‘කම්මාස්සදම්ම’ නගරයෙහිදීද උදාවිය. එහිදීය උන්වහන්සේ තම ශ්‍රාවක භික්ෂූන් වහන්සේලා අමතා මේ සද්ධර්ම දේශනය වදාරණ ලද්දේ. සතිපට්ඨානය විස්තර වශයෙන් දැනගැනීමේ බලවත් ආශාවක් එම ශ්‍රාවකයින් තුළ තිබෙන්නට ඇත.

‘සතිපට්ඨාන’ නම් වූ මෙම දේශනය ගැන අතිශයෝක්තියෙන් ඇති කරගෙන තිබෙන මේ අනවශ්‍ය කථාන්දර නිසා සද්ධර්මය පිළිබඳ නොදත් බොහෝ දෙනෙකුත් හිතාගෙන සිටින්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනෙකුත් දේශනා තුළ ‘සතිපට්ඨානය’ විස්තර නොවන බව වැනි අදහස්ය. එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා තුළින්ම මේ පිළිබඳව යථා තත්වය විමසා දැනගැනීම ප්‍රයෝජනවත්ය.

වරක් සද්ධර්මය විස්තර වශයෙන් වටහාගත යුත්තේ කෙසේදැයි වුන්ද හිමියන්ට විස්තර කරන බුදුරජාණන් වහන්සේ ‘සද්ධර්මය’ යන වචනයට අර්ථ දක්වා වදලේ මෙසේය.

“පින්වත් වුන්දයෙනි, මා විසින් (ගුරුපදේශ රහිතව) ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ඇති කර ගත් අවබෝධ ඥාණයන් තුළින් මේ සද්ධර්මය දේශනා කරනු ලබන්නේ. එමෙන්ම බොහෝ දෙව් මිනිස් ජනයා

කෙරෙහි හිත සුව පිණිස, සියලු ලෝකවාසීන් කෙරෙහි මහත් අනුකම්පාවෙනි දෙසනු ලබන්නේ, මේ 'සද්ධර්මය' ලෙස මා විසින් නොයෙක් ක්‍රමයෙන් විස්තර කර දක්වන්නේ කුමක්ද?"

"එනම් වුන්දයෙනි, මේ සතර සතිපට්ඨානයය. සතර සමායක් ප්‍රධාන වීර්යය. සතර සාද්ධි පාදය. (සද්ධා - විරිය - සති - සමාධි - පඤ්ඤා යන අවබෝධය පිණිස තමා තුළ පිහිටන) ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පසය. බල ධර්ම පසය. බෝධාංග ධර්ම සතය. අංග අටකින් සමන්විත ආර්ය මාර්ගයය."

(පාසාදික සුත්ත - දී.නි.)

මෙවැනිම අවස්ථාවකදී බුදුරජාණන් වහන්සේ සමගි සම්පන්නව සද්ධර්මයට එකඟ වන ආකාරය පෙන්වා දුන්න. එහිදී උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් අතර ආරවුලක් ඇති නොවන පරිදි සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීම පිළිබඳ ආනන්ද හිමියන්ගෙන් මෙසේ විමසූහ.

"පින්වත් ආනන්දයෙනි, මා විසින් (ගුරුපදේශ රහිතව) ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ඇති කරගත් අවබෝධ ඥාණයෙන් දේශනා කළේ කුමන ධර්මයක්ද? එනම් ආනන්දයෙනි, මේ සතර සතිපට්ඨාන, සතර සමායක් ප්‍රධාන වීර්යයාදී සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන්ය. පින්වත් ආනන්දයෙනි, ඒ මේ සද්ධර්මය පිළිබඳව දෙපසකට බෙදී වාද විවාද කරමින් සිටින භික්ෂූන් දෙදෙනකු ඔබ කොතැනක හෝ දැක තිබේද?"

"නැත භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ සද්ධර්මය පිළිබඳව දෙපසකට බෙදී වාදවිවාද කරමින් සිටින භික්ෂූන් දෙදෙනෙකු මා කිසිතැනක දැක නැත. එහෙත්, භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඇවෑමෙන් පසු භික්ෂූන් අතර ජීවන ප්‍රතිපදාව ගැන හෝ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරාදී සීලය ගැන හෝ වාදවිවාද පටන් ගත්තොත් ඒකාන්තයෙන්ම දෙවිමිනිස් ලෝකයාට මහත් විපතකි."

"පින්වත් ආනන්දයෙනි, සැබැවින්ම ජීවන ප්‍රතිපදාව ගැන හෝ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරාදී සීලය ගැන හෝ භික්ෂූන් අතර වාද විවාද හටගනිත් නම් එය එතරම් බලවත් නැතැයි කිවයුතුය. එහෙත් ආනන්දයෙනි, යම් හෙයකින් මේ සද්ධර්ම මාර්ගය ගැන හෝ

අවබෝධය පිණිස අනුගමනය කෙරෙන වැඩපිළිවෙල ගැන හෝ වාදවිවාද පැන නගින්නම් එය වනාහී දෙවිමිනිස් ලෝකයාට ඒකාන්තයෙන්ම මහත් විපතකි.”

(සාමගාම සූත්ත - ම.නි.)

මෙයින් එක් කරුණක් ඉතාම පැහැදිලිව පෙනේ. එනම් ඉතාම පැහැදිලිව අවබෝධ කරගත හැකි ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ දහම් දෙසා ඇති බවයි. ඒ ‘බුද්ධ චවනය’ හරියාකාර ලෙස තේරුම් ගැනීමක් ශ්‍රාවකයා තුළ තිබිය යුතුය. එසේ නොමැති වූ විට විවිධාකාර අර්ථ කථනයන් සමඟ ධර්මය මිශ්‍ර කර ගනිමින් මංමුළාවක පත්වීමට බොහෝ විට ඉඩ තිබේ. සතිපට්ඨාන ධර්මය පිළිබඳවද දැනගත යුත්තේ මෙසේමය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සියලු සද්ධර්මය සතිපට්ඨානය මුල් කොට ගත් සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන්ට අයත් බව දැන් ඉතා පැහැදිලිය.

වරෙක උත්තිය නම් තවුසෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ අනවශ්‍ය ප්‍රශ්න රාශියක් උත්තරවහන්සේගෙන් අසන්නට පටන් ගති. ඔහුගේ අවබෝධය පිණිස හේතු නොවන ඒ ප්‍රශ්න පසෙක තැබූ උත්තරවහන්සේ ඉතා කෙටියෙන් මෙසේ වදාළහ.

“උත්තිය තාපසය, මා විසින් මේ සද්ධර්මය දෙසනු ලබන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කරගත් පැහැදිලි නුවණකිනි. එහෙයින් මේ සද්ධර්මය සත්වයන්ගේ පිරිසිදුභාවය පිණිස (සත්තානං විසුද්ධියා) පවතී. සෝක කිරීම්, වැළපීම් වලින් අත්මිදීම පිණිස (සෝක පරිද්දවානං සමතික්කමාය) පවතී. කායික - මානසික දුක්වලින් නිදහස්වීම පිණිස (දුක්ඛ දෝමනස්සානං අත්ථංගමාය) පවතී. පරම සත්‍යය යනු කුමක්දැයි අවබෝධ කරගැනීම පිණිස (ඤායස්ස අධිගමාය) පවතී. අමා මහා නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීම පිණිස (නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය) පවතී. උත්තිය තාපසය, මේ අරමුණ මුල්කොටය මා විසින් සද්ධර්මය දෙසනු ලබන්නේ.”

මෙලෙසින් සද්ධර්මය දේශනා කිරීමෙහිලා උත්තරවහන්සේගේ මූලික අරමුණ විස්තර කළ කල්හි උත්තිය තවුසා ඊළඟට අසනු ලැබුවේ වර්තමානයේ සද්ධර්මය නොදත් බෞද්ධ නාමධාරීන් අසන වර්ගයේ ප්‍රශ්නයකි.

"හොඳයි, එහෙමනම් හවත් ගෞතමයන් විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂව අවබෝධ කරගත් ඥානයෙන් යුතුව, ඔය අරමුණින් යුතුව දහම් දෙසන විට, ඒ ධර්මය අසා මුළු ලෝකයම නිවන් දකිනවාද? එසේ නැතිනම් ලෝකයෙන් තුන් කාලක් නිවන් දකිනවාද? එසේත් නැතිනම් ලෝකයෙන් භාගයක් නිවන් දකිනවාද?"

අනවශ්‍ය ප්‍රශ්න මත්තේම සාඩම්බර ලෙස හැපෙමින් සිටින මේ තවුසාගේ ලාමක ප්‍රශ්නයට උන්වහන්සේගේ පිළිතුර වූයේ නිහඬව වැඩසිටීමය. එවිට ආනන්ද හිමියන් උත්තිය තවුසා අමතා වදලේ අනවශ්‍ය ප්‍රශ්න මත්තේතම කාලය අපතේ හරින කාටත් වටිනා උපදෙසකි.

"උත්තිය තාපසය, ඔබ පිළිතුරු සෙවීමට පළමුව ප්‍රශ්නය තෝරා බේරා ගත යුතුය. ඔය ප්‍රශ්න ඇසිය යුත්තේ ඔය පිළිවෙලට නොවේ 'මේ ලෝකයේ යමෙක් නිවන් අවබෝධ කරත් නම් ඒ කුමන ධර්මයක් වැඩීමෙන්ද?' කියාය ඔය ප්‍රශ්නය ඇසිය යුත්තේ. එවිට ඒ ප්‍රශ්නයට සද්ධර්මයේ පිළිතුර මෙය වේ."

"අතීතයේ යම් කෙනෙක් නිවන් අවබෝධ කළාහුද, අනාගතයේ යම් කෙනෙක් නිවන් අවබෝධ කරන්නාහුද, වර්තමානයේ යමෙක් නිවන් අවබෝධ කරත් ද, ඒ සියලු දෙනාම සිත අපිරිසිදු කරන අකුසල ධර්ම දුරුකොට සතර සතිපට්ඨානයේ මනාකොට සිත පිහිටුවා ගෙන හරියාකාර ලෙස අවබෝධය පිණිස පවතින අංග හත (සප්ත බෝධ්‍යංග) දියුණු කරගැනීමෙනි."

(උත්තිය සුත්ත - අං. නි.)

එසේ නම් සද්ධර්මය හැටියට බුදුරජාණන්වහන්සේ වදාළ තාක් සියලු ධර්මය යථොක්ත පාරිශුද්ධ අරමුණින් කිසිසේත් වෙන් වී නොමැත.

එක් අවස්ථාවකදී බුදුරජාණන් වහන්සේ සිය ශ්‍රාවක පිරිසට වදාලේ දූක පිණිස හේතුඵල දහම සකස් වන ආකාරය (පටිච්චසමුප්පාදය) ගැනය. එමෙන්ම එම දූකින් මිදීම පිණිස හේතුඵල දහම අවබෝධ කරගත යුත්තේ කෙසේද යන්න ගැනය. එම දේශනය අවසානයේ සිය ශ්‍රාවකයින් අමතා උන්වහන්සේ මෙසේ වදාළහ.

“පින්වත් මහණෙනි, මෙය සිදුවන්නේ මේ ක්‍රමයටමය. වෙනත් ක්‍රමයකට නොවේ. එහෙයින් අවබෝධ කළ යුතු සත්‍ය තත්ත්වය මෙය බව අදහාගන්න. මුළු හදවතින්ම අදහාගන්න. මෙය අවබෝධ කර ගනිමින් නිසැක බවට පත්වෙන්න. සැකයෙන් එතෙරවන්න. මේ ක්‍රමය අවබෝධ කරගැනීම තුළින් ඒකාන්තයෙන්ම ඔබට සියලු දුක් කෙළවර කළ හැකිය.”

(පරිච්ඡේද සූත්ත - සං. නි.)

එම දේශනය තුළ විස්තර වී තිබෙන්නේ පටිච්ච සමුප්පාදයයි. ‘සතිපට්ඨාන’ යන වචනය එහි ඇතුළත් වී නැත. ‘සතිපට්ඨානය’ යනු කුමක්දැයි සද්ධර්මය තුළින් හරියාකාර ලෙස අවබෝධ කර නොගත් විමසීම් රහිත ශ්‍රාවකයා කුමක්ද සිතන්නේ? එම දේශනය ‘සතිපට්ඨානය’ට අයිති නැති බවයි. එහෙත් එම දේශනය කෙළින්ම ‘ධම්මානුපස්සනාවට’ අයත් වේ. සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමේදී ශ්‍රාවකයාගේ සිත නැමී පවතින්නේ සතර සතිපට්ඨානයටමය. කොටින්ම කීවොත් ‘සතිපට්ඨානය’ යනු කුමක්දැයි හරියාකාර ලෙස අවබෝධ කරගත් ශ්‍රාවකයා හට සෑම බුද්ධ දේශනයකින්ම මනාකොට ‘සතිපට්ඨානය’ දැක්ක හැකිය.

ගුරුපදේශ රහිතව තමන් වහන්සේ විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස අවබෝධ කරගත් මේ විස්මිත ඥාණ සම්භාරය පිළිබඳව බාහිර සාක්ෂිකරුවන් සෙවීමට උන්වහන්සේට කිසිදු අවශ්‍යතාවයක් නොමැත. එහෙයින් උන්වහන්සේ විසින්ම සිංහනාදයක් පරිද්දෙන් තමන් වහන්සේ කවුරුන්දැයි ශ්‍රාවකයන්ට පැහැදිලි කළ සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ, යන නාමයට මෙවැනි තේරුමක්ද තිබේ. එනම් තථාගතයන් වහන්සේ යම් රාත්‍රියක (ගුරුපදේශ රහිතව) මේ සද්ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂව අවබෝධ කරගනිමින් සමයක් සම්බුද්ධත්වයට පත් වූවාහුද, යම් රාත්‍රියක අනුපාදිසේස පරිනිර්වාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන් පාත්තාහුද, ඒ අතර කාලය තුළ (එනම් උන්වහන්සේ ජීවමානව වැඩ සිටින මුළු කාලය තුළම) යමක් ප්‍රකාශ කරත්ද, මතුකොට දක්වත්ද, විස්තර වශයෙන් පෙන්වා දෙත්ද, එය එසේම සිදුවේ. අන් ක්‍රමයකින් සිදු නොවේ. ඒ අදහසින්ද උන්වහන්සේ ‘තථාගත’ නාමය ලබන්.”

(ලෝකාවබෝධ සූත්ත - ඉතිවුත්තක පාළි)

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ 'සම්බුද්ධත්වය' මුළු හදවතින්ම පිළිගත් ශ්‍රාවකයා හට මෙවන් වදන් ඇසීම පවා ප්‍රියජනකය. උන්වහන්සේ පන්සාලිස් වසරක් මුළුල්ලේ දේශනා කළ පරම පිවිතුරු ප්‍රථම බුද්ධ වචනයේ සිට උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පානා මොහොතේ වදළ අවසාන බුද්ධ වචනය තෙක් වූ මේ මහානීය ශ්‍රී සද්ධර්මය 'සතිපට්ඨාන' යන තනි පදයට මැනවින් ගලපාලිය හැකිය. එහෙයින් මේ සතිපට්ඨාන සද්ධර්ම දේශනය පැවැත්වූ කුරු ජනපදය පිළිබඳව අතිශයෝක්තියෙන් විස්තර වන කථාන්දරයන්හි කිසිදු වැදගත්කමක් නොමැත. එවැනි කථාන්දර මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට බාධාවක් මිස රුකුලක් නොවේ.

සත්‍ය තත්වය මෙලෙසින් වඩාත් පැහැදිලි කර ගතහොත් නිදහස් මනසින් සද්ධර්මය පිළිගන්නා, නුවණැති අවංක ශ්‍රාවකයෙකු හට අද පවා මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමේ කිසිදු බාධාවක් නොමැත. තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මය වනාහී කාලයේ පහර කෑමකට හසු නොවන 'අකාලික' ධර්මයකි. මේ සද්ධර්මයට නිරන්තරයෙන් පහර වදින්නේ පෞද්ගලික මතිමතාන්තරයන්ගෙන් මනස පුරවාගත් හිතුවක්කාර ලෙසත්, සාම්ප්‍රදයික ලෙසත් ධර්මය විවරණය කරන ඊනියා ධර්මධරයන්ගෙනි.

03. තනු බෝ හගවා හික්බු ආමන්තේසි, 'හික්බවෝ'ති. 'හදන්තේ' ති තේ හික්බු හගවතෝ පච්චස්සෝසුං. හගවා ඒතදවෝච.

03. පදගතාර්ථ

තනු බෝ: එකල්හි, හගවා: පරමෝක්තම භාග්‍යවන්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ, හික්බු: ස්වකීය පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස වූ හික්ෂුන් වහන්සේලා, ආමන්තේසි: අමතා වදළ සේක, හික්බවෝ'ති: 'පින්වත් මහණෙනි'යි කියා, හදන්තේ'ති: පරම පූජනීය උත්තමයන් වහන්සැයි, තේ හික්බු: ඒ හික්ෂුන් වහන්සේලාද, හගවතෝ: භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ, (ඒතංඥාවෝච = ඒතදවෝච) ඒතං: මේ සතිපට්ඨාන සද්ධර්ම දේශනාව, අවෝච: වදළ සේක.

03. පද ගැලපීම

එකල්හි පරමෝත්තම භාග්‍යන්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'පින්වත් මහණෙනි'යි කියා ස්වකීය පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා අමතා වදළ සේක. ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලාද 'පරම පූජනීය උත්තමයන් වහන්සැ'යි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේට පිළිතුරු දුන්නාහුය. පරමෝත්තම භාග්‍යවන්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සතිපට්ඨාන සද්ධර්ම දේශනාව වදළ සේක.

03. විස්තර

මෙහි සඳහන් වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පැවිදි ශ්‍රාවක භික්ෂූන් වහන්සේලා උදෙසා මේ 'සතිපට්ඨාන සද්ධර්මය' දේශනා කොට වදළ බවයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක පිරිස වශයෙන් පොදුවේ සලකන විට කොටස් සතරකින් යුක්ත වේ. එනම් භික්ෂු - භික්ෂුණී (පැවිදි) පිරිස හා උපාසක - උපාසිකා (ගිහි) පිරිස වශයෙනි.

එහෙත් බොහෝ දේශනාවන්හිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අමතා වදරනු ලබන්නේ 'පින්වත් මහණෙනි'යි කියාය. එයින් පෙනෙන්නේ භික්ෂුභාවයට පත් වූ බොහෝ පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිසක් නිරන්තරයෙන්ම උත්වහන්සේ වටා සිටි බවයි. මේ භික්ෂූන් වහන්සේලා කෙරෙහි උත්වහන්සේගේ විශේෂ අවධානයද යොමු වී තිබුන බව ඉතාම පැහැදිලිව සද්ධර්මයේ සඳහන්ව තිබේ.

වරක් අසිබන්ධක පුත්ත ගාමණී නම් වූ තැනැත්තෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ මෙසේ විමසීය.

"භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඔබවහන්සේ සකල සත්ව ප්‍රජාව කෙරෙහිම කරුණාවෙන් පිරුණු හදවතින්ද වැඩ වසන්නේ?"

"එසේය, පින්වත් ගාමණී, තථාගතයන් වහන්සේ වැඩ වසන්නේ සකල සත්ව ප්‍රජාව කෙරෙහිම කරුණාවෙන් පිරුණු හදවතකිනි."

"එසේනම් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඇතැම්

කෙනෙකුට මනාකොට විස්තර කරමින් ඉතා මනහර ලෙස දහම් දෙසනු අපට පෙනේ. එමෙන්ම ඇතැම් කෙනෙකුට එසේ විස්තර නොකරමින් දහම් දෙසනු අපට පෙනේ. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ වෙනසට හේතුව කුමක්ද?”

මේ ප්‍රශ්නයට ඔහු ලද පිළිතුරින් බුදුරජාණන් වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයන් පිළිබඳ දරණ ආකල්පය ඉතා පැහැදිලිය. මොනතරම් කැපවීමකින් හා මොනතරම් අවබෝධයකින් යුතුව කටයුතු කර තිබේදැයි එයින්ම සිතාගත හැකිය. එනම්,

“පින්වත් ගාමණී, මම ඔබේ මේ ගැන ප්‍රශ්නයක් අසන්නට කැමැත්තෙමි. ඔබට තේරුම් යන පරිදි පිළිතුරු දෙන්න.

එක්තරා ගොවියෙකුට කුඹුරු තුනක් තිබේ යයි සිතමු. එයින් එක් කුඹුරක් ඉතාම සරුසාරය. අනෙක් කුඹුර තරමක් සරුය. තුන්වැනි කුඹුර නිසරු වූ කරමැටි සහිත මුඩු බිමකි. එහෙමනම් අර ගොවියා විසින් පළමුවෙන් වපුරන්නට තෝරා ගන්නේ කුමන කුඹුරද? ඉතා සරුසාර කුඹුරද? තරමක් සරු කුඹුරද? නිසරු වූ කරමැටි සහිත මුඩුබිමින් යුතු කුඹුරද?

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඒ ගොවියා පළමුවෙන් වපුරන්නේ ඉතාම සරුසාර කුඹුරයි. දෙවනුව වපුරන්නේ තරමක් සරු කුඹුරයි. තුන් වෙනුවට නිසරු වූ කරමැටි සහිත මුඩු බිමය. හැබැයි, ඒ නිසරු කුඹුර නම් වපුරන්නටත් පුළුවනි. නොවපුරන්නටත් පුළුවනි. වපුරතොත් වපුරන්නේ අඩු තරමින් ගවයන්ට හෝ ආහාර පිණිස පවති යයි සිතාගෙනය.”

“පින්වත් ගාමණී, ඒ ගොවියා පළමුවෙන්ම වපුරන ඉතාම සරුසාර කුඹුර යම්සේද, මා හට මාගේ පැවිදි ශ්‍රාවක භික්ෂු - භික්ෂුණී පිරිසද එසේමය. මම ඔවුන්ට (පළමු කොට) දහම් දෙසමි. (මා විසින් දෙසනු ලබන) මේ සද්ධර්මයෙහි ආරම්භයද, මධ්‍යයද, අවසානයද විත්ත ප්‍රසාදය ඇති කරවමින් අවබෝධය කරා ගෙන යයි. (ආදී කල්‍යාණං, මජ්ඣිම නිකාය, පරියෝසාන කල්‍යාණං), මනාකොට ගැලපී යන අර්ථ මතුවීමෙන්ද යුක්තය. (සාන්ථං), එම අර්ථ මතාව මතුවන පිළිවෙලේ ප්‍රකාශන මාධ්‍යයෙන්ද යුක්තය. (සබ්‍යඤ්ජනං),

මුළුමනින්ම පරිපූර්ණ වේ. (කේවල පරිපූර්ණත්වය), පාරිශුද්ධ වූ උත්තම ජීවිතය (පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං), ප්‍රකාශ කරමි.

ඒ කවර හෙයින්ද? මගේ පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස ගිහි ජීවිතය අතහැර දමා භික්ෂු - භික්ෂුණීභාවයට පත්ව වාසය කරන්නේ මා ආලෝකය කරගෙනය. මා ආරක්ෂා ස්ථානය කරගෙනය. මා ක්ෂේම (බිය රහිත) ස්ථානය කරගෙනය. මා පිළිසරණ කරගෙනය.

පින්වත් ගාමණී, ගොවියා දෙවනුව වපුරන තරමක් සරු කුඹුර යම්සේද මා හට මාගේ ගිහි ශ්‍රාවක උපාසක - උපාසිකා පිරිස එසේමය. ඔවුන්ටද මම පෙර පරිද්දෙන්ම දහම් දෙසමි. ඒ කවර හෙයින්ද යත්, ඔවුන්ද ශ්‍රාවකභාවයට පත්ව වාසය කරන්නේ මා ආලෝකය කරගෙනය. මා ආරක්ෂා ස්ථානය කරගෙනය. මා ක්ෂේම (බිය රහිත) ස්ථානය කරගෙනය. මා පිළිසරණ කරගෙනය.

එමෙන්ම ගාමණී, අර නිසරු කරමැටි සහිත මුඩු කුඹුර යම් සේද, මා හට අන්‍යාගමික අන්‍යාකීර්ථක පිරිසද එසේය. ඔවුන්ට පවා මම පෙර පරිද්දෙන් දහම් දෙසමි. ඒ කුමක් නිසාද යත්, මේ උදවිය අඩු ගණනේ මේ සද්ධර්මයේ එක වචනයක හෝ තේරුම දැනගන්නේ නම්, එය මොවුන්ට බොහෝ යහපත පිණිස පවතී යන හැඟීමෙනි.”

(බෙන්තුපම සූත්ත - සං. නි.)

මේ අනුව පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස කෙරෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතරම්ම අවධානයක් යොමුකර වදලේ ඇයි දැයි පහසුවෙන් වටහා ගත හැකිය. එහෙත් මේ කාරණය වරදවා ගෙන ‘සද්ධර්මය දේශනා කොට ඇත්තේ ගිහි අප සඳහා නොවේ. භික්ෂූන් වහන්සේලා පමණක් සඳහාය. එහෙයින් අවශ්‍ය වන්නේ අපගේ ලෞකික ජීවිතය සැපවත් කරගැනීමේ උපදෙස් නොවේදැ’ යි යනාදී අශාසනික ප්‍රශ්න මතුකර නොගත යුතුය. සද්ධර්මය තිබෙන්නේ නුවණැති සන්පුරුෂයන් සඳහාය. ඔහු ගිහියෙක් හෝ වේවා පැවිද්දෙක් හෝ වේවා සද්ධර්මය මනාකොට අවබෝධ කරන්නේ නම් හෙතෙම කෙළවරක් නොමැති මේ සසර ගමන සඳහාම නවතා ගැනීමේ දුර්ලභ භාග්‍යය හිමිකර ගන්නෙක් වේ. අවශ්‍ය වන්නේ සද්ධර්මය අවබෝධය පිණිස තමා තුළ පැවතිය යුතු කුසලතාවය ය. ඒ කුසලතාව කෙසේ විය යුතුදැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා දුන් සේක.

"පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මයට සවන් දෙන තැනැත්තා තුළ ප්‍රධාන වශයෙන් කරුණු සයක් ඇති කර ගත යුතුය. එවිට හෙතෙම මේ සද්ධර්මය පැහැදිලි ලෙස අවබෝධ කර ගන්නට සමත් වේ."

එනම්,

- i. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් (ගුරුපදේශ රහිතව) ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කරගත් ඥාණයෙන් යුතුව දේශනා කළ මේ සද්ධර්මය වනාහී කුමක්ද? යයි අසා දැන ගැනීමේ බලවත් ආශාවක් තිබිය යුතුය. (සුස්සුසති)
- ii. සද්ධර්මයට සවන් දෙන චේලෙහි බාහිර දේ නොසිතා සද්ධර්මයටම මනාව සවන් යොමුකර සිටිය යුතු වේ. (සෝතං ඕදහති)
- iii. මමද මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගනිමි'යි තරයේ සිතට ගෙන සවන්දිය යුතු වේ. (අඤ්ඤායචිත්තං උපට්ඨපේති)
- iv. තමා සවන් දෙන සද්ධර්මයේ අර්ථ මනාකොට වටහා ගත යුතුය. (අත්ථං ගණ්හාති)
- v. සද්ධර්මයට සවන් දෙන අතරේ මතුවන කරුණු වැරදි ලෙස වටහා ගනිමින් අනවශ්‍ය ගැටළු උපදවා ගනීද, එබඳු කරුණු අත්හළ යුතුය. (අනත්ථං ටිඤ්චති)

උදා: වශයෙන් ලෝකය යන වචනය ගනිමු. ලෝක යන්නට සද්ධර්මයේදී ඇති අර්ථය නැසී වැනසී යන දෙය යන්නයි. එහෙත් ඒ වචනය වැරදි ලෙස ග්‍රහණය කර ගනිමින් ලෝකය වනාහී අන්තවත්ද, අනන්තවත්ද, ඒ දෙකින්ම යුක්තද යනාහී දේ සොයන්නට පටන් ගතහොත් ඔහු ලෝකය තුළ අතරමං වී යනු ඇත. සද්ධර්මයද ඔහු ගෙන් ගිලිහී යනු ඇත.

- vi. සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස යළි යළිත් තමා තුළින්ම විමසා බැලිය යුතු වේ. (අනුලෝමිකාය ඛන්තියා සමන්තාගතෝ භෝති)

(සුස්සුසති සුන්ත - අං. නි.)

එසේ නම් සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමෙහිලා ශ්‍රාවකයා යථෝක්ත සය කරුණින් සමන්විත විය යුතුය. තමාගේ අත්දැකීමක් වශයෙන් තමා තුළ ස්ථාපිත නොවන තාක් සද්ධර්මය තමාගෙන් බාහිර දෙයකි. තමාට අයත් නොවන දෙයකි. තමාට නොවැටහෙන දෙයකි. ඒ තත්වයෙන් මිදී සද්ධර්මය තමාගේ අත්දැකීමක් බවට පත්වෙන්නට පටන්ගත් විට සද්ධර්මය වනාහි තමාගේ දෙයකි. තමාට අයත් දෙයකි. තමාට මනාව වටහා ගත හැකි දෙයකි.

එහෙයින් සද්ධර්මය මනාකොට අසා දැන ගැනීමෙන් (සුතා), එය මනාව සිත්හිලා දරා ගැනීමෙන් (ධතා) වචනයෙන්ද පුරුදු කරගැනීමෙන් (වචසා පරිචිතා) එයට සිත යොමු කරමින් නුවණින් සලකා බැලීමෙන් (මනසානුපෙක්ඛිතා) සද්ධර්මයෙන් ඉදිරිපත් කරන අදහස පිළිබඳව හරියාකාර අවබෝධයක් ඇති කරගැනීමෙන් (දිට්ඨියා සුප්පටිච්ඡිධා) මේ දුර්ලභ වූ තථාගත ශ්‍රාවක භාවයෙන් උපරිම ඵල නෙළාගත යුතුය.

04. ඒකායනෝ අයං භික්ඛවේ මග්ගෝ, සත්තානං විසුද්ධියා, සෝක පරිද්දවානං සමතික්කමාය, දුක්ඛ දෝමනස්සානං අත්ථංගමාය, ඤායස්ස අධිගමාය, තිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය.

04. පදගතාර්ථ

ඒකායනෝ: සසරින් එතෙරවීම පිණිස ඇති ඒකායන, අයං: මේ (සතර සතිපට්ඨාන) ධර්ම මාර්ගය වනාහි, භික්ඛවේ: 'පින්වත් මහණෙනි', මග්ගෝ: මාර්ගය වේ, සත්තානං: කෙලෙසුන් නිසා අපිරිසිදු භාවයට පත් වී සසර දුකට වැටී සිටින සත්වයන් හට, විසුද්ධියා: එම කෙලෙසුන් ගෙන් මිදී පරම පාරිශුද්ධත්වයට පත්වීම පිණිසද, සෝක පරිද්දවානං: දුකින් පීඩිතව සෝ සුසුම් හෙළමින් - හඬමින් - වැළපෙමින් සිටින සත්වයන් හට, සමතික්කමාය: ඒ

සෝසුසුම් හැඬීම්, වැළපීම් ඉක්මවාලීම පිණිසද, දුක්ඛ දෝමනස්සානං: කායික - මානසික දුක් දොම්නස් වලින් අනන්ත පීඩා විඳින සත්වයන් හට, අත්ථංගමාය: ඒ කායික මානසික දුක් දොම්නසින් අත්මිදීම පිණිසද, ඥායස්ස: චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ සද්ධර්ම න්‍යායය, අධිගමාය: තමාම ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කර ගැනීම පිණිසද, නිබ්බාණස්ස: සසරේ දුක සකස් කරන හේතුව වන තණ්හාව (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) ප්‍රභාණය කොට සදා සැප වන අමා මහා නිර්වාණ ධාතුව, සච්ඡිකිරියාය: ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් තමාගේ සන්තානයෙහි උපදවා ගැනීම පිණිසද පවතී.

04. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මේ (සතර සතිපට්ඨාන) ධර්ම මාර්ගය වනාහි සසරින් එතෙර වීම පිණිස ඇති ඒකායන මාර්ගය වේ. (මේ මාර්ගය වනාහි) සසර දුකට වැටී කෙලෙසුන් නිසා අපිරිසිදු භාවයට පත් වී සිටින සත්වයන් හට එම කෙලෙසුන්ගෙන් මිදී පරම පාරිශුද්ධත්වයට පත්වීම පිණිසද, දුකින් පීඩිතව සෝ සුසුම් හෙළමින් හඬමින් වැළපෙමින් සිටින සත්වයන් හට ඒ සෝ සුසුම් හැඬීම් වැළපීම් ඉක්මවාලීම පිණිසද, කායික - මානසික දුක් දොම්නස්වලින් අනන්ත පීඩා විඳින සත්වයන් හට, ඒ කායික - මානසික දුක් දොම්නසින් අත්මිදීම පිණිසද, චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ සද්ධර්ම න්‍යායය තමාම ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කරගැනීම පිණිසද, සසරේ දුක සකස් කරන හේතුව වන තණ්හාව (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) ප්‍රභාණය කොට සද සැප වන අමා මහා නිර්වාණ ධාතුව ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් තමාගේ සන්තානයේ උපදවා ගැනීම පිණිසද පවතී.

04. විස්තර

නිර්වාණය අවබෝධ කොට සියලු දුකින් නිදහස්වීමේ ඒකායන මාර්ගය වශයෙන් අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට වදාළේ සතර සතිපට්ඨානයයි. සතර සතිපට්ඨානය දේශනා කිරීමේ මූලික අරමුණ මේ සත්වයින් දුකින් නිදහස් කරදීම විනා වෙන කිසිවක් නොවේ.

සත්වයා දුකින් දොම්නසින් පීඩිතව කල් ගෙවන බව අසත්‍යයක් නොවේ. ඒ දුක්ඛිත තත්වය පෙන්වා දෙන්නේ “අහෝ දුකකි!” කියමින් හඬමින් වැළපෙමින් සිටින්නට නොවේ. ඒ පිළිබඳ යථා තත්වය අවබෝධ කරගෙන ඒ දුකින් සදහටම නිදහස් වන්නටය. ඒ නිදහස සදහටම විඳගන්නටය.

එහෙයින් ඒ දුකින් නිදහස්ව ලබන නිර්වාණය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස ඉතා විවෘත ලෙස සහ ඉතා බුද්ධිමත් ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය සේවනය කළ යුතුය.

මෙහි කිසිදු රහස්‍යක් හෝ ගුප්ත ක්‍රමයක් නැත. ඉබේ අවබෝධ වන කිසි දෙයක් නැත. මෙය නුවණින් මනා සිහිකල්පනාවෙන් නිරාකූල ලෙස වටහා ගනු ලබන දෙයකි. මේ බුද්ධ වචනය දෙස බලන්න.

“පින්වත් මහණෙනි, ලෝකයේ කරුණු තුනක් තිබේ. ඒවාට පැවැත්මක් තිබෙන්නේ ආවරණය කර ගත් විටය. විවෘත කර ගත් කල්හි පැවැත්මක් නැත.

- i. ස්ත්‍රියකගේ පැවැත්ම තිබෙන්නේ (සංවර වීමෙන්) ආවරණය කරගත් විටය. විවෘත වූ විට නොවේ.
- ii. බමුණන්ගේ මන්ත්‍රවලට පැවැත්මක් තිබෙන්නේ (රහස් ධර්මයක් ලෙස) ආවරණය කරගත් විටය. විවෘත වූ විට නොවේ.
- iii. මිත්‍යා දෘෂ්ටියට පැවැත්මක් තිබෙන්නේ (එහි සත්‍ය මතු නොවන පරිදි) ආවරණය කරගත් විටය. විවෘත වූ විට නොවේ.”

“එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, ලෝකයේ තවත් කරුණු තුනක් තිබේ. ඒවායේ බැබළීම තිබෙන්නේ ආවරණය වූ විට නොවේ. විවෘත වූ විටය.

- i. සඳ මඬළ බබලන්නේ (වළාකුළු, දුම්, මීදුම ආදියෙන්) ආවරණය වූ විට නොවේ. විවෘත වූ විටය.

- ii. හිරු මඬල බබලන්නේ (වළාකුළු, දුම්, මීදුම ආදියෙන්) ආවරණය වූ විට නොවේ. විවෘත වූ විටය.
- iii. තරාගතයන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ ඥාණයෙන් යුතුව පෙන්වා වදාළ මේ ධර්ම - විනය බබලන්නේ (වැරදි විචරණයන්ගෙන්) ආවරණය වූ විට නොවේ. (සත්‍යයටම) විවෘත වූ විටය.”

(පටිච්ඡන්ත සූත්ත - අං. නි.)

එහෙයින් මේ සද්ධර්මය සූත්‍ර ධර්ම තුළින්ම මතුකොට තෝරා බේරා ගෙන විමසා බලා අවබෝධ කරගත යුතුය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ඥාණවන්ත මනුෂ්‍යයාට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත හැකි ධර්මයකි. එහෙයින් සතිපට්ඨානය වැඩීමෙන් සාක්ෂාත් කරගන්නා නිර්වාණය ගැන බුදුන් වදාළ ධර්මය තුළින්ම තේරුම් ගත යුතුය.

වරක් බුදුරජාණන් වහන්සේ රාධ හිමියනට නිවන පිළිබඳව පෙන්වා වදාළේ මෙසේය.

“පින්වත් රාධයෙනි, මේ රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන පංච උපාදාන ස්කන්ධයන් පිළිබඳව අනවබෝධයෙන් ඇති වී තිබෙන තණ්හාව (අවබෝධය තුළින්) විසුරුවා දමන්න. කඩා බිඳ දමන්න. වනසා දමන්න. යළි කිසිදු මෙවැනි මායාවකට හසු නොවන්න. තණ්හාව ක්ෂය කිරීම පිණිස පිළිපදින්න. මෙසේ පින්වත් රාධයෙනි, තණ්හාව ක්ෂය කිරීමම ‘නිර්වාණය’ වේ.” (තණ්හක්ඛයෝ හි රාධ නිබ්බානං)

(සන්ත සූත්ත - සං. නි.)

එසේ නම් නිර්වාණය වනාහී අපට අද්භූත ලෙස හෝ භාවනා වඩාගෙන යෑමේදී හදිසියේ පහළවන කිසියම් විස්මිත දෙයක් නොවේ. ප්‍රථම බුද්ධ දේශනයේදීම උන්වහන්සේ ඉතාම පැහැදිලි ලෙස මෙය පෙන්වා වදාළහ.

“පින්වත් මහණෙනි, දුක් නිරුද්ධ කිරීම නම් වූ (අවබෝධ ඥාණයෙන් සාක්ෂාත් කළ යුතු) ආර්ය සත්‍යය නම් මෙයයි.

එනම්, (කාම - භව - විභව වශයෙන් පවතින) ඒ තණ්හාවම

යළි කිසිදා නූපදින පරිදි නිරුද්ධ කර දැමීමයි. සදහටම අත්හැර දැමීමයි. දුරින්ම දුරු කර දැමීමයි. සදහටම එයින් මිදීමයි. සදහටම ආලය අත්හැරීමයි.”

(ධම්මවක්කප්පවත්තන සුත්ත - මහා වග්ග පාළි)

මෙසේ යථාවබෝධ ඥාණය තුළින් තණ්හාවෙන් මනාව මිදුණ කල්හි සිතේ පවත්නා අනිර්වචනීය ශාන්ත භාවය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පෙන්වා වදාළේ මෙසේය.

“උදබින්දු යථාපි පොක්කරේ
එදුමං වාරි යථා න ලිප්පති
ඒවං මුනි තෝ පලිප්පති
යදිදං දිට්ඨ සුතං මුතේසු වා”

“තණ්හාවෙන් සදහට මිදුණු සිත් ඇති මුනිවරයා කිසිවකට නොඇලේ. දකින, අසන, ආසාදනය කරන, රස විඳින, පහසු ලබන, සිතට දැනෙන කිසිවකට හෝ නොඇලේ.

උපමාවකින් කියතොත්, ඒ පරම පිච්තුරු සිත තෙළුම් පතක නොරඳන පැන් බිඳක් සේය. පියුමක නොතැවරී ගිය පැන් බිඳක් සේය.”

(ජරා සුත්ත - සුත්ත නිපාත)

‘නිර්වාණය’ සාක්ෂාත් කළ උත්තම මුනිවරයාගේ සමාධිය හිස් දෙයක් නොවේ. මනා සිහි නුවණකින් අත්දකිනු ලබන, මනා හඳුනා ගැනීමෙකින් යුතු සමාධි තත්වයකි. එහිදී ‘සඤ්ඤාවක්’ තිබේ. එනම් ‘නිරෝධ සඤ්ඤාව’ය. මම, මාගේ, මට අයත් වශයෙන් තණ්හාවෙන් පිළිගත් සියලු හැඟීම් නිරුද්ධ වීමෙන් සමස්ත ලෝක ධාතුවෙන්ම මිදීගිය ලෝකෝත්තර තත්වයකි. තමා විසින් ඉතාම සිහි නුවණින් අත් දකිනු ලබන ශාන්ත - ප්‍රණීත තත්වයකි.

“පින්වත් මහණෙනි, සමස්ත ලෝකය පිළිබඳවම කිසිදු හඳුනා ගැනීමකට අයත් නොවන ඒත් මනා හඳුනාගැනීමෙකින් යුතුව අත්දකිනු ලබන ඒ සමාධියේ පවතින්නේ මෙන්න මේ ආකාරයේ හඳුනා ගැනීමකි.”

"මේ සමාධිය වනාහී ඉතාම ශාන්ත ස්වභාවයකි. නිවී සැනසී ගිය ප්‍රණීත ස්වභාවයකි. දුකෙහි පැවැත්මට උපකාරී වූ සංස්කාරයන්ගෙන් සදහටම සංසිද්ධිමකි. සියලු කෙලෙසුන්ගෙන් සදහටම මිදී යාමකි. සියලු තණ්හාව සදහටම ක්ෂය වී යාමකි. තණ්හාව සදහටම නිරුද්ධ වී යාම නිසා සදහටම නිවී සැනසී ගිය ස්වභාවයකි."

"ඒතං සන්තං, ඒතං පණීතං, යදිදං සබ්බ සංඛාර සමථෝ, සබ්බුපධිපට්තිස්සග්ගෝ, තන්හක්ඛයෝ නිරෝධෝ නිබ්බාණං"

(දුතිය සමාධි සුත්ත - අං. නි.)

සදහටම නිවී සැනසී ගිය මේ තත්වය කවර කෙනෙකුට හෝ උදාකර ගැනීමට කැමති නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ඉර හඳ සේ ප්‍රකට කොට පෙන්වා වදාළ මේ 'ඒකායතන මාර්ගය'ම සද්ධර්මය තුළින් විස්තර වශයෙන් දැනගත යුතුය. ඒ අනුවම ප්‍රගුණ කළ යුතුය.

එසේ නොමැතිව, කිසිදු ප්‍රාර්ථනාවෙකින් හෝ අධිෂ්ඨාන කිරීමෙකින් හෝ මන්ත්‍ර සප්තකායනයෙන් හෝ පූජාවකින් හෝ දේව වරප්‍රසාදයකින් හෝ ව්‍රත සමාදානයෙන් හෝ කොටින්ම 'ඒකායන මාර්ගය' ලෙස පෙන්වා වදාළ බුද්ධ වචනයෙන් බැහැරව සනාතන විමුක්තිය උදකර ගන්නට සිතීම අහසේ ඉණිමං තැනීමකි.

5.1 යදිදං චත්තාරරෝ සතිපට්ඨානා. කතමේ චත්තාරෝ? ඉධ භික්ඛවේ, භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති. ආතාපී, සම්පජානෝ, සතිමා, විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං.

5.1 පදගතාර්ථ

යදිදං: ඒ මේ සසරින් එතෙර වීම පිණිස ඇති ඒකායන මාර්ගය නම්, චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා: සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම මාර්ගයයි, කතමේ චත්තාරෝ: කුමක්ද මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම

මාර්ගය?, ඉඳි: මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඝුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙලෙසුන් දුරු කිරීමේ විර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, සතිමා: කය පිළිබඳව මනාව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව, විනෙයිෂ: දුරුකරමින්, ලෝකේ: අනවබෝධය නිසා සැකසුනු 'දුක' නම් වූ ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාව, දෝමනස්සං: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දොම්නසද,

5.1 පද ගැලපීම

ඒ මේ සසරින් එතෙර වීම පිණිස ඇති ඒකායන මාර්ගය නම් සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම මාර්ගයයි. මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම මාර්ගය කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති හික්ඝුව, කෙලෙසුන් දුරු කිරීමේ විර්යයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, කය පිළිබඳව මනාව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව, අනවබෝධය නිසා සැකසුනු දුක නම් වූ ලෝකයෙහි, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දොම්නසද දුරුකරමින් සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි, කය පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් යුතුව දකිමින් වාසය කරයි.

5.1 විස්තර

කය

ඉහතින් සඳහන් වන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ පළමුවන සතිපට්ඨානය වන කායානුපස්සනාවය. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'කය' පිළිබඳව මෙහිදී මුලින්ම වදාළේ අපට වඩාත් ප්‍රකටව පවතින්නේ කායික ස්වභාවයන් නිසාය. වඩාත් පහසුවෙන් ධර්ම මාර්ගයට බැසගත හැක්කේ ප්‍රකට කරුණක් මුල් කරගෙනය. ලෝක සත්වයා

අනවබෝධයක් නිසා මුළාවෙන් මුළාවට පත් වී තිබෙන මේ කය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය දෙස බලන්න.

“මේ කය සැකසී තිබෙන්නේ පඨවි - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ යන සතර මහා ධාතුන් මුල් කරගෙනය. එහෙයින්ම වැනසී යන දෙයින් හටගත් මේ කයට ‘රූපය’ කියාත් කියනවා. මේ කය මව්පියන්ගේ සම්බන්ධය මුල් වීමෙනි හටගෙන තිබෙන්නේ. මේ කය ආහාර පානාදිය මත පවතින දෙයකි. ඇඟ ඉලිම් - පිරිමැදිම් වශයෙන් පවත්වා ගත යුතු දෙයකි. එහෙත් වහා බිඳී විසිරී යන ස්වභාවයෙන් යුතු දෙයකි. අනිත්‍ය ධර්මතාවයට යටත්ව පවතින දෙයකි.”

(මහා සක්ඛද්දසී සූත්ත - ම. නි.)

මේ ශරීරය වනාහි ජරා ජීර්ණත්වය උරුම කරගත් දෙයකින රෝග පීඩා වැළඳීම පිණිසම සුදුනම්ව පවතින දෙයකි. තාවකාලික දෙයකි. අපවිත්‍ර දේ වගුරුවමින් වැනසී යන දෙයකි. සැබැවින්ම මේ කය නැමති ‘ජීවිතය’ මරණයෙන් නිමාවනු ඇත.

(ධම්ම පදය - ජරාවග්ග)

දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රද්ධා සම්පන්න ගිහි ශ්‍රාවකයෙක් වූ ‘නකුලපිතු’ උපාසක තෙමේ උන්වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මම දැන් හොඳටම ජරා ජීර්ණව සිටිමි. හොඳටම මහළු වී වයස් ගතවී සිටිමි. හැමතිස්සේම අසනීප තත්වයෙන්ම සිටිමි.”

“එහෙත් පින්වතුන් වහන්ස, මගේ සිතට සතුටක් උපදින්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක භික්ෂූන් වහන්සේලා බැහැදැක කථාබස් කිරීමෙනි. මේ අසනීප තත්වය නිසා මට දැන් එය කරගන්නටත් අමාරුයි. ඉතින් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මගේ යහපත පිණිස, සැනසීම පිණිස හේතු වන අනුශාසනාවක් වදරණ සේක්වා!”

“පින්වත් උපාසකය, ඔබ කියූ කතාව මුළුමනින්ම සත්‍යයෙකි. මේ කය නම් රෝග පීඩා පිණිසම සුදුනම්ව පවතින දෙයකි. සමකින්

වැසි ගිය මේ කය වහා බිඳී යන බිත්තරයක් වැනි දෙයකි. ඉතින් පින්වත් උපාසකය, මෙවැනි කයක් පරිහරණය කරන කෙනෙක් මොහොතකට හෝ තමන්ගේ නිරෝගිකම ගැන උදම් අනන් නම් ඒ වනාහි ඔහුගේ නොදැනීම මය.”

“එහෙයින්, පින්වත් උපාසකය, ඔබ මේ කරුණ තරයේ සිතට ගන්න. ලෙඩවීම උරුම කරගත් මේ කය ලෙඩ වී ගියාවේ. එහෙත් මේ සිත නම් කිසිසේත් ලෙඩ කර නොගනිමියි.”

(නකුල පිතු සුන්න - සං. නි.)

මාගන්දිය නමින් සිටි බ්‍රාහ්මණ පවුලකට අභිරුපි දියණියක් සිටියාය. දෙමාපියන්ටද වුවමනා වූයේ මේ දියණියගේ මනස්කාන්ත රූපයට ගැලපෙන සහකරුවෙකු සොයා දීමටය. දිනක් ඔවුහු බුදුරජාණන් වහන්සේව දැක ගැනීමට ලැබීමෙන් බලවත් සොම්නසට පත් වූහ. තම දියණියට ඉතාම ගැලපෙන තැනැත්තා නම් මෙතුමන් බව තීරණය කළහ. ඔවුහු කිසි වකිතයෙකින් තොරව උන්වහන්සේ ළඟට ගොස් තම අදහස ඉදිරිපත් කළහ. එහෙත් එහිදී බුදුරජාණන්වහන්සේ දුන් පිළිතුරින් මා පිය දෙපළ සඳහන්ව දහම් ඇස පහළ කරගත්හ.

“පින්වත්නි, ඔබ කුමක්ද මේ කයෙහි දුටුවේ? එහෙත් මේ කයේ යථා තත්වය වනාහි පිටතින් ආලේප කළා වූ අපද්‍රව්‍යයන් ගෙන් පිරිගිය වහා බිඳී යන භාජනයක් වැනිය. ඉතින් මෙවැනි ලාමක සිරුරක් ගැන කෙසේ නම් ඇල්මක් ඇති කර ගන්නටද? කොටින්ම කිසි දිනෙක මෙවැනි සිරුරක් පයින්වත් ස්පර්ශ කිරීමට නොකැමැත්තෙමි.”

(මාගන්දිය සුන්න - සුන්න නිපාත)

කය පිළිබඳ යථා තත්වය අවබෝධ කරගැනීම පහසු කටයුත්තක් නොවේ. එහෙත් යමෙක් කායානුපස්සනාව අත් නොහැර වඩන් නම් ඒ තැනැත්තා කය පිළිබඳ යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමට සමර්ථ වනු නිසැකය.

ආතාපී

කෙලෙසුන් දුරු කර ගැනීමේ විරියය ඇති කර ගැනීම (ආතාපී) ද මහත් ආයාසයෙකින් හා නුවණකින් ඇති කර ගත යුතු කුසලතාවයෙකි. සාමාන්‍යයෙන් හිතේ ස්වභාවය නම් පංච කාමයන් කෙරෙහිම ඇලී ගැලී පැවතීමය. හිතේ ඒ තත්වය සැකසී තිබෙන්නේ කාමයන්ගේ ආස්වාදය දෙස පමණක් බලමින් වාසය කිරීම නිසාය. එහෙත් තථාගත ශ්‍රාවකයා එසේ මතුපිටින් පමණක් නොබලයි. හේ කාමයන් නිසා විඳින්නට සිදු වී ඇති අනේක විධ කායික මානසික දුක් දොම්නස්ද නුවණින් විමසා බලයි. නිමා නොවන බලවත් පිපාසයක ගති ඇති කාමයන් පසු පස යාම අවසන් වන දිනයක් සාමාන්‍ය කෙනෙකුට සිතා ගැනීමටවත් නොහැකිය. තෘප්තියට පත් වී අවසන් වී යන දිනයක් සිතා ගැනීමටවත් නොහැකිය. එහෙයින් මේ මායා මෝහයෙන් මිදීම පිණිස සිත සකස් කර ගත යුතු ආකාරය සසරින් එතෙරට වැඩි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා දෙන සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ශ්‍රාවකයා දිවා රාත්‍රී ගෙවී යන කාලය ගැන මෙසේ කල්පනා කරයි.

පැහැදිලිව පෙනෙන කරුණු අනුව ඕනෑම වේලාවක මා මරණයට පත්විය හැකිය. මරණය පිණිස නිතරම වටපිටාව සුදුහම්ච තිබේ. සතා සර්පයාගෙන්ද අනතුරක් වීමට පුළුවනි. සතුරන්ගේ උපක්‍රමයෙන්ද ජීවිත හානිවීමට පුළුවනි. හදිසි අනතුරකින් ජීවිත හානි වීමට පුළුවනි. මා ගත් ආහාර පවා අජීර්ණ වීමෙන් ජීවිත හානිවීමට පුළුවනි. කය තුළ තිබෙන රෝගයක් උත්සන්න වීමෙන්ද ජීවිත හානිවීමට පුළුවනි.

එහෙයින් ගෙවී යන මේ රාත්‍රියේ වුවත් මා නොමැරේ යයි කාට නම් කිව හැකිද? මරණයට පත්වීමට ඉඩ තිබේ. එහෙත් මගේ හිතේ පවතින්නේ නොයෙක් අකුසල ධර්මයන්ය. ඒවා තවම දුරු වී නොමැත. එසේ නම් මා මරණයට මුහුණ දීමට පෙර වහ වහා ඒ අකුසල ධර්මයන්ගෙන් සිත මුදවා ගත යුතු නොවේද?

මෙසේ පින්වත් මහණෙනි, හේ අකුසල ධර්මයන් තම සිතෙහි පැවතීම ගැන සතුටු නොවේ. උපන් අකුසල ධර්මයන් දුරු කර ගැනීම පිණිසත්, නූපත් අකුසල ධර්මයන් ඇති නොවීම පිණිසත්,

උපන් කුසල ධර්මයන් දියුණු කර ගැනීම පිණිසත්, නූපන් කුසල ධර්මයන් ඇතිකර ගැනීම පිණිසත් මහත් උත්සාහයක්, බලවත් චීර්යයක්, බලවත් සිහි නුවණක් උපදවා ගනී.”

(දුතිය මරණසති සූත්ත - අං. නි.)

සම්පජාන

මෙහි අර්ථය නම් යථාවබෝධය ඇතිකර ගත හැකි පිළිවෙලට නුවණින් සැලකීමය. මෙය සාමාන්‍ය නුවණක් නොවේ. බලවත් කල්පනා ශක්තියකි. තමා තුළ සිදුවන සෑම වෙනස් වීමක් ගැනම හේ මනාව දනී. නන්ද හිමියන්ගේ සිහිනුවණ ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ මෙසේය.

“පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගනු කැමති නන්දයන් තුළ තිබෙන්නේ මෙවැනි වූ සිහි නුවණකි.

එනම්, තමා තුළ ඇතිවන සියලු (සැප - දුක් - උපේක්ෂා) විඳීම් කෙසේ හටගන්නේ දැයි හේ මනාව දනී, එම වේදනාවන් පවතින්නේ කුමක් ප්‍රත්‍යයෙන්දැයි හේ මනාව දනී. එම වේදනා (සසරේ පැවැත්ම සකස් නොකොට) කෙසේ අභාවයට යයි දැයි හේ මනාව දනී.

තමා තුළ ඇතිවන සියලු හඳුනාගැනීම් (සඤ්ඤා) කෙසේ හටගන්නේ දැයි හේ මනාව දනී. ඒ හඳුනා ගැනීමේ කුමක් ප්‍රත්‍යයෙන් පවතින්නේදැයි හේ මනාව දනී. ඒ හඳුනාගැනීම් (සසරේ පැවැත්ම සකස් නොකොට) කෙසේ අභාවයට යයි දැයි හේ මනාව දනී.

සිතේ ඇතිවන සෑම විතර්කයක්ම කෙසේ හටගනිත් දැයි හේ මනාව දනී. එම විතර්ක කුමන ප්‍රත්‍යයකින් පවතිත් දැයි හේ මනාව දනී. එම විතර්ක (සසරේ පැවැත්ම සකස් නොකොට) අභාවයට යන ආකාරය ගැනත් හේ මනාව දනී.”

(නන්ද සූත්ත - අං. නි.)

හේතු එල ධර්මතාව අවබෝධ වන පිළිවෙලේ නුවණින් යුතු සිහියක් තමා තුළ තිබිය යුතු බව මෙයින් පෙනේ.

සතිමා

සිහිය, යනු ජීවිතය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස තමාගේ සිතේ අවදිමත් බව පවත්වාගෙන යාමේ ශක්තියයි.

“පින්වත් මහණෙනි, ආර්ය ශ්‍රාවකයා හට සතිමා (සිහිකල්පනාවෙන් යුතු තැනැත්තා) කියන්නේ කවර කරුණකින්ද? අකුසල ධර්ම දුරු කරගනිමින් කුසල ධර්ම මතුකර ගනිමින් අවස්ථානුකූලව තම ධර්ම ඥාණය ගලපා ගැනීමේ හැකියාවක් (පරමේන සති නේපක්කේන) ඔහු තුළ පවතී. තමා කළ සියලු දේ ගැන ඔහුට (යට කී පරිදි) සිහි කළ හැකිය. ඔහු කය පිළිබඳ යථාර්ථය අවබෝධ වන පිළිවෙලේ කායානුපස්සාවෙන් කල් යවයි.”

(දුතිය විභංග සූත්ත - සං. නි.)

ලෝක

ලෝකය, පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට වදාරන්නේ ලෝකයේ මං මුලාවී අතරමං වී සිටින පිරිස කථා කරන ආකල්පයෙන් නොවේ. එහෙත් ලෝකය, යන වචනය ඇසෙන විට එක් වරම අපට සිතෙන්නේ කුමක්ද? එනම් පෘථිවිය, ඉරහඳ, ග්‍රහතාරකා යනාදියයි. ඒ ලෝකය, නාමයෙන් අප ලද දැනුමේ පිළිවෙලය. එසේ නම් ලෝකය යනු කුමක්ද? ලෝකයේ සැබෑ අර්ථය දන්නේ ලෝකවිදූ හෙවත් ලෝකය පිළිබඳ යථාර්ථය අවබෝධ කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ පමණි.

වරක් ලෝකය යනු ඉර, හඳ, ග්‍රහ, තාරකා යයි සිතා සිටි රෝහිතස්ස නම් එක්තරා දිව්‍ය පුත්‍රයෙකුට ලෝකයේ කෙළවරක් සොයන්නට සිහිණ. එලෙසින් ලෝකයේ කෙළවර සොයා ගත් විට අමරණීය ජීවිතය ලැබෙන්නේ යයි ඔහුගේ අදහස විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණි හේ මේ කරුණ විමසීය. එතැනදී උන්වහන්සේ වදාළේ ලෝකයේ කෙළවරටම ඇවිදගෙන යන්නට සිතාගෙන ලෝකයේ අතරමං වී සිටිනවුන්ගේ තෙත් විවර කරවන පිළිතුරකි.

“පින්වත, මා අවබෝධ කළ සැබෑ ලෝකය වනාහී ඔබ සිතන පිළිවෙලේ ගමනකින් ගොස් කෙළවරක් දකින ලෝකයක්

නොවේ. ඔබ සිතන ආකාරයට ලෝකයේ කෙළවරක් කිසිදා දැක්ක නොහැකිය. එහෙත් ලෝකාවබෝධය පිණිස නම් ලෝකයේ කෙළවර දක්වාම අවබෝධ කර ගත යුතුය.

එනම් (මායාකාරී) සිතක පැවැත්ම සහිත, වටපිටාව හඳුනා ගනිමින් සිටින බලියක් පමණ වූ මේ සිරුරෙහිය ඒ ලෝකය තිබෙන්නේ. ලෝකයේ පැවැත්ම යළි යළිත් සකස් කර දෙන හේතුව තිබෙන්නේද එහිය. එම හේතුව නැති කිරීමෙන් ලෝකයෙන් මිදීමේ හැකියාව තිබෙන්නේද එහිය. ඒ සඳහා අනුගමනය කළ යුතු වැඩපිළිවෙල තිබෙන්නේද එහිය.”

(රෝහිතස්ස සුත්ත - සං. නි.)

වරක් ලෝකය පිළිබඳව එක්තරා භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් මෙබඳු ප්‍රශ්නයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත යොමු කළහ.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ලෝකය ලෝකය කියා කවුරුත් කථා කරති. ලෝකය, යන්නේ සැබෑ අර්ථය කුමක්ද?”

“පින්වත් භික්ෂුව, ලෝකය, කියා කියන්නේ නැසී, වැනසී යන නිසා” (ලුප්පතීති ලෝකෝ) ය.

(ලෝක සුත්ත - සං. නි.)

ආනන්ද භිමියන්ද ලෝකය ගැන එම ප්‍රශ්නයම උත්තරවහන්සේගෙන් ඇසූ විට මෙසේ පිළිතුරු දුන් සේක.

“පින්වත් ආනන්දයෙනි, සිඳි බිඳී යන යමක් ඇද්ද, අන්ත ඒ දෙය ලෝකය, වශයෙන් මේ සද්ධර්මයෙහි සලකනු ලැබේ.

කුමක්ද ආනන්දයෙනි, මේ සිඳි බිඳී යන දෙය. එනම් ඇසය. ඇසට පෙනෙන රූපය. ඇස මුල් කොට ඒ රූප සිතින් දැන ගැනීම (වක්ඛු විඤ්ඤාණය) ය. ඒ නිසා ඇතිවන සැප - දුක් විඳීමය. කණ ය ..... නාසය ය....., දිවය ය....., කය ය....., සිතය, සිතට සිතෙන සිතුවිලි ය. සිත මුල් කොට එම සිතුවිලි දැනගැනීම (මනෝ විඤ්ඤාණය) ය. ඒ නිසා ඇතිවන සැප - දුක් වේදනා විඳීමය. මේ වනාහි සිඳි බිඳී යන ලෝකයයි.”

(පලෝකධම්ම සුත්ත - සං. නි.)

තවත් වරෙක ආනන්ද හිමියන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්නයක් විමසූහ.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ලෝකය හිස්ය, (සුඤ්ඤෝ ලෝකෝ - ශුන්‍ය ලෝකයක්) ලෝකය හිස්ය, කියා කවුරුත් කතා කරති. ලෝකය හිස්, යන්නෙහි සැබෑ අර්ථය කුමක්ද?”

“පින්වත් ආනන්දයෙනි, යථාවබෝධය තුළින් ලෝකය දෙස බලන විට එහි ආත්මයක් (ස්ථිර ස්වභාවයක්) හෝ ආත්මයකට (ස්ථිර ස්වභාවයකට) අයත් දෙයක් හෝ කුමන ආකාරයෙකින් වත් දැක්ක නොහැකිද, අන්ත ඒ නිසා එය (ආත්මයකින් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයකින්) ශුන්‍ය වූ හිස් වූ ලෝකය කියා සලකනු ලැබේ.

ආනන්දයෙනි, යථාවබෝධය තුළින් කුමක් දෙස බලන විටද එහි ආත්මයක් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයක් හෝ කුමන ආකාරයකින් වත් දැක්ක නොහැක්කේ?

(යථාවබෝධය තුළින්) ඇස දෙස බලන විටය. රූප දෙස බලන විටය. ඇස මුල් කොට ඒ රූප සිතින් දැන ගැනීම (වක්ඛු විඤ්ඤාණය) දෙස බලන විටය. ඒ නිසා සැප - දුක් විඳීම හටගන්නා හැටි බලන විටය. කණ දෙස බලන විටය..., නාසය දෙස බලන විටය..., දිව දෙස බලන විටය..., කය දෙස බලන විටය..., සිත දෙස බලන විටය..., සිතට සිතෙන දේ දෙස බලන විටය. සිත මුල් කොට ඒ සිතිවිලි දැන ගැනීම (මනෝවිඤ්ඤාණය) දෙස බලන විටය. ඒ නිසා සැප දුක් විඳීම හටගන්නා හැටි බලන විටය. එවිට ඒ කිසිවක් තුළ ආත්මයක් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයක් හෝ කුමන ආකාරයෙකින් වත් දැක්ක නොහැකිය.

අන්ත ඒ නිසා එය (ආත්මයකින් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයකින් හෝ) ශුන්‍ය වූ හිස් වූ ලෝකය වශයෙන් සලකනු ලැබේ.”

(සුඤ්ඤාලෝක සුත්ත - සං. නි.)

විනෙය්‍ය (ලෝකේ) අභිජ්ඣා දෝමනස්සං

අනවබෝධයෙන් සකස් වී ඇත්තේ කුමන පිළිවෙලේ ලෝකයක්දැයි ඉහත විස්තරයෙන් පැහැදිලිය. මේ ලෝකය තුළ

පවතින්නේ සංවරයක් නොවේ. අසංවරයකි. ඒ අසංවරය වනාහි අනවබෝධයෙන් හා අනවධානයෙන්, හිතට එන එන දේ පසු පස දුවන්නට පුරුදුවීමෙන් ඇති වී තිබෙන තත්වයකි. ආශාව (අභිජ්ඣා) හා දොම්නස (දෝමනස්සං) හටගෙන තිබෙන්නේ ඒ අසංවර තත්වය තුළිනි. එම අසංවර භාවයට ඉඩ දී තිබෙන තාක් නොනැවතී ගලන මහා සැඩ පහරක් සේ සසරේ පැවැත්ම පිණිසම සකස් වෙමින් තිබේ. මේ තත්වයෙන් නිදහස්වීම පහසු දෙයක් නොවේ. එහෙයින් පළමු කොට ඒ අසංවරභාවයෙන් මිදී සංවරභාවය ඇතිකර ගත යුතුය. ඇස් - කණ් ආදී ඉන්ද්‍රියයන් තුළින් අසංවරය ඇති වී තිබෙන නිසා එම ඉන්ද්‍රියයන් රැකගැනීමෙනි සංවර විය හැකි වන්නේ.

“පින්වත් මහානාම, මේ ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගන්නේ කෙසේද?

මහානාමයෙනි, ධර්මාවබෝධ කරනු කැමති ශ්‍රාවකයා මෙසේ සලකයි. “නුනුවණින් සැලකීම නිසාය මේ ඉන්ද්‍රියයන් අසංවර වී තිබෙන්නේ. (අභිජ්ඣා) ආශාවද (දෝමනස්සං) දොම්නසද හටගෙන තිබෙන්නේ. නොයෙක් ලාමක අකුසල ධර්මයන් හටගෙන තිබෙන්නේ.”

එහෙයින් හෙතෙම ඇසින් රූපයක් දුටුවිට (ආශාව, දොම්නස ආදී අකුසල ධර්මයන් හට ගැනීමට උපකාරවන) එහි නිමිති, සටහන් මතක තබා නොගනී. නිමිත්තක කොටසක් හෝ මතක තබා නොගනී. අකුසල ධර්මයන් මතුවීමට ඉඩ නොතබා ඇස රැක ගනී.” (කණ් - නාසය - දිව - කය - සිත ගැන ද මෙසේය)

(සේඛ සූත්ත - ම. නි.)

මෙය වඩාත් පැහැදිලි කරන බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාරති.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ නන්ද හික්ෂුවට විටෙක පෙරදිග බලන්නට සිතේ. එවිට හේ මුළු හිතම යොමුකොට, ඉතා හොඳ සිහි කල්පනාවකින් පෙර දිග බලයි. මක් නිසාද? ‘මා මේ ක්‍රමයට පෙරදිග දෙස බැලීමෙන් ලාමක වූ ආශාව දොම්නස ආදී අකුසල ධර්මයන් හට ගැනීමට ඉඩ නොතබමි’යි යනුවෙන් තරයේ සිතට ගෙනය. සියලු දිසාවන් කෙරෙහිම හේ අනුගමනය කරන්නේ ඔය ක්‍රමයටය.”

(නන්ද සුන්ත - අං. නි.)

මෙයින් පෙනෙන්නේ ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගැනීම බලවත් සිහියෙකින් කළයුතු බවයි. ඒ සඳහා සිත යොමු කරන්නේම සතර සතිපට්ඨානය වෙතය. එවිට අනවබෝධයෙන් සකස් වූ දුක නම් වූ ලෝකයෙහි ආශාව හා දොම්නස දුරු කරමින් වාසය කළ හැකිය.

5.ii වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති, ආතාපී, සම්පජානෝ, සතිමා, විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං.

5.ii පදගතාර්ථ

වේදනාසු: ස්පර්ශය නිසා හටගත් වේදනාවන් කෙරෙහි, වේදනානුපස්සී: එම වේදනාවන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආතාපී: කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ චීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, සතිමා: වේදනාවන් පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහියෙන් යුතුව, විනෙය්‍ය: දුරුකරමින්, ලෝකේ: අනවබෝධය නිසා සැකසුන 'දුක' නම් වූ ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, දෝමනස්සං: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දොම්නසද,

5.ii පද ගැලපීම

කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ චීර්යයෙන් යුතුව, කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, වේදනාව පිළිබඳව මනාව යොමුකළ සිහියෙන් යුතුව, අනවබෝධය නිසා සැකසුන 'දුක' නම් වූ ලෝකයෙහි අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, අනවබෝධයෙන් ම හටගත් දොම්නසද, දුරු කරමින් ස්පර්ශය නිසා හටගත් වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

5.ii විස්තර

වේදනාව, යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ කායික වශයෙන් ඇතිවන රිදීම්, කැක්කුම් පමණක් නොවේ. ඊට වඩා ගැඹුරු තේරුමක් එහි තිබේ. ඇස, කණ ආදී සෑම ඉන්ද්‍රියයක්ම මුල් කොට වේදනාව ඇති වේ. ඒ වේදනාවන් සැප - දුක - උපේක්ෂා වශයෙන් නිරන්තරයෙන් වෙනස් වේ.

වේදනාව, යන වචනය තේරුම් ගැනීමේදී ‘සංවේදීභාවය’ වශයෙනුත් තේරුම් ගත හැකිය. විදීම, වින්දනය ආදී නම්ද වේදනාව, යන්නෙහි අර්ථය දීම පිණිස භාවිතා කරනු දක්නට ලැබේ. වේදනාව, අපට තේරුම් කරදීම පිණිස, මහරහතන් වහන්සේලා දෙනමක් අතර රමණීය ධර්ම සාකච්ඡාවක් ඇති විය.

“ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, වේදනාව, වේදනාව යයි කවුරුත් කතා කරති. කුමක්ද මේ වේදනාව යන්නෙහි සැබෑ අර්ථය?”

“ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, යමක් විඳින්නේය යන අර්ථයෙන් තමයි වේදනාව, කියා කතා කරන්නේ. කුමක්ද විඳින්නේ? සැපද විඳියි. දුකද විඳියි. දුක් - සැප නොවන විඳීමද විඳියි. එනිසාය ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, වේදනාව කියා කියන්නේ.”

(මහා වේදල්ල සූත්ත - ම. නි.)

සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ යන වෙනස්කම් දැනෙන්නේ කයට පමණක් නොවේ. ඇස්, කණ ආදී සෑම ඉන්ද්‍රියයක් ඔස්සේම වේදනාව දැනේ. සැබැවින්ම වේදනාව දැනෙන්නේ සිතටය. සිතට දැනෙන වේදනාවක්, සිතින් යමක් හඳුනා ගැනීමක්, සිතක් හෙවත් විඤ්ඤාණය යන මේවා තේරුම් ගැනීම පිණිස වෙන් වෙන් වශයෙන් කතා කරන නමුත්, වෙන් වෙන් වශයෙන් පවතින දේ නොවේ.

“ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අප වේදනාව වශයෙන් සලකන යමක් ඇත්ද, සඤ්ඤාව (හෙවත් හඳුනාගැනීම) යයි කියන යමක් ඇත්ද, සිත (හෙවත් විඤ්ඤාණය) යයි කියන යමක් ඇත්ද, මේවා පවතින්නේ වෙන් වෙන් වශයෙන්ද? මේවා වෙන් වෙන් වශයෙන් මතුකොට දක්වන්නට පුළුවන්ද?”

"ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, අප වේදනාව වශයෙන් සලකන යමක් ඇත්ද, සඤ්ඤාව (හෙවත් හඳුනාගැනීම) යයි කියන යමක් ඇත්ද, සිත (හෙවත් විඤ්ඤාණය) යයි කියන යමක් ඇත්ද මේවා පවතින්නේ වෙන් වෙන් වශයෙන් නොවේ. වෙන් වෙන් වශයෙන් මතුකොට දක්වන්නට පුළුවන් දේවල්ද නොවේ. ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, යමක් විඳිනවාද අන්න ඒ දේ තමයි හඳුනාගන්නේ. යමක් හඳුනාගන්නවාද අන්න ඒ දේ තමයි දැනගන්නේ. එසේ නම් මේවා එක්ව පවතින දේවල් මිස වෙන් වෙන්ව පවතින දේවල් නොවේ. වෙන් වෙන් වශයෙන් මතුකොට දක්වන්නට පුළුවන් දේවල්ද නොවේ."

(මහා වේදල්ල සුත්ත - ම. නි.)

වේදනාව පවතින්නේ වහා වෙනස් වන සුළු ස්වභාවයකිනි. ඒ බව බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පැහැදිලි කළ සේක.

"පින්වත් මහණෙනි, මහ වැස්සක් ඇඳ හැලෙන්නේ යයි සිතමු. එවිට ඒ වැසි දහර දියමතට වැටෙන විට දිය බුබුළු හටගනී. එකක් නැසී යනවිට එකක් හටගනී. අනිකක් හටගන්නා විට අනික නැසී යයි. හොඳින් ඇස් පෙනෙන කෙනෙකු නම් මේ දෙස බලා සිටින විට ඔය දිය බුබුළු බිඳී බිඳී හට ගන්නා ආකාරය ඉතා හොඳින් දැක්ක හැකිය.

පින්වත් මහණෙනි, වේදනාවද දිය බුබුළක් වැනිය. අවබෝධ ඤාණයකින් යුතුව වේදනාවේ යථා ස්වභාවය විමසා බලන විට හිස් වූ දෙයක් ලෙසටම වැටහෙයි. අසාර වූ දෙයක් ලෙසටම වැටහෙයි. තුච්ඡ වූ දෙයක් ලෙසටම වැටහෙයි.

පින්වත් මහණෙනි, දිය බුබුළක කවර හරයක් නම් දකින්නටද?"

(ථේන පිණ්ඩුපම සුත්ත - සං. නි.)

හේතු ඵල ධර්මතාවයට අයත් වේදනාව, අවබෝධ කර ගන්නා ක්‍රම මහත් රාශියක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට තිබේ. නොයෙක් උපමා වලින් උන්වහන්සේ වේදනාව විස්තර කළ සේක. ඒ වේදනාව හෙවත් සංවේදිතාව ලෝක සත්වයා මුළාවට පත් වූ ප්‍රධාන කාරණයක් හෙයින්. වේදනාව කුමක්දැයි බොහෝ දෙනෙකු තුළ ඇත්තේ හඳුනාගත නොහැකි ස්වභාවයකි.

විශේෂයෙන්ම කයට ඇතිවන රිදීමක්, කැක්කුමක් වැනි දෙයක් පහසුවෙන් හඳුනාගන්නට සමත් වේ. එහෙත් මේ දොරටු සය තුළින් සැප - දුක් ආදී වෙනස්කම් අනුව මේ සංවිදිතාව හටගන්නා අයුරු අවබෝධ කිරීම පහසු නැත.

දිනක් තිම්බරුක නම් තාපසයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණියේය. ඔහුගේ ගැටළුව වූයේ සැප - දුක් වේදනා කෙසේ නම් හටගන්නේද යන්නයි. ඔහු ඒ ගැන සිත සිතා සිටියේ අමුතූම පිළිවෙලකටය.

“හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මේ සැප - දුක හටගන්නේ තමා විසින් කරන ලද දෙයක් නිසාද?”

“තිම්බරුක, එහෙම කියන්න එපා.”

“එසේ නම් හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මේ සැප - දුක් හටගන්නේ දෙවියන් වහන්සේගේ කැමැත්තෙන්ද?”

“තිම්බරුක, එහෙම කියන්නත් එපා.”

“එසේ නම් හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මේ සැප - දුක් හටගන්නේ ඉබේමද?”

“තිම්බරුක, සැප - දුක කියා දෙයක් නැතුවා නොවේ. තියෙනවා.”

“එසේ නම් හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, සැප - දුක දෙක තියෙන බව ඔබ වහන්සේ නොදනිත්ද? නොදකිත්ද?”

“තිම්බරුක, මම වනාහී සැප - දුක ඉතා හොඳින් දන්නා කෙනෙක් වෙමි. දන්නා කෙනෙක් වෙමි.”

“හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මට නොතේරේ. මට නොවැටහේ. මට තේරෙන, වැටහෙන පරිදි හවත් ගෞතමයන් වහන්සේ මට පහදා දෙන සේක්වා!”

“තිම්බරුක, යම් වේදනාවක් ඇත්ද ඒ වේදනාවම එය විඳින්නා වේ, (මෙහි අදහස වේදනාවත්, එය විඳින්නාත් දෙකම

එකක් බවයි) යන අදහස ඇතිවිට මේ සැප - දුක තමා කළ දෙයක් වශයෙන් වැරදි ලෙස සිතයි. මම එසේ නොකියමි.

එමෙන්ම වේදනාව අනිකකි. එම වේදනාව විඳින කෙනා වෙත කෙනෙකිය කිය ගත් විට සැප - දුක බාහිර කෙනෙක් කළ දෙයක් වශයෙන් වැරදි ලෙස සිතයි. මම එසේද නොකියමි.

නිම්බරුක, ඔවැනි අන්තවලට වැටෙන විට සත්‍යයක් දැක්ක නොහැකිය. එහෙයින් තථාගතයන් වහන්සේ දහම් දෙසන්නේ මධ්‍යම මාර්ගය අවබෝධ වන පරිදිය. එනම්, අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර වේ යනාදී ක්‍රමයෙන් දුක පිණිස පවතින හේතුඵල දහම අවබෝධ කොට එම හේතුඵල දහමින් නිදහස් වීම පිණිසය.”

(නිම්බරුක සුත්ත - සං. නි)

වේදනාව, පිළිබඳ පැහැදිලි අර්ථයක් තෝරා බේරාගෙන වටහාගෙන තිබිය යුතුය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ දේශනාව දෙස බලන්න.

“පින්වත් මහණෙනි, වේදනාව පිළිබඳ යථා තත්වය මෙසේ අවබෝධ කර ගත යුතුය.

එනම්, වේදනාව ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දෙයක්. ඉදින් ස්පර්ශය තුළ සැප විඳීමක් හටගන්නා ස්වභාවය තිබේ නම්, සැප වේදනාවකි දැනෙන්නේ. සැප විඳීම සකස් කළ ඒ ස්පර්ශය, නැති වී ගිය විට සැප වේදනාව නොදැනී යයි.

ඉදින් ස්පර්ශය තුළ දුක් විඳීමක් හටගන්නා ස්වභාවය තිබේ නම්, දුක් වේදනාවකි දැනෙන්නේ. දුක් විඳීම සකස් කළ ඒ ස්පර්ශය නැති වී ගිය විට දුක් වේදනාව සංසිදී යයි.

ඉදින් ස්පර්ශය තුළ දුක් සැප නොමැති විඳීමක් හටගන්නා ස්වභාවය තිබේ නම්, දුක් සැප නොමැති වේදනාවකි දැනෙන්නේ. දුක් සැප නොමැති වේදනාව සකස් කළ ඒ ස්පර්ශය නැති වී ගිය විට, දුක් සැප නොමැති වේදනාවද සංසිදී යයි.

පින්වත් මහණෙනි, උපමාවෙකින් කීවොත්, වියළි ලී දඬු දෙකක් එක්කොට දැඩි ලෙස අතුල්ලන විට උණුසුමක් හටගනී.

ගින්නක් හට ගනී. එහෙත් එම දඬු දෙක දෙපැත්තට කළ විට අර

උණුසුම නිවී යයි. ගින්න ද නිවී යයි. මහණෙනි, වේදනාවද එසේය. ස්පර්ශයෙනි හටගන්නේ.”

(දුතිය අස්සුනවන්තු සුන්න - සං. නි.)

එසේනම් අපට ‘ස්පර්ශය’ කුමක්ද කියා විමසා බැලීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ පොත්වල අරමුණු ගැටීම ස්පර්ශය වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. එහෙත් අපට මේ ගැන පරම පිවිතුරු බුද්ධ වචනයෙන් පැහැදිලි අර්ථ හමුවේ.

“පින්වත් මහණෙනි, කරුණු දෙකක් නිසාය විඤ්ඤාණය හටගන්නේ. එනම් ඇසත් රූපයත් නිසා වක්ඛු විඤ්ඤාණය හට ගනී. මේ ඇස - රූප යන දෙකම වලනය වන, වැනසී යන, අනිත්‍ය වූ, වෙනස්වන ධර්මතාවයට අයත් දෙයකි. මෙසේ අනිත්‍ය ධර්මතාවයක උපකාරයෙන් හටගත් වක්ඛු විඤ්ඤාණය නිත්‍යවන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙසේ ඇසත් - රූපත් - වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් යන අනිත්‍යතාවයට අයත් කරුණු තුනක් එක්වීමම, එකට එකතුවීමම, එකට හමුවීමම, ස්පර්ශය කියා කියනු ලැබේ.”

(දුතිය ද්වය සුන්න - සං. නි.)

එසේ නම් ස්පර්ශය යනු ඇසින් රූප දැකීමය. ඇසත් - රූපයත් - වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් එක්වුණා යනු ඇසින් යමක් දැකීමය. එයයි ස්පර්ශය. වේදනාවට මුල් කාරණය වන්නේ එයයි. එම් ස්පර්ශයයි.

සැබැවින්ම වේදනාව යනු දුක් විඳීමෙන් අවබෝධ කළ යුතු දෙයක්ද? කොටින්ම දුක අවබෝධ කරන්නේද දුක් විඳීමෙන් නොවේ. දුක අවබෝධ කරන්නේ අවබෝධ ඥාණයක් හෙවත් ප්‍රඥාව තුළිනි. හෙවත් නුවණ දියුණු කරගැනීමෙන් අවබෝධ කරන්නා වූ දෙයකි. යම් හෙයකින් ශරීරයට දුක්ඛී අවබෝධ කළ හැකි බවක් මෙහි තිබුණා නම් අපගේ බෝසතාණන් වහන්සේ තම ශරීරයට දුක් දෙන අවදියේදී ඉතා පහසුවෙන් දුක අවබෝධ කළ හැකිව තිබුණි. එහෙත් එය එසේ නොවේ. දුක අවබෝධ කරන්නේ තමා තුළ ඇති කර ගන්නා ප්‍රඥාව

තුළිති.

5.iii විත්තේ විත්තානුපස්සි විහරති, ආතාපි, සම්පජානෝ සතිමා විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං.

5.iii පදගතාර්ථ

විත්තේ: නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් සිත කෙරෙහි, විත්තානුපස්සි: එම සිත පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආතාපි: කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ චීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, සතිමා: සිත පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිතියෙන් යුතුව, විනෙය්‍ය: දුරු කරමින්, ලෝකේ: අනවබෝධය නිසා සැකසුන 'දුක' නම් වූ ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, දෝමනස්සං: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දොම්නසද,

5.iii පද ගැලපීම

කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ චීර්යයෙන් යුතුව, කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, සිත පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිතියෙන් යුතුව, අනවබෝධය නිසා සැකසුණු දුක නම් වූ ලෝකයෙහි, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දෙමිනසද දුරු කරමින්, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් සිත කෙරෙහි, එම සිත පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

5.iii විස්තර

ලෝකයේ සියලු දෙනාම ෧වටි සිටින්නේ සිතේ ඇති මායාකාරී වැඩපිළිවෙලටය. බොහෝ දෙනෙකුට හඳුනාගත නොහැකි වී තිබෙන්නේද සිතමය.

එහෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ තරම් සිතේ යථා ස්වභාවය හඳුනාගත්, සිතේ සියලු රහස් සොයාගත්, සිතෙන් නිදහස් වන ක්‍රමය තමා තුළින්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්, ඒ නිසාම සිත පිළිබඳව කතා

කළයුතු සියල්ලම කතා කළ වෙන කෙනෙක් ලෝක ඉතිහාසයේම කොතැනකින් වත් සොයා ගත නොහැකිය. සිතේ මායාකාරී ස්වරූපයෙන් මුසපත්ව කෙළවරක් නොමැති ජීවිත ගමනක වෙළි පැටලි සිටින සත්වයන් දකින විට සිත පිළිබඳ සියලු බන්ධනයන්ගෙන් නිදහස් වී සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ තුළ කෙබඳු අනුකම්පාවක් හට ගන්නට ඇත්ද? මේ සත්වයා සිතට වසඟ වී ඇති ආකාරය උන්වහන්සේ විස්තර කොට වදලේ මෙසේය.

“පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය නොදත් සාමාන්‍ය ජීවිතයක් ගෙවන තැනැත්තා හට සතර මහා භූතයන්ගෙන් හටගත් මේ කය නිසා නොයෙක් පීඩා ඇතිවේ. එවිට ඔහුට මේ කය එපා වෙයි. හොඳටම කළකිරෙයි. ‘අහෝ! මෙවැනි කයක් මට නොලැබෙන්නේ නම් කොතරම් හොඳදැ’යි කල්පනා කරයි. ඒ මේ ශරීරයෙන් ඇතිවන දුක් පීඩා නිසාමය.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, ලෝකයේ ‘සිත’ යයි කියමින් ‘මනස’ යයි කියමින් ‘විඤ්ඤාණය’ යයි කියමින් යම් දෙයක් ගැන කතා කරයිද, ඒ කුමක්දැයි සද්ධර්මය නොදත් තැනැත්තා හරියාකාර ලෙස නොදනී. එහෙයින් සිතීන් කොපමණ දුක් විඳින නමුත් පීඩා විඳින නමුත්, ඔහුට සිත එපා නොවේ. සිත ගැන නොකළකිරේ. සිතටම ඇලුම් කරයි. සිතම වැළඳ ගනියි. බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලේ ඔහු සිතාගෙන සිටින්නේ සිත ‘මම’ කියාය. සිත ‘මගේ’ කියාය. සිත ‘මගේ ආත්මය’ කියාය.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, හිතන්නන් වාලේ ඔහේ හිතන තැනැත්තා හට ‘ආත්මයක්’ කියා යමක් ඕනම නම්, සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කය ‘ආත්මය’ කියා සැලකීම මැනවි. මක් නිසා ද යත්, මේ ශරීරය වසර ගණනක් හෝ පවතිනු දැක්ක හැකිය.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, මේ ‘සිත’ කියා ‘මනස’ කියා ‘විඤ්ඤාණය’ යි කියා කියන දෙය නම් නිරන්තරයෙන්ම වෙනස් වෙයි.

උපමාවකින් කියතොත්, මේ සිත වනාහී වනයේ හැසිරෙන වදුරෙක් වැන්න. වදුරා ගසෙන් ගසට පනිමින්, අත්තෙන් අත්තට

පනිමින්, අත්තෙන් අත්තට අල්ලා ගනිමින්, අත් හරිමින් යන්නේ යම්සේද, මේ සිතද එසේමය. අරමුණෙන් අරමුණ වහ වහා වෙනස් වෙයි.”

(දුනිය අස්සුනවන්තු සුන්න - සං. නි.)

එක්තරා දෙවියෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ කදිම ප්‍රශ්නයක් විමසීය.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ලෝකයම හසුරුවනු ලබන්නේ කුමක් විසින්ද? ලෝක සත්වයාව ඇදගෙන යනු ලබන්නේ කුමක් විසින්ද? මුළු මහත් ලෝකයම වසඟයට පත් වූ එකම දෙය කුමක්ද?”

(වින්න සුන්න - සං. නි.)

මෙවැනි ප්‍රශ්න දෙස මතු පිටින් බලා මතුපිටින්ම තෝරා ගන්නට වූයම් කළ බොහෝ දෙනෙක් ලෝක නිර්මාපක දෙවි කෙනෙක් සිටිති යි සිතා ගත්හ. සමහරු ඉබේ හටගත් පැවැත්මක ස්වරූපය යයි සලකා ගත්හ. එහෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතාම පැහැදිලි ලෙස මෙසේ යථාර්ථය පෙන්වා දෙන සේක.

“පින්වත, ලෝකයම හසුරුවනු ලබන්නේ සිත විසින්ය. ලෝක සත්වයාව ඇදගෙන යනු ලබන්නේද සිත විසින්ය. මුළු මහත් ලෝකයම වසඟයට පත් වූ එකම දෙයද සිතය.”

(වින්න සුන්න - සං. නි.)

සිත නොමග යාමෙන්, සිත කිළිටි වීමෙන්, සිතට ලාමක අකුසල ධර්ම එක්වීමෙන් මුළුමනින්ම සත්වයා විපතට පත්ව විනාශය ළඟා කරගන්නා හැටි උන්වහන්සේ මනාව දුටු සේක. සතුරෙක් තවත් සතුරෙකුට කරනු ලබන බලවත් හානියටත් වඩා හානියක් නොමඟට පුරුදු කළ සිත නිසා තමාට සිදුවන බව උන්වහන්සේ නිතරම පෙන්වා දුන්න. යකඩයෙහි බැඳෙන මලකඩ විසින් යකඩයම කා දමන්නා සේ සිතට එකතුවන නරක දේ විසින් කෙනෙකුගේ මුළු ජීවිතයම විනාශ කර දමන්නට සමත් බව උන්වහන්සේ පෙන්වා දුන්න.

එහෙයින් වස්ත්‍රයක් සෝදා පිරිසිදු කරන්නා සේ සිත ද

උපක්‍රමශීලීව පිරිසිදු කර ගත යුතුයැයි උන්වහන්සේ අපට පැවසූ සේක. සිත යනු ප්‍රකෘතියෙන්ම අපිරිසිදු වූ තත්වයක් නොවේ. උන්වහන්සේ නිතර පෙන්වා දුන්නේ 'සිත' පිරිසිදු කළ හැකි දෙයක් බවයි. යුද්ධ දහසකින් දිනනවාටත් වඩා තමන්ගේ නොමඟ ගිය සිත පාලනය කොට සුමඟට ගැනීම ඉතාම උතුම් බව උන්වහන්සේගේ අදහසයි. කුළු හරකෙකු, වල් අලියෙකු, වල් අශ්වයෙකු මහත් ආයාසයකින් අල්ලාගෙන නොයෙක් උපක්‍රමයෙන් කීකරු කරගෙන, මනාව දමනය කරගෙන තමාට රිසි වැඩපලෙහි යොදවා ගන්නා සේ, මේ සිතද මහත් ආයාසයකින් හඳුනාගෙන, පාලනය කරගෙන, කීකරු කරගෙන, මනාව දමනය කරගත යුතු යැයි උන්වහන්සේ නිතරම අනුශාසනා කළ සේක.

එහෙත් සිත පිළිබඳව මතු පිටින් බලා විස්තර කිරීම එතරම්ම ඥානවන්ත ක්‍රියාවක් නොවේ. එවිට ඇතිවෙන්නේ මතිමතාන්තර තුළ වාද විවාද හටගැනීම පමණි. සැබැවින්ම සිදුවන්නේ සිත නම් වූ එකම දෙය කෙරෙහි යළි යළිත් වසඟව එහිම වෙලියාම පමණි. එහෙත් සිත පිළිබඳව සෑම ආකාරයකින්ම අවබෝධයක් ලත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ සිත වනාහී හේතුඵල දහමින් හටගත් ධර්මකාවයක් බවයි.

වරක් එක් හික්ෂුවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතින් මේ ප්‍රශ්නය ඇසීය.

"භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ සිත කුමන කාරණයක් මුල් කොට සකස් වී තිබෙන දෙයක්ද?"

"පින්වත් හික්ෂුව, මේ සිත වනාහී සකස් වී තිබෙන්නේ නාමරූපයන්ගේ උපකාරයෙනි."

(පුණ්ණමා සුත්ත - සං. නි.)

දිනක්, පෙර වැඩසිටි බුදුරජාණන් වහන්සේලා සද්ධර්මය අවබෝධ කරගත් ආකාරය හික්ෂුන් වහන්සේලාට බුදුරජාණන් වහන්සේ උගන්වා වදළහ. එහිදී දුක පිණිස හේතු - ඵල දහම සකස් වෙන පිළිවෙල ක්‍රමක්‍රමයෙන් විපස්සී බෝධි සත්වයන් වහන්සේටද (ගුරුපදේශ රහිතව) අවබෝධ වී යන ආකාරය උගන්වා වදළහ.

එහිදී විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ සිත ගැන විමසන්නේ මෙසේය.

“මේ (සිත හෙවත්) විඤ්ඤාණය කුමක් ඇති කල්හි පවතින දෙයක්ද, කුමන කාරණයක උපකාරයෙන් පවතින දෙයක්ද?” කියාය. එවිට නුවණින් විමසා ගෙන යන උන්වහන්සේට, මේ (සිත හෙවත්) විඤ්ඤාණය වනාහී නාමරූප ඇති කල්හි පවතින දෙයකි. නාම රූපයේ උපකාරයෙන් පවතින දෙයකි යි අවබෝධ විය.

එය විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ තුළ මෙවැනි අවබෝධයක් ඇති කරවීමට සමත් විය. එනම් මේ (සිත හෙවත්) විඤ්ඤාණය (එකම කරුණක් සඳහාම) හැරී පවතී. එනම් මේ විඤ්ඤාණය නාමරූපයෙන් බැහැරට නොයයි. මෙපමණකින්ම ලෝකයේ ඉපදීම සිදුවේ. ජරා ජීර්ණ වීම සිදුවේ. චුතවීම සිදුවේ. යළි ඉපදීම සිදුවේ. එනම්, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් (උපකාරයෙන්) විඤ්ඤාණය වේ. විඤ්ඤාණයේ උපකාරයෙන් නාමරූප වේ.

(මහාපදන සුත්ත - දී. නි.)

නාමරූප පිළිබඳව බොහෝ දෙනෙකු තුළ තිබෙන්නේ සද්ධර්මය හැදෑරීමෙන් තේරුම් ගත් අදහසක් නොවේ. ඔවුන් තේරුම් ගෙන තිබෙන්නේ මේ පිළිවෙලටය.

එනම් රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ වශයෙන් ස්කන්ධ පහකි. එයින් රූප ස්කන්ධය රූපය නම් වේ. ඉතිරි ස්කන්ධ හතර නාමය නම් වේ, වශයෙනි. සමහරුන් විස්තර කරන්නේ මේ කය වනාහී රූපය වේ. මේ සිත වනාහී නාමය වේ, වශයෙනි. එහෙත් අවබෝධ ඤාණය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි ලෙස පෙන්වා වදළ නාමරූප කුමක්දැයි අප දැනසිටිය යුතුය.

“පින්වත් මහණෙනි, කුමක්ද මේ නාමරූප කියා කියන්නේ? එනම් වේදනා (විඳීම, වින්දනය, සංවේදිතාව), සඤ්ඤා (හඳුනාගැනීම), චේතනා (විපාක ලබාදීම පිණිස කර්ම සකස් වීම), එස්ස (ආධ්‍යාත්ම-බාහිර ආයතන සිත සමඟ එක්වීම), මනසිකාර (සිත ක්‍රියාත්මකව පැවතීමේ හැකියාව), යන මේ පහ නාමයයි කියනු ලැබේ. සතර මහා භූතද, සතර මහා භූතයන්ගෙන් සකස් වුණ දේද රූපයයි කියනු ලැබේ. මෙසේ මහණෙනි, වේදනා - සඤ්ඤා - චේතනා - එස්ස - මනසිකාර යන මෙය නාම වශයෙන් ද ගෙන (කලින් සඳහන් කළ)

රූපය, රූප වශයෙන්ද ගෙන 'නාමරූප' යයි කියනු ලැබේ."

(විභංග සූත්ත - සං. නි.)

මෙසේ නාමරූපයේ උපකාරයෙන් සකස් වූණ මේ සිතේ පවතින්නේ කුමන අන්දමේ වැඩපිළිවෙලක්දැයි සාමාන්‍ය කෙනෙකුට සිතින් සිතා ගැනීමටවත් නොහැකිය. ඔව්හු සිත කුමන පිළිවෙලින් දැක්කද සිත 'මම' යයි සිතාගෙන ඒ සිතම ආදරයෙන් තරයේ වැළඳගෙන සිටිති. එහෙත් සිතේ පවතින සැබෑ ස්වරූපය ගුරුපදේශ රහිතව ස්වකීය අවබෝධ ඥාණයෙන්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ මෙසේය.

"පින්වත් මහණෙනි, විජ්ජා පෙන්වන මායාකාරයෙක් ඉන්නවා යයි සිතමු. ඒ මායාකරු නගර මධ්‍යයෙහි ජනයා පිරිවරා ගෙන මායා දක්වයි. මොහු පෙන්වන විජ්ජාවත් දෙස බලා සිටින ජනයාට නම් සිතන්නේ මොහු පෙන්වන්නේ සැබෑ වූම, සත්‍ය වූම දෙයක් බවයි. එහෙත් තත්වය වනාහී ඊට හාත්පසින්ම වෙනස් ය.

දිනක් මේ මායාකරුගේ සටකපට කම් දැනගනු කැමති බුද්ධිමත් පුරුෂයෙක් ඉතා සීරුවෙන් විමසමින් මායාකරුගේ සියලු මායාවල් අල්ලා ගනී. එකල්හි ඔහුට මෙතෙක් කලක් මුළුල්ලේ රැවටී සිටි ඒ මායාවේ හිස් බවම, හරසුන් බවම, ලාමක බවම, මනාව ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. පින්වත් මහණෙනි, මායාවෙහි කවර නම් හරයක් දකින්නටද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ සිතද මායාකාරයෙක් වැන්න. මායාකරු විසින් කරණ ලද මායාවක් වැන්න. යමෙක් අවබෝධ ඥාණය තුළින් මේ සිත දෙස ඉතා සීරුවෙන් විමසා බලන්නේ නම් ඔහු පමණක් සිතේ ස්වභාවය මනාව හඳුනාගනී. සිතේ ඇති හිස් වූ, හරසුන් වූ, ලාමක වූ, තුවිලි වූ ස්වභාවමයම මනාව හඳුනා ගනී."

(ඓක පිණ්ඩපම සූත්ත - සං. නි.)

5.iv ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති, ආතාපී, සම්පජානෝ, සතිමා, විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං.

5.iv පදගතාර්ථ

ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සී: ධර්මයන් පිළිබඳව, යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙළෙසුන් දුරුකිරීමේ විර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, සතිමා: ධර්මයන් පිළිබඳව මනාව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව, විනෙයිෂ: දුරු කරමින්, ලෝකේ: අනවබෝධය නිසා සැකසුන ‘දුක’ නම් වූ ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, දෝමනස්සං: අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දෙමිනසද,

5.iv පද ගැලපීම

කෙළෙසුන් දුරුකිරීමේ විර්යයෙන් යුතුව, කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, ධර්මයන් පිළිබඳව මනාව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව, අනවබෝධය නිසා සැකසුණ ‘දුක’ නම් වූ ලෝකයෙහි, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් ආශාවද, අනවබෝධයෙන්ම හටගත් දොමිනසද දුරුකරමින්, ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

5.iv විස්තර

ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානයේදී අපට විශේෂ වචනයක් හමුවේ එනම්, ‘ධම්ම’ හෙවත් ‘ධර්ම’ යන වචනයයි. මෙහි ‘ධර්ම’ වචනයෙන් හේතුඵල දහමට අයත් වූ, හේතුඵල දහමින් සකස් වූ වැනි තේරුමක් දැනගෙන සිටීම ප්‍රමාණවත්ය. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පවා හේතුඵල දහමට අයිති බව අප දැනසිටිය යුතුය.

“පින්වත් ආර්යාව වූ භික්ෂුණීන් වහන්ස, මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය හේතුඵල දහමින් සැකසුණ දෙයක්ද? (සංඛනෝ) නැතිනම් හේතුඵල දහම ඉක්මවා ගිය දෙයක්ද? (අසංඛනෝ)”

“පින්වත් ආයුෂ්මත් විශාඛයෙනි, මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වනාහී හේතුඵල දහමින් හටගත් සංඛත දෙයකි.”

(චුල්ල වේදල්ල සූත්ත - ම. නි.)

ශ්‍රීමත් බුද්ධ වචනයටද 'ධම්ම' හෙවත් 'ධර්ම' යන පදය යොදනු ලැබේ. එහි තේරුම ගුරුපදේශ රහිතව, ස්වකීය අවබෝධ ඥාණයෙන්ම සොයාගත් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනන්ත ඥාණ සම්භාරයයි. සනිපට්ඨානයේ සඳහන් 'ධර්ම' ද උන්වහන්සේගේ විස්මිත ඥාණ සම්භාරයේම කොටසක් මිස එයින් බැහැර වූ දෙයක් නොවේ.

එහෙත් සනිපට්ඨාන නම් වූ මේ දේශනාවේ ධම්මානුපස්සනාවේදී අප විශේෂයෙන් ම තේරුම් ගන්නේ තථාගත ශ්‍රාවකයා සද්ධර්මය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස යොමු කර ගතයුතු මූලික කරුණු කීපයක් ගැනය. ඒ මෙසේය.

1. පංච නිවරණ

කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා යන පහ පංච නිවරණ වශයෙන් ධර්මයෙහි හඳුන්වාදී තිබේ. නිවරණ යන වචනයෙහි තේරුම සිතේ දියුණුව වළක්වාලන ධර්ම යන්නයි. එනම් මේ පංච නිවරණ සිත මුළුමනින්ම කිළිටි කර දමන සුළුය. (චේතසෝ උපක්කිලේසා) අවබෝධ ඥාණය මුළුමනින්ම වළකාලන සුළුය. (පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණා) මේ පංච නිවරණ මනාකොට තේරුම් අරගෙන ඒවා සිතෙහි වැඩෙන්නට ඉඩ නොදී සිත එයින් නිදහස් කරගැනීමට උපදෙස් ලැබේ.

2. පංච උපාදානස්කන්ධ

එනම් රූප උපාදානස්කන්ධ, වේදනා උපාදානස්කන්ධය, සඤ්ඤා උපාදානස්කන්ධය, සංඛාර උපාදාන ස්කන්ධය, විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය යන පසය. මේ පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගෙන මෙය තුළින් දුක සකස් කරන ආකාරය අවබෝධ කර ගනිමින් ඒ දුකින් මිදීම ගැන මේ කොටසින් විස්තර වේ.

3. ආයතන

අරුස - කණ - නාසය - දිව - කය - සිත යන මේ සයට ආයතන යයි කියනු ලැබේ. 'මේ තුළින් සසර පැවැත්ම

සකස් කෙරේ' යන අර්ථයෙනි. කෙනෙකු තුළ මේ ආයතන හය දක්නට ලැබෙන හෙයින් 'තමාට අයත්' යන සම්මුතියෙන් 'ආධ්‍යාත්ම ආයතන' යයි කියනු ලැබේ. ඒ ඒ ඉන්ද්‍රියයන්ට හෙවත් ආධ්‍යාත්ම ආයතනයන්ට ගෝචර වන කාරණය යන අර්ථයෙන් රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ හා සිතුවිලි යන මේ හය 'බාහිර ආයතන' නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. එසේ නැතිව තමාගෙන් බාහිර යන අදහසක් නොවේ මෙහි තිබෙන්නේ.

4. බෝධ්‍යාංග

බෝධි+අංග යන වචන දෙක එක්වීමෙනි, 'බෝධ්‍යාංග' යන පදය සෑදී තිබෙන්නේ. මෙය පාළි භාෂාවෙන් හඳුන්වන්නේ 'බොජ්ඣංග' නමිනි. පරම සත්‍යය අවබෝධ කරගැනීම 'බෝධි' නම් වේ. ඒ සත්‍යාවබෝධයට උපකාර වන ධර්ම බෝධි අංග නම් වේ. බෝධ්‍යාංග නම් වේ. එහෙයින් ශ්‍රාවකයා අවබෝධය කරා ගෙන යන එම අංග තුළින් තමාව කෙළෙසුන් ගෙන් මුදවා සිතට මහත් සැනසිල්ලක් සහිත විවේකයක් ඇති කරවයි. (විවේක-නිස්සිතං) සිත කෙළෙසුන්ගෙන් දුරු කරවයි. (විරාග නිස්සිතං). සිතෙහි කෙළෙසුන් ප්‍රභාණය කරවයි. (නිරෝධ නිස්සිතං) නිර්වාණය කරාම සිත නැඹුරු කරවයි. (වොස්සග්ග පරිණාමිං)

5. චතුරාර්ය සත්‍යය

මේ කොටසින් විස්තර වශයෙන් පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ අවබෝධ කළ යුතු දුකත්, ප්‍රභාණය කළ යුතු එම දුකෙහි හේතුවත්, එම හේතුවේ නිරුද්ධවීම සාක්ෂාත් කිරීමත්, ඒ සඳහා වැඩිය යුතු මාර්ගයත්ය. සතර සතිපට්ඨානය වැඩීම තුළින් ශ්‍රාවකයාගේ සිත සැකසෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය පිණිසමය. එනිසාමය බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙම දේශනාවේදී ඉතා පැහැදිලි ලෙස චතුරාර්ය සත්‍යය වදාළේ.

කාය - වේදනා - චිත්ත - ධම්ම යන මේ සතර සතිපට්ඨානයට මූලික වන කරුණු පවා බුදුරජාණන් වහන්සේ සිය

ශ්‍රාවකයනට මනාව පැහැදිලි කළ සේක. තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මය මනාකොට හදාරණ විට ඉතා පැහැදිලි ලෙස පෙනී යන්නේ මේ ජීවිතයේදීම මාර්ග ඵලාවබෝධය පිණිස අවශ්‍ය සියලු උපදෙස් කිසිදු අඩුවකින් තොරව සටහන්ව ඇති බවයි. කොටින්ම මෙය නුවණින් හදාරන ශ්‍රාවකයෙකුට ඉතා පැහැදිලි ලෙස සද්ධර්ම මාර්ගය හඳුනාගත හැකිය.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන්ගේ හටගැනීමත්, එහි අභාවයත් ඔබට දේශනා කරන්නෙමි. එය මනාකොට අසා දරාගන්න.

පින්වත් මහණෙනි, මේ (කායානුපස්සනාවට මූලික වන) කය හටගෙන තිබෙන්නේ කුමක් හටගැනීමෙන්ද? ආහාර හට ගැනීමෙනි, (උපකාරයෙනි) කය හටගෙන තිබෙන්නේ. ආහාර නැති වී යාමෙන් කයද අභාවයට යනු ඇත.

ස්පර්ශයේ හටගැනීමෙනි, (වේදනානුපස්සනාවට මූලික වන) වේදනාව හටගෙන තිබෙන්නේ. ස්පර්ශය නැති වී යාමෙන් වේදනාවද අභාවයට යනු ඇත.

නාමරූපයන්ගේ හටගැනීමෙනි, (චිත්තානුපස්සනාවට මූලික වන) සිත හටගෙන තිබෙන්නේ. නාමරූප නැති වී ගිය විට සිතද අභාවයට පත්වනු ඇත.

මනසිකාරයෙහි හටගැනීමෙනි, (ධම්මානුපස්සනාවට මූලික වන) ධර්මයන්හි හටගැනීම වන්නේ. මනසිකාර නැති වී ගිය විට ධර්මයන්ද අභාවයට පත්වනු ඇත.

(සමුදය සූත්ත - සං. නි.)

මේ සතර සතිපට්ඨානය තථාගත ශ්‍රාවකයාට කොතරම් පිහිට පිළිසරණ පිණිස පවතින්නේදැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින්ම මෙසේ පෙන්වා දුන් සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, දිනක් ගිජුලිහිණියක් පැමිණ බලහත්කාරයෙන් සාහසික ලෙස කැටකුරුල්ලෙකු අල්ලාගෙන අහසේ වේගයෙන් පියාසර කරන්නට පටන් ගත්තා. එවිට අර කුරුල්ලා

‘අනේ! අපේමයි වරද, අපේමයි මේ කාලකණ්ණිකම, අපට මේ විපත සිදුවුණේ අපට අයිති නැති තැන්වල හැසුරුණ නිසාය. අපට පිය පරපුරෙන් ලැබූන ආරක්ෂා ස්ථානයේ අප සිටියා නම්, මේ ගිජුලිහිණියා මෙලෙස අප හා යුද්ධ කරන්නට එන්නේ නැතැයි මහත් වූ හඬින් විළාප දුන්නා.

ඒ වචනයෙන් ගිජුලිහිණිය පුදුමයට පත්වුණා. ඇ කැට කුරුල්ලාගෙන් මෙහෙම ඇහුවා.

“එම්බල කුරුළු පැටව. හා! තොපටත් තිබේද පිය පරපුරෙන් ලැබෙන උරුමයක්? කියව, කොහේද ඒ තොපගේ උරුමය තිබෙන්නේ?”

“ගිජුලිහිණිය, කුඹුරෙහි නඟලෙන් පෙරළන පස්කැට තිබෙන තැන දන්නවාද? අන්න එතන තමා අපගේ පිය උරුමයෙන් ලද ආරක්ෂා ස්ථානය තිබෙන්නේ.”

“පින්වත් මහණෙනි, එවිට ගිජුලිහිණිය වඩ වඩාත් ආඩම්බර වුණා. තමාගේ බලය ගැන මුසපත් වුණා. සාඩම්බර වචනයෙන් කුරුළු පැටියාට මෙහෙම කිව්වා.”

“හන්! එම්බල කැටකුරුළු පැටව, මා තා දැන් නිදහස් කරමි. හා! යව, හැකි නම් මගෙන් ගැලවී පලායව. මගෙන් නම් තට නිදහසක් නැතැයි”

පින්වත් මහණෙනි, කැටකුරුල්ලාද නඟලෙන් පෙරළන ලද ලොකු පස් කැටයක් මතට ගොස් ගිජුලිහිණිය දෙස බලා,

“හා! ගිජුලිහිණිය හැකිනම් දැන් වර, හැකිනම් දැන් වර”යි හඬ නැඟුවා.

එවිට ගිජුලිහිණිය අහසේ සිට තමාගේ බලයෙන් මුසපත්ව පියාපත් දෙක සමච තබාගෙන අර කැටකුරුල්ලා වෙත, සාහසික ලෙස මහත් වූ වේගයෙන් පහතට ඇදී ආවා.

“දැන් මේ ගිජුලිහිණිය, මා අල්ලා ගන්නට ආසන්න වුණා නොවෙදැයි, කියා කැට කුරුල්ලා සැණෙකින් පස් කැටය යටට

රිංගුවා. වේගයෙන් පැමිණි ගිජුලිහිණිය කුරුළු පැටියා අල්ලාගනු වෙනුවට අර ලොකු පස් කැටයේ පපුව වැදී විපතට පත්වුණා.”

“ඉතින් පින්වත් මහණෙනි, දුටුවාද තමාට අයත් නැති අනාරක්ෂිත තැන්වල යන්නට ගොස් සිදු කරගන්නා දේ?”

එලෙසටම පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරගෙන සසරින් නිදහස්වනු කැමති තැනැත්තාටද අනාරක්ෂිත වූ අගෝවර වූ අනුන්ගේ බලහත්කාරකම්වලට හසුවන්නාවූ තැනක් තිබේ. එනම්, මේ පංච කාම ගුණයන්ය. ඒ මේ, සිත් අලවන, සිත ඇදී යන, ප්‍රිය ස්වරූප ඇති, කැමැත්ත ඇතිවන කෙළෙස් හටගන්නා වූ ඇසින් දකින රූපයන්ය. කණින් අසන ශබ්දයන්ය. නාසයට දැනෙන ගන්ධයන්ය. දිවට දැනෙන රසයන්ය. කයට දැනෙන පහසය. ඔය තැන් පහම අනාරක්ෂිතය. අගෝවරය. අනුන්ගේ බලහත්කාරකම්වලට හසුවන තැන්ය.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, ඔබට ආරක්ෂා ස්ථානයක් තිබේ. ගෝවර ස්ථානයක් තිබේ. එය තම පියාණන්ගේ පාරම්පරික උරුමයයි. එයයි ඔබට අයිති තැන. එයයි අනුන්ගේ බලහත්කාරකම්වලට හසු නොවන තැන. එයයි ක්ෂේම ස්ථානය. එයයි ආරක්ෂා ස්ථානය. එනම් (ඔබ සරණ ගිය භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නම් වූ) ඔබගේ පියාණන්ගේ පාරම්පරික උරුමය වන සතර සතිපට්ඨානය යි.”

(සකුණගේ සුන්න - සං. නි.)

ශ්‍රාවකයන් තුළ සතර සතිපට්ඨානය අභාවයට යාමෙන්, භාවිත නොකිරීමෙන් සද්ධර්මය පරිහානියට පත් වී යන බව බුද්ධ කාලීන භික්ෂූන් වහන්සේලා මනාකොට තේරුම් ගෙන සිටි බව පහත දැක්වෙන ධර්ම සංවාදයෙන් පෙනේ.

“ප්‍රිය ආයුෂ්මත් ආනන්දයෙනි, සද්ධර්මය පිරිහෙන්නට මූලික වන කාරණය කුමක්ද? මූලික වන හේතුව කුමක්ද? සද්ධර්මය බබළන්නට මූලිකවන කාරණය කුමක්ද? හේතුව කුමක්ද?”

“ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් භාවිත නොකිරීම නිසාය, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ නොකිරීම නිසාය මේ

සද්ධර්මය අභාවයට යන්නේ, පිරිහී යන්නේ.

එහෙත් ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් භාවිත කිරීම නිසාම, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීම නිසාම මේ සද්ධර්මය බැබළියන්නේ වේ.

(පරිනානි සුත්ත - සං. නි.)

විශේෂ විස්තරය

කුඹුරක් වැපිරීමට පෙර මනාකොට නියර සකස් කරගත යුතුය. කුඹුරෙහි වැට බැන්ද යුතුය. කුඹුර කෙටිය යුතුය. මඩකර ගත යුතුය. පෝරැගැම කළ යුතුය. ඉන්පසුය බිත්තර වී වැපිරීම පිණිස මනාව කුඹුර සකස් වන්නේ.

නිවසක් සාදා ගැනීමට පවා පළමුව භූමිය පිරිසිදු කර ගත යුතුය. දෙවනුව කානු කපා අත්තිවාරම සකස් කර ගත යුතුය. එසේ මනාව සකස් කරගත් අත්තිවාරම මතය තම නිවස ගොඩ නගන්නේ.

මේ සතර සතිපට්ඨානය නම් වූ කුසල ධර්මයන්ද එසේමය. සතර සතිපට්ඨානය තුළින් මහානිය වූ ලෝකෝත්තර ගුණ ධර්ම තම සන්තානයේ උපදවා ගැනීමට නම් පළමු කොට තමන්ගේ මුළු ජීවිතයම ඊට ගැලපෙන පරිදි සකස් කරගත යුතුය. එහි මූලික පදනම ශ්‍රද්ධාව හා සීලයයි.

“පින්වත් මහානාමයෙනි, තෙරුවන් සරණ ගිය සැදැහැවත් ගිහි ශ්‍රාවකයා යයි යම් කෙනෙකුට කියන්නේ කවර අර්ථයෙකින්ද? මහානාමයෙනි, හෙතෙම තථාගතයන් වහන්සේගේ සම්මා සම්බුද්ධත්වය මුළු හදවතින්ම පිළිගනී. ඔහු නොයෙක් අයුරින් සම්බුදු ගුණ හඳුනාගනී. ඒ මෙසේය,

- ඒ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මායා මෝහ ජාලය ස්වයං භූ ඤාණයෙන් සිදු දමා රාග - ද්වේෂ - මෝහාදී සියලු කෙළෙසුන් ගෙන් මුළුමනින්ම මිදුණ සේක. (අරහං)

- උන්වහන්සේ ගුරුපදේශ රහිතව ස්වකීය අවබෝධ ඥාණයෙන් හා විරියයෙන් යුතුව, සියල්ල ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කළ සේක. (සම්මාසම්බුද්ධ)
- උන්වහන්සේ ඉතාම පිවිතුරු සීලයෙකින් යුතුව හා සමාධියකින් යුතුව අඥානකම දුරුකොට විද්‍යාව පහළ කරගත් සේක. (විජ්ජාවරණ සම්පන්න)
- උන්වහන්සේ පැහැදිලිවම විමුක්තිය උදෙසා වෙහෙස මහන්සි වී ඒ විමුක්තිය සාක්ෂාත් කළ සේක. (සුගත)
- උන්වහන්සේ මෙලොව පමණක් නොවේ අපායේද දිව්‍ය ලෝකයේද බ්‍රහ්ම ලෝකයේද මුළු මහත් විශ්වයේම සියලු රහස් සොයාගත් සේක. (ලෝකවිදු)
- විමුක්තිය සලසා ගැනීමට පින් තිබෙන ඕනෑම මිනිසෙකුට හෝ දෙවියෙකුට හෝ බ්‍රහ්මයෙකුට හෝ ඒ මාර්ගය පෙන්වාදී ඔහුට විමුක්තිය සලසා දීමට අතිශයින්ම දක්ෂ වන සේක. (අනුත්තර පුරිසදම්ම සාරථී)
- උන්වහන්සේ දෙවියන්ගෙන් මිනිසුන්ගෙන් එකම හා උත්තම ආදරණීය ගුරුවරයාණන් වන සේක. (සත්ථා දේවමනුස්සානං)
- උන්වහන්සේ මහත් කැපවීමකින් යුතුව අවබෝධ කළ ධර්මය සඟවා නොගෙන සතුවින් බෙද දුන් සේක. (බුද්ධ)
- එකම එක මනුෂ්‍ය රත්නයක් තුළ මේ සා ආශ්චර්යවත් ගුණ සමූහයක් ඇති කරගැනීමේ භාග්‍යවන්තයා උන්වහන්සේ පමණක් වන සේක. (හගවා)

පින්වත් මහානාමය, තෙරුවන් සරණ ගිය යම් කෙනෙක් මෙන්න මේ ආකාරයට සම්බුදු ගුණ හඳුනාගනිත්ද, එය වනාහී ඔහු ගේ සැබෑම 'ශ්‍රද්ධාව' වේ."

(මහානාම සුත්ත - සං. නි.)

තථාගත ශ්‍රාවකයා ඇති කර ගන්නා සිල්වත් බව හුදෙක් වාද

විවාද පිණිස හෝ තමා උසස් කර ගැනීම හෝ අනුන් පහත් කොට සැලකීම හෝ පිණිස නොවේ. පිනෙහි සැප විපාකයන් පවෙහි දුක් සහිත ආදිනවයන් තේරුම් ගෙන ඉතා අවංක ලෙස ජීවිතය සකස්කර ගැනීමකි. බුදුරජාණන් වහන්සේම ඉතා පැහැදිලි ලෙස මෙසේ පෙන්වා දෙන සේක.

“පින්වත් මහරජතුමනි, මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කළයුතු තැනැත්තා මනාව කරුණු තේරුම් ගෙන සිලවත්තයෙක් වන්නේ කෙසේද?

ඕපින්වත් මහරජතුමනි, හෙතෙම (මනුෂ්‍යවර්ගයා ඇතුළු) සියලු සත්වයන්ගේ ජීවිතවලට හානි නොකරයි. (මනුෂ්‍ය කලලේ සිට) සියලු සත්වයන්ගේ ජීවිතවලට හානි කිරීමෙන් වෙන් වී සිටින්නෙක් වේ. (මනුෂ්‍යයන් ඇතුළු) සියලු සතුන්ට හිංසා කිරීම පිණිස කිසි දඬු මුගුරක් හේ අතට නොගනී. (මනුෂ්‍යයන් ඇතුළු) සියලු සතුන්ට හානි කිරීම පිණිස හේ කිසිදු ආයුධයක් අතට නොගනී. හෙතෙම (මනුෂ්‍ය වර්ගයා ඇතුළු) සකල සත්වයන් හට හිංසා කිරීමෙන් තමාගේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය පහත් තත්වයට ඇද දමාගන්නට ලැජ්ජා වේ. හේ (මනුෂ්‍ය වර්ගයා ඇතුළු) සකල විධ ප්‍රාණීන් කෙරෙහි හිතවත්ව අනුකම්පා සහගතව වාසය කරයි. මෙය ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

හෙතෙම තමාට නොදුන් දෙය ගැනීමේ සිරිත අත්හැර දමයි. තමාට නොදුන් දෙය ගැනීමෙන් වැළකී සිටින්නෙක් වෙයි. තමාට දෙන ලද දේ පමණක් ගනී. තමාට දෙන ලද දේ ගැනීම ගැන සතුටු වෙයි. සොර සිහින් තොරව වාසය කරමින් පිරිසිදු ජීවිතයක් ගෙවයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

හෙතෙම අශීලාවාර ජීවිතය අතහැර දමයි. වර්තය දූෂණය කර නොගනී. පිරිසිදු වර්තයකින් යුතුව වාසය කරයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

හෙතෙම බොරුවෙන් අනුන් රැවටීම අත්හැර දමයි. බොරුවෙන් අනුන් රැවටීමෙන් වැළකී සිටින්නෙක් වෙයි. ඔහු සත්‍ය වචන කථා කරන්නෙකි. නිතරම ඇත්තම ගලපා කථා කරන්නෙකි.

ඇදහිය හැකි වචන, පිළිගත හැකි වචන කථා කරන්නෙකි. හේ කිසි කරුණකින් ලෝකයා රවටා මුළා නොකරයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

හෙතෙම කේළාමි කීමේ පුරුද්ද අත්හැර දමයි. කේළාමි කීමෙන් වැළකී සිටින්නෙක් වෙයි. මෙතැන කියන දේ අසාගෙන ගොස් වෙන තැනක කියමින් මෙතැනත් එතැනත් බිඳුවයිද, එබඳු කේළාමි නොකියයි. එතැන කියන දේ අසාගෙන ඇවිත් මෙතැන කියමින් එතැනත් මෙතැනත් බිඳුවයිද, එබඳු කේළාමිද නොකියයි. අර්බුද, කලකෝලාහල ඇතිවන දේ නොකියයි. එහෙයින්ම හෙතෙම හේදහින්න වී ගිය උදවිය සමඟි කරයි. සමාදනය ඇති කරවයි. සමගිය සමාදනය ඇතිවන දේම කියයි. සමගිව වාසය කිරීමට ආශා කරයි. සමගිව වාසයෙහිම ඇළී සිටියි. සමගියෙන්ම සතුටු වෙයි. සමගිය සමාදනය ඇතිවන හොඳ වචනම කියයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

(කෝප වූ විට හෝ කෙළි සෙල්ලමට හෝ) නපුරු වචන, (කුණුහරුප වශයෙන් හඳුන්වන) ගොරෝසු වචන කීම අත්හැර දමයි. සිත් මහත් වේදනාවට පත්වන එබඳු වචන කීමෙන් වැළකී සිටින්නෙක් වෙයි. නුවණැත්තන්ගේ දෝෂයට ලක්නොවන යහපත් වචන කියයි. අසා සිටින විට සිතට සැප ඇතිවන වචන කියයි. අසා සිටින විට සිතේ ශාන්තභාවය උපදින වචන කියයි. හිත ඇදී යන වචන කියයි. ළමක බොළඳ වචන නොකියයි. බොහෝ දෙනා කැමති වන, බොහෝ දෙනාට ප්‍රිය මනාප වූ වචන කියයි. එබඳු දේ කීමද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවයි.,

අර්ථයෙන් තොර (දේශපාලන කථා - නළු නිළි කථා - ක්‍රිකට් වැනි ක්‍රීඩා ගැන කථා - අනුන්ගේ ඇද පළඳු ගැන කථා - හොල්මන් කථා - ආදී දෙතිස් කථා වැනි) හිස් වූ ළමක දේ කතා කිරීම අත්හැර දමයි. අර්ථයෙන් තොර හිස් කථාවෙන් වැළකී සිටින්නේ වෙයි. සුදුසු කාලයෙහි සුදුසු දේ කතා කරයි. සත්‍ය දේ, අර්ථවත් දේ කතා කරයි. ජීවිතය අවබෝධය කරා ගෙන යන සාරවත් දේ කතා කරයි. ජීවිතය සංවර කරගැනීමට උපකාරී වන දේ කතා කරයි. හදවත්වල තැන්පත් කරගත යුතු වටිනා උතුම් දේ කතා කරයි. කතාවේ ප්‍රමාණය දැනගෙනම කතා කරයි. (මෙලොව හා පරලොව

යන) දෙලොව ජීවිතයටම හිත සුව පිණිස පවතින දේ පමණක් කතා කරයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වත් බවකි.

තමාගේ ජීවිතයට මෙන්ම අනුන්ගේ ජීවිතයටද අහිතකර ලෙස බලපාන, තමාගේ ජීවිතයට හිතකර යයි සිතා සිටින නමුත් අනුන්ගේ ජීවිතවලට අහිතකර ලෙස බලපාන (විශේෂයෙන් මත්පැන් හෝ මත්ද්‍රව්‍ය වෙළඳාම, මනුෂ්‍ය ඝාතනයට හෝ සත්ව ඝාතනයට හේතුවන භයානක අවි ආයුධ වෙළඳාම, මස් පිණිස සතුන් වෙළඳාම, වස - විෂ වෙළඳාම, මෙහෙකාරකමට මනුෂ්‍යයින්ව වෙළඳාම, තරාදියෙන් හොරට කිරා වෙළඳාම, හොරට මිණුම් මැන වෙළඳාම, හොරට ගනුදෙනු කිරීම, බොරු ගණන් දමා ලාභ ලැබීම, වටිනාකමින් අඩු බාල බඩු බොරුවෙන් වැඩි මිලට විකිණීම, අල්ලස් ගැනීම, අනුන්ගේ නම් යොදා ලාභය තමන්ට හරවා ගැනීම, අනුන් බිය වද්දා කප්පම් ගැනීම ආදී අනේක විධ වූ) මිත්‍යා ජීවිකාවෙන් වෙන් වී තමා ගෙවන පිරිසිදු ජීවිතය ගැන සිතන විට තමාටම සතුට උපදවන පිළිවෙලේ ජීවිතයක් ගෙවන්නේ වෙයි. මෙයද ඔහුගේ උතුම් සිල්වති බවකි.

හෙතෙම මදයට හා ප්‍රමාදයට පත්වන මත්පැන් පානයෙන් හා මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතයෙන් මුළුමනින්ම වෙන් වී වාසය කරන්නේ වෙයි.

පින්වත් මහරජතුමනි, මෙසේ සිල්වත්ව කල් ගෙවන තථාගත ශ්‍රාවකයා තමාගේ සංවරශීලී ශාන්ත ජීවිතය දෙස බලා (මෙලොව හා පරලොවට අහිතකර ලෙස බලපාන) කිසිදු බියට පත්වීමක් නොමැති බව හොඳාකාරවම දකී.

පින්වත් මහරජතුමනි, ඔහු වනාහී සතුරන් පරදවාලූ ඔටුණු පළන් (=පැළඳූ) රජෙක් වගෙයි. සතුරන්ගෙන් ඇතිවන කිසිදු හිතියක් ඔටුණු පැළඳීමෙන් ස්ථාවර භාවයට පත් රජුට නැත. අන්ත ඒ වගෙයි, පින්වත් මහරජතුමනි,

සිල්වත් ජීවිතයක් ඇති තථාගත ශ්‍රාවකයා තමාගේ ශාන්ත ජීවිතය දෙස බලා කිසිදු බියට පත්වීමක් නොමැති බව හොඳාකාරවම දකී. තමාගේ වරදින් තමාට දොස් නොනඟන, උත්තම සත්පුරුෂ ජීවිතයක් තමාට හිමිවීම ගැන තමා තුළම මහත් වූ ප්‍රීති සොම්නසක්

හට ගනී.

පින්වත් මහරජතුමනි, ඔය ආකාරයෙනි, තථාගත ශ්‍රාවකයා සිල්වතෙක් වන්නේ.”

(සාමඤ්ඤඵල සුත්ත - දී. නි.)

මේ ආකාරයට කුඩා වරදෙහි පවා බිය දකිමින් සිල්වත්ව වාසය කළ යුතුය. ඉන්පසු ඔහු තවදුරටත් සද්ධර්මය තුළ මෙසේ හික්මිය යුතුය. ඒ මෙසේය.

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, මෙසේ සිල්වත් වූ තථාගත ශ්‍රාවකයා හට තථාගතයන් වහන්සේ තව දුරටත් හික්මෙන අයුරු මෙසේ කියා දෙති.

පින්වත් හික්ෂුව, මෙහි එන්න. දැන් ඉතින් ඔබ ඉතාම සැලකිල්ලෙන් ඇස - කණ - නාසය - දිව - කය - සිත යන ඉඳුරන් රැක ගත යුතුය.

ඇසින් රූපයක් දකින විට ඇස අසංවර වීමෙන්, අනවබෝධයෙන් ඇති වන රාගයක් හෝ දෝමනසක් හෝ හට ගැනීමට ඉඩ දෙන්න එපා. ලාමක අකුසල ධර්මයන් හටගැනීමට ඉඩදෙන්න එපා. ඇස සංවරවීම පිණිස පිළිපදින්න. ඇස සංවර කර ගන්න. කණ - නාසය - දිව - කය - සිතිය යමක් සිතා අනවබෝධය නිසාම ඇතිවන රාගයක් හෝ දෝමනසක් හෝ හටගැනීමට ඉඩ දෙන්න එපා. ලාමක අකුසල ධර්මයන් හටගැනීමට ඉඩ දෙන්න එපා. සිත භොදිත් රැකගන්න. සිත සංවර කරගන්න.

ඉතින් පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, මේ ආකාරයෙන්ය තථාගත ශ්‍රාවකයා ඉන්ද්‍රියයන් රැකගන්නේ. ඊට පසු තථාගතයන් වහන්සේ ඔහුට තවදුරටත් හික්මෙන්නට මෙසේ උපදෙස් දෙති.

පින්වත් හික්ෂුව, මෙහි එන්න. දැන් ඉතින් ඔබ ආහාරයෙහිද මුළු නොවිය යුතුය. ආහාර පවා වැළඳිය යුත්තේ කෙළෙස් හට නොගන්නා පරිදිය. එසේ නම් ඔබ මෙසේ නුවණින් සලකාගෙන ආහාර ගන්න.

මේ ආහාර වළඳන්නේ ජවය ඇති කර ගැනීමට නොවේ.

නිරෝගකමින් මත්වීම පිණිස නොවේ. සිරුරෙහි අඩුනැත් පුරවාගෙන පුෂ්ටිමත් වීම පිණිස නොවේ. සිරුර සරසා ගැනීම පිණිස නොවේ. මේ ශරීරය නිරුප්‍රිතව පවත්වා ගන්නටය. ශාරීරික වෙහෙස සංසිදුවා ලන්නටය තමා ගත කරන පාරිශුද්ධ ජීවිතයට අනුග්‍රහ කරගන්නටය. ආහාර නොගැනීමෙන් හටගෙන තිබුණ පීඩා දුරකර ගන්නටය. ආහාර නොලැබීමෙන් හටගන්නට ඉඩ තිබෙන පීඩා දුරු කර ගන්නටය. තමාගේ ජීවිත යාත්‍රාව වරදින් තොරව පහසුවෙන් පවත්වා ගන්නටය.

පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, මෙලෙසට තථාගත ශ්‍රාවකයා ආහාරයෙන් පවා කෙළෙස් මතුවෙන්නට ඉඩ නොදී ධර්මයේ හැසිරීමට මහත් වෙහෙසක් ගනී. තථාගතයන් වහන්සේ ඔහුට තවදුරටත් හික්මෙනු පිණිස මෙසේ උපදෙස් දෙති.

පින්වත් හික්ෂුව, මෙහි එන්න. දැන් ඉතින් ඔබ නින්ද පවා පාලනය කරන්නට පුරුදු වෙන්නට ඕනෑ. අලසව සිටින්නට හොඳ නැහැ. චීර්යය පවත්වා ගන්නට ඕනෑ.

දැන් ඔබ දහවල් කාලය මුළුල්ලේම හිඳන ඉරියව්වෙන්ද සක්මන් ඉරියව්වෙන්ද හිතට (කාමච්ඡන්ද - ව්‍යාපාද - ථීනමිද්ධ - උද්ධච්ච කුක්කුච්ච - විචිකිච්ඡා යන) පංච නිවරණයන් ඇතුළු වෙන්නට ඉඩ නොදී (සතර සතිපට්ඨානයේම සිත පිහිටුවා ගනිමින් වස්ත්‍රයක් සෝදා පිරිසිදු කරන්නා සේ, කෝවෙහි දමා පදම් කරමින් රත්තරන් පිරිසිදු කරන්නා සේ) සිත පිරිසිදු කරගන්නට ඕනෑ.,

ඉතින් රාත්‍රි කාලය පැමිණි විට මැදියම් රැයෙහිදී පමණක් සිහිනුවණින් යුතුව සැතපෙන්නට ඕනෑ. ඒ මෙසේය. ඔබ මධ්‍යම රාත්‍රියෙහි දකුණු පැත්තට හාත්සි වී දකුණු පස මත වම් පස තබා ගනිමින් මනා සිහි නුවණින් යුක්තව අසවල් වෙලාවට අවදිවෙමින් යි තරයේ සිතට ගෙන (සිංහයෙකුගේ ඇලවී සිටීම මෙන්) සිංහ සෙය්‍යාවෙන් සැතපෙන්න. යළි පාන්දරින් අවදිව දවල් පරිද්දෙන්ම හිඳීමෙන්ද සක්මන් කිරීමෙන්ද (සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් වඩමින්) පංච නිවරණයන්ගෙන් සිත පිරිසිදු කරන්න”

(ගණක මොග්ගල්ලාන සුත්ත - ම. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, නිතර කරුණු 3 ක් පුරුදු කරන හික්ෂුව මේ ජීවිතයේදීම මහත් වූ සතුටින්, සොම්නසකින් වාසය කරයි.

කෙළෙසුන් මුළිනුපුටා දැමීමේ හැකියාව ඔහු තුළ ඇතිවේ. ඒ කරුණු තුන කුමක්ද?

1. ඉන්ද්‍රියයන් මනාකොට රැකගැනීමය,
  2. නුවණින් සලකා ආහාර ගැනීමය,
  3. නින්දට ඉඩ නොදී වීර්යයෙන් යුක්තව භාවනා කිරීමය.
- (රජපම සුත්ත - සං. නි.)

මේ ආකාරයෙනි සද්ධර්මය අවබෝධ කරගනු කැමති තථාගත ශ්‍රාවකයා මූලික පදනම සකස් කරගත යුත්තේ. කළින් සඳහන් කළ තත්වයට ජීවිතය ගොඩනගා ගැනීම පිණිස මහෝපකාරී වන තවත් කරුණු කිහිපයක් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා වදාළ සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ සද්ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කරගැනීම පිණිස මේ කරුණු සතරද නිරතුරුවම සේවනය කළ යුතුය. බහුල වශයෙන් සේවනය කළ යුතුය.

1. සප්පුරිස සංසේවෝ :- තම මතය මතකොට දක්වමින් සද්ධර්මය අවුල් නොකරන, (ධර්මයට විනයට අනුව) ශ්‍රී සද්ධර්මය පැහැදිලි ලෙස පෙන්වා දෙන, තථාගත බුද්ධ වචනය කෙරෙහි මහත් ගෞරව ඇති කලාශ්‍රණ මිත්‍ර සන්පූරුෂයන් ආශ්‍රය කළ යුතුය.
2. සද්ධම්ම සවණං :- ඒ උතුමන් වෙතින් සද්ධර්මයේ අර්ථාවබෝධ කර ගත හැකි, මනා විස්තරයෙන් යුතුව ශ්‍රීමත් බුද්ධ වචනය අසා දරා ගනී.
3. යෝනිසෝමනසිකාරෝ :- ඒ අසා දැනගත් සද්ධර්මය තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ ක්‍රමයට අවබෝධය ඇති කරවන පිළිවෙලින් නුවණින් සිහිකරයි.
4. ධම්මානුධම්ම පටිපදා :- උත්සාහයෙන් හා නුවණින් යුක්තව සද්ධර්මය ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගනී.

(ඵලසුත්ත - සං. නි.)

මෙසේ ශ්‍රාවකයාට සද්ධර්මය අසන්නට ලැබී එය අවබෝධය ඇතිවෙන පිළිවෙලට නුවණින් සැලකීම නිසා සම්මා දිට්ඨිය නම් වූ පැහැදිලි ලෙස සද්ධර්මය තේරුම් ගත් බව ඇතිවේ. දැන් ඉතින් මේ 'සම්මා දිට්ඨිය'ද සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් වඩා ගනිමින් විමුක්තිය පිණිස සිත සකස් වන තෙක් දියුණු කරගත යුතුය. මේ පිළිබඳව රමණීය ධර්ම සංවාදයක් රහතන් වහන්සේලා දෙනමක් තුළ මෙසේ ඇති විය.

"ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, මෙසේ සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් හා යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ඇති කරගත් සම්මා දිට්ඨියට සිත දියුණු කොට විමුක්තිය ලබා ගන්නා තෙක්, අවබෝධ ඤාණය දියුණු කොට විමුක්තිය ලබාගන්නා තෙක් කුමන ආකාරයෙන් අනුග්‍රහ ලැබිය යුතුද?"

"ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, එසේ ඇතිකර ගත් සම්මා දිට්ඨියට සිත දියුණු කොට විමුක්තිය ලබාගන්නා තෙක්ම, අවබෝධ ඤාණය දියුණු කොට විමුක්තිය ලබාගන්නා තෙක්ම කරුණු පහකින් අනුග්‍රහ ලැබිය යුතුය. ඒ මෙසේය,

1. සීලානුග්ගහිතා:- සිල්වත් වීමෙන් අනුග්‍රහ ලැබිය යුතුය.
2. සුතානුග්ගහිතා:- යළි යළිත් සද්ධර්මයට සවන් දෙමින් (වර්තමානයේ නම් විශේෂයෙන් සූත්‍ර පිටකයට අයත් සද්ධර්ම දේශනා තමාගේ අවබෝධය පිණිස ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව හදාරමින්) සද්ධර්මය පිළිබඳ දැනුම නිතර ප්‍රබෝධජනක කරගත යුතුය.
3. සාකච්ඡානුග්ගහිතා:- ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවේ යෙදෙමින්, නිවන් අවබෝධය පිණිස පවතින ආකාරයට සද්ධර්මය ජීවිතයට සම්බන්ධ කරගැනීමේදී නොවැටහෙන ධර්ම කරුණු අවබෝධ කර ගැනීමෙහිලා ප්‍රමාද වන ධර්ම කරුණු යළි යළි සාකච්ඡා කර පැහැදිලි කර ගත යුතුය.
4. සමථානුග්ගහිතා:- සිත සංසිද්ධවීමෙන් සමාධිය දියුණු කර ගත යුතුය.

5. විපස්සනානුගතීන්:- අවබෝධ ඥාණය දියුණු වන පරිදි බුද්ධ වචනයෙන් පෙන්වා දෙන ආකාරයට විදර්ශනාව වැඩිය යුතුය.

(මහා වේදල්ල සුත්ත - ම. නි.)

ඒ අමා නිවන් සුව ඉතා ඉක්මනින් අවබෝධ කරනු කැමති නුවණැති පින්වතුන්ගේ අවබෝධය උදෙසා කරණ ලද,

සතිපට්ඨාන සද්ධර්ම දේශනාවේ මාතෘකා විස්තරය මෙතෙකින් අවසන් වේ.

කායානුපස්සනාව

කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීම

ආනාපානසති භාවනාව

6. කතඤ්ච හික්ඛවේ හික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති? ඉධ හික්ඛවේ හික්ඛු අරඤ්ඤගතෝ වා රුක්ඛමුල ගතෝ වා සුඤ්ඤාගාර ගතෝ වා නිසීදති පල්ලංකං ආභුජිත්වා, උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

6. පදගනාර්ථ

කතඤ්ච: කෙසේද? හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඛුච, කායේ: සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි, කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ සැබෑ තත්වය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරන්නේ,

ඉධ: මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඛුච, අරඤ්ඤගතෝ වා: නිහඬ වන පෙදෙසකට හෝ ගොස්, රුක්ඛමුලගතෝ වා: සෙවණ ඇති ගසක් යටට හෝ ගොස්, සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා: ජනයා නොගැවසෙන විවේක ස්ථානයකට හෝ ගොස්, නිසීදති: වාඩිවෙයි, පල්ලංකං ආභුජිත්වා: පළඟක් බැඳගෙන, පරිමුඛං: භාවනා කළයුතු

අරමුණ කෙරෙහි, සනිං උපට්ඨපෙත්වා: මනාලෙස අවධානය යොමුකොට ගෙන,

6. පදගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, භික්ෂුව, සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි, කය පිළිබඳ සැබෑ තත්වය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති භික්ෂුව නිහඬ වන පෙදෙසකට හෝ ගොස්, සෙවන ඇති ගසක් යටට හෝ ගොස් ජනයා නො ගැවසෙන විවේක ස්ථානයකට හෝ ගොස්, තමා ගේ උඩුකය කෙලින් තබා ගෙන, පළඟක් බැඳ ගෙන භාවනා කළ යුතු අරමුණ කෙරෙහි මනාලෙස අවධානය යොමු කොට ගෙන වාසිවෙයි.

6. විස්තර

අපගේ ධර්මස්වාමී වූ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහිදී අපට කියා දෙන්නට සුදානම් වන්නේ ආනාපානසති භාවනාව පිණිස සකස් විය යුතු ආකාරයයි.

භාවනා උගන්වන සමහර තැන්වල භාවනා කිරීමට කලින් 'පූර්ව කෘත්‍යය' කියා දෙයක් කිරීමට උගන්වති.

එහිදී විනාඩි කීපය බැගින් බුද්ධානුස්සතියද, මෛත්‍රියද, අසුභයද, මරණයද සිහිපත් කළ යුතුය.

මේ පූර්ව කෘත්‍යයේ ප්‍රධාන අරමුණ වශයෙන් පෙන්වා දෙන්නේ භාවනා යෝගියා හට පැමිණේ යයි කියන මාර බාධක, භූත කරදර වලින් වළකා භාවනාව සඵල කරවා ගැනීමයි. අවබෝධ කරගත යුතු සැබෑ තත්වය වෙනුවට මෙහිදී සිදුවන්නේ අනවශ්‍ය අද්භූත තත්වයක් තුළින් භාවනාව ගුප්ත වූ අභිරහස් දෙයක් බවට පත්වීමයි. මේ නිසාම භාවනාවට වින කරන භූතයන් පිළිබඳ සංකල්පයක් සිත් තුළ ඇතිවන්නට ඉඩ තිබේ. එවිට සිදුවන්නේ මේ මායාකාරී සිත තුළ සත්‍ය වූ වේශයෙන් නිර්මාණය වන

සංකල්පයන්ටම රැවටීම පමණි.

විනාඩි කීපයකට නමුත් බුද්ධානුස්සති ආදී සතර කමටහන් වැඩීම හොඳ දෙයකි. එහෙත් එය මේ 'සුරුව කෘත්‍යය' සංකල්පය නිසා මේ සතර කමටහන ගුප්ත වූ ආරක්ෂක ක්‍රමයක් බවට පත්ව තිබේ. මෙය සතර කමටහන්වල සැබෑ අර්ථය මැකියාමට හේතු වන්නකි.

බුද්ධානුස්සති යනු භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ නව අරහාදී බුදු ගුණ නිතර සිහි කිරීමය. එය තථාගත ශ්‍රාවකයාට මහත් සැනසීමක් ගෙන දෙන භාවනාවකි. තමන් සරණ ගිය තමාගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කවර නම් උත්තම මනුෂ්‍ය රත්නයක්දැයි යළි යළිත් සිතන විට උන්වහන්සේ කෙරෙහි අසීමිත චිත්ත ප්‍රසාදයක් ඇති වේ. එමෙන්ම උන්වහන්සේ වදාළ ශ්‍රී සද්ධර්මය අවබෝධකර ගැනීමේ බලවත් ආශාවක්ද ඇතිවේ. යම් හෙයකින් තමාව නොමගට පෙළඹෙන්නට ගිය හොත්,

'මාගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මේ මේ ආකාරයේ ගුණ දහම් පිරි ගිය උත්තමයෙකි. මම් වනාහි උන්වහන්සේ සරණ ගිය ශ්‍රාවකයෙක් වෙමි. එසේ නම් මා වැන්නෙක් කිසිදිනෙක නොමගක නො වැටිය යුතුය. නොමගින් මිදී සුමගෙහි පිහිටිය යුතු නොවේදැ' යි සිතා වරදින් මිදී ශ්‍රාවකත්වය රැක ගනී.

මෙමග්‍රී භාවනාවද තිබෙන්නේ විනාඩි කීපයක් වඩා ගුප්ත ක්‍රමයකට ආරක්ෂාව සලසා ගැනීමට නොවේ. තමාගේ සන්තානයේ සෙනෙහස, කරුණාව, දයානුකම්පාව, අනුන්ගේ දුක තේරුම් ගැනීම, ඉවසීම, වරදට සමාව දීම ආදී කුසලතා වර්ධනය කර ගැනීමටය. වෛර කිරීම, බද්ධ වෛරය, ගුණමකු බව, පළිගැනීම, එකට එක කිරීම ආදී දුබලතාවන් ගෙන් නිදහස් වීම පිණිසය.

රාගයේ ස්වභාවය සිත විසුරුවා දමා අසහනකාරී මානසිකත්වයක් ඇති කර දීමය. එබඳු තත්වයක් සිතේ බලපවත්වන විට කිසිදාක සැබෑ තත්වය අවබෝධ කර ගත නොහැකිය. අසුභ භාවනාව තිබෙන්නේ රාගයෙන් මුසපත් වී පීඩාවට පත්වන්නට ඉඩ නොදී විරාගී තත්වයක් තුළ සිත ශාන්තභාවයට පත් කර ගැනීමටය.

අසුභ භාවනාව සිතට හොඳ රැකවරණයකි.

මරණය ගැන සිතීම නිතර කළ යුතු දෙයකි. ඒ තුළින් ජීවිතය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස උත්සාහය බලවත් වේ. එහෙයින් එය මූලික භාවනාවක් වශයෙන් සද්ධර්මයේ සඳහන් වේ.

‘මට ඇති මාර බාධක දුරුවේවා! භූත කරදර දුරුවේවා!’ යනාදී ප්‍රාර්ථනාවන් හා එක්වුණ දෙයක් පූර්වකාන්ත ලෙස සැලකීම කැමැත්තෙන්ම නොමග යාමකි. ප්‍රාර්ථනා කිරීමෙන් මාර බලවේග දුරු කරගත හැකි නම් ප්‍රාර්ථනා කිරීම තුළින් නොලැබිය හැක්කේ කුමක්ද?

විශේෂයෙන් ආනාපානසති භාවනාවේ පූර්වකාන්ත ලෙස බොහෝ අවස්ථාවන්හිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ උඩුකය සෘජු කරගෙන පළඟක් බැඳ වාඩි වී සිටීමය.

වර්තමානයේ බොහෝ දෙනෙකුට පළඟක් බැඳ හෙවත් ඵරමිණිය ගොතා ගෙන වාඩිවීමට අසීරුය. එසේ වාඩිවීමට අසීරු පින්වතුන් හට යළි යළිත් ඵරමිණිය ගොතා ගෙන බිත්තියකට හේත්තු නොවී වාඩිවීමට බල කිරීම නිසා ඔවුහු යළි යළිත් ඵරමිණියා ගොතා ගෙනම වාඩිවීමට උත්සාහ කරති. දෙපා නවාගෙන සිටීමින් මහත් වේදනාවන්ට මුහුණ දෙති. අන්තිමේදී බලන විට ඔවුන් කර තිබෙන්නේ භාවනාවක් නොවේ. ඵරමිණියා ගොතාගෙන සිටීමට පුරුදු වීමයි. එනිසාම සමහර අවස්ථාවලදී උත්සාහය අඩු අයට භාවනාව එපා වීමට ඉඩ තිබේ.

යම් කෙනෙකුට ඵරමිණියා ගොතාගෙන වාඩිවීමට අපහසුම නම් ගැලපෙන පරිදි කුඩා පුටුවක හෝ උඩුකය සෘජු කර ගනිමින් වාඩිවිය යුතුය. ආනාපාන සති භාවනාවේදී එසේ වාඩිවීම වැදගත් වන්නේ තම කටයුත්ත වඩාත් පහසුවෙන් කිරීමට මිස සිය කැමැත්තෙන් අපහසුතාවයන්ට පත්වීමට නොවේ.

සමහර පින්වතුන්ට බොහෝ වේලාවක් උඩුකය කෙලින් තබාගෙන වාඩි වීමට අසීරුය. ඔවුන් කැමති යමකට හේත්තු වී වාඩිවීමටය. එබඳු අයට හේත්තු නොවී සිටීමට බලකිරීමෙන් භාවනාව නිරස දෙයක් විය හැකිය.

විශේෂයෙන් යමකට හේතුව වී වාඩි වී භාවනා කිරීමෙන් වැළකිය යුත්තේ එහි ඇති අවාසිදායක තත්වය නිසාය. එනම් එසේ හේතුව වී වාඩිවී සිටින විට නොදැනුවත්වම සිත අලස වේ. තමාද නොදැනීම වාගේ නින්දට පත්විය හැකිය. එවිට භාවනා කාර්යය සඵල නොවේ.

සමහර පින්වතුන්ට බොහෝ වේලාවක් උඩුකය කෙලින් තබාගෙන පහසු ලෙස වාඩි වී සිටිය හැකිය. එහෙත් එය දකින, එසේ වාඩිවීමට නොහැකි තැනැත්තා,

‘අනේ මං වැනි අවාසනාවන්තයෙක්. මට අර විදිහට වාඩි වී සිටින්නට බැහැ නොවේදැ’යි සිතමින් සිත් වේදනාවට පත් වේ. කිසිවිටෙකත් එසේ නො කර ගත යුතුය.

ඇතැම් විට සුව පහසු ලෙස බොහෝ වේලාවක් භාවනාවෙන් සිටි පින්වතා එසේ භාවනා කර ගත නොහැකි තැනැත්තා ළඟට ගොස්

‘අහෝ! ඔබ ගැන මට ඇත්තේ මහත් කණගාටුවකි. කොපමණ කලක් නම් ඔබ භාවනා කරනවාද? තවම බැරිවුණා නේ භාවනාවට වාඩිවෙන හැටිවත් හරියාකාර ලෙස ඉගෙන ගන්නට. ඒත් ඔබ..... අහෝ! කුමක් හෝ කරුමයක් ඔබේ පිටුපස ඇති හැඩයි!’ යනාදී දේ කියමින් භාවනාව කරගත නොහැකිව සිටින තැනැත්තාව තවත් පහළට ඇද දමයි. කිසිවිටෙකත් එසේ නොකළ යුතුය. තමා උසස් කොට අනුන් පහත් කිරීම නොකළ යුතුය.

පැය ගණනක් මුළුල්ලේ එකම ඉරියව්වෙන් භාවනාවෙන් වාඩි වී සිටීමම භාවනා කාර්යය සඵල වීමක් ලෙස බොහෝ දෙනා සලකති. එහෙත් එය බලවත් මූළාවකි. සිත එකඟ කරගෙන පැය ගණනක් වාඩි වී සිටීමට ඇති හැකියාව සුවිශේෂ කුසලතාවක් බව සැබෑය. එහෙත් එපමණකින් තම සන්තානය උත්තම භාවයට පත් නොවේ. තමා උත්තම මනුෂ්‍යයෙකු බවට පත්වන්නේ තම සිත ලාමක අකුසල ධර්මයන්ගෙන් නිදහස් කරගත් පමණටය. මානව ගුණ දහම් එක් කර ගත් පමණටය.

තම ජීවිතය අවබෝධය කරා සකස් කරගනු කැමති තැනැත්තා

නිතරම සානුකම්පිත සිතක් ඇතිව වාසය කළ යුතුය.

නිහඬ වන ගොමුවකට හෝ සෙවණ සැදි රූක් මුලකට හෝ යාගත නොහැකි තැනැත්තා තමාගේ නිවසේම ඊට ගැලපෙන කාමරයක් පිළියෙල කර ගත මැනවි. හැකි නම් කාමරය හිස්ව තබා ගන්න. කුඩා බුදු පිළිම වහන්සේ නමක් හෝ සුන්දර බුද්ධ පින්තූරයක් පමණක් තබා ගන්න. තමා නොදැනීම ඉතාම ශාන්ත භාවනා කුටියක් තම නිවසේම සකස් වෙනු ඇත.

අනාපානසති භාවනාව සඳහාය, එනම් හුස්ම ඉහළට ගැනීමේත්, පහළට හෙළීමේත් ක්‍රියාවලිය ගැන ඉතාම හොඳ අවධානයකින් සිටීමේ ක්‍රමය සඳහාය මෙතෙක් දැ දැනගත්තේ. මෙසේ කය සෘජුව තබා ගෙන මනාව අවධානයෙන් යුතුව භාවනාවට සූදානම් වන ශ්‍රාවකයා දෙවනුව කළ යුතු දෙය බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා දෙති.

7. සෝ සතෝ'ව අස්සසති, සතෝ'ව පස්සසති. දීඝං වා අස්සසන්තෝ, දීඝං අස්සසාමි'ති පචානාති. දීඝං වා පස්සසන්තෝ, දීඝං පස්සසාමි'ති පචානාති. රස්සං වා අස්සසන්තෝ, රස්සං අස්සසාමි'ති පචානාති. රස්සං වා පස්සසන්තෝ, රස්සං පස්සසාමි'ති පචානාති. සබ්බකාය පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති. සබ්බකාය පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති පස්සම්භයං කාය සංඛාරං අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති. පස්සම්භයං කාය සංඛාරං පස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති.

7. පදගථාර්ථ

සෝ: සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති තථාගත ශ්‍රාවකයා, සතෝ'ව: මනා සිහි කල්පනාවෙන්ම, අස්සසති: ආශ්වාස කරයි, සතෝ'ව: මනා සිහි කල්පනාවෙන්ම, පස්සසති: ප්‍රශ්වාස කරයි.

දීසං වා අස්සසන්තෝ : ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම්, දීසං අස්සසාමිති: (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. දීසං වා පස්සසන්තෝ: ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම්, දීසං පස්සසාමිති: (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනී. රස්සං වා අස්සන්තෝ: ඉදින් කෙටි ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම්, රස්සං අස්සසාමිති: (මම දැන්) කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනී. රස්සං වා පස්සන්තෝ: ඉදින් කෙටි ලෙස ප්‍රශ්වාස කන්නේ නම්, රස්සං පස්සසාමිති : (මම දැන්) කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනා කොට දැනගනී.

සබ්බකාය පටිසංවේදී: මුළු කය ම හොඳින් තේරුම් ගනිමින්, අස්සසිස්සාමිති: ආශ්වාස කරන්නේමි'යි, සික්ඛති: මනා කොට පුහුණුවෙයි. සබ්බකාය පටිසංවේදී: මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින්, පස්සසිස්සාමිති: ප්‍රශ්වාස කරන්නේමි'යි, සික්ඛති: මනා කොට පුහුණුවෙයි. පස්සමිහයං කාය සංඛාරං: ආශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවාලමින්, අස්සසිස්සාමිති: ආශ්වාස කරන්නේමි'යි, සික්ඛති: මනාකොට පුහුණු වෙයි. පස්සමිහයං කාය සංඛාරං: ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවාලමින්, පස්සසිස්සාමිති: ප්‍රශ්වාස කරන්නේමි'යි, සික්ඛති: මනාකොට පුහුණු වෙයි.

7. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති තථාගත ශ්‍රාවකයා (කලින් පෙන්වා වදාළ පරිදි අරණ්‍යයකට හෝ රුක් මූලකට හෝ, ජනශූන්‍ය ස්ථානයකට හෝ, ගොස් එරම්භියා ගොතා ගෙන උඩු කය සෘජු කොට වාඩි වී) මනා සිහි කල්පනාවෙන්ම ආශ්වාස කරයි. මනා සිහි කල්පනාවෙන්ම ප්‍රශ්වාස කරයි.

ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැන ගනී. ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී.

ඉදින් කෙටි ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී. ඉදින් කෙටි ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී.

මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින්, ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි. මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි.

ආශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවැලමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි. ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවැලමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි.

7. විස්තර

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙම සතිපට්ඨාන සද්ධර්ම දේශනාවේදී 'ආනාපාන සති' භාවනාව ගැන සංක්ෂිප්තව වදාළ සේක. සමහර විට මේ දේශනයට සවන්දී සිටි හික්මුන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතින් ආනාපානසති භාවනාව ගැන සවිස්තරව දැනසිටින්නට ඇති.

විශේෂයෙන්ම ආනාපානසතිය තුළින් සතර සතිපට්ඨානයම වැඩී යන ආකාරය පෙන්වා වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ එම සතිපට්ඨානය තුළින් සප්ත බෝධ්‍යාංගත්, ඒ තුළින් අවබෝධ ඥාණය (විද්‍යාව) හා සංසාර දුකින් නිදහස් වීම (විමුක්තිය) දක්වා දියුණු කළ හැකි ආකාරයත් පෙන්වා වදාළ තැන් අපට හමුවේ. එහිදී ඉතා රමණීය ලෙස ආනාපානසති භාවනාව ගැන සඳහන්ව තිබේ.

වරක් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ කිම්බිල හිමියන්ගෙන් මෙසේ විමසා වදාළහ.

"පින්වත් කිම්බිලයෙනි, ආනාපානසති සමාධිය මහත්ඵල, මහානිසංස වන්නේ කෙසේ හා විතා කිරීමෙන්ද? කෙසේ බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන්ද?"

ආයුෂ්මත් කිම්බිල හිමියන්ගෙන් තුන්වෙනි වර දක්වාම මෙසේ විමසද්දී ඒ හිමියෝ නිහඬ වූහ. එවිට ආනන්ද හිමිපාණෝ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් මෙසේ ඉල්ලා සිටියහ.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ආනාපානසති සමාධිය ගැන දේශනා කරන සේක්වා! මේ එයට සුදුසු කාලයයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් අසා දැනගෙන මේ හික්ෂුත් වහන්සේලා ඒ සද්ධර්මය මහත් ගෞරවයෙන් දරා ගන්නාහුය”යි.

එහිදී බුදුරජාණන් වහන්සේ අංගසම්පූර්ණ වශයෙන්ම ආනාපානසති භාවනාව විස්තර කළ සේක. යළි එය සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම වශයෙන් ප්‍රගුණ වන ආකාරයද මෙසේ වදාළ සේක.

“පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලක හික්ෂුව දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම්, (මම දැන්) දීර්ඝව ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරමි’යි මනා කොට දැනගනීද, කෙටියෙන් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම්, කෙටියෙන් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරමි’යි මනාකොට දැනගනීද, මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි’යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාර සංසිද්ධාලමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි’යි මනාකොට පුහුණුවෙයි.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආකාරයට ගත කරන කාලය තුළ ඒ හික්ෂුව කෙලෙස් දුරු කරන චීර්යයෙන් යුක්තව, කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුක්තව කය කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය ඇතිව, ලෝකයෙහි ලෝභයත්, දොම්නසත් දුරු කරමින් කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරයි.

එයට හේතුව කුමක්ද? පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසද (කය හා බැඳී ඇති හෙයින්) එක්තරා කයක් යයි කියමි. එනිසාය එහි දී හික්ෂුව කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරනවා යයි කියන්නේ,

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලෙක හික්ෂුව ප්‍රීතියද හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි’යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, (කායික - මානසික සැප වේදනාව නම් වූ) සැපයද

හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, (මෙසේ සිත හා බැඳී තිබෙන හඳුනාගැනීම් - ප්‍රීති සැප විඳීම් ආදී) චිත්ත සංස්කාරයන් හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනා කොට පුහුණු වෙයිද, (එම) චිත්ත සංස්කාරයන් සංසිද්ධාලමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද,

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආකාරයට ගත කරන කාලය තුළ ඒ භික්ෂුව, කෙලෙස් දුරු කරන විරියයෙන් යුක්තව, කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුක්තව, වේදනාව (සංවේදිතාව) කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහියෙන් යුක්තව, ලෝකයෙහි ලෝභයත් දොම්නසත් දුරුකරමින් වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරයි

එයට හේතුව කුමක්ද? පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසයට සිත යොමු කොට (එහි ප්‍රීතිය සැපය ආදී සිතේ වෙනස්කම් මුල් කොට) මනාව මෙනෙහි කිරීමක් වේද, එය වනාහි එක්තරා වේදනාවක් (සංවේදිතාවක්) යයි කියමි. එනිසා ය එහි දී භික්ෂුව වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරනවා යයි කියන්නේ.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලක භික්ෂුව සිතද හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, සිත සතුටින් ප්‍රබෝධවත් කරවමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, සිත සමාහිත කරමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, (ඵං ව නිවරණයන් ගෙත්) සිත මුදවමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද?

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආකාරයට ගත කරන කාලය තුළ ඒ භික්ෂුව, කෙලෙස් දුරු කරන විරියයෙන් යුතුව, කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතුව, සිත කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහියෙන් යුතුව, ලෝකයෙහි ලෝභයත් දොම්නසත් දුරු කරමින්, චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරයි.

ඒ කවර හෙයින් ද යත්, පින්වත් ආනන්දයෙනි, සිහි මුළාවී ගිය, කෙලෙස් ප්‍රභාණය කළ හැකි පරිදි (ආනාපාන සති භාවනාව තුළ) නුවණ දියුණු කර ගැනීමට අසීරු තැනැත්තා හට මම ආනාපාන සති සමාධිය වැඩීම ගැන නොකියමි.

එමෙන්ම පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලෙක හික්ෂුව (මම දැන්) අනිත්‍යාවබෝධය ඇති වන පරිදි ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, (මම, මගේය, මට අයත් ය යනාදී හැඟීම් දුරුකරමින් - විරාගානුපස්සී) ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, කෙලෙසුන් නිරුද්ධ කිරීම දකිමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද, නිවනකරා යොමුවෙමින් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයිද,

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මෙසේ ගත කරන කාලය තුළ ඒ හික්ෂුව කෙලෙස් දුරු කරන වීර්යයෙන් යුක්තව, කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුක්තව, ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහියෙන් යුක්තව ලෝකයෙහි ලෝභය හා දොමිනස දුරුකරමින් ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරයි

පින්වත් ආනන්දයෙනි, හෙතෙම තම සන්තානයේ පැවතුන ලෝභයේ හා දොමිනසෙහි යම් (දුරුවීමක්) ප්‍රභාණයක් වේද, ඒ බව (එසේ ප්‍රභාණය වී ගිය බව) අවබෝධ ඥාණය තුළින් යළි යළිත් දකිමින් මනාකොට මධ්‍යස්ථ භාවයට පත් වෙයි. එහෙයින් පින්වත් ආනන්දයෙනි, එවේලෙහි හෙතෙම ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරයි.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, සතරමං හන්දියක් මැද විශාල පස් ගොඩක් තිබේ යයි සිතමු. ඉතින් සතර දිසාවෙන්ම පැමිණෙන කවර හෝ රථයකින් වුවද අර විශාල පස් ගොඩ තලා පොඩි කරගෙන යයි.

එසේම පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ ආකාරයෙන් (ආනාපාන සතිය තුළින්) සතර සතිපට්ඨානය වඩන හික්ෂුවද ලාමක අකුශල ධර්මයන් තලා පොඩිකරගෙන යයි.”

(කිම්බිල සුත්ත - සං. නි.)

මෙසේ ආනාපානසති සමාධිය තුළින් සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් වැඩෙන්නේ ඉහත පෙන්වා වදාළ පිළිවෙලටම බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කරන විට පමණි. සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් ඔය පිළිවෙලින් සම්පූර්ණ කර ගැනීමට තරම් යම් කෙනෙකු භාග්‍ය සම්පන්න වුවහොත් ඔහු තවදුරටත් සද්ධර්ම මාර්ගයේ ඉදිරියට යයි.

“පින්වත් ආනන්දයෙනි, සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් කෙසේ වඩන විටද, කෙසේ බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කරන විටද, සප්ත බෝධ්‍යාංගයන් (හෙවත් සසරින් මිදීම පිණිස ඇති කරගත යුතු අවබෝධ ඥාණයේ අංග හත) සම්පූර්ණ වන්නේ?

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලෙක භික්ෂුව කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරන විට ඔහුගේ සිහි නුවණ ඉතාම බලවත්ව කායානුපස්සනාවේම (ආනාපානසතියේම) පිහිටා සිටියි. සිහි මුළාවෙන් බැහැර වෙයි.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, එකල්හි ඒ භික්ෂුව තුළ පවතින සතිය අවබෝධ ඥාණය ඇති කරවන ආකාරයට (සති සම්බෝධ්‍යාංගය) සකස් වේ. එවිට ඒ භික්ෂුව ප්‍රගුණ කරන්නේ සති සම්බෝධ්‍යාංගයයි. මෙසේ සති සම්බෝධ්‍යාංගය ඒ භික්ෂුව තුළ සම්පූර්ණත්වයට පත් වේ.

ඉතින් ඒ භික්ෂුව ඔය ආකාරයට සිහිනුවණින් ඒ සතිපට්ඨාන ධර්මය සේවනය කරමින් අවබෝධ ඥාණය ඇති වන පරිදි නුවණින් විමසයි. යළි යළිත් පිරික්සා බලයි. ඉතා හොඳින් (අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන්, ලෝක ධර්මයක් වශයෙන්, හේතු ඵල ධර්මතාවක් වශයෙන්, නිස්සාර දෙයක් ආදී වශයෙන්) විමසා බලයි.

එවිට පින්වත් ආනන්දයෙනි, අවබෝධ ඥාණය වැඩී යන ආකාරයට එම ධර්ම විමසීම (ධම්මවිචය සම්බෝධ්‍යාංගය) සකස් වේ. එකල්හි ඒ භික්ෂුව ප්‍රගුණ කරන්නේ ධම්මවිචය සම්බෝධ්‍යාංගයයි. මෙසේ ධම්මවිචය සම්බෝධ්‍යාංගය ඒ භික්ෂුව තුළ සම්පූර්ණත්වයට පත් වේ.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, ඔය ආකාරයට අවබෝධ ඥාණය

වැඩී යන පරිදි සතිපට්ඨාන ධර්මයන් නුවණින් විමසා බලන විට, යළි යළිත් පිරික්සා බලන විට, ඉතා හොඳින් විමසා බලන විට (නමා තුළ පවතින අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණ කිරීම පිණිසත්, කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිසත් අවශ්‍ය වන සතිපට්ඨානයේම සිත තරයේ පිහිටුවාලන) විරියය මනාව පිහිටයි. අලසකම දුරු වී යයි. එවිට ඒ හික්ෂුච ප්‍රගුණ කරන්නේ විරිය සම්බෝධාංගයයි. මෙසේ ඒ හික්ෂුච තුළ අවබෝධයට උපකාර වන විරියය බෝධාංග ධර්මයක් වශයෙන් සම්පූර්ණත්වයට පත් වෙයි.

මෙසේ පින්වත් ආනන්දයෙනි, ධර්මාවබෝධය පිණිස විරියය මනාකොට ස්ථාපිත වූ කල්හි ඒ හික්ෂුච තුළ අලෝකික වූ ප්‍රීතියක් උපදී.

එවිට ඒ හික්ෂුච තුළ ඒ අලෝකික වූ (නිරාමිස) ප්‍රීතිය අවබෝධ ඤාණයේ වැඩිම පිණිස මනාව සකස් වෙයි. එකල්හි ඒ හික්ෂුච ප්‍රගුණ කරන්නේ ප්‍රීතිය නම් වූ බෝධාංග ධර්මයයි. මෙසේ ඒ හික්ෂුච තුළ අවබෝධයට උපකාර වන ප්‍රීතිය බෝධාංග ධර්මයක් වශයෙන් සම්පූර්ණත්වයට පත් වෙයි. (දැන් සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් බුද්ධ වචනයට අනුව අවබෝධ ඤාණය පිණිස, තම සන්නානය තුළ ප්‍රගුණ වී ඇති හෙයින්) ඒ හික්ෂුච ප්‍රීති සිතින් වාසය කරන හෙයින් කයද සැහැල්ලු වී යයි. සිතද සැහැල්ලු වී යයි,

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලෙක මෙසේ හික්ෂුචගේ කයත් සිතත් සැහැල්ලු වූයේ වේද, එවිට ඒ කායික - මානසික සැහැල්ලුවද (පස්සද්ධිය) අවබෝධ ඤාණය වැඩිම පිණිස බෝධි අංගයක් ලෙස සකස් වෙයි. එකල්හි හික්ෂුච ප්‍රගුණ කරමින් සිටින්නේ පස්සද්ධි සම්බෝධාංගයයි. මෙසේ ඒ හික්ෂුච තුළ සම්බෝධියට අංගයක් වශයෙන් පස්සද්ධිය සම්පූර්ණත්වයට පත්වෙයි. ඒ හේතුවෙන්ම හික්ෂුචගේ සිත වඩ වඩාත් සමාධිමත් වෙයි,

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලෙක හික්ෂුචගේ සිත මෙසේ සමාධිමත් වෙයිද, එකල අවබෝධ ඤාණයේ වැඩිම පිණිස ඒ සමාධියද සකස් වේ. එවිට ඒ හික්ෂුච ප්‍රගුණ කරමින් සිටින්නේ සමාධි සම්බෝධි අංගයයි. මෙසේ ඒ හික්ෂුච තුළ සම්බෝධියට අංගයක් වශයෙන් සමාධිය සම්පූර්ණත්වයට පත් වෙයි.

එවිට ඒ හික්ෂුව මනාකොට සමාධිමත් වූ සිත වඩා වඩාත් මධ්‍යස්ථභාවයට පත් කර ගනී.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, යම් කලක හික්ෂුව තමාගේ සමාධිමත් සිත වඩා වඩාත් මධ්‍යස්ථභාවයට පත් කර ගනීද, එවිට ඒ හික්ෂුව ප්‍රගුණ කරමින් සිටින්නේ උපේක්ෂා සම්බෝධි අංගයයි. මෙසේ ඒ හික්ෂුව තුළ සම්බෝධියට අංගයක් වශයෙන් උපේක්ෂාව සම්පූර්ණත්වයට පත් වෙයි.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මෙසේ ආනාපාන සතිය මුල් කර ගත් සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් තුළින් අවබෝධ ඥාණයට උපකාරක ධර්ම වන සප්තබෝධි අංගයන්ම සම්පූර්ණත්වයට පත් වේ.

පින්වත් ආනන්දයෙනි, මේ බෝධ්‍යාංග ධර්ම හත කෙසේ භාවිතා කරන විටද, කෙසේ බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කරන විටද විද්‍යාවත් (යථා තත්වය අවබෝධ කරගැනීමේ ඥාණයත්) විමුක්තියත් (සංසාර දුකින් මුළුමනින්ම නිදහස් වීමත්) සම්පූර්ණ වන්නේ?

පින්වත් ආනන්දයෙනි, හික්ෂුව මේ බෝධ්‍යාංග ධර්ම හත ප්‍රගුණ කරන්නේ නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් සිත මුදවා ගෙන මනා විවේකයකින් යුක්තවය. නොඇලුණ සිතින් යුක්තවය. තණ්හාව නිරුද්ධ (ප්‍රහාණය) කරන සිතින් යුක්තවය. නිවීමට නැඹුරු වී ගිය සිතින් යුක්තවය.

මේ ආකාරයට පින්වත් ආනන්දයෙනි, ආනාපානසති සමාධිය තුළින් සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් සම්පූර්ණවීම නිසා බෝධ්‍යාංග ධර්ම හත සම්පූර්ණ වෙයි. එසේ බෝධ්‍යාංග ධර්ම හත සම්පූර්ණ වීම නිසා විද්‍යාවත් - විමුක්තියත් සම්පූර්ණ වෙයි.”

(ආනන්ද සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් උත්තම විහරණයක් වශයෙන්, බ්‍රහ්ම විහරණයක් වශයෙන් (බුද්ධාදී සන්පුරුෂ මහෝත්තමයන් සේවනය කරන හෙයින්) තථාගත විහරණයක් වශයෙන් යම් සමාධියක් වර්ණනා කරත් නම්, එය වනාහී මේ ආනාපානසති සමාධියම වේ.”

(ඉච්ඡානංගල සුත්ත - සං. නි.)

"පින්වත් මහණෙනි, වැහි නැති ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි පරිසරය හාත්පස දූවිල්ලෙන් ඇවිස්සී තිබේ යයි සිතමු. එහෙත් හදිසියේම අකලට නමුත් මහා වැස්සක් ඇද හැලුණොත්, අර දූවිලි ඇවිස්සීම සැණෙකින් අතුරුදන් කරවයි. සංසිදුවා දමයි.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආනාපානසති සමාධියත් එසේමය. මෙය මනාකොට භාවිතා කළ විට, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කළ විට, ශාන්ත භාවයට පත්වෙයි. මහත් සැනසීමක් ඇති කරයි. ස්වාභාවික මිහිරක් ලබාදෙයි. මහත් සැපයකින් වාසය කළ හැකියි. හිතේ ඇති ක්ලේශ ධර්ම සැණෙකින් අතුරුදහන් කරවයි."

(අසුභ සුන්ත - සං. නි.)

8. සෙයියාපාපි, හික්ඛවේ, දක්ඛෝ හමකාරෝ වා, හමකාරන්තේවාසී වා දිඝං වා අඤ්ජන්තෝ, දිඝං අඤ්ජාමි'ති පජානාති. රස්සං වා අඤ්ජන්තෝ, රස්සං අඤ්ජාමි'ති පජානාති.

ඒවමේව ඛෝ හික්ඛවේ, හික්ඛු දිඝං වා අස්සසන්තෝ, දිඝං අස්සසාමි'ති පජානාති. දිඝං වා පස්සන්තෝ දිඝං පස්සසාමි'ති පජානාති. රස්සං වා අස්සසන්තෝ රස්සං අස්සසාමි'ති පජානාති. රස්සං වා පස්සසන්තෝ රස්සං පස්සසාමි'ති පජානාති. සබ්බකාය පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති. සබ්බකාය පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති. පස්සමිහයං කාය සංඛාරං අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති. පස්සමිහයං කාය සංඛාරං පස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති.

8. පදගථාර්ථ

සෙයියාපාපි: යම් ආකාරයකින්, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දක්ඛෝ: දක්ෂ වූ, හමකාරෝ වා: දැව යතුගාන වඩුවෙක් හෝ, හමකාරන්තේවාසී වා: (මනා ලෙස පුහුණු වූ) එම වඩුවා ගේ ගෝලයෙක් හෝ, දිඝං වා අඤ්ජන්තෝ: (දැව යතු ගාන විට, යතු

කැටය අල්ලා ගෙන අත දිගු කොට) දීර්ඝ ලෙස යතු ගාන්තේ නම්, දීඝං අඤ්ජාමිති: (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස යතුගාමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනිද, රස්සං වා අඤ්ජන්තෝ: කෙටි ලෙස යතු ගාන්තේ නම්, රස්සං අඤ්ජාමිති: (මම දැන්) කෙටියෙන් යතුගාමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනිද,

ඒවමේව බෝ: ඒ ආකාරයෙන්ම, හික්කවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්කු: හික්කුච (සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමැති තථාගත ශ්‍රාවකයා) දීඝං වා අස්සසන්තෝ: ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම්, දීඝං අස්සසාමිති : (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනි. දීඝං වා පස්සසන්තෝ: ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම්, දීඝං පස්සසාමිති: (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනි. රස්සං වා අස්සසන්තෝ: ඉදින් කෙටි ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම්, රස්සං අස්සසාමිති : (මම දැන්) කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනි. රස්සං වා පස්සසන්තෝ: ඉදින් කෙටි ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම්, රස්සං පස්සසාමිති: (මම දැන්) කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනි.

සබ්බකාය පටිසංවේදී: මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින්, අස්සසිස්සාමිති: ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි, සික්කති: මනාකොට පුහුණු වෙයි, සබ්බකාය පටිසංවේදී: මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින්, පස්සසිස්සාමිති: ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි, සික්කති: මනාකොට පුහුණු වෙයි. පස්සම්භයං කාය සංඛාරං: ආශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවැලමින්, අස්සසිස්සාමිති: ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි, සික්කති: මනාකොට පුහුණු වෙයි, පස්සම්භයං කාය සංඛාරං: ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධවැලමින්, පස්සසිස්සාමිති: ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි, සික්කති: මනාකොට පුහුණු වෙයි.

8. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යම් ආකාරයකින් දක්ෂ වූ දැව යතු ගාන වඩුවෙක් හෝ (මනා ලෙස පුහුණු වූ) එම වඩුවාගේ ගෝලයෙක් හෝ, (දැව යතු ගාන වීට, යතු කැටය අල්ලා ගෙන අත දිගු කොට)

දීර්ඝ ලෙස යතු ගාන්නේ නම්, (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස යතු ගාමි'යි මනාකොට දැන ගනිද, කෙටි ලෙස යතු ගාන්නේ නම් (මම දැන්) කෙටියෙන් යතු ගාමි'යි මනාකොට දැනගනිද,

ඒ ආකාරයෙන්ම පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුව (සද්ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වනු කැමති තරාගත ශ්‍රාවකයා) ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී. ඉදින් දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම් මම දැන් දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී.

ඉදින් කෙටිලෙස ආශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී. ඉදින් කෙටි ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන්නේ නම් (මම දැන්) කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමි'යි මනාකොට දැනගනී.

මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි. මුළු කයම හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි.

ආශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධාලමින් ආශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි. ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සංසිද්ධාලමින් ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමි'යි මනාකොට පුහුණු වෙයි.

8. විස්තර

මෙතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ සොදුරු උපමාවකින් ආනාපානසතියට සිත යොමු කළ යුතු ආකාරය පැහැදිලි කරන සේක. වඩුවෙක් මනා සිහිකල්පනාවෙන් යතු ගාන්නේ යම් සේද, එවැනි සිහිකල්පනාවකින්ය ආනාපානසතිය වැඩිය යුත්තේ.

සිතේ පවතින පොදු ලක්ෂණයක් නම් නොයෙකුත් අරමුණු ඔස්සේ සිත විසිරී පැවතීමය. නොයෙක් දේ සිතමින් කල්ගෙවීමටය අප කවිරුන් පුරුදු වී සිටින්නේ. ඒවා විතර්ක වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. ආනාපානසතිය වැඩිම තුලින් ඒ විතර්ක පහසුවෙන් දුරු කර

ගත හැකි බව සද්ධර්මයේ සඳහන්ව තිබේ.

(ආනාපානසති භාවෙනබ්බා චිත්තකුපච්ඡේදාය) චිත්තකයන් නැසීමට නම් ආනාපානසතිය වැඩිය යුතුය.

(මේසිය සුන්න - උදාන)

විවිධාකාර සිතිවිලි ඔස්සේ සිත විසිරී පැවතීම සමාධියට බලවත් බාධාවකි. එම බාධකයන්ගෙන් මිදීමේ හොඳම උපාය නම් ආනාපානසතිය වැඩීමය.

ආනාපානසති භාවනාව කරගෙන යන අතරතුරදී කායික වේදනා ආදිය ඇති වේ නම් ඒවා මෙනෙහි නොකළ යුතුය. එයට සිත යොමු කළ නොකළ යුතුය. යළි යළිත් ආනාපාන සතියේම සිත පිහිටුවා ගත යුතුය.

භාවනා කරගෙන යන අතරතුර සමහරුන්ට නොයෙකුත් දර්ශන පෙනෙන්නට ඉඩ තිබේ. බොහෝ කලක් මුළුල්ලේ මේ මායා ස්වරූපී වූ සිත වැළඳගත් නොයෙකුත් හැඟීම් තිබෙන බව අපි නොදනිමු. ඒවා නොයෙකුත් වේශයෙන් සැබෑ ලෙසට මෙන් අප ඉදිරියේ පෙනෙන්නට ඉඩ තිබේ. හොඳම දෙය නම් ඒවා ගණනකට නොගෙන අත්හැර දැමීමයි. බාහිර අරමුණකට සිත යොමු වුවහොත් ආනාපානසතියෙන් සිත බැහැර වූ බව තේරුම් ගැනීම ඉතාමත් අවශ්‍ය දෙයකි. ආනාපානසතියේ අරමුණ හිතේ මැවී පෙනෙන පින්තූර බැලීම නොවේ. බාහිර කිසිදු අරමුණක සිත විසිරෙන්නට ඉඩ නොදී ආනාපාන සති අරමුණේ පමණක් සිත එක්තැන් කිරීමය.

එහෙත් පංච නිවරණයන් ගෙන් සිත පීඩාවට පත්වන විට උපක්‍රමශීලීව සිත එයින් මුදවා ගත යුතුය. ආනාපානසතිය වඩාගෙන යන විට රාගයෙන් සිත පෙළඹී නම් අසුභය වැඩිය යුතුය. අසුභ භාවනාවෙන් සිත සන්සුන් වූ විට යළි ආනාපාන සතියේ සිත පිහිටුවාගත යුතුය. යම් භෙයකින් ද්වේශ සහගත හැඟීම් මතු වී එය නම් ආනාපානසතිය නවතා මෛත්‍රිය පැතිරවිය යුතුය. මෙත් සිතේ බලවත් බව නිසා අර ද්වේෂයේ බලය මැකී ගිය විට යළි ආනාපාන සතියට සිත යොමු කළ යුතුය. හොඳින් ප්‍රගුණ වූ විට ආනාපාන සතිය තුළ බොහෝ වේලාවක් සිත රඳවා ගැනීමේ හැකියාව තමාට ලැබෙනු ඇත.

9. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

9. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමාගේ යයි සලකනු ලබ කයෙහිද අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

9. පද ගැලපීම

(සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති තැනැත්තා) තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, මේ ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

9. විස්තර

ශ්‍රාවකයාට මෙහිදී පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ පළමුවෙන්ම තමාගේ කය දෙස බලන ලෙසය. දෙවනුව ඒ අනුසාරයෙන් අනුන්ගේ කය දෙසද බලන ලෙසය. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස පිළිබඳව යම් ඒකාග්‍රතාවයක් ඇතිව තමා දෙස බලා සිටින විට තේරුම් ගන්නා තත්වයම අනුන්ගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයේත් ඇති බව අවබෝධ කර ගැනීම ඉතා වැදගත්ය. එවිට තමා මෙන්ම අනුන්ද එකම ධර්ම ස්වභාවයක පැවැත්මක් ලෙස පහසුවෙන් තේරුම් ගත හැකිය. අප යථාර්ථය වශයෙන් දැක්ක යුත්තේ 'තමා' යනු කවරෙක්ද කියා

පමණක් නොවේ. ඒ තුළින්ම ‘අනුන්’ යනු කවරෙක්ද කියා තේරුම් ගැනීමේ අවස්ථාවද අපට සැලසේ. තමාද අනුන්ද යන දෙපැත්තේම ජීවිත පැවැත්ම පිළිබඳ ඉතා පුළුල් ආකාරයේ අවබෝධයක් ලබා ගත හැකිවනු ඇත.

10. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

10. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: (මෙසේ) ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි.

10. පද ගැලපීම

මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. (මෙසේ) ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

10. විස්තර

ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසයේ ‘සමුදය’ යනු එය හටගන්නා ආකාරයයි. මෙහි විස්තර වන්නේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කියා දෙයක්

පවතින්නේ කෙසේදැයි සද්ධර්මය තුළින් විමසා බැලිය යුතු බවයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ මේ කය වනාහි සතර මහා භුතයන් ගෙන් සැකසී ඇති දෙයක් ලෙසය. මාපියන්ගේ උපකාරයෙන් ජනිත වූ හා ගොරෝසු ආහාරයෙන්ද යැපෙන දෙයක් ලෙසය. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස අයිති මේ කයටය. හුස්ම ගන්නේත් හෙළන්නේත් සතර මහාභුතයන්ගෙන් හටගත් දේය. එසේ නම් ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස යනු රූප ධර්මයකි. මෙතැනදී රූප යන්නෙහි අර්ථය නැසී වැනසී යන ධර්මතාවයක් බවයි.

කයක් නැති නම් අපට ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස දැනගැනීමට ක්‍රමයක් නැත. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස යනු සකස් වූ දෙයකි. සංඛත (හේතු - ඵල ධර්මතාවෙන් සකස් වූ) දෙයකි. මෙය තේරුම් ගන්නේ කෙසේද? ආනාපානසතිිය අප අප තේරුම් ගන්නේ කයත්, ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසයේ හැපීමත් නිසාය. කයත්, ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසයේ හැපීමත්, ඒ ගැන සිතින් දැනගැනීමත් (කාය විඤ්ඤාණයත්) යන තුනේ එක් විමකි මෙතැන තිබෙන්නේ. ඒ එක්වීම සද්ධර්මයේ හඳුන්වනු ලබන්නේ 'එස්ස' හෙවත් ස්පර්ශය නාමයෙනි. මෙසේ එක් වූ දෙයක විඳීමක් (සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්ෂා හෝ වේදනාවක්) තිබේ. මෙසේ එක් වූ දෙයක හඳුනාගැනීමක් තිබේ. මෙසේ එක් වූ දෙයක් කෙරෙහි චේතනාව යොමුවේ. සිත ක්‍රියාත්මක වේ.

මෙසේ ආශ්වාසය තුළද රූප - වේදනා හඳුනාගැනීම් (සංඤා), චේතනා (සංඛාර), සිත (විඤ්ඤාණය) හටගන්නා ආකාරයද නැසී යන ආකාරයද ප්‍රශ්වාසය තුළද මෙසේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ හටගන්නා ආකාරයද නැසී යන ආකාරයද දකියි. එවිට ශ්‍රාවකයා සද්ධර්මය තුළින් දකින්නේ අනිත්‍ය වූ හේතු-ඵල දහමකි. එනම් සකස් වූ (සංඛත) දහමකි. මෙසේ සැකසුණ දෙයක පවතින අනිවාර්ය ලක්ෂණය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ අවස්ථාවක් දක්නට ලැබේ.

“පින්වත් ආනන්දයෙනි, ඔබෙන් කෙනෙක් මෙසේ ඇසුවොත්, ඔබ පිළිතුරු දෙන්නේ කෙසේද?”

“ආයුෂ්මත් ආනන්දයෙනි, හට ගැනීමක් පෙනෙන්නේ, වැනසීමක් පෙනෙන්නේ, වෙනස් වෙමින් පැවතීමක් පෙනෙන්නේ

කවර ධර්මයන් ගේද?”

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, යම් කෙනෙක් මගෙන් ඔය කරුණ ගැන විමසුවොත් මම මෙසේ ප්‍රකාශ කරමි.”

“ආයුෂ්මතුනි, (සතර මහා භූතයන් ගෙන් හටගත්) රූපයේද, (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) විදීමේද, (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) හඳුනාගැනීමේද, (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) චේතනාවේද (නාමරූපයෙන් හටගත්) සිතේද ඔබ ඔය අසන හටගැනීමද පෙනේ. වැනසීමද පෙනේ. වෙනස් වෙමින් පැවතීමද පෙනේ.

(පට්ඨ ආනන්ද සුත්ත - සං. නි.)

සමස්ත ලෝක ධාතුවටම පොදු මේ ධර්මතාව (මේ සංඛන ලක්ෂණය) ශ්‍රාවකයාට ආනාපානසති භාවනාව හරියාකාර ලෙස ප්‍රගුණ කිරීමෙන් අවබෝධ කරගත හැකිය.

11. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණ මත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

11. පදගතාර්ථ

අත්ථිකායෝති වා: හේතු - එල දහමින් සකස් වූ සංඛන ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කයක් තිබේ යයි, පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: කය පිළිබඳ මනාව යොමුකළ සිතිය, පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි,

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවෙහි මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිතිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු තැනැත්තා ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාසය පවා) මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මයය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක්

කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන්ද, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඡුව, කායෝ: සතරමහා ධාතුන්ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (ආනාපාන සතිය අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

11. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, හේතු-ඵල දහමින් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ, ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කයක් තිබේ යයි කය පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඵසේ කායානුපස්සනාවෙහි මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. (ඵබ්ද නැනැත්තා ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස පවා) මම, මාගේය, මාගේ ආත්මයය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

මේ ආකාරයෙන්ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ඡුව සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (ආනාපාන සතිය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

11. විස්තර

බොහෝ පරිවර්තන වල 'අත්ථි කායෝ'ති' යන පද තේරුම් කර තිබෙන්නේ 'සත්වයෙක් - පුද්ගලයෙක්' කියා දෙයක් නැත. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් කය පමණක් ඇත යනුවෙනි. සමහරුන් පවසන්නේ 'නාම - රූප පමණක් ඇත. සත්වයන් පුද්ගලයන් නැත' යනාදී වශයෙනි.

එහෙත් මෙහි සැබෑ අර්ථය නම් හේතු - ඵල දහමින් සකස් වූ අනිත්‍ය වූ දුක්වූ අනාත්ම වූ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායික ස්වභාවයක් ඇත, යන අදහස මිස සත්වයන් පුද්ගලයන් නැත යන අදහස නොවේ.

සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ආරම්භ වන්නේම 'සත්තානං විසුද්ධියා' හෙවත් 'සසරට වැටී කිළිටි වී ගිය සත්වයන්ගේ පිරිසිදු භාවය පිණිස' මේ සද්ධර්මය උපකාරී වන බව සඳහන් කිරීමෙනි.

එසේ නම් සත්ව - පුද්ගල කියා දෙයක් නැද්ද? මෙය අනිශ්චිත පැහැදිලි ලෙස තේරුම් ගත යුතු කාරණයකි. නැතහොත් විවිධාකාර වූ බාහිර විස්තර ඔස්සේ ගොස් ඒ පිළිබඳ දැනුම වඩාත් සංකීර්ණව විපරීත වීමට ඉඩ තිබේ. වරක් රාධ තෙරණුවෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෙන් මෙසේ විමසූහ.

"භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, සත්වයා - සත්වයා, යයි කියනු ලැබේ. 'සත්වයා' කියා කියන්නේ කුමන අදහසකින්ද?"

"පින්වත් රාධයෙනි, රූපය කෙරෙහි, වේදනාව (විදීම) කෙරෙහි, සංඥාව (හඳුනාගැනීම) කෙරෙහි, චේතනා පහළකිරීම කෙරෙහි, සිත කෙරෙහි යම් කැමැත්තක් ඇද්ද, යම් ඇල්මක් ඇද්ද, යම් ආශ්වාදයක් ඇද්ද, යම් ආශාවක් ඇද්ද, එහිසාම එහි ඇලී ගියේය, වෙලී ගියේය යන අදහසිනි සත්වයා කියා කියන්නේ."

(සත්ත සූත්ත - සං. නි.)

සත්වයෙකු, පුද්ගලයෙකු කියා දෙයක් නොතිබේ නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැනදී ඒ බව ඒකාන්තයෙන්ම වදාරණ සේක. බොහෝ දෙනෙකු තේරුම් ගෙන තිබෙන්නේ 'සත්ව - පුද්ගල' යන වචන හා 'ආත්මය' යන වචනයේ අර්ථය සමාන ලෙසය. එය වැරදි අදහසකි. එසේ අර්ථ වරදවා ගැනීම නිසාය මේ අවුල හට ගෙන තිබෙන්නේ. සත්වයා - පුද්ගලයා යන අදහස තුළ 'ආත්මය' යන අර්ථය නැත. ආත්මය යන්නෙහි අදහස නොවෙනස්වන, ස්ථිර, සනාතන, රූප - වේදනා - සංඥා - සංඛාර හා සිතක් තිබේ යන්නය. එහෙත් එබඳු ස්ථිර කිසිවක් මුළු මහත් විශ්වයේම නොමැත. සත්ව - පුද්ගල යන්නෙහි ඇත්තේ එයට භාත්පසිත්ම වෙනස් අදහසකි. උත්සාහය - චීර්යය, ධෛර්යය, උපක්‍රමය ආදිය පවතින්නේ සත්ව පුද්ගල පදනම මත බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කළ දෙයකි.

එක්තරා බ්‍රාහ්මණ වංශික මනුෂ්‍යයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ තම අදහස පෙන්වා දුන්නේ මෙසේය.

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, තමා කරනවා කියා දෙයක් නැත. අනුන් කරනවා දෙයක් නැත, යන්න මා ගත් මතවාදයකි. මා ගත් දෘෂ්ටියකි”

එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ සත්වයන් පුද්ගලයන් නැත යයි දොඩමින් සිටින්නවුන්ගේ ඇස් අරවන අපූරු පිළිතුරකි.

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, එබඳු මතවාද ඇති, එබඳු දෘෂ්ටි ඇති කෙනෙකු ගැන මට දකින්නට නොලැබේවා! අසන්නට නොලැබේවා! තමාම හොඳින් එහෙ මෙහෙ ඇවිදීමින්, තමාම හොඳින් ඉදිරියට පසු පසට යමින්ම, තමා කරනවා කියා දෙයක් නැත. අනුන් කරනවා කියා දෙයක් නැතැයි කියන්නේ කෙසේද?

පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, ඔබ කුමක්ද මේ ගැන හිතන්නේ? යම් වැඩකටයුත්තක් අලුතින් පටන් ගන්නවා කියා දෙයක් නැත්ද?”

“පින්වතුන් වහන්ස, එබඳු දෙයක් නම් තිබේ”

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, යම් වැඩ කටයුත්තක අලුතින් පටන් ගැනීමක් තිබෙන නිසා, ඒ වැඩ පටන් ගන්නා වූ සත්වයන් සිටිනවා යනු තමා කරනවා, අනුන් කරනවා යන දෙයක් තිබීමයි.”

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, පටන් ගත් වැඩ ඉදිරියට ගෙනියනවා කියා දෙයක් නැද්ද? දැඩි උත්සාහයක යෙදෙනවා කියා දෙයක් නැද්ද? ධෛර්යය උපදවා ගන්නවා කියා දෙයක් ඇද්ද? වීර්යය පවත්වනවා කියා දෙයක් නැද්ද, උපක්‍රම යොදනවා කියා දෙයක් නැද්ද?”

“පින්වතුන් වහන්ස, එබඳු දෙයක් තිබේ.”

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, එසේ පටන් ගත් වැඩ ඉදිරියට ගෙනයාමක් තිබෙන නිසා, දැඩි උත්සාහයක යෙදීමක් තිබෙන නිසා, ධෛර්යය උපදවා ගැනීමක් තිබෙන නිසා, වීර්යය පැවැත්වීමක් තිබෙන නිසා, උපක්‍රම යෙදීමක් තිබෙන නිසා එසේ උපක්‍රමයෙන් කටයුතු කරන සත්වයන් සිටිනවා නේද?”

“එසේය පින්වතුන් වහන්ස”

“පින්වත් බ්‍රාහ්මණය එබඳු සත්වයන් සිටිත් යනු තමා කරනවා,

අනුන් කරනවා යන අදහසමය.”

(අන්තකාර සුත්ත - අං. නි.)

මෙයින් අපට ඉතා හොඳින් පැහැදිලි වන්නේ සත්වයන් පුද්ගලයන් සිටින බවයි. එහෙත් කිසිලෙසකිනුත් කිසිම පිළිවෙලකිනුත් ආත්මයක් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයක් දැක්ක නොහැකිය. අප අවබෝධ කර ගත යුත්තේ අන්ත ඒ යථාර්ථය මිස හුදු මනාකලපිතයන් නොවේ.

ආනාපාන පබ්බං නිව්ධිතං

ආනාපාන සති භාවනාව ගැන විස්තර වන කොටස
මෙතෙකින් නිමා විය.

ඉරියවි භාවනාව

12. පුනච පරං, භික්ඛවේ භික්ඛු ගච්ඡන්තෝ වා ගච්ඡාමි'ති පජානාති. ධීතෝ වා ධීතෝමිහි'ති පජානාති. නිසින්තෝ වා නිසින්තෝමිහි'ති පජානාති. සයානෝ වා සයානෝමිහි'ති පජානාති. යථා යථා වා පනස්ස කායෝ පණ්හිතෝ හෝති. තථා තථා හං පජානාති.

12. පදගනාර්ථ

පුන ව පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, ගච්ඡන්තෝ වා: ගමන් කරන විට, ගච්ඡාමි'ති: ගමන් කරමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනී. ධීතෝ වා: නැවතී සිටින විට, ධීතෝමිහි'ති: නැවතී සිටිමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනී. නිසින්තෝ වා: හිඳගෙන සිටින විට,

නිසින්නෝමිහි'ති: හිඳගෙන සිටිමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. සයානෝ වා: සැතපී සිටින විට, සයානෝමිහි'ති: සැතපී සිටිමි'යි, පජානාති: මනාකොට දැනගනී. යථා යථා වා පනස්ස කායෝ: ඔහුගේ කය යම් යම් ආකාරයෙකින්, පණිහිතෝ හෝති: පවත්වාගෙන යන්නේද, තථා තථා නං: එය ඒ ඒ ආකාරයෙන්ම පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

12. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති හික්ෂුව (ඉතා හොඳ සිහි කල්පනාවෙන්) ගමන් කරන විට ගමන් කරමි'යි මනා කොට දැනගනී. නැවතී සිටින විට නැවතී සිටිමි'යි මනාකොට දැනගනී. හිඳගෙන සිටින විට හිඳගෙන සිටිමි'යි මනා කොට දැනගනී. සැතපී සිටින විට සැතපී සිටිමි'යි මනාකොට දැනගනී. ඔහුගේ කය යම් යම් ආකාරයෙකින් පත්වාගෙන යන්නේද එය ඒ ඒ ආකාරයෙන්ම මනාකොට දැනගනී.

12. විස්තර

ඉරියව් පැවැත්ම පිළිබඳ භාවනාව, වශයෙනි මෙය සලකනු ලබන්නේ. තමාගේ කායික ඉරියව් කෙරෙහි පූර්ණ අවධානය යොමු කරමින් කල් ගෙවීම මෙයින් අදහස් කෙරේ. ඉතා බලවත්ව සතිය දියුණු කරගැනීමට මෙම භාවනාව මහෝපකාරී වේ.

සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකු කොපමණ කායික ඉරියව් පැවැත්වුවද ඒ කෙරෙහි කල්පනාවක් නැත. සිත පවතින්නේ බාහිර අරමුණක විසිරීය. යම් හෙයකින් තම කය කෙරෙහි අවධානය යොමු කළද ඒ මූලා වූ වසඟ වූ හැඟීමෙන් මිස එයින් නිදහස්ව නොවේ. මෙතැනදී අදහස් කරන්නේ ඊට හාත්පසින්ම වෙනස් වූ දෙයකි. සිත තුළට රාගයක් හෝ ද්වේෂයක් ඇතුළු වන්නට ඉඩ නොදී සැබෑ ලෙසම සිදුවන්නේ කුමක්දැයි මනා කල්පනාවෙන් විසීමම මෙහි ඉගැන්වේ.

තමාගේ කය කෙරෙහි පූර්ණ අවධානයෙන් සිටින විට 'වේතනාව' මුල් කරගෙන මේ කයේ සෑම ඉරියව්වක්ම පවත්වන බව මනාව තේරුම් ගත හැකිය. මෙතැනදී කරන්නේ හුදු මෙනෙහි

කිරීමක් නොවේ. මේ කයටම යොමු කළ සිහි කල්පනාවෙන් යුතුව ඉරියව් පැවැත්වීමය. හේතු සහ ඵල අතර ඇති සම්බන්ධය මෙන්ම ආත්මයකින් හෝ ආත්මයකට අයත් දෙයකින් තොර වැඩපිළිවෙල ඉරියව් පැවැත්වීමේ භාවනාව තුළින් අවබෝධ කර ගත හැකිය. කයේ සිදුවන ඉරියව් වෙනස් වීම ඔස්සේ, විදිම්වල වෙනස් වීම, හඳුනාගැනීම්වල වෙනස්වීම, චේතනාවේ වෙනස් වීම මෙන්ම සිතේ වෙනස් වීමද බුද්ධිමත් ශ්‍රාවකයාට දැක්ක හැකිය.

13. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති, බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

13. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

13. පද ගැලපීම

තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද මේ ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

13. විස්තර

ඉරියව් පැවැත්වීම පිළිබඳ භාවනාව තමාට හොඳින් ප්‍රගුණ වූ පසු, තම සිහි කල්පනාව මනාකොට කයෙහි පවත්වා ගත් පසු තම කයෙහි යම් ස්වභාවයක් ඇත්ද, අනුන්ගේ කයෙහිද පවතින්නේ එබඳුම අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ ධර්මතාවක් බව නුවණින් සලකාගත යුතුය.

අනුන්ගේ කය දෙස බොහෝ දෙනෙකු බලන්නේ මුළා වූ සිහිනි. රැවටුණු සිහිනි. එහෙත් තමාගේ කයේ ඇති නිස්සාරත්වයම අනුන්ගේ කයෙහිත් පෙනෙන විට අර මුළාව කෙමෙන් කෙමෙන් පහ වී යනු ඇත.

තමාගේ කයෙහි මෙන්ම අනුන්ගේ කයෙහිද එකම ධර්මතාව දැක්ක හැකි පරිදි සතිය දියුණු කරගත යුතුය.

14. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

14. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: (මෙසේ) ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

14. පද ගැලපීම

මේ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය අභාවයට යන ආකාරයද

අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. (මෙසේ) ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කායික ස්වභාවය හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

15. අත්ථි ති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති, යාවදේව ඤාණ මත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

15. පදගනාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතුඵල දහමින් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කයක් තිබේ යයි, පනස්ස : සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: කය පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ච: (එබඳු නැනැත්තා කායික ඉරියව් කිසිවක්) මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මයය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි ඛෝ: මේ ආකාරයෙන්ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහා භූතයන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (ඉරියව් පැවැත්ම අරමුණු කොට), කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

15. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, හේතු-

එල දහමින් සකස් වූ සංඛ්‍යා ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ ඉරියව් පැවැත්ම නම් වූ කයක් තිබේ යයි කය පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු තැනැත්තා කායික ඉරියව් කිසිවක්) මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මයය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

මේ ආකාරයෙන්ද පින්වත් මහණෙනි, හික්මුව (සතර මහා භූතයන් ගෙන් හටගත්) මේ කයෙහි (ඉරියව් පැවැත්ම අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

ඉරියාපට් පබ්බං නිට්ඨිතං

ඉරියව් පැවැත්මේ භාවනාව ගැන විස්තර වන කොටස
මෙතෙකින් නිමාවිය.

සම්පජාන භාවනාව

16. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු අභික්ඛන්තේ පටික්ඛන්තේ සම්පජානකාරී හෝති. ආලෝකිතේ චිලෝකිතේ සම්පජානකාරී හෝති. සම්මිඤ්ජිතේ පසාරිතේ සම්පජානකාරී හෝති. සම්මිඤ්ජිතේ පසාරිතේ සම්පජානකාරී හෝති. සංඝාටිපත්ත විචර ධාරණේ සම්පජානකාරී හෝති. අසිතේ පිතේ ධායිතේ සායිතේ සම්පජානකාරී හෝති. උච්චාර පස්සාව කම්මේ සම්පජානකාරී හෝති. ගතේ ධීතේ නිසින්තේ සුත්තේ ජාගරිතෝ භාසිතෝ තුණ්හිභාවේ සම්පජානකාරී හෝති.

16. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව, අභික්කන්තේ: ඉදිරියට ගමන් කරන විටද, පටික්කන්තේ: ආපසු හැරී යන විටද, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. ආලෝකිතේ: ඉදිරිපස බලන විටද, විලෝකිතේ: හාත්පස බලන විටද, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. සම්මිඤ්ජනේ: අත් පා හකුළන විටද, පසාරිතේ: (එසේ හැකිලූ) අත් පා දිගහරින විටද, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. සංසාධි: දෙපට සිවුරු, පත්ත: පාත්‍රය, චීවර: අඳන - තනිපොට සිවුරු, ධාරණේ: දරන - පොරවන විට ද, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. අසිතේ: (ආහාර) අනුභව කරන විටද, පිතේ: (තේ - කෝපි - වතුර වැනි දෑ) පානය කරන විට ද, බායිතේ: (රස කැවිලි වැනි දෑ) සපා අනුභව කරන විට ද, සායිතේ: (වළඳන කුමක් නමුත්) රසවිඳින විටද, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. උච්චාර පස්සාව කම්මේ: වැසිකිළි කිසි කරන විටදී පවා, සම්පජාන කාරීහෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. ගතේ: ගමන් කරන විට, ධීතේ: නැවති සිටින විට, නිසින්තේ: වාඩි වී සිටින විට, සුත්තේ: සැතපී සිටින විට, ජාගරිතේ: අවදිව සිටින විට, භාසිතේ: කතා-බස් කරන විට, තුණ්හිභාවේ: නිහඬව සිටින විට, සම්පජානකාරී හෝති: කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ.

16. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව ඉදිරියට ගමන් කරන විටද, ආපසු හැරී යන විටද, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. ඉදිරිපස බලන විටද, හාත්පස බලන විටද, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. අත් - පා හකුළන විටද, (එසේ හැකිලූ) අත් - පා දිගහරින විටද, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. දෙපට සිවුරු, පාත්‍රය - අඳන, තනිපොට සිවුරු, දරන, පොරවන

විටද, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. (ආහාර) අනුභව කරන විටද, (තේ - කෝපි - චතුර වැනි දෑ) පානය කරන විටද, (රස කැවිලි වැනි දෑ) සපා අනුභව කරන විටද, (වළඳන කුමක් නමුත්) රසවිඳින විට ද කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ. වැසිකිළි කිසි කරන විට පවා කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ.

ගමන් කරන විට, නැවතී සිටින විට, වාඩි වී සිටින විට, සැකපී සිටින විට, අවදිව සිටින විට, කතා-බස් කරන විට, නිහඬව සිටින විට, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වේ.

16. විස්තර

මෙහි සඳහන් වන සම්පජ්ඣාදිය (කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණ) හා ඉරියාපථ (සිහියෙන් යුක්තව ඉරියව් පැවැත්වීම) එකිනෙකට වෙන් කළ නොහැකිය. මේ සද්ධර්ම මාර්ගයෙහි අභිවෘද්ධියක් සලසා ගනු කැමති හැම කෙනෙක්ම මූලික භාවනාවක් වශයෙන් මෙය පුහුණු කළ යුතු දෙයක් බව බොහෝ දේශනා වලින් පෙනේ.

කෙලෙසුන් ගෙන් කිලිටි වී හව ගමනක වැටුණ ජීවිතය, පිරිසිදු කරගෙන හව පැවැත්මෙන් නිදහස්වීම ලෙහෙසි කටයුත්තක් නොවන බව අමුතුවෙන් සඳහන් කළ යුතු නොවේ. බලවත් කැපවීමෙකින් හා බලවත් සිහි නුවණකින් යුතුවය මේ සද්ධර්මයෙහි හැසිරිය යුත්තේ.

වරක් ශුභ නම් තරුණයෙක් ආනන්ද තෙරණුවන් සමඟ කළ ධර්ම සාකච්ඡාවකදී සීල - සමාධි - ප්‍රඥා යන ත්‍රිශික්ෂාව ශ්‍රාවකයා තුළ පිළිවෙලි ඇති කරගත යුතු ආකාරය ආනන්ද තෙරණුවෝ පෙන්වා දුන්හ. ශුභ තරුණයා විමසූ එක් ප්‍රශ්නයක් මෙසේය.

"පින්වත් ආනන්දයන් වහන්ස, (ඔබගේ ශාස්තෘ වූ) පින්වත් ගෞතමයන් වහන්සේ යමකුගේ සමාධියක් වර්ණනා කළ සේක්ද, තමන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් හට ඒ සමාධිය ඇති කරගැනීමට උපකාරී වන කරුණු සඳහන් කරණ සේක්ද, එය පුරුදු පුහුණු කරවන

සේක්ද, එහි පිහිටු වන සේක්ද, ඒ සමාධි ස්කන්ධය නම් කුමක්ද?”
(සුභ සුත්ත - දී. නි.)

මේ ප්‍රශ්නයට ආනන්ද තෙරණුවන් පිළිතුරුදී වදාළේ කරුණු කිහිපයක විස්තරයකින් යුතුවය. එනම් සම්මා සමාධිය ඇති කර ගැනීමට කැමැති තැනැත්තා ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කළ, පාලනය කළ කෙනෙක් විය යුතුය. සති සම්පජ්ඣාදියෙන් පැවැත්ම ගෙනියන කෙනෙක් විය යුතුය. ලද දෙයින් සතුටු වන කෙනෙක් විය යුතුය. ඊළඟට විවේක තැනකට ගොස් නිවරණයන්ගෙන් සිත පිරිසිදු කර ගනිමින්, සිත සමාහිත කරගැනීමට වෙහෙස විය යුතුය. එවිටය සමාධිය උපදවා ගැනීමට උපකාරී වන පරිසරයක් සකස් වන්නේ. සති - සම්පජාන දෙකම මෙහිදී බලවත්ව උපකාරී වේ.

ඉදුරන් සංවර කර නොගත් තැනැත්තාට කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමට උපකාරී වන මට්ටමේ සිහි නුවණක් කිසිසේත් පවත්වා ගත නොහැකිය. එහෙයින් ඉන්ද්‍රියයන්ගේ සංවරභාවය අත්‍යාවශ්‍ය කාරණයකි.

නන්ද තෙරණුවන්ගේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා වදාළහ.

“පින්වත් මහණෙනි, පින්වත් නන්දයන් තම ඉදුරන් (ඇස-කණ-නාසය-දිව-කය-සිත) රැක ගන්නේ මෙන්න මේ ආකාරයෙනි. ඉදින් පින්වත් නන්දයන් විසින් පෙරදිග බැලිය යුතු නම්, මුළු හිතම ඒ දෙසට යොමු කොට (විවිධ අරමුණු ඔස්සේ සිත විසිරෙන්නට ඉඩ නොදී) පෙරදිග බලයි. ‘මා මෙසේ පෙර දිග බලන විට ලාමක වූ අකුසල වූ ආශාව දොම්නස ආදී කෙලෙසුන් හටගැනීමට ඉඩ නොතැබිය යුතුය’යි කියාය. එහිලා නන්දයන් කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතු වේ. මෙසේ සෑම දිසාවකටම සිත යොමු කොට බලන කල්හි, සිතට කෙලෙසුන් ඇතුළු වීමට ඉඩ නොදී, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතු වේ. (සම්පජ්ජාකාරී භෝති) පින්වත් මහණෙනි, නන්දයන්ගේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය මෙසේ ය.”

එමෙන්ම සති සම්පජ්ඣාදිය නමින් කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව බලවත්ව සිහිය යොමු කරගෙන වාසය කිරීම ගැන මෙසේද පෙන්වා දෙන සේක.

"පින්වත් මහණෙනි, නන්දයන්ගේ සති (සතර සතිපට්ඨානයට යොමු කළ සිහිය) සම්පජ්ඣ්ඤ (කෙලෙස් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතු වීම) මෙසේ පවතී.

පින්වත් මහණෙනි, නන්දයන් හට සියලු විදිම් හටගන්නේ දැනුවත්වමය. සියලු විදිම් පවතින්නේ දැනුවත්වමය. සියලු විදිම් අභාවයට යන්නේ දැනුවත්වමය. සියලු හඳුනාගැනීම් (සංඥා) හටගන්නේ දැනුවත්වමය. සියලු හඳුනා ගැනීම් පවතින්නේ දැනුවත්වමය. සියලු හඳුනාගැනීම් අභාවයට යන්නේ දැනුවත්වමය. සියලු කල්පනාවන් (චිත්තර්ක) හටගන්නේ දැනුවත්වමය. සියලු කල්පනාවන් පවතින්නේ දැනුවත්වමය. සියලු කල්පනාවන් අභාවයට යන්නේ දැනුවත්වමය.

(නන්ද සුත්ත - අං. නි.)

සෑම ක්‍රියාවක් කෙරෙහිම කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ චිර්යයෙන් යුතුව (ආනාපී) නුවණින් යුතුව (සම්පජානෝ) බලවත්ව සිහිය යොමු කොට (සතිමා) පවත්වන විට එය අවබෝධ ඥාණය දක්වාම දියුණු කර ගත හැකිය.

17. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායනුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

17. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

17. පද ගැලපීම

තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද මේ ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දැකීමින් වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දැකීමින් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දැකීමින් වාසය කරයි.

18. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

18. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ (කෙලෙස් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: (මෙසේ කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම අභාවයට පත්වන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: (මෙසේ කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට පත්වන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි.

18. පද ගැලපීම

මේ (කෙලෙස් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමින්, කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ (කෙලෙස් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක් ම අභාවයට පත්වන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමින්, කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. (මෙසේ කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව කරණ) සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම හටගන්නා ආකාරයද අභාවයට පත්වන ආකාරයද

අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

19. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

19. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - එල දහමින් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි, පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: කය පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාව දේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ච: (එබඳු තැනැත්තා කිසිදු කායික ක්‍රියාවක්) මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මයය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන, විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන්ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහාභූතයන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සෑම කායික ක්‍රියාවක් ම අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

19. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - එල දහමින් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යැයි කය පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී (එබඳු තැනැත්තා කිසිදු කායික ක්‍රියාවක්) මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මයය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

මේ ආකාරයෙන්ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුව, සතර මහා භූතයින්ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සෑම කායික ක්‍රියාවක්ම අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

සම්පජ්ඣාදී පබ්බං නිට්ඨිතං.

කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව සියලු කායික ක්‍රියාවන් පැවැත්වීමේ භාවනාව ගැන විස්තර වන කොටස මෙතෙකින් නිමාවිය.

පිළිකුල් භාවනාව

20. පුන ච පරං භික්ඛවේ, භික්ඛු ඉමමේව කායං උද්ධං පාද තලා අධෝ කේස මත්ථකා තච පරියන්තං පූරං තානප්පකාරස්ස අසුචිනෝ පච්චවෙක්ඛති.

20. පදගතාර්ථ

පුන ච පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව, ඉමමේව කායං: සතර මහාභූතයන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහිම, උද්ධං පාද තලා: යටි පතුළෙන් උඩ සිට, අධෝ කේස මත්ථකා: හිස මත පිහිටි කෙස්වලින් පහළට, තච පරියන්තං: සමකින් සීමා කොට තිබෙන, පූරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනෝ: නොයෙක් ආකාරයෙන් පිරි පවතින අපිරිසිදු දේ (ගැන), පච්චවෙක්ඛති: (අවබෝධ ඥාණය

ඇති වන පරිදි යළි යළි) නුවණින් විමසා බලයි.

20. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, යටි පතුළෙන් උඩ සිට, හිස මත පිහිටි කෙස් වලින් පහළට සමකින් සීමා කොට තිබෙන සතර මහාභූතයන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහිම නොයෙක් ආකාරයෙන් පිරි පවතින අපිරිසිදු දේ (ගැන), (අවබෝධ ඤාණය ඇති වන පරිදි යළි යළි) නුවණින් විමසා බලයි.

20. විස්තර

සාමාන්‍ය ලෝකයා කයෙහි පවතින පිළිකුල් සහගත දේ ගැන කතා කිරීමට කිසිසේත්ම කැමති නැත. ඔවුහු සිරුරේ ඇත්තා වූම අසුභ දෙය සුභ වශයෙන් ගෙන නොයෙක් අයුරින් වර්ණනා කරති. කයෙහි තිබෙන්නා වූම අසුභය සිහිකිරීම නොකළ යුතු දෙයක් කොට සලකති. එහෙත් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයෙහි පහළවීම නිසා තමා තුළ පවතින යථාර්ථය දෙස බැලීමේ භාග්‍යය ලෝකයට යළි උදාවිය. උන්වහන්සේ අපට අනුශාසනා කර වදාළේ අසුභ දෙය අසුභ වශයෙන් බැලීමටය. අනිත්‍ය දෙය අනිත්‍ය වශයෙන් බැලීමටය. දුක් දෙය දුක් වශයෙන් බැලීමටය. අනාත්ම දෙය අනාත්ම වශයෙන් බැලීමටය. එහෙයින් අසුභ දෙය අසුභ වශයෙන් බැලීම අස්වාභාවික දෙයක් නොවේ. අස්වාභාවික වන්නේ අසුභ දෙය සුභ වශයෙන්, සුන්දර වශයෙන් බැලීමය.

තම ශ්‍රාවකයන්ට ජීවිතයේ යථාර්ථය පෙන්වාදී සැබෑ විමුක්තිය උදාකිරීම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඒකායන අභිලාෂය විය. ගිහිකළ තමන් වහන්සේ ගේ එකම පුතු. කුඩා රාහුල කුමරුත්ව පවා පැවිදි කරවා නිතර අනුශාසනා කළේ මෙසේය.

- පින්වත් රාහුලයෙනි, සිත් ඇදගන්නා වූ, ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවතින, පංච කාම ගුණය පිළිබඳ (පහසුවෙන් අත් හළ නොහැකි) ඇල්ම අත්හැර දමා, ඔබගේ ශාස්තෘ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි වූ විශ්වාසයෙන් ගිහිගෙයින් නික්ම

සසුනට පැමිණි ඔබ, මේ (සංසාරික) දුක් සදහටම කෙළවර කර ගන්න.

- (සද්ධර්මය පැහැදිලි ලෙස දැනගත හැකි) කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරන්න. ජනයාගෙන්ද සෝභාවෙන්ද වෙන් වූ විවේකී ශාන්ත සෙනසුන්වල වාසය කරන්න.
- පොරවන සිවුරු ගැන, වළඳන දානය ගැන, සැතපෙන ආසනය ගැන ඇල්ම ඇති කරගැනීමෙන් වළකින්න. යළි මේ ලෝකයට එන්න නම් එපා!
- සමාදන් වූ සික්ෂාපද රැකගන්න. ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගන්න. නිතර කායානුපස්සනාව වඩමින් සසර පිළිබඳ කළකිරීම බහුලව වාසය වාසය කරන්න.
- සිතෙහි රාගය උපදවන සුභ නිමිති දුරින්ම දුරු කර දමන්න. මනාකොට එකඟ කරගත් සිතින් අසුභ භාවනාව වඩන්න.
- (නිත්‍ය - සුඛ - ආත්ම වශයෙන්) කිසි නිමිත්තක් නොගෙන නිමිති රහිත වූ විදර්ශනා භාවනාව වඩන්න. මානය මුලින්ම උදුරා දමන්න. මෙසේ සියලු මානයෙන් නිදහස් වී, ශාන්ත සිතින් කල් ගෙවන්න.

(රාහුල සුත්ත - සු. නි.)

අසුභ භාවනාව යනු කලකට අසුභය වඩා කලකට අත්හළ යුතු දෙයක් නොවේ. එය අත් නොහැර පුරුදු කළ යුතු භාවනාවන්ගෙන් එකකි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ අනුශාසනාව දෙස බලන්න.

“පින්වත් මහණෙනි, කය කෙරෙහි අසුභ වශයෙන් දකිමින් වාසය කරන්න. ආනාපාන සතියද ඔබගේ සිත තුළ මනාව පිහිටාවා! සියලු සංස්කාර ධර්මයන්ද අනිත්‍ය වශයෙන් දකිමින් වාසය කරන්න.

පින්වත් මහණෙනි, එසේ කයෙහි අසුභ වශයෙන් දකිමින් වාසය කරණ විට ‘සුභ’ යයි, (සුන්දර යයි) සිතෙහි මුල් බැසගෙන

පවතින යම් රාගයක් ඇත්ද එය දුරු වී යයි. තමාගේ සිත තුළ ආනාපාන සතිය මනාව පිහිටා තිබෙන විට සිතට පීඩා ඇති කරවන අනවශ්‍ය ලාමක විතර්ක ඇති නොවේ. සියලු සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍ය වශයෙන් දකිමින් වාසය කරන විට, (ජීවිතය පිළිබඳ) යම් මුළාවක් ඇත්ද, එය දුරුවී යයි. යම් අවබෝධ ඥාණයක් ඇත්ද, එය උපදී.”

(අසුභානුපස්සි සූත්ත - ඉතිවුත්තක පාළි)

අද බොහෝ දෙනෙක් පුරුදු වී තිබෙන සිරිත නම් විනාඩි කිහිපයක් අසුභය වඩා ඉන්පසු ආනාපාන සතිය වැනි භාවනාවකට සිත යොමු කිරීමයි. එහෙත් යම් කෙනෙකුට මේ ජීවතයේදීම සද්ධර්මය අවබෝධ කරගෙන සසර දුකින් නිදහස් වීමට කැමති නම් හෙතෙම නිරතුරුවම අසුභය වැඩිය යුතුය. එය ජීවිතය පිළිබඳව පුද්ගලාකාර තේරුම්ගැනීමක් ඇති කරවයි. තථාගත සද්ධර්මය කිසිදිනක අද්භූත ක්‍රමයකට අවබෝධ කළ හැකි දෙයක් නොවේ. නුවණින් විමස විමසා මහත් වූ කැපවීමකින්, බලවත් උත්සාහයකින් පවත්වා ගෙන යායුතු උතුම් ප්‍රතිපදාවකි.

එක්දිනක් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විශාලා මහනුවර වැඩවසන සමයෙහි, සන්ධ්‍යාකාලයෙහි භික්ෂූන්ගේ ගිලන්හල වෙත වැඩම කළ සේක. එහි දුර්වල වී ගිය සිරුරින් යුතුව ඇඳ මත වැතිරී සිටි භික්ෂුවක් දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ භික්ෂුව සමීපයට වැඩම කොට, එතැන සිටි භික්ෂූන් අමතා මෙසේ වදාළ සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් රෝගාතුර වී දුර්වල වී ගිය විට පවා, මේ කරුණු පහ අත්නොහැර පුහුණු කරත් නම්, හෙතෙම නොබෝ කලකින්ම සියලු කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කොට උතුම් අරහත්වයට පත් වෙයි. ඒ කරුණු පහ නම්,

1. කය කෙරෙහි අසුභ වශයෙන් දකිමින් වාසය කිරීම.
2. ආහාරය පිළිබඳ පිළිකුල් හැඟීමෙන් වාසය කිරීම.
3. සියලු ලෝකයෙහි ඇල්ම දුරු කරමින් වාසය කිරීම.
4. සියලු සංස්කාරයන් කෙරෙහි අනිත්‍ය දකිමින් වාසය කිරීම.

5. ජීවිතයේ ඇති තාවකාලික බවත්, ඕනෑම වෙලාවක මරණයට පත්වීමට ඇති ඉඩකඩ ගැනත් තමාගේ සිත බලවත්ව පිහිටුවා ගෙන වාසය කිරීම.”

(ගිලාන සුන්න - අං. නි.)

මෙසේ විමුක්තිය සොයා යන තැනැත්තා විසින් නිරන්තරයෙන් පුහුණු කළ යුතු උතුම් ධර්මයක් ලෙස ය ‘අසුභය’ ගැන සඳහන් වන්නේ.

සතර සතිපට්ඨානය හරියාකාර ලෙස වැඩීමේදී සතර සෘද්ධි පාද ධර්මයන්ද සිත තුළ වැඩියාම සිදුවන දෙයකි. එම සෘද්ධිපාද ධර්මයන්ට උපකාර වන කරුණු විස්තර කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් ධර්ම පාඨයකදී මෙවැනි විස්තරයක් වදාළ සේක. එනම්,

“යථා අධෝ තථා උද්ධං
තථා උද්ධං යථා අධෝ” නමිත්.

එනම්,

“යට යම්සේ නම් උඩත් එසේමය.
උඩ යම්සේ නම් යටත් එසේමය”

කියාය.

මෙහි යට වශයෙන් සඳහන් වන්නේ නිස මත පිහිටි කෙස් රොදින් යටය. උඩ වශයෙන් සඳහන් වන්නේ යටි පතුළෙන් උඩය. මෙසේ උඩ - යට බලමින් වාසය කිරීම යනු අසුභ වශයෙන් දැකීමත් වාසය කිරීමය.

(ඉද්ධිපාද විභංග සුන්න - සං. නි.)

21. අත්ථි ඉමස්මිං කායේ, කේසා, ලෝමා, නඛා, දන්තා, තවෝ, මංසං, නභාරු, අට්ඨි, අට්ඨි මිඤ්ජං, වක්කං, හදයං, යකනං, කිලෝමකං, පිහකං, පජ්චාසං, අන්තං, අන්තගුණං, උදරියං, කර්සං, මත්ථලංගං, පිත්තං, සෙම්භං, පුඛ්ඛෝ, ලෝහිතං, සේදෝ, මේදෝ, අස්සු, වසා, ඛේලෝ, සිංඝාණිකා,

ලෙසිකා, මුත්තං'ති.

21. පදගනාර්ථ

අත්ථි ඉමස්මිං කායේ: සතර මහා භූතයන්ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි ඇත්තේ, කේසා: කළු පැහැයෙන් යුතු වූ පුළුටු ගඳින් යුතු වූ දිරායන සුළු වූ කෙස්ස. ලෝමා: නිරතුරුවම ඩහදිය හා කුණු සමග තැවරී තිබෙන දුගඳ හමන ලොමිය. නඛා: දිරා යන ස්වභාවයෙන් යුතු නියපොකුය. දන්තා: කුහර හැටගැනීමෙන් කුණු වන්නා වූ, නිරතුරුවම දුර්ගන්ධය හමන්නා වූ, මැලියම් තැවරී ගිය දත්ය. තවෝ: කලකදී පතුරු ගැලවී යන්නා වූ හොරි දැමීම, බිබිලි දැමීම, අළුහම්, දද, වණ, කුෂ්ට ආදිය හටගන්නා වූ සමය. මංසං: තුවාල වූ මස්වැදලිය. නහාරු: නොයෙක් ප්‍රමාණයෙන් යුතු වැල් පුරුක් ලෙසින් සිරුරේ මස් අතර වැදී සිටිනා නහරවැල්ය.

අවධි: හිස් කබල, ගෙල ඇට, උරහිස් ඇට, අත් ඇට, ඇඟිලි ඇට, පපු ඇට, ඉල ඇට, කොඳු ඇට, කලවා ඇට, දණහිස් ඇට, පා ඇට, පා ඇඟිලි ඇට, ආදී වශයෙන් නහර වැලින් සහ මසින් වෙලා ගත් ඇටසැකිල්ලය. අවධි මිඤ්ජං: ඇට ඇතුළේ පවතින ජල්ලි වැනි වූ වහා කුණු වී යන ඇට ලොඳය. වක්කං: අඹ ගැට දෙකක හැඩය ගන්නා වූ ලේ ධාතුවට එක්වන ජලය පෙරා මුත්‍රා බවට පත් කරවන නොයෙකුත් ලෙඩ රෝගයන් ගෙන් නරක් වන වකුගඩුය. හදයං: ලේ ධාතුව සිරුරේ පැතිරවීමේ මූලික ස්ථානයවල පිළි ගඳ හමන ලෙස අඩ පතක් පමණ රැඳී ඇති මස් ගොබය වන හෘදමාංශයය. යකනං: පිළිගඳ හමන ලොකු ලේ කුට්ටියක් වැනි වූ කුණු වී යන්නා වූ කැවුතු මස නම් වූ අක්මාවය. කිලෝමකං: කහපාටින් යුතු පිත වගුරුවන්නා වූ පිත්තාශයය. පිහකං: කුණු වී යන මස් වැදැල්ලක් වැනි බඩදිවය. පජ්ජාසං: දසක විහිදී ගිය කුඩා නාලිකා වලින් සැදුණු ලොකු වැටකොළ දෙකක් වැනි වූ, හුස්ම ඉහළට ගත් විට පිම්බෙන්නා වූ හුස්ම පහළට හෙලූ විට හැකිලෙන්නා වූ ලෙයින් - මසින් වැකුණු පෙණහළය. අන්තං: හම ගැසූ ගැරඬියෙකු ලේ ඔරුවක දරණලා සිටින්නාක් වැනි වූ කුස තුළ තෙරපී දරණලා තිබෙන පණුවන් ගෙන්ද ගැවසුණු කුඩා බඩවැලය. අන්තගුණං: වැළඳූ ආහාර අසුවී බවට පත් වෙමින් නලයක් දිගේ ඇදෙන්නාක් මෙන් එකතු වෙමින්

ඇදී යන අසුවියෙන් පිරුණු මහබඩවැලය.

උදරියං: සපා කෙළ සමඟ මිශ්‍ර වී ගිය ආහාරය බලු වමනයක් පිර වූ මල්ලක් සේ පවතින බොක්ක නම් වූ ආමාශයය. කර්සං: වැළඳු ආහාරය දිරවා යාමෙන් කුණු වූ මැටි පිඩක් සේ අධික දුර්ගන්ධය හමන්නා වූ අසුවිය. මන්ථලංගං: හිස් කබල ඇතුළේ දඟර ගැසී පවතින ලේ තැවරුණ කුරුම්බා ලොඳ වැනි වැනි මොළයය. පිත්තං: දුගඳ හමන්නා වූ කහ පාටින් යුතු දියරය වන පිතය. සෙම්භං: සතුන් දැමූ වමනයක් සේ දුගඳ හමන පෙණගොඩින් යුතු සෙවළ ගතියෙන් වැගිරෙන සෙමය. පුබ්බෝ: ලේ ධාතුව කුණු වීමෙන් පසු වහා පණුවන් හටගන්නා වූ කහපාට දියරයක් වැනි සැරවය. ලෝහිතං: පිළි ගඳ හමන්නා වූ රක්ත වර්ණයෙන් යුතු දියරය වන ලේය. සේදෝ: ලුණු වතුරක් වැනි වූ මහත් දුර්ගන්ධයෙන් යුතු වූ සිරුර පුරාම වැගිරෙන දියරය වන ඩහදිය ය. මේදෝ: සමටත් මසටත් අතර පවතින තෙල් තට්ටුව වන තෙල් මන්ද ය. අස්සු: දැස් ගොබළු මතින් වැගිරෙන්නා වූ පිළිකුල් උපදවන ලුණු වතුරක් වැනි කඳුළුය. වසා: ඩහදිය සමඟ එක්ව මේදය තුළින් තෙල් ගතියෙන් මතුවන වුරුණු තෙල ය. බේළෝ: මුඛයේ දෙකොපුල් අතරින් වැගිරෙන්නා වූ දුගඳ හමන, සෙවළ ගතියෙන් යුතු පෙණ සහිත වූ කෙළ ය. සිංසාණිකා: කහපාටින් යුතු වූ ඇලෙන සුළු වූ දුගඳ හමන්නා වූ නාසයෙන් වැගිරෙන්නා වූ සොටු ය. ලසිකා: ඇට සන්ධි අතර තැවරී ඇත්තා වූ සෙවළ සහිත දියරය වන සඳම්ඳුළු ය. මුත්තං: අපචිත්‍ර දියරයක් වශයෙන් සිරුරෙන් බැහර වන, අධික දුර්ගන්ධයෙන් යුතු දියරය වන මුත්‍ර ය.

21. පද ගැලපීම

සතර මහභූතයන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි ඇත්තේ, කළු පැහැයෙන් යුතු වූ පුළුටු ගඳින් යුතු වූ දිරා යන සුළු වූ කෙස්ස. නිරතුරුවම ඩහදිය හා කුණු සමඟ තැවරී තිබෙන ලොම් ය. දිරා යන ස්වභාවයෙන් යුතු නියපොතු ය. කුහර හටගැනීමෙන් කුණු වන්නා වූ නිරතුරුව ම දුර්ගන්ධය හමන්නා වූ, මැලියම් තැවරී ගිය දත් ය. කලක දී පතුරු ගැලවී යන්නා වූ හොරි දැමීම, බිබිලි දැමීම, අළුහම්, දද, වණ, කුෂ්ට ආදිය හට ගන්නා වූ සම ය. තුවාල වූ විට කුණු වී සැරව පිරෙන්නා වූ වහා පණුවන් හටගන්නා වූ මස්වැදලි ය.

නොයෙක් ප්‍රමාණයෙන් යුතු වැල් පුරුක් ලෙසින් සිරුරේ මස් අතර වැදී සිටින නහරවැල් ය. හිස් කබල, ගෙල ඇට, උරහිස් ඇට, ඇඟිලි ඇට, පපු ඇට, ඉලඇට, කොඳු ඇට, කලවා ඇට, දණහිස් ඇට, පා ඇට, පා ඇඟිලි ඇට, ආදී වශයෙන් නහරවැලින් සහ මසින් වෙලා ගත් ඇට සැකිල්ල ය. ඇට ඇතුලේ පවතින ජලී වැනි වූ වහා කුණු වී යන ඇට ලොඳ ය. අඹ ගැට දෙකක හැඩය ගත්තා වූ ලේ ධාතුවට එක්වන ජලය පෙරා මුත්‍ර බවට පත් කරවන නොයෙකුත් ලෙඩ රෝගයන් ගෙන් නරක්වන වකුගඩු ය. ලේ ධාතුව සිරුරේ පැතිරවීමේ මූලික ස්ථානය වන පිළි ගඳ හමන ලෙස අඩපතක් පමණ රැඳී ඇති මස් ගොබය වන හෘදමාංශය ය. පිළි ගඳ හමන ලොකු ලේ කුට්ටියක් වැනි වූ කුණු වී යන්නා වූ කැවුතු මස නම් වූ අක්මාව ය. කහපාටින් යුතු පිත වගුරුවන්නා වූ පිත්තාශය ය. කුණු වී යන මස් වැදැල්ලක් වැනි වූ බඩ දිව ය. දසන විහිදී ගිය කුඩා නාලිකා වලින් සැදුණු ලොකු වැටකොළ දෙකක් වැනි වූ, හුස්ම ඉහළට ගත් විට පිම්බෙන්නා වූ හුස්ම පහළට හෙලූ විට හැකිලෙන්නා වූ ලෙයින්, මසින් වැකුණු පෙණහළු ය. හම ගැසූ ගැරඬියෙකු ලේ ඔරුවක දරණලා සිටින්නාක් වැනි වූ කුස තුළ තෙරපී දරණලා තිබෙන පණුවන් ගෙන් ගැවසුණු කුඩා බඩවැල ය. වැළඳූ ආහාර අසුවී බවට පත් වෙමින් නලයක් දිගේ ඇදෙන්නාක් මෙන් එකතු වෙමින් ඇඳී යන අසුවියෙන් පිරුණු මහබඩවැල ය. සපා කෙළ සමඟ මිශ්‍ර වී ගිය ආහාරය බලු වමනයක් පිර වූ මල්ලක් සේ පවතින බොක්ක නම් වූ ආමාශය ය. වැළඳූ ආහාරය දිරවායාමෙන් කුණු වූ මැටි පිඩක් සේ අධික දුර්ගන්ධය හමන්නා වූ අසුවී ය. හිස් කබල ඇතුලේ දඟරගැසී පවතින ලේ තැවරුණ කුරුම්බා ලොඳ වැනි මොළය ය. දුගඳ හමන්නා වූ කහපාටින් යුතු දියරයවන පිත ය. සතුන් දැමූ වමනයක් සේ දුගඳ හමන පෙණ ගොඩින් යුතු සෙවළ ගතියෙන් වැගිරෙන සෙම ය. ලේ ධාතුව කුණු වීමෙන් පසු වහා පණුවන් හටගන්නා වූ කහපාට දියරයක් වැනි සැරව ය. පිළි ගඳ හමන්නා වූ රක්ත වර්ණයෙන් යුතු දියර වන ලේ ය. ලුණු වතුරක් වැනි වූ මහත් දුර්ගන්ධයෙන් යුතු වූ සිරුර පුරාම වැගිරෙන දියරය වන ඩහදිය ය. සමටත් මසටත් අතර පවතින තෙල් තට්ටුව වන තෙල් මත්ද ය. දැස් ගොබළු මතින් වැගිරෙන්නා වූ පිළිකුල් උපදවන ලුණු වතුරක් වැනි කඳුළු ය. ඩහදිය සමඟ එක්ව මේදය තුළින් තෙල් ගතියෙන් මතු වන වුරුණු තෙල ය.

මුඛයේ දෙකොපුල් අතරින් වැගිරෙන්නා වූ දුගඳ හමන, සෙවළ ගතියෙන් යුතු පෙණ සහිත වූ කෙළ ය. කහපාටින් යුතු වූ ඇලෙන සුළු වූ දුගඳ හමන්නා වූ නාසයෙන් වැගිරෙන්නා වූ සොටු ය. ඇට සන්ධි අතර තැවරී ඇත්තා වූ සෙවළ සහිත දියරය වන සඳ මිදුළු ය. අපවිත්‍ර දියරයක් වශයෙන් සිරුරෙන් බැහැර වන අධික දුර්ගන්ධයෙන් යුතු දියරය වන මුත්‍ර ය.

22. සෙයියථාපි භික්ඛවේ උභතෝ මුඛා මුතෝළි පුරා නානාවිහිතස්ස ධඤ්ඤස්ස, සෙයියථීදං, සාලිනං, විහිනං, මුග්ගානං, මාසානං, තිලානං, තණ්ඩුලානං, තමේනං චක්ඛුමා පුරිසෝ මුඤ්චිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය, ඉමේ සාලි, ඉමේ විහි, ඉමේ මුග්ගා, ඉමේ මාසා, ඉමේ තිලා, ඉමේ තණ්ඩුලා'ති.

ඒවමේව ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ඉමමේව කායං උද්ධං පාදතලා අධෝ කේස මත්ථිකා තච පරියන්තං පුරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනෝ පච්චවෙක්ඛති.

අත්ථි ඉමස්මිං කායේ කේසා, ලෝමා, නඛා, දන්තා, තවෝ, මංසං, නභාරු, අට්ඨි, අට්ඨිමිඤ්ජා, චක්කං, හදයං, යකනං, කිලෝමකං, පිහකං, පප්ථාසං, අන්තං, අන්තුගණං, උදරියං, කර්සං, මත්තලංගං, පිත්තං, සෙම්භං, පුඩ්ඛෝ, ලෝහිතං, සේදෝ, මේදෝ, අස්සු, වසා, ඛේළෝ, සිංඝාණිකා, ලසිකා, මුත්තං'ති.

22. පදගනාර්ථ

සෙයියථාපි: යම් ආකාරයෙකින්ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, උභතෝ මුඛා මුතෝළි: දෙපැත්තෙන් ම කට ඇති මල්ලක් වේ ද, පුරා නානාවිහිතස්ස ධඤ්ඤස්ස: නොයෙක් වර්ගයේ ධාන්‍ය වලින් පිරී ඇති. සෙයියථීදං: කුමන වර්ගයේ ධාන්‍ය වලින් ද යත්, සාලිනං: හැල් වී වලිනි. විහිනං: වී වලිනි, මුග්ගානං: මුං ඇට වලිනි.

මාසානං මෑ ඇට වලිනි. තිලානං තලවලිනි. තණ්ඩුලානං සහල්වලිනි. තමේනං ඒ මල්ල, වක්ඛුමා පුරිසෝ හොඳින් ඇස් පෙනෙන පුරුෂයෙක්, මුඤ්චිත්වා ලිහා දමා, පච්චවෙක්ඛෙය්‍යා: (අර ධාන්‍ය) වෙන් වෙන් කොට බලන්නේ යම් ආකාරයකින් ද (ඒ කෙසේද යත්) ඉමේ සාලි: මේවා හැල් වී, ඉමේ විනි: මේවා වී, ඉමේ මුග්ගා: මේවා මුං ඇට, ඉමේ මාසා: මේවා මෑ ඇට, ඉමේ තිලා: මේවා තල, ඉමේ තණ්ඩුලා'නි: මේවා සහල් වශයෙනි.

ඒවමේව බෝ: අන්න ඒ ආකාරයෙන් ම හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ඛු, ඉමමේව කායං: මේ කයෙහි ම, උද්ධං පාදතලා: යටි පතුළෙන් උඩ සිට, අධෝ කේස මත්ථකා: හිස මත පිහිටි කෙස් රොදින් පහළට, තච පරියන්තං: සම සීමාකොට තිබෙන, පුරං නානාප්පකාරස්ස අසුවනෝ: නොයෙක් ආකාරයෙන් පිරි පවතින අපිරිසිදු දේ (ගැන) පච්චවෙක්ඛති: (අවබෝධ ඤාණය ඇති වන පරිදි, යළි යළි) නුවණින් විමසා බලයි.

අන්ටි ඉමස්මිං කායේ: මේ කයෙහි ඇත්තේ, කේසා: කෙස්ස, ලෝමා: ලොම්ය, නඛා: නියපොතුය, දන්තා: දන්ය, තවෝ: සමය, මංසං: මස්ය, නහාරු: නහරවැල්ය, අට්ඨි: ඇට ය, අට්ඨිමිඤ්ජං: ඇට ලොඳය, වක්කං: වකුගඩුය, හදයං: හෘදමාංශයය, යකනං: කැවුතු මස හෙවත් අක්මාවය, කිලෝමකං: පිත්තාශයය, පිහකං: බඩදිවය, පප්ථාසං: පෙණහළිය, අන්තං: කුඩා බඩවැලය, අන්ත ගුණං: මහා බඩවැලය, උදරියං: බොක්ක හෙවත් ආමාශයය, කර්සං: අසුවිය, මත්ථදුංගං: හිස්මොළයය, පිත්තං: පිතය, සෙම්මං: සෙමය, පුබ්බෝ: සැරවය, ලෝහිතං: ලේය, සේදෝ: ඩහදියය, මේදෝ: තෙල්මන්දය, අස්සු: කඳුළුය, වසා: වුරුණු තෙල්ය, බේළෝ: කෙළය, සිංසාණිකා: සොටුය, ලසිකා: සඳ මිදුළුය, මුත්තං'නි: මුත්‍රය වශයෙනි.

22. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, නොයෙක් වර්ගයේ ධාන්‍ය වලින් පිරි ඇති, දෙපැත්තේ ම කට ඇති මල්ලක් වේද, කුමන වර්ගයේ ධාන්‍ය වලින් ද යත්, හැල් වී වලිනි, වී වලිනි, මුං ඇට වලිනි, මෑ ඇට වලිනි, තල වලිනි, සහල්වලිනි. හොඳින් ඇස් පෙනෙන පුරුෂයෙක් ඒ මල්ල ලිහා දමා (අර ධාන්‍ය) වෙන් වෙන් කොට බලන්නේ යම්

ආකාරයකින්ද, (ඒ කෙසේද යත්) මේවා හැල් වී, මේවා වී, මේවා මුං ඇට, මේවා මැට ඇට, මේවා තල, මේවා සහල් වශයෙනි.

අන්න ඒ ආකාරයෙන් ම, පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, යටි පතුළෙන් උඩ සිට, හිස මත පිහිටි කෙස් රොදින් පහළට සම සීමා කොට තිබෙන මේ කයෙහි ම නොයෙක් ආකාරයෙන් පිරි පවතින අපිරිසිදු දේ (ගැන) අවබෝධ ඥාණය ඇතිවන පරිදි යළි යළි නුවණින් විමසා බලයි.

මේ කයෙහි ඇත්තේ කෙස් ය, ලොම් ය, නියපොතු ය, දත් ය, සම් ය, මස් ය, නහරවැල් ය, ඇට ය, ඇට ලොඳ ය, වකුගඩු ය, හෘදමාංශය ය, කැවුකු මස හෙවත් අක්මාව ය, පිත්තාශය ය, බඩදිව ය, පෙණහළු ය, කුඩා බඩවැල ය, මහා බඩවැල ය, බොක්ක හෙවත් ආමාශය ය, අසුචි ය, හිස් මොළය ය, පිත ය, සෙමය, සැරව ය, ලේ ය, ඩහදිය ය, තෙල් මන්ද ය, කඳුළු ය, වුරුණු තෙල් ය, කෙළ ය, සොටු ය, සඳම්බුළු ය, මුත්‍ර ය වශයෙනි.

**23. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත
බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.**

23. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

23. පද ගැලපීම

තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද මේ ආකාරයෙන්

කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

24. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

24. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: කුණුප කොටස් තිස් දෙකකින් යුතු මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: කුණුප කොටස් තිස් දෙකකින් යුතු මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි.

24. පද ගැලපීම

කුණුප කොටස් තිස් දෙකකින් යුතු මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. කුණුප කොටස් තිස් දෙකකින් යුතු මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

25. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති.
 යාවදේව ඥාණමත්තාය, පනිස්සතිමත්තාය
 අනිස්සිතෝ ව විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ
 උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ
 කායානුපස්සී විහරති.

25. පදගනාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු ඵල දහමින් සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි, පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: දෙතිස් කුණූපය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චුපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (ඵසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පනිස්සති මත්තාය: බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (ඵබ්ඳු තැනැත්තා දෙතිස්සක් වූ කිසිදු කුණූපයක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහා භූතයන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (දෙතිස් කුණූපය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

25. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමත් ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - ඵල දහමින් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි දෙතිස් කුණූපය පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු නැනැත්තා දෙතිසක් වූ කිසිදු කුණපයක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මයය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුව, සතර මහා භුතයන්ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි දෙතිස් කුණපයන් අරමුණු කොට කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

ධාතු මනසිකාරය

26. පුන ව පරං භික්ඛවේ, භික්ඛු ඉමමේව කායං යථා ධීතං, යථා පණිහිතං, ධාතූසෝ පච්චවෙක්ඛති, අත්ථි ඉමස්මිං කායේ පඨවි ධාතු, ආපෝ ධාතු, තේජෝ ධාතු, වායෝ ධාතූ'ති.

26. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, ඉමමේව කායං: මේ කය ම, යථා ධීතං: යම් ආකාරයෙකින් පිහිටා තිබේද, ධාතූසෝ: මූලික ස්වභාවයන් වශයෙන්, පච්චවෙක්ඛති: වෙන් කොට නුවණින් සලකා බලයි. අත්ථි ඉමස්මිං කායේ: මේ කයෙහි ඇත්තේ, පඨවි ධාතු: පොළවට පස් වී යන ගොරෝසු ස්වභාවයන් ය. ආපෝ ධාතු: දිය වී යන වැගිරෙන ස්වභාවයන් ය. තේජෝ ධාතු: සිසිල් වී යන උණුසුම් ස්වභාවයන් ය. වායෝ ධාතූ'ති: හමා යන වායු ස්වභාවයන් ය, වශයෙනි.

26. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, මේ කය ම යම් ආකාරයෙකින්

පවතිද, යම් ආකාරයෙකින් පිහිටා තිබේද (මේ කය අරමුණු කොට) මූලික ස්වභාවයන් වශයෙන් වෙන් කොට නුවණින් විමසා බලයි. මේ කයෙහි ඇත්තේ පොළවට පස් වී යන ගොරෝසු ස්වභාවයන් ය. දිය වී යන වැගිරෙන ස්වභාවයන් ය. සිසිල් වී යන උණුසුම් ස්වභාවයන් ය. හමා යන වායු ස්වභාවයන් ය වශයෙනි.

26. විස්තර

මේ සංසාර ගමන මුළුමනින්ම සකස් වී තිබෙන්නේ අනවබෝධය හෙවත් අවිද්‍යාව පදනම් කරගෙනය. යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීම යනු අනවබෝධයෙන් මිදී විද්‍යාව පහළ කරගැනීමයි. සද්ධර්මයෙන් නිති උපදෙස් ලැබෙන්නේ ඒ සඳහා නුවණින් විමසා බැලීමට ය. විදර්ශනා නමින් හඳුන්වනු ලබන්නේ ද එයයි.

එහිලා ‘සතර මහා ධාතුන්’ ද තථාගත ශ්‍රාවකයෙකු විසින් අවබෝධ කර ගත යුතු මූලික ස්වභාවයකි. පංච උපාදානස්කන්ධයෙහි රූප උපාදානස්කන්ධය වශයෙන් හඳුන්වන්නේ ද සතර මහා ධාතුන් හා එයින් හට ගත් දේය. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර මහා ධාතුන් දුටුවේ මේ ආකාරයෙනි.

“පින්වත් මහණෙනි, ඉතාම දරුණු විෂ සහිත, සෝර විෂ සහිත භයානක සර්පයන් සතර දෙනෙක් සිටිනවා යයි සිතමු. ඔය සර්පයන් හතර දෙනාව එක්තරා මිනිසෙකුට භාර දෙයි. ඒ මනුෂ්‍යා බොහෝ කලක් සුවසේ ජීවත්වනු කැමති, දුකට අකැමැති කෙනෙකි. ඔහුට මෙසේ කියයි.

‘එම්බා පුරුෂය, මෙන්න ඔබට ඉතාම දරුණු විෂ සහිත, සෝර විෂ සහිත සර්පයන් සතර දෙනෙක්. හැබැයි ඔබ මේ සර්පයන් හතර දෙනාට ම හොඳට සැලකිය යුතුය. සුදුසු කාලයට නැගිටිට්ටිය යුතුය. සුදුසු කාලයට නැහැටිය යුතුය. සුදුසු කාලයට ආහාර පාන දිය යුතුය. සුදුසු කාලයට නිදි කරවිය යුතු ය. එහෙත් ඔය සර්පයන් ගෙන් එකෙක් හෝ කිපුණෙක් ඔබව මරා දමන්නට පුළුවනි.’

පින්වත් මහණෙනි, ඉතා ම උග්‍ර විෂ සහිත, සෝර විෂ සහිත සර්පයන් හතර දෙනා යනු මේ සතරමහාභූතයන්ට නමකි. එනම් පඨවි ධාතුවය. ආපෝ ධාතුවය. තේජෝ ධාතුවය, වායෝ ධාතුවය.

(ආසිවිසෝපම සුන්න - සං. නි.)

සතර මහා ධාතුන් ගේ යථා ස්වභාවය දැනගැනීම සද්ධර්මාවබෝධය පිණිස මහත් සේ උපකාරී වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ අදහස විය.

“පින්වත් මහණෙනි, පඨවි ධාතුව අතිත්‍යය ය. විපරිණාමයට පත් වේ. වෙනස් වී යන ධර්මයකි. ආපෝ ධාතුව ද, තේජෝ ධාතුව ද, වායෝ ධාතුව ද අතිත්‍යය ය. විපරිණාමයට පත් වේ. වෙනස් වී යන ධර්මයකි.

පින්වත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් සතර මහා ධාතුන් කෙරෙහි දක්නට ලැබෙන මේ ධර්මතාවය ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ ඥානයෙන් දැන ගනීද, දැක ගනීද, ඔහු නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට සුදුස්සෙකි.”

(ධාතු සුන්න - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, මේ පඨවි ධාතුවේ, ආපෝ ධාතුවේ, තේජෝ ධාතුවේ, වායෝ ධාතුවේ යම් උපතක් වේද, යම් පැවැත්මක් වේද, යම් පහළවීමක් වේද, ඒ වනාහී දුකෙහි උපත ය. රෝගයන් ගේ පැවැත්ම ය. ජරා මරණයේ පහළවීම ය.”

(උප්පාද සුන්න - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, පඨවි ධාතුව, ආපෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව, යන මේ සතර මහා ධාතුන් කෙරෙහි ආශාවෙන් ඇලීමක් හෙවත් ඡන්දරාගයක් ඇද්ද, එය වනාහී සිතෙහි කෙළෙසීමකි.”

(ධාතු සුන්න - සං. නි.)

සතර මහා ධාතුන් ගේ පැවැත්ම ඉතාම ගොරෝසු ආකාරයෙන් හෝ ඉතාම සියුම් ආකාරයෙන් හෝ පවතී. එයින් මිදීගිය සතර මහා ධාතු නොමැති සසරක් නොමැත. අරහත්වයට පත් වූ සිතෙහි පමණි සතරමහාධාතුන් නොපිහිටන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණි කෙනෙක් උන්වහන්සේ ගෙන් අපූරු ප්‍රශ්නයක් ඇසුවේය.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ සසර සැඩපහරේ නැවැත්ම තිබෙන්නේ කොහිද? සංසාර චක්‍රය නැත්තේ කොහිද? නාමයත් රූපයත් ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන්නේ කොහිද?”

මේ ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දී වදාළේ සංසාර ගමන පිළිබඳ ප්‍රශ්නය සඳහට ම විසඳෙන අයුරිනි.

“පින්වත් දෙවිඳුනි, යම් තැනක පයිවි ධාතුව, ආපෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව නොපිහිටයිද, අන්න එතැන සසර සැඩපහර නැත. එතැන සංසාර චක්‍රය නැත. එතැන නාමයත් රූපයත් ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වෙයි. (එනම් නිවණය.)”

(සර සුන්න - සං. නි.)

සතර මහා ධාතූන් තේරුම් ගත හැකි ක්‍රමයක් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අපට පෙන්වා වදාළ සේක.

“පින්වත් හික්ෂුව, කුමක්ද මේ පයිවි ධාතුව? මේ පයිවි ධාතුව තමා තුළ ද තිබේ. තමා ගෙන් බාහිරවද තිබේ.

පින්වත් හික්ෂුව, තමා තුළ තිබෙන පයිවි ධාතුව කුමක්ද? තමා තුළ තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) ගොරෝසු වූ රළු වූ යමක් ඇද්ද එයයි. ඒ කුමක්ද යත්,

කෙස් ය, ලොම් ය, නියපොතු ය, දත් ය, සම් ය, මස් ය, නහරවැල් ය, ඇට ය, ඇටලොඳ ය, චක්‍රගඩු ය, හෘදමාංශය ය, කැවුකුමස හෙවත් අක්මාවය, පිත්තාශය ය, බඩදිව ය, පෙණහළු ය, කුඩා බඩවැල ය, මහා බඩවැල ය, බොක්ක හෙවත් ආමාශය ය. අසුචි ය.

එමෙන්ම, තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) ගොරෝසු වූ රළු වූ වෙන යමක් ඇත් ද, එයත් පයිවි ධාතුව ම ය.

පින්වත් හික්ෂුව, මෙසේ මෙය ආධ්‍යාත්මික පයිවි ධාතුව වශයෙන් සලකනු ලැබේ.

මෙසේ යම් කිසි ආධ්‍යාත්මික පයිවි ධාතුවක් ඇත්ද, බාහිර පයිවි ධාතුවක් ඇත්ද, ඒ සියල්ලම පයිවි ධාතුව ම ය.

මේ පයවි ධාතුව මගේ නොවේ. පයවි ධාතුව මම නොවෙමි, පයවි ධාතුව මාගේ ආත්මය නොවේ යයි හරියාකාර ලෙස, මනාව වටහාගත් අවබෝධ ඤාණය තුළින් දැක්ක යුතු ය. ඔය ආකාරයෙන් හරියාකාර ලෙස, අවබෝධ ඤාණයෙන් දකිනවිට පයවි ධාතුව කෙරෙහි කළකිරෙයි. පයවි ධාතුව කෙරෙහි සිත නොඇලීයයි.

පින්වත් හික්ෂුව, ආපෝ ධාතුව යනු කුමක්ද? මේ ආපෝ ධාතුව තමා තුළ ද තිබේ. තමා ගෙන් බාහිරව ද තිබේ. පින්වත් හික්ෂුව, තමා තුළ තිබෙන ආපෝ ධාතුව කුමක්ද?

තමා තුළ, තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) වැගිරෙන්නා වූ, වැගිරෙන ස්වභාවයෙන් යුතු වූ යමක් ඇත්ද එයයි. ඒ කුමක් ද යත්. පිත ය, සෙම ය, සැරව ය, ලේ ය, ඩහදිය ය, තෙල් මන්ද ය, කඳුළු ය, වුරුණු තෙල් ය, කෙළය, සොටු ය, සඳමිදුළු ය, මුත්ර ය. එමෙන්ම තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) වැගිරෙන්නා වූ, වැගිරෙන ස්වභාවයෙන් යුතු වූ යමක් ඇත් ද, එයත් ආපෝ ධාතුව ම ය, පින්වත් හික්ෂුව, මෙසේ මෙය ආධ්‍යාත්මික ආපෝ ධාතුව වශයෙන් සලකනු ලැබේ.

මෙසේ යම්කිසි ආධ්‍යාත්මික ආපෝ ධාතුවක් ඇත්ද, බාහිර ආපෝ ධාතුවක් ඇත්ද, ඒ සියල්ල ම ආපෝ ධාතුව ම ය.

මේ ආපෝ ධාතුව මගේ නොවේ, ආපෝ ධාතුව මම නොවෙමි, ආපෝ ධාතුව මාගේ ආත්මය නොවේ යයි හරියාකාර ලෙස, මනාව වටහාගත් අවබෝධ ඤාණය තුළින් දැක්ක යුතු ය. ඔය ආකාරයෙන් හරියාකාර ලෙස අවබෝධ ඤාණයෙන් දකින විට ආපෝ ධාතුව කෙරෙහි කළකිරෙයි. ආපෝ ධාතුව කෙරෙහි සිත නොඇලීයයි.

පින්වත් හික්ෂුව, තේජෝ ධාතුව යනු කුමක්ද? මේ තේජෝ ධාතුව තමා තුළ ද තිබේ. තමාගෙන් බාහිරව ද තිබේ. පින්වත් හික්ෂුව,

තමා තුළ තිබෙන තේජෝ ධාතුව කුමක්ද? තමා තුළ, තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) උණුසුම් වූ, උණුසුම් ස්වභාවයෙන් යුතු වූ යමක් ඇත්ද එයයි. ඒ කුමක්ද? යම් උණුසුමකින්

තමා දවයි ද, යම් උණුසුමකින් දිරිමට පත් කරවයි ද, යම් උණුසුමකින් දහනය ඇති කරවයි ද, යම් උණුසුමකින් තමා අනුභව කළ, රසවිඳි, පානය කළ දේ මනාකොට දිරවා දමයි ද, මෙවැනි වෙනත් යම්කිසි උණුසුම් සහගත කිසිවක් තමාගේ සිරුරෙහි වේද, එයත් තේජෝ ධාතුවමය. පින්වත් හික්ෂුව, මෙය වනාහී ආධ්‍යාත්ම තේජෝ ධාතුව වශයෙන් සලකනු ලැබේ.

මෙසේ යම්කිසි ආධ්‍යාත්මික තේජෝ ධාතුවක් ඇත්ද, බාහිර තේජෝ ධාතුවක් ඇත්ද, ඒ සියල්ල ම තේජෝ ධාතුව ම ය.

මේ තේජෝ ධාතුව මගේ නොවේ. තේජෝ ධාතුව මම නොවෙමි. තේජෝ ධාතුව මාගේ ආත්මය නොවේ, යයි හරියාකාර ලෙස, මනාව වටහා ගත් අවබෝධ ඥාණය තුළින් දැක්ක යුතු ය. ඔය ආකාරයෙන් හරියාකාර ලෙස, අවබෝධ ඥාණයෙන් දකින විට තේජෝ ධාතුව කෙරෙහි කළකිරෙයි. තේජෝ ධාතුව කෙරෙහි සිත නො ඇලීයයි.

පින්වත් හික්ෂුව, වායෝ ධාතුව යනු කුමක්ද? තමා තුළ, තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (මේ කයෙහි) හමා යන්නා වූ, හමායන ස්වභාවයෙන් යුතු වූ යමක් ඇත්ද එයයි. ඒ කුමක්ද යත්, (මුඛයෙන්) උඩට එන වාතය ය, (අධෝ මාර්ගයෙන්) යටින් පිටවන වාතය ය, කුසෙහි පිරි වාතය ය, සිරුරේ තැනින් තැන තිබෙන වාතය ය, සිරුරේ අවයව පුරා දිවෙන වාතය ය. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස වාතය ය. මෙවැනි වෙනත් යම්කිසි වාතයක් තමා ගේ සිරුරෙහි වේද එයත් වායෝ ධාතුවම ය. පින්වත් හික්ෂුව, මෙය වනාහී ආධ්‍යාත්මික වායෝ ධාතුව වශයෙන් සලකනු ලැබේ.

මෙසේ යම්කිසි ආධ්‍යාත්මික වායෝ ධාතුවක් ඇත්ද, බාහිර වායෝ ධාතුවක් ඇත්ද, ඒ සියල්ලම වායෝ ධාතුවම ය.

මේ වායෝ ධාතුව මගේ නොවේ, වායෝ ධාතුව මම නොවෙමි. වායෝ ධාතුව මාගේ ආත්මය නොවේ යයි හරියාකාර ලෙස, මනාව වටහා ගත් අවබෝධ ඥාණයෙන් දැක්ක යුතු ය. ඔය ආකාරයෙන්, හරියාකාර ලෙස, අවබෝධ ඥාණයෙන් දකින විට, වායෝ ධාතුව කෙරෙහි කළකිරෙයි. වායෝ ධාතුව කෙරෙහි සිත

නො ඇලියයි.”

(ධාතු විභංග සූත්ත - ම. නි.)

27. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවේ දක්ඛෝ ගෝඝාතකෝ වා ගෝඝාතන්තේවාසී වා ගාචං වධිත්වා වාතුම්මහාපථේ ඛිලසෝ පට්ඨිහජිත්වා නිසින්තෝ අස්ස. ඒවමේව ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ඉමමේව කායං යථා ධීතං, යථා පණ්හිතං ධාතුසෝ පච්චවෙක්ඛති. අත්ථි ඉමස්මිං කායේ පඨවි ධාතු, ආපෝ ධාතු, තේජෝ ධාතු, වායෝ ධාතු’ති.

27. පදගතාර්ථ

සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයෙකින්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දක්ඛෝ: දක්ෂ වූ, ගෝඝාතකෝ වා: ගව ඝාතකයෙක් හෝ, ගෝඝාතකන්තේවාසී වා: ගව ඝාතකයා ගේ ගෝලයෙක් හෝ, ගාචං: ගව දෙනක, වධිත්වා: මරා දමා, වාතුම්මහාපථේ: සතර මංසන්ධියෙක, ඛිලසෝ පට්ඨිහජිත්වා: කැලි කැලි වශයෙන් (ඒ ගව මස) බෙදා තබා, නිසින්තෝ අස්ස: සිටින්නේ වේ ද.

ඒවමේව ඛෝ: අන්න ඒ ආකාරයෙන්ම, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධකර ගනු කැමති භික්ෂුව, ඉමමේව කායං: මේ කයම යථා ධීතං: යම් ආකාරයකින් පවති ද, යථා පණ්හිතං: යම් ආකාරයකින් පිහිටා තිබේද. ධාතුසෝ: (මේ කය අරමුණු කොට) මූලික ස්වභාවයන් වශයෙන්, පච්චවෙක්ඛති: වෙන් වෙන් කොට නුවණින් විමසා බලයි.

අත්ථි ඉමස්මිං කායේ: මේ කයෙහි ඇත්තේ, පඨවි ධාතු: පොළවට පස් වී යන ගොරෝසු ස්වභාවයන්ය. ආපෝ ධාතු: දියවී යන වැගිරෙන ස්වභාවයන්ය, තේජෝ ධාතු: සිසිල් වී යන උණුසුම් ස්වභාවයන් ය. වායෝ ධාතු’ති: හමා යන වායු ස්වභාවයන් ය, වශයෙනි.

27. පද ගැලපීම

යම් ආකාරයෙකින් පින්වත් මහණෙනි, දක්ෂ වූ ගව ඝාතකයෙක් හෝ ගවඝාතකයා ගේ ගෝලයෙක් හෝ ගව දෙනක මරා දමා සතරමං සන්ධියෙක කැලී කැලී වශයෙන් (ඒ ගව මස) බෙදා තබා සිටින්නේ වේද,

අන්න ඒ ආකාරයෙන් ම පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගනු කැමති භික්ෂුව මේ කය ම යම් ආකාරයකින් පවති ද යම් ආකාරයකින් පිහිටා තිබේ ද, (මේ කය අරමුණු කොට) මූලික ස්වභාවයන් වශයෙන් වෙන් වෙන් කොට නුවණින් විමසා බලයි.

මේ කයෙහි ඇත්තේ, පොළොවට පස් වී යන ගොරෝසු ස්වභාවයන් ය, දියවී යන වැගිරෙන ස්වභාවයන්ය. සිසිල් වී යන උණුසුම් ස්වභාවයන් ය. හමා යන වායු ස්වභාවයන් ය, වශයෙනි.

**28. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත
බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.**

28. පදගනාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

28. පද ගැලපීම

තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද මේ ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය

පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

**29. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.
වයධම්මානුපස්සීවා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය
ධම්මානුපස්සීවා කායස්මිං විහරති.**

29. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සීවා: මේ කය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සීවා: සතර මහාධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරයද (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

29. පද ගැලපීම

සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. සතරමහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

**30. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති.
යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය,
අතිස්සතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ**

උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

30. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු-ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහාධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි, පහස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සතරමහාධාතුන් අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චුපට්ඨිතා හෝති: බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (ඒසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු නැනැත්තා සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී. ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සතර මහා ධාතුන් අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

30. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, හේතු - ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහාධාතුන්ගෙන්) සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සතර මහා ධාතුන් අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඒසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු නැනැත්තා සතර මහාධාතුන් ගෙන් හට

ගත් මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් , හික්ෂුව, සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සතර මහාධාතූන් අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

ධාතුමහසිකාර පබ්බං නිව්ධිතං.

ධාතු වශයෙන් සිහි කිරීමේ භාවනා කොටස නිමාවිය.

හව සිව්විකය

31. පුන ච පරං භික්ඛවේ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරිරං සිව්විකාය ඡඛිඛිතං, ඒකාහමතං වා, ද්විහමතං වා තිහ මතං වා උද්ධුමාතකං, විනිලකං, විපුබ්බකඡාතං. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයම්පි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවී, ඒතං අනතීතෝති.

31. පදගනාර්ථ

පුන ච පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව, සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයෙකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරිරං: මෘත ශරීරයක්, සිව්විකාය: අමුසොහොනෙහි, ඡඛිඛිතං: අත්හැර දමාගිය ඒකාහමතං වා: මැරී එක දවසක් ගියා වූ හෝ, ද්විහමතං වා: මැරී දෙදවසක් ගියා වූ හෝ, තිහ මතං වා: මැරී තුන්දවසක් ගියා වූ හෝ, උද්ධුමාතකං: ඉදිමි ගියා වූ, විනිලකං: (ලේ කුණු වීමෙන්) නිල් වී ගියා වූ, විපුබ්බකඡාතං: සැරව හටගත්තා වූ,

සෝ: ඒ හික්ෂුව ද, ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත්, උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහි, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනනිතෝති: (මළ කුණකට අයිති වන ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේමය.

31. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, අමු සොහොනෙහි අත් හැර දමා ගිය, මැරී එක දවසක් ගියා වූ හෝ, මැරී දෙදවසක් ගියා වූ හෝ, මැරී තුන්දවසක් ගියා වූ හෝ, (කුණුවීම පිණිස) ඉදිමී ගියා වූ, ලේ කුණු වීමෙන් නිල් වී ගියා වූ, සැරව හටගත්තා වූ මෘත ශරීරයක් යම් ආකාරයකින් දකින්නේ වේද,

ඒ හික්ෂුව ද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහි (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේම ය.

31. විස්තර

ආකාර නවයකින් විස්තර වන සිව්විකය හෙවත් අමු සොහොනෙහි අත්හැර දමන ලද මෘත දේහයකට අත්වන ඉරණම ගැන නුවණින් විමසමින් තම සිරුර හා ගළපා බැලීම අසුභ භාවනාවේ ම කොටසක් වශයෙන් සැලකිය හැකිය. බුද්ධ කාලීන හික්ෂුන් වහන්සේලා තම සන්තානයේ පැවති කාමරාගය දුරු කර ගැනීම පිණිස භාවනාව සඳහා නිරන්තරයෙන් අමු සොහොන් කරා වැඩිය බව ධර්ම විනයෙහි සඳහන් වේ. උන්වහන්සේලා මෙසේ කුණු වී පොළොවට පස් වී යන මෘත ශරීර ගැන අවබෝධ ඥාණය

තුළින් ගලපා බලමින් ඉතාම සාර්ථක ලෙස හව බන්ධන සිදුහළ සේක.

එහෙයින් සංසාර දුකින් අත් මිදෙනු කැමැති ශ්‍රාවකයා දුක අවබෝධ කර ගැනීමේදී දුක හඳුනා හේතුව වශයෙන් දකින්නේ රාග - ද්වේෂ - මෝහා දී ක්ලේශයන් ය. වස්තු කාම, ක්ලේශකාමාදිය කෙරෙහි පවතින රාගය හරියාකාර ලෙස හඳුනාගැනීම ඉතාම වැදගත් ය. ප්‍රශ්නය හඳුනා නොගෙන සොයන පිළිතුරු කිසිවකින් සාර්ථක පිළිතුරු නොලැබේ. ප්‍රශ්නය හඳුනාගත් විට ඒ සඳහා සාර්ථක පිළිතුරු සපයා ගැනීමට පුළුවන. දුකත් දුකට හේතුවත් සද්ධර්මය තුළින් හරියාකාර ලෙස තේරුම් ගත් තැනැත්තාට එම හේතුව නැති කිරීමෙන්, දුක නැති කර ගැනීම පිණිස ආර්ය මාර්ගයෙහි ගමන් කළ හැකි ය. මේ සඳහා අසුභ සංඥාව දියුණු කර ගැනීම පිණිස නවසිව්විකය වැඩීම ඉතාම ප්‍රයෝජනවත් ය.

32. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති.

32. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබ කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

32. පද ගැලපීම

තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, මේ ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය

පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

33. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සීවා කායස්මිං විහරති.

33. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය ම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් නිල් වී ඉදිමී සැරව වැගිරී නැසී වැනසී යන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් ඉදිමී නිල් වී සැරව වැගිරී නැසී වැනසී යන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි.

33. පද ගැලපීම

සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් ඉදිමී නිල් වී සැරව වැගිරී නැසී වැනසී යන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, අභාවයට පත්ව ඉදිමී නිල් වී සැරව වැගිරී නැසී වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

34. අත්ටි කායෝ'ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති.
 යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය,
 අතිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ
 උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ
 කායානුපස්සි විහරති.

34. පදගතාර්ථ

අත්ටි කායෝ'ති වා: හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහාධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: ඉදිමි නිල්වී සැරව හටගත් මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චුපට්ඨිතා හෝති: බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත්, ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. අතිස්සිතෝ ච: (එබඳු තැනැත්තා ඉදිමි, නිල්වී, සැරව වැගිරී වැනසී යන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා මේ කයෙහි කිසිවක්) මමය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී. ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (මෘත ශරීරයක් ඉදිමි නිල්වී සැරව වැගිරීම අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

34. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි ඉදිමි නිල්වී සැරව වැගිරෙන මෘත ශරීරය

අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු නැනැත්තා ඉදිමි, නිල්වි, සැරව වැගිරී යන මෘත ශරීරය හා ගළපා මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන්ද හික්ෂුච සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (මෘත ශරීරයක් ඉදිමි, නිල්වි, සැරව වැගිරීම අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

(පඨමං සිව්විකං)

පළමුවැනි අමු සොහොනෙන් මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

35. පුන ව පරං හික්ඛවේ, හික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිව්විකාය ජඛිඨිතං, කාකේති වා ඛජ්ජමානං, කුලලේති වා ඛජ්ජමානං, ගිජ්ඤෙධිති වා ඛජ්ජමානං, සුනඛේති වා ඛජ්ජමානං, සිඤාලේති වා ඛජ්ජමානං, විච්ඤේති වා පාණාක ජාතේති ඛජ්ජමානං, සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයමිපි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවි. ඒතං අනතීතෝති.

35. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුච, සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරීරං: මෘත ශරීරයක්, සිව්විකාය: අමුසොහොනෙහි, ජඛිඨිතං: අත්හැර දමා

ගිය, කාකේනි වා බජ්ජමානං: කපුටන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, කුලලේනි වා බජ්ජමානං: උකුස්සන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, ගිජ්ඣෙති වා බජ්ජමානං: ගිජු ලිහිණියන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, සුනබේනි වා බජ්ජමානං: බල්ලන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, සිගාලේනි වා බජ්ජමානං: සිවලුන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, විවිධෙති වා පාණක ජාතේනි බජ්ජමානං: විවිධාකාර සතුන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ,

සෝ: ඒ හික්ෂුව ද, ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත්, උපසංහරති: කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයන් වනාහී, ඒවං ධම්මෝ: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනභිකෝති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

35. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, අමු සොහොනෙහි අත් හැර දමා ගිය, කපුටන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, උකුස්සන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, ගිජුලිහිණියන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, බල්ලන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, සිවලුන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ, විවිධාකාර සතුන් විසින් කමින් සිටින්නා වූ මෘත ශරීරයක් යම් ආකාරයකින් දකින්නේ වේද, ඒ හික්ෂුවද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයන් වනාහී (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත්වන ධර්මතාවකි. (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේම වේ. (මළකුණකට අයිති වන ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේම ය.

36. ඉති අප්පිකම්මං වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. අප්පිකම්මං බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති.

36. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. ඛනිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත ඛනිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

36. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

37. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සීවා කායස්මිං විහරති.

37. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් සතුන්ට ගොදුරු වී වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට

(ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් සතුන්ට ගොදුරු වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි.

37. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් සතුන්ට ගොදුරු වී වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් සතුන්ට ගොදුරු වී වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

38. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය. පතිස්සති මත්තාය. අතිස්සිතෝ ව විහරති. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවමිපි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

38. පදගනාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - එල ධර්මයන් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සතුන් විසින් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත්, ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත් ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී.

අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු තැනැත්තා සතුන් විසින් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඡුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි, (සතුන් විසින් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

38. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු-එළ ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සතුන් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සතුන් විසින් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මයය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්ඡුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සතුන් විසින් කා දමමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

(දුතියං සිව්විකං)

දෙවැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

39. පුන ව පරං භික්ඛවේ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරිරං සීවරීකාය ඡඩ්ඪිතං, අට්ඨකසංඛලිකං, සමංසලෝහිතං, නභාරුසම්බන්ධං. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයම්පි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවී, ඒතං අනතීතෝ'ති.

39. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරිරං: මෘත ශරීරයක්, සීවරීකාය: අමුසොහොනෙහි ඡඩ්ඪිතං: අත්හැර දමා ගිය, අට්ඨකසංඛලිකං: තැනින් තැන අැට පැදී ගියා වූ, සමංසලෝහිතං: ලේ වැකුණු මසින් යුතු වූ, නභාරුසම්බන්ධං: නහර වැලින් ගැවසිගත්.

සෝ: ඒ භික්ෂුව ද, ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත්, උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි ඛෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහී, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත්වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනතීතෝ'ති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

39. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව අමුසොහොනෙහි අත්හැර දමා ගිය, තැනින් තැන අැට පැදී ගියා වූ, ලේ වැකුණු මසින් යුතු වූ, නහරවැලින් ගැවසිගත් මෘත ශරීරයක් යම් ආකාරයකින් දකින්නේ වේද,

ඒ භික්ෂුව ද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහී (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත්වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත්වන්නේම වේ. (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත්

ඉක්මවා නැත්තේ ය.

**40. ඉති අප්ඤ්ඤානං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.
ඛනිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අප්ඤ්ඤාත
ඛනිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.**

40. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අප්ඤ්ඤානං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. ඛනිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අප්ඤ්ඤාත ඛනිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබ කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

40. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

**41. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වය
ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.**

41. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

41. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

42. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය. අතිස්සිතෝව විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සී විහරති.

42. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේයයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඡුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

42. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - එළ ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේයයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්ඡුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය

අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

(තතියං සිවට්ඨං)

තුන්වැනි අමු සොහොනෙන් මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස
නිමාවිය.

**43. පුන ච පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය
සරීරං සිවට්ඨකාය ඡඬ්ඨිතං, අට්ඨි සංඛලිකං,
නිම්මංසං, ලෝභිතමක්ඛිතං, නහාරු සම්බන්ධං. සෝ
ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයම්පි ඛෝ කායෝ
ඒවං ධම්මෝ ඒවං භාවි ඒතං අනතීතෝති.**

43. පදගතාර්ථ

පුන ච පරං: යළිත් වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ:
පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව
සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින් පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද සරීරං:
මෘත ශරීරයක්, සිවට්ඨකාය: අමුසොහොනෙහි ඡඬ්ඨිතං: අත්හැර දමා
ගිය, අට්ඨි සංඛලිකං: බොහෝ සෙයින් අැට සැකිල්ල පැදී ගියා වූ,
නිම්මංසං: මසින් තොර වූ, ලෝභිත මක්ඛිතං: ලෙයින් වැකි ගියා වූ,
නහාරු සම්බන්ධං: නහරවැලින් ගැවසී ගත්.

සෝ: ඒ භික්ෂුව ද, ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය
ගැනත් උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි
ඛෝ කායෝ: මේ ශරීරයක් වනාහී, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට
අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත්වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවි:
(මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්ම)
පත් වන්නේම වේ. ඒතං අනතීතෝති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම
වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ මය.

43. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව අමුසොහොනෙහි අත්හැර දමා ගිය තැනින් බොහෝ සෙයින් ඇට සැකිල්ල පැදී ගියා වූ මසින් තොර වූ, ලෙයින් වැකි ගියා වූ නහරවැලින් ගැවසී ගියා වූ මාත ශරීරයක්, යම් ආකාරයකින් දකින්නේ වේද,

ඒ භික්ෂුව (තමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහී (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්ම) පත්වන්නේම වේ. (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ මය.

44. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්තං බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

44. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්තං බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

44. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද (මේ ආකාරයෙන්) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද අනුන් ගේ යයි

සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

45. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

45. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට මේ කය (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

45. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

46 අඤ්චි කායෝති වා පහස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය. අභිස්සිතෝව විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ

උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සී විහරති.

46. පද ගැලපීම

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පව්වුපට්ඨිකා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (ඵසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (ඵබ්ඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති : ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

46. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ

වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිස පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාන ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද භික්ෂුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාන ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

(චතුත්ථං සිවථිකං)

සතරවැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

47. පුන ච පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඞිතං, අට්ඨසංඛලිකං, අපගත මංසලෝහිතං, නහාරු සම්බන්ධං. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයමිපි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ ඒවංභාවී ඒතං අනභිතෝති.

47. පදගතාර්ථ

පුන ච පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින් පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරීරං: මාන ශරීරයක්, සිවථිකාය: අමුසොහොනෙහි, ඡඩ්ඞිතං: අත්හැර දමා ගිය, අට්ඨසංඛලිකං: අරුසැකිල්ලක් වූ, අපගත මංසලෝහිතං: මස් ලේවලින් තොර වූ, නහාරු සම්බන්ධං: නහරවැලින් ගැවසුණු.

සෝ: ඒ හික්ෂුව, ඉමමේව කායං: (නමාගේ) මේ ශරීරය ගැනත් උපසංහරති: කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහි, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනනිතෝති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

47. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, අමු සොහොනෙහි අත්හැර දමා ගිය, නහරවැලින් ගැවසුණු මස් ලේවලින් තොර වූ මාත ශරීරයක් දකින්නේ වේද,

ඒ හික්ෂුව (නමාගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහි (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත්වන්නේ ම වේ. (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

48. ඉති අප්ඤ්ඤාතං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අප්ඤ්ඤාතං බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

48. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අප්ඤ්ඤාතං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අප්ඤ්ඤාතං බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය

පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

48. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමාගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබ කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

49. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

49. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා : මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය, (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

49. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන්

වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

50. අත්ථි කායෝ'ති වා පනස්ස සති පච්චුප්ථිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය. අනිස්සිතෝව විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

50. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝ'ති වා: හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යැයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චුප්ථිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිස පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී. ඒවම්පි ඛෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ : පින්වත් මහණෙහි භික්ඛු: භික්ෂුව කායේ: සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

50. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට භේකුළුල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන්ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යැයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඵසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධඤාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. (ඵබ්ඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්ෂුච, සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

(පඤ්චමං සිවට්ඨකං)

පස්වැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

51. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සර්රං සීවට්ඨකාය ඡඛිඨිතං අට්ඨිකානි අපගතසම්ඛන්ධානි දිසාවිදිසාසු චික්ඛිත්තානි අඤ්ඤේන හත්ථට්ඨිකං, අඤ්ඤේන පාදට්ඨිකං, අඤ්ඤේන ජංඝට්ඨිකං, අඤ්ඤේන ඌරට්ඨිකං, අඤ්ඤේන පිට්ඨිට්ඨිකං. අඤ්ඤේන කට්ඨිකං. අඤ්ඤේ ගිවට්ඨිකං, අඤ්ඤේන දන්තට්ඨිකං,

**අඤ්ඤේන සීසකටාහං. සෝ ඉමමේව කායං
උපසංහරති. අයම්පි බෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං
භාවී, ඒතං අනතීතෝති.**

51. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ඛුව, සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද සරීරං: මෘත ශරීරයක් සිව්විකාය: අමුසොහොනෙහි, ඡඩ්ඪිකං: අත්හැර දමා ගිය, අට්ඨිකානි: ඇටකැබලි බවට පත් වූ අපගත සම්බන්ධානි: වෙන් වී ගියා වූ දිසාවිදිසාසු වික්ඛිත්තානි: දිසා අනුදිසාවලට විසිරී ගියාවූ, අඤ්ඤේන හත්ථට්ඨිකං: අත් ඇට වෙත පැත්තකය. අඤ්ඤේන පාදට්ඨිකං: පා ඇට වෙත පැත්තකය. අඤ්ඤේන උග්ගට්ඨිකං: කළවා ඇට වෙත පැත්තකය. අඤ්ඤේන පිට්ඨිට්ඨිකං: පිටකටු ඇට වෙත පැත්තක ය.

අඤ්ඤේන කට්ඨිකං: උකුළු ඇට වෙත පැත්තකය. අඤ්ඤේන ගිවට්ඨිකං: ගෙල ඇට වෙත පැත්තකය. අඤ්ඤේන දන්තට්ඨිකං: දත් ඇට වෙත පැත්තක ය. අඤ්ඤේන සීසකටාහං: හිස් කබල වෙත පැත්තක ය.

සෝ: ඒ හික්ඛුව ද, ඉමමේව කායං: (නමාගේ) මේ ශරීරය ගැනත් උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහී, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනතීතෝති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

51. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ඛුව, අමු සොහොනෙහි

අත්හැර දමා ගිය ඇට කැබලිවලට පත් වූ, වෙන්වී ගියා වූ, දිසා අනුදිසාවලට විසිරී ගියා වූ මෘත ශරීරයක් දකින්නේ වේද, (එනම්) අත් ඇට වෙත පැත්තක ය, පා ඇට වෙත පැත්තක ය. කෙංඩා ඇට වෙත පැත්තක ය. කළවා ඇට වෙත පැත්තක ය. පිට කටු ඇට වෙත පැත්තක ය. උකුල් ඇට වෙත පැත්තක ය. ගෙල ඇට වෙත පැත්තක ය. දත් ඇට වෙත පැත්තක ය. හිස් කබල වෙත පැත්තක ය.

ඒ හික්ෂුව ද (තමාගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහී (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත්වන්නේම වේ. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

52. ඉති අප්ඤ්ඤානං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අප්ඤ්ඤානං බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

52. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අප්ඤ්ඤානං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අප්ඤ්ඤානං බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

52. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන

කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

**53. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.**

53. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

53. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට, (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

**54. අත්ථි කායෝති වා පහස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති.
යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය.
අභිස්සිතෝච විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ**

උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

54. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පව්වුපට්ඨිකා හෝති: බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (ඵසෝ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණුවීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස පවතී. අනිස්සිකෝ ව: (ඵබ්ඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙහි, භික්ඛු: භික්ඛුව කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

54. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතුඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන්ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මාත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ

වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත්ව සිතිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්ෂුච සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

(ජට්ඨං සිවට්ඨං)

හයවැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

55. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරිරං සිවට්ඨකාය ජඩ්ඞිතං අට්ඨිකානි සේතානි සංඛවණ්ණපනිභානි. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයම්පි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවී, ඒතං අනථිතෝති.

55. පදගනාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව, සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරිරං: මෘත ශරීරයක්, සිවට්ඨකාය: අමු සොහොනෙහි, ජඩ්ඞිතං: අත්හැර දමා ගිය, අට්ඨිකානි සේතානි: සුදු පැහැගත් ඇට ගොඩකි. සංඛවණ්ණපනිභානි: හක් ගෙඩියේ ඇති සුදු පැහැ වැනි.

සෝ: ඒ හික්ෂුව, ඉමමේව කායං: (නමාගේ) මේ ශරීරය ගැනත් උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහී, ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම වේ. ඒතං අනභිතෝති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

55. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව, අමුසොහොනෙහි අත් හැර දමා ගිය මෘත ශරීරයක් දකින්නේ වේද, (එනම්) හක් ගෙඩියේ ඇති සුදු පැහැ වැනි සුදු පැහැගත් ඇට ගොඩකි.

ඒ හික්ෂුව ද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහී (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත්වන්නේම වේ. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

56. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

56. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි

ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

56. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

**57. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.**

57. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින්, කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

57. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන්

වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

58. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අතිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සී විහරති.

58. පදගනාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛ්‍යා ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය, පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අතිස්සිතෝ ච: (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින්

විහරති: වාසය කරයි.

58. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - එළ ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන්ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද භික්ෂුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හට ගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් වාසය කරයි.

(සත්තමං සිවරීකං)

හත්වැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

59. පුත ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවරීකාය ඡඬ්ඨිතං අට්ඨිකානි පුඤ්ඤිකතානි තේරෝවස්සිකානි. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයමිපි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවී, ඒතං අනතිතෝ”ති.

59. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව සෙයියාපායි: යම් ආකාරයකින් පස්සෙයියා: දකින්නේ වේද සරීරං: මාත ශරීරයක් සිවථිකාය: අමුසොහොනෙහි ඡඩ්ඪිතං: අත් හැරදමා ගිය අවධිකානි: ඇට ගොඩකි. පුඤ්ජිකතානි: තැන තැන ගොඩ ගැසුණු තේරෝවස්සිකානි: අවුරුදු ගණනක් ඉක්ම ගිය.

සෝ: ඒ හික්ෂුව ද ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් උපසංහරනි: කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි බෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහි ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවි: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේම වේ. ඒතං අනතීතෝ'ති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

59. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුව අමු සොහොනෙහි අත් හැර දමා ගිය මාත ශරීරයක් දකින්නේ වේද (එනම්) අවුරුදු ගණනක් ඉක්මගිය තැන තැන ගොඩ ගැසුණු ඇට ගොඩකි.

ඒ හික්ෂුව ද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගලපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහි (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත්වන්නේ ම වේ. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

60. ඉති අජිකධත්තං වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති. අජිකධත්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති.

60. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

60. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

61. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

61. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං:

කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

61. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

62. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවමිපි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සී විහරති.

62. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත්, ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත් සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. අනිස්සිතෝ ච: (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන

විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව කායේ: සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සි: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

62. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට හේතු - ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන්ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඵසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. (ඵබදු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද භික්ෂුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

(අට්ඨමං සිව්විකං)

අටවැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස නිමාවිය.

63. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරිරං සිවථිකාය ඡඩ්ඪිතං අට්ඨිකානි පුතීනි, වුණ්ණක ජාතානි. සෝ ඉමමේව කායං උපසංහරති. අයම්පි ඛෝ කායෝ ඒවං ධම්මෝ, ඒවං භාවී, ඒතං අනතීතෝ'ති.

63. පදගතාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව, සෙය්‍යථාපි: යම් ආකාරයකින්, පස්සෙය්‍ය: දකින්නේ වේද, සරිරං: මාත ශරීරයක්, සිවථිකාය: අමුසොහොනෙහි, ඡඩ්ඪිතං: අත් හැරදමා ගිය අට්ඨිකානි: ඇට ගොඩකි, පුතීනි: කුණු වී ගියා වූ, වුණ්ණක ජාතානි: හුණු බවට පත් වී ගියා වූ.

සෝ: ඒ භික්ෂුව ද ඉමමේව කායං: (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් උපසංහරති: කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. අයම්පි ඛෝ කායෝ: මේ ශරීරයත් වනාහි ඒවං ධම්මෝ: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත් වන ධර්මතාවකි. ඒවං භාවී: (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේම වේ. ඒතං අනතීතෝ'ති: (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැත්තේ ය.

63. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි.

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව අමු සොහොනෙහි අත්හැර දමා ගිය මාත ශරීරයක් දකින්නේ වේ ද (එනම්) කුණු වී ගියා වූ, හුණු බවට පත් වී ගියා වූ ඇට ගොඩකි.

ඒ භික්ෂුව ද (නමා ගේ) මේ ශරීරය ගැනත් කරුණු ගළපා බලමින් භාවනා කරයි. මේ ශරීරයත් වනාහි (මළ කුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට පත්වන ධර්මතාවකි. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවයට (ඒකාන්තයෙන්) පත් වන්නේ ම

වේ. (මළකුණකට අයිති ඉරණම වන) මේ ස්වභාවය කිසිසේත් ඉක්මවා නැත්තේ ය.

64. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සී විහරති.

64. පදගනාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අජ්ඣන්තං වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා කායේ: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා කායේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

64. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහිද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන කයෙහි ද කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

65. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.

65. පදගනාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හට ගන්නා ආකාරය ද, අවබෝධයෙන්

දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සි වා: මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සි වා: මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරයම (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායස්මිං: කායානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

65. පද ගැලපීම

මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත් වීමෙන් වැනසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. (මෙසේ) මේ කය සතර මහා ධාතුන් මුල් කොට (ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්) හටගන්නා ආකාරය ද, මේ ශරීරය (ආහාර නිරෝධයෙන්) අභාවයට පත්වීමෙන් වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

66. අත්ථි කායෝති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අතිස්සිතෝ ව විහරති. න ව කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති.

66. පදගතාර්ථ

අත්ථි කායෝති වා: හේතු - එල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ

වෙයි.

යාවදේව: (එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පනිස්සති මත්තාය: බලවත් සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවමී ඛෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවෝ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව කායේ: සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කායානුපස්සී: කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන්ම දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

66. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, හේතු-ඵල ධර්මයක් වශයෙන් (සතර මහා ධාතුන් ගෙන්) සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ කායික ස්වභාවයක් තිබේ යයි සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ කායානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණුවීම පිණිසම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණුවීම පිණිස පවතී. (එබඳු තැනැත්තා සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය තම කය හා ගළපා, මේ කයෙහි කිසිවක්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද භික්ෂුව සතර මහා ධාතුන් ගෙන් හටගත් මේ කයෙහි (සොහොනෙහි වැනසී යමින් තිබෙන මෘත ශරීරය අරමුණු කොට) කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය

අවබෝධයෙන් ම දකිමින් වාසය කරයි.

(නවමං සිවරීකං)

නව වැනි අමු සොහොනේ මළ සිරුර ගැන භාවනා කොටස
නිමාවිය.

චුද්දස කායානුපස්සනා නිට්ඨිතා

කොටස් දාහතරකින් යුතු කායානුපස්සනා භාවනාව වඩන
පිළිවෙල මෙතෙකින් අවසන් වේ.

වේදනානුපස්සනාව

වේදනාව පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීම

67. කථඤ්ච භික්ඛවේ භික්ඛු වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති? ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සුඛං වේදනං වේදියමානෝ සුඛං වේදනං වේදියාමි'ති පජානාති. දුක්ඛං වා වේදනං වේදියමානෝ, දුක්ඛං වේදනං වේදියාමි'ති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛං වා වේදනං වේදියමානෝ අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමි'ති පජානාති.

67. පදගනාර්ථ

කථඤ්ච: කෙසේද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව වේදනාසු: වේදනාවන් කෙරෙහි, වේදනානුපස්සී: එම වේදනාවන් පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ.

ඉධ: මෙ කරුණෙහි ලා භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, සුඛං වේදනං: (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) සැප වේදනාවක් වේදියමානෝ: විදින විට දී සුඛං වේදනං වේදියාමි'ති: (මම වනාහී දැන්) සැප වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනී. දුක්ඛං වා වේදනං: ඉදින් (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) දුක් වේදනාවක් වේදියමානෝ: විදින විට දී දුක්ඛං වේදනං වේදියාමි'ති: දුක් වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැන

ගනී. (අදුක්ඛං + අසුඛං) අදුක්ඛමසුඛං වා වේදනා: ඉදින් (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් වේදියමානෝ: විදින විට දී අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමී'ති: දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

67. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහි ලා භික්ෂුව (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) සැපවේදනාවක් විදින විට දී, (මම වනාහී දැන්) සැප වේදනාවක් විදිමි'යි මනාකොට දැන ගනී.

ඉදින් (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) දුක් වේදනාවක් විදින විට දී (මම වනාහී දැන්) දුක් වේදනාවක් විදිමි'යි මනාකොට දැන ගනී.

ඉදින් (කායිකව හෝ මානසිකව හෝ) දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් විදින විට දී (මම වනාහී දැන්) දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් විදිමි'යි මනාකොට දැනගනී.

67. විස්තර

'වේදනාව' කායිකව හෝ මානසිකව දෙකොටසකට බෙදා සද්ධර්මයෙහි විස්තර වන තැන් රාශියක් අපට දක්නට ලැබේ.

"පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක්දැ යි (සද්ධර්මය තුළින්) අවබෝධ නො කළ සාමාන්‍ය (පෘථග්ජන) ලෝකයා දුක් වේදනාවක් හට ගත් විට ශෝක කරයි. ක්ලාන්ත වෙයි. වැළපෙයි. පපුවෙහි අත් ගසමින් හඬයි. සිහිමුළාවෙයි. ඔහු වේදනා දෙකක් විදියි. කායික වශයෙන් විදින වේදනාව මෙන් ම මානසික වශයෙන් විදින වේදනාවක් ය.

පින්වත් මහණෙනි, මනුෂ්‍යයෙකුට හුලකින් විද්දා යයි සිතමු.

ඔහු ගේ හුල් පහර කෑ තැනට ම දෙවැනි හුලකිනුත් විදිනවා නම්, ඔහු හුල් පහර දෙකකින් ම වේදනා විඳී.

පින්වත් මහණෙනි, පෘථග්ජන මනුෂ්‍යයාගේ දුක් විඳීම කායිකව හා මානසිකව දෙකින්ම වේ. ඔහුට තමා දුක් විඳින විට බලවත් තරහක් ඇති වේ. එවිට චිත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල් බැසගෙන තිබෙන ද්වේෂය මතු වෙන්නට පටන් ගනී. ඔහු දුක් විඳිමින් ම (දුකින් මිදීම පිණිස, දුක් අමතක කිරීම පිණිස) ඔහුට තම චිත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල් බැස ගෙන තිබෙන ආශාව මතු වෙන්නට පටන්ගනී. පෘථග්ජන මනුෂ්‍යාට එසේ සිදුවන්නේ ඇයි?

පින්වත් මහණෙනි, ඔහු දුකින් මිදීමට උපක්‍රම සොයන විට කාමය වැළඳ ගැනීම හැර කිසිදෙයක් නොදනී. ඔහු එම වේදනාවන් ගේ හට ගැනීම හෝ, අභාවයට පත් වීම හෝ, එහි ඇති ආශ්වාදය හෝ, එහි ඇති පීඩාකාරීබව හෝ, ඒ කෙරෙහි ඇති ඇල්මෙන් මිදීම හෝ හරියාකාර ලෙස අවබෝධයකින් නොදනී. එනිසාම ඔහු සැපක් විඳින විට චිත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල් බැස ගත් රාගය මතු වේ. දුකක් විඳින විට චිත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල් බැස ගත් ද්වේෂය මතු වේ. මධ්‍යස්ථ තත්වයක් විඳින විට චිත්තාභ්‍යන්තරයේ මුල්බැස ගත් මුළාව මතුවේ. එහෙයින් ඔහු (මමය, මාගේය, මට අයිතිය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර ගෙනම) එම වේදනාවන් හා හිතෙන් එක් වීමෙහි සැප දුක් විඳින්නේ. එහෙයින් පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක්දැයි (සද්ධර්මය තුළින්) අවබෝධ නො කළ, සාමාන්‍ය (පෘථග්ජන) ලෝකයා උපත හා එකතු වී ජරාමරණ හා එකතු වී, සෝක කිරීම්, වැළපීම්, කායික මානසික දුක් හා එකතු වී සිටින්නේ යයි කියනු ලැබේ. ඔහු සියලු දුක් හා එකතුවී සිටින්නෙකි යි කියමි.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය යනු කුමක්දැයි (සද්ධර්මය තුළින්) පූර්ණ වශයෙන් අවබෝධ කළ තථාගත ශ්‍රාවකයාට දුක් වේදනා ලැබේ. එවිට ඔහු සෝක නො කරයි. ක්ලාන්ත නොවේ. නොවැළපේ. පපුවෙහි අත්ගසා නොගනී. සිහිවිකල් නොවේ. ඔහු විඳින්නේ එකම කායික වේදනාවක් පමණි. ඔහුට මානසික වේදනා නැත.

පින්වත් මහණෙනි, මනුෂ්‍යයෙකුට හුලකින් විද්දා යයි සිතමු.

ඔහුගේ හුල් පහර කෑ තැනට යළිත් දෙවැනි හුලකින් නො විඳිත් නම් ඔහු විඳින්නේ එකම එක වේදනාවක් පමණි.

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය පිළිබඳ අවබෝධය පරිපූර්ණ වූ තථාගත ශ්‍රාවකයා අන්ත එබඳු කෙනෙක් යයි කියමි. එයට හේතුව කුමක්ද? එම ශ්‍රාවකයා වේදනාවන් ගේ හට ගැනීමත්, අභාවයට පත්වීමත්, ආශ්වාදයත්, ආදීනවයත්, එම වේදනාවන් කෙරෙහි ඇති ඇල්ම දුරුවීමත් හරියාකාර ලෙස අවබෝධයක් තුළින් දැන සිටින හෙයිනි."

(සල්ල සුත්‍රය - සං. නි.)

'වේදනාව' යනු අපට ඉතා ප්‍රකටව දැනෙන දෙයකි. අප හොඳ අවධානයකින් සිටියොත් සියලු වේදනා සිත මුල් කොට හට ගන්නා දෙයක් බව පැහැදිලි ව තේරුම් ගත හැකිය. සාමාන්‍යයෙන් සැපක් හෝ දුකක් හට ගත් විට බොහෝ විට සිදුවන්නේ එයින් මුසපත් වීම නොවේද? එහෙත් ජීවිතය යනු කුමක්දැ යි හරියාකාර ලෙස අවබෝධ කරණු කැමැත්තා කළ යුත්තේ සැප - දුකට සිතේ ඇති වහල් බවින් නිදහස්ව සැප - දුක යනු කුමක්ද? කියා විමසා බැලීම ය. අපව මුළාවට පත් කළ ප්‍රධානම දෙය මේ වේදනාව බැවිනි.

කායිකව හෝ මානසිකව ඇති වන වේදනා මූලික වශයෙන් කොටස් තුනකින් සද්ධර්මයෙහි උගන්වනු ලැබේ. එනම් සැප - දුක් - උපේක්ෂා යන වේදනාවන් ය. වේදනාව ගැන කවර ආකාරයකින් කථා කළ ද එය එක්කෝ සැපයට, එසේ නැතිනම් දුකට, එසේත් නැති නම් උපේක්ෂාවට අයත් වේ.

තථාගත ශ්‍රාවකයා හට මනාලෙස පිහිටා ගත් සතර සතිපට්ඨානය තුළින් වේදනාව පිළිබඳ යථාර්ථය අවබෝධ කර ගනිමින් දුකින් මිදීමේ හැකියාව තිබෙන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි ලෙස පෙන්වා දෙන තැන් අපට හමුවේ.

එකල භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටියේ විශාලා මහනුවර කුටාගාරශාලාවෙහි ය. එහිදී සවස් යාමයෙහි ගිලන්හලට වැඩමකළ උන්වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිහිය යොමු කර ගත් කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ නුවණින් යුතු වූ හික්ෂුව (මේ ජීවිතයේදීම පිරිනිවන් පෑමේ අරමුණින්) කාලය ගත කළ යුතුය යන මේ කාරණයයි, පින්වත් මහණෙනි, ඔබලාට අපගෙන් ලැබෙන ධර්මානුශාසනය.”

මෙතැනදී සතර සතිපට්ඨානයත්, මේ ග්‍රන්ථයේ කායානුපස්සනාවේ විස්තර වූ සම්පජාන කොටසත් වදාරා, ඉන් පසුව මෙසේ පෙන්වා දෙන සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, ඒ ආකාරයට සතර සතිපට්ඨානයට සිහිය මනාව යොමු කොට, කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ නුවණින් යුතුව, (බාහිර වැඩ වලින්, බාහිර කතාබහින්, අනවශ්‍ය කල්පනාවෙන් ද වැළකී) අප්‍රමාදී වෙමින්, කෙළෙසුන් දුරු කිරීමේ චීරයයෙන් යුතු ව, කාය - ජීවිත දෙකේ අපේක්ෂාව අත්හැර දමා, වාසය කරණ වීට (ඇස හෝ කණ හෝ නාසය හෝ දිව හෝ කය හෝ සිත හෝ මුල් කොට) සැප වේදනාවක් උපදී. එවිට ඒ හික්ෂුව එම වේදනාව ගැන නුවණින් තේරුම් ගන්නේ මෙසේ ය,

මට දැන් මේ හටගත්තේ සැප වේදනාවකි. මේ වේදනාව හේතු සහිතව හට ගත් දෙයකි. හේතු රහිතව නොවේ. මේ වේදනාව හට ගත්තේ කුමන් හේතුවක් ප්‍රත්‍යයක් නිසාද?

එනම්, මේ ස්පර්ශය නිසාම ය. (කුමක්ද අප ස්පර්ශය නමින් හඳුන්වන්නේ? එනම් ආධ්‍යාත්ම (තමාගේ) ආයතන වන ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, සිත හෙවත් මනස යන හයත්, එම ආයතනයන්ට අරමුණු වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, සිතිවිලි යන හයත්, සිත සමග සම්බන්ධ වීම, එනම් ඇස ගැන නම් ඇස ද රූපය ද එය සිතෙන් දැන ගැනීම හෙවත් වක්ඛු විඤ්ඤාණය ද යන තුන එකට එකතුවීමම ඇස පිළිබඳ ස්පර්ශයයි. කය ද පහස ද එය සිතෙන් දැන ගැනීම හෙවත් කාය විඤ්ඤාණය යන තුන එකට එකතු වීම ම කය පිළිබඳ ස්පර්ශයයි. සිත ද සිතිවිලි ද එය සිතෙන් එකතු වීම ම සිත පිළිබඳ ස්පර්ශයයි)

එහෙයින් මේ ස්පර්ශය නිසාම ය වේදනාව හට ගන්නේ.

මේ ස්පර්ශය වනාහි අනිත්‍ය දෙයකි. සකස් වූන දෙයකි. (දුක පිණිස පවතින්නා වූ) හේතු - ඵල දහමින් සකස් වූන දෙයකි. (පටිච්ච සමුප්පන්නං).

ඉතින් මේ වෙනස් වී යන අස්ථිර වූ (අනිච්චං) සකස් වූ (සංඛතං) හේතු - ඵල දහමින් හටගත් ස්පර්ශය නිසා උපන් සැප වේදනාව කෙසේ නම් වෙනස් නොවී පවතින්නට ද? (වෙනස් වේ ම ය.)

මෙසේ ඒ හික්ෂුව ස්පර්ශයෙහි ද සැප වේදනාවෙහි ද දුක් වේදනාවෙහි ද මධ්‍යස්ථ (උපේක්ෂා) වේදනාවෙහි ද (යථා තත්වය වන) වෙනස් වී යන ආකාරය ඒ විදියට ම අවබෝධයෙන් දකිමින් (අනිච්චානුපස්සී) වාසය කරයි. එය වැනසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් (වයානුපස්සී) වාසය කරයි. ඒ කෙරෙහි ඇති ඇල්ම දුරු වී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් (විරාගානුපස්සී) වාසය කරයි. ඒ කෙරෙහි ඇති ඇල්ම නිරුද්ධ වී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් (නිරෝධානුපස්සී) වාසය කරයි. ඒ කෙරෙහි ඇති ඇල්ම දුරුවී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් (පටිනිස්සන්ගානුපස්සී) වාසය කරයි.

මේ ආකාරයට වාසය කරන විට ස්පර්ශය කෙරෙහි මෙන්ම සැප වේදනාව කෙරෙහින් චිත්තාභ්‍යන්තරයෙහි මුල් බැසගත් ආශාව (රාගානුසය) ප්‍රතිණ්‍යාවෙයි. ස්පර්ශය කෙරෙහි මෙන්ම දුක් වේදනාව කෙරෙහින් චිත්තාභ්‍යන්තරයෙහි මුල් බැසගත් ද්වේෂය (පටිගානුසය) ප්‍රතිණ්‍යාවෙයි. ස්පර්ශය කෙරෙහි මෙන්ම මධ්‍යස්ථ වේදනාව කෙරෙහින් චිත්තාභ්‍යන්තරයෙහි මුල් බැස ගත් මූළාව (අවිජ්ජානුසය) ප්‍රතිණ්‍යාවෙයි.

ඉතින් ඒ හික්ෂුව සැප වේදනාවක් විදියි නම්, ඉදින් දුක් වේදනාවක් විදියි නම්, මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් විදියි නම් (තමා තුළ ඇති වූ අවබෝධ ඤාණය තුළින්) ඒ වේදනාවන් වෙනස් වන දහමට අයත් අනිත්‍ය දේ බව මනාකොට දැන ගනී. ඒ වේදනාවන්ට තවදුරටත් තමා වසඟ නොවන බව මනාකොට දැන ගනී. එම වේදනාවන් කිසිවක් (තවදුරටත් මම ය, මාගේය, මගේ ආත්මය වශයෙන්) පිළිනොගන්නා බව මනාකොට දැන ගනී.

එනිසා ඒ භික්ෂුව සැප විදින නමුත්, දුක් විදින නමුත්, මධ්‍යස්ථ වේදනා විදින නමුත් එය හා සිතින් එකට එකතු නොවී විඳියි.

ඒ භික්ෂුව (නමා ගේ) කය පවතින තෙක් විදින වේදනා ද, කය පවතින තෙක් පමණක් බව මනා කොට දැන ගනී.

ජීවිතය පවතින තෙක් විදින වේදනා විඳින්නේ ද, ජීවිතය පවතින තෙක් පමණක් බව මනාකොට දැන ගනී. කය බිඳී යාමෙන්, ජීවිතය (අවසන්ව) කෙළවර වීමෙන් (පිරිනිවන් පෑම පිණිස) සිතින් නොපිළිගන්නා ලද ඒ සියලු වේදනා (හව පැවැත්මකට හේතුවන ආහාර නොමැති නිසා) මෙහිදීම සිසිල් වී යන්නාහ යි මනාකොට දැන ගනී.

පින්වත් මහණෙනි, තෙලුත් නිසා වැටියත් නිසා දැල්වෙන පහනක් ගැන සිතමු. ඒ පහනේ තෙලුත්, වැටියත් අවසන් වූ විට තව දුරටත් දැල්වීම පිණිස ආහාර නැති නිසා පහන නිවී යයි.

අන්න ඒ ආකාරයෙන් ම පින්වත් මහණෙනි, (වේදනාව කෙරෙහි ඇති අවිද්‍යාවත් තන්හාවත් දුරු කොට සසරින් මිදුණ) භික්ෂුව ද කය පවතින තෙක් විදින වේදනා විඳින්නේ කය පවතින තෙක් පමණක් බව මනාකොට දැනගනී. ජීවිතය පවතින තෙක් විදින වේදනා විඳින්නේ ජීවිතය පවතින තෙක් පමණක් බව මනාකොට දැන ගනී. (පිරිනිවන් පෑම පිණිස) කය බිඳී යාමෙන් ජීවිතය (අවසන්ව) කෙළවර වීමෙන්, සිතින් නොපිළිගන්නා ලද ඒ සියලු වේදනා (හව පැවැත්මකට හේතු වන ආහාර නොමැති නිසා) මෙහිදීම සිසිල් වී යන්නාහ යි මනාකොට දැන ගනී.”

(දුතිය ගේලඤ්ඤ සුත්ත - සං. නි.)

වේදනාව දෙස නුවණින් බැලිය යුතු ආකාරය පවා උන්වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා දුන් සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, සැප වේදනාව දැක්ක යුත්තේ දුකක් වශයෙනි. දුක් වේදනාව දැක්ක යුත්තේ හුල් පාරක ඇතිමක් වශයෙනි. දුක් සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාව දැක්ක යුත්තේ වෙනස්වන අස්ථිර දෙයක් වශයෙනි.”

(දට්ඨබ්බ සුත්ත - සං. නි.)

- පින්වත් මහණෙනි, වේදනාව යනු කුමක්දැ යි හරියාකාර අවබෝධයක් නැති තැනැත්තා හට සැපක් විඳින විට ඒ කෙරෙහි සිතෙහි රාගයම ඇතිවේ. එයින් නිදහස් වීමක් ගැන නොදනී.

වේදනාව යනු කුමක්දැයි හරියාකාර අවබෝධයක් නැති තැනැත්තා හට දුකක් විඳින විට ඒ කෙරෙහි සිතෙහි ද්වේෂය ම ඇති වේ. එයින් නිදහස් වීමක් ගැන නොදනී.

- මහා ප්‍රාඥා වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ‘ශාන්ත’ යයි පෙන්වන ලද (ධ්‍යානයන් නිසා ඇති වූ උපේක්ෂාවෙන් යුත්) මධ්‍යස්ථ වේදනාව පවා යමෙක් (මමය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) පිළිගන්නේ නම්, ඔහු දුකින් නිදහස් නොවේ.

- එහෙයින් යම් කලෙක හික්ෂුව කෙලෙස් තවන වීර්යය ද, කෙලෙස් ප්‍රභාණයට යොමු කළ නුවණ ද අත් නොහැර පවත්වයි ද, ඒ බුද්ධිමත් තැනැත්තා සියලු වේදනාවන් ගේ යථා තත්වය ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ කර ගනී.

- මෙසේ ඒ තැනැත්තා වේදනාවන් ගේ යථා තත්වය හරියාකාර ලෙස අවබෝධ කර ගැනීම නිසා තමා ජීවත්ව සිටියදී ම නිකෙලෙස් භාවයට පත් වේ. සද්ධර්මයෙහි පිහිටි ඒ නැණවතා, කිසිදු ව්‍යවහාරයකට ඇතුළු නොවී, කය බිඳියාමෙන් පිරිනිවීමට පත්වේ.

(පහාණ සූත්ත (භාටා) - සං. නි.)

68. සාමිසං වා සුඛං වේදනං වේදියමානෝ, සාමිසං සුඛං වේදනං වේදියාමී’ති පජානාති. නිරාමිසං වා සුඛං වේදනං වේදියමානෝ, නිරාමිසං සුඛං වේදනං වේදියාමී’ති පජානාති.

සාමිසං වා දුක්ඛං වේදනං වේදියමානෝ, සාමිසං දුක්ඛං වේදනං වේදියාමී’ති පජානාති. නිරාමිසං වා දුක්ඛං වේදනං වේදියමානෝ, නිරාමිසං දුක්ඛං වේදනං වේදියාමී’ති පජානාති.

සාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියමානෝ,

**සාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමීති පජානාති.
නිරාමිසං වා අදුක්මසුඛං වේදනං වේදියමානෝ,
නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමීති
පජානාති.**

68. පදගතාර්ථ

සාමිසං වා සුඛං වේදනං: (රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංච කාම ගුණයන් මූලිකව හට ගන්නා වූ) ආමිස සහිත සැප වේදනාවක් හෝ, වේදියමානෝ: විදින විට දී සාමිසං සුඛං වේදනං වේදියාමීති: (මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත සැප වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනී. නිරාමිසං වා සුඛං වේදනං: (ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ඇති කර ගත් සමාධි තත්වයන් තුළින් ඇති වන, පංච කාම ගුණයන් හෙවත් ආමිසය මුල් කොට නොගත්) ආමිස රහිත සැප වේදනාවක් හෝ, වේදියමානෝ: විදින විට දී, නිරාමිසං සුඛං වේදනං වේදියාමීති: (මම වනාහී දැන්) ආමිස රහිත සැප වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

සාමිසං වා දුක්ඛං වේදනං: (රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංච කාමගුණයන් මූලිකව හට ගන්නා වූ) ආමිස සහිත දුක් වේදනාවක් හෝ, වේදියමානෝ: විදින විට දී සාමිසං දුක්ඛං වේදනං වේදියාමීති: (මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත දුක් වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනී. නිරාමිසං වා දුක්ඛං වේදනං: (ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා කටයුතු කරණ කල්හි ඇතිවන යම් කිසි) ආමිසයෙන් තොර වූ දුක් වේදනාවක් හෝ වේදියමානෝ: විදින විට දී නිරාමිසං දුක්ඛං වේදනං වේදියාමීති: (මම වනාහී දැන්) ආමිසයෙන් තොරවූ දුක් වේදනාවක් විදිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

සාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වේදනං: (රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංචකාම ගුණයන් මූලිකව හටගන්නා වූ) ආමිස සහිත වූ දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් හෝ වේදියමානෝ: විදින විට දී සාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමීති:

(මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත වූ දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් විඳිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. නිරාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං වේදනං: (ශමථ විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ඇති කරගත් සමාධි තත්වයක් නිසා පවත්නා) ආමිස රහිත වූ දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් හෝ වේදියමානෝ: විඳින විට දී නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමි'ති: (මම වනාහී දැන්) ආමිස රහිත වූ දුක් නැති සැප නැති (මධ්‍යස්ථ) වේදනාවක් විඳිමි'යි පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

68. පද ගැලපීම

(රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංච කාම ගුණයන් මූලිකව හට ගන්නා වූ) ආමිස සහිත සැප වේදනාවක් හෝ විඳින විට දී, (මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත සැප වේදනාවක් විඳිමි යි මනාකොට දැන ගනී. (ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ඇති කර ගත් සමාධි තත්වයන් තුළින් ඇති වන, පංච කාම ගුණයන් හෙවත් ආමිසය මුල් කොට නො ගත්) ආමිස රහිත සැප වේදනාවක් විඳින විට දී (මම වනාහී දැන්) ආමිස රහිත සැප වේදනාවක් විඳිමි'යි මනාකොට දැන ගනී.

(රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංච කාම ගුණයන් මූලිකව හට ගන්නා වූ) ආමිස සහිත දුක් වේදනාවක් හෝ විඳින විට දී (මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත දුක් වේදනාවක් විඳිමි යි මනාකොට දැන ගනී. (ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ඇති කරගත් සමාධි තත්වයක් නිසා පවත්නා) ආමිස රහිත දුක් වේදනාවක් හෝ විඳින විට දී (මම වනාහී දැන්) ආමිස රහිත දුක් වේදනාවක් විඳිමි'යි මනාකොට දැන ගනී.

(රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පංච කාම ගුණයන් මූලිකව හට ගන්නා වූ) ආමිස සහිත වූ දුක් නැති සැප නැති මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් හෝ විඳින විට දී (මම වනාහී දැන්) ආමිස සහිත වූ දුක් නැති සැප නැති මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් විඳිමි'යි මනාකොට දැනගනී. (ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ඇති කර ගත් සමාධි තත්වයක් නිසා පවත්නා) ආමිස රහිත වූ දුක් නැති සැප නැති මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් හෝ විඳින විට දී (මම වනාහී) දැන් දුක් නැති

සැප නැති මධ්‍යස්ථ වේදනාවක් විඳිමිසි මනාකොට දැන ගනී.

68. විස්තර

මෙතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ වේදනාව බෙදා දක්වන්නේ අසුර්ව ක්‍රමයකට ය. එනම් ආමීස වේදනා හා නිරාමීස වේදනා වශයෙනි.

‘ආමීස’ යනු පංච කාම ගුණයන්ට කියන නමකි. නිරාමීස යනු පංචකාම ගුණයන් ගෙන් වෙන් වූ තත්වයට නමකි. වේදනාව සම්බන්ධ සියල්ලම මේ කොටස් දෙකට පහසුවෙන් වෙන් කරගත හැකිය. උත්චහන්සේ කොතරම් තීක්ෂණ ලෙස වේදනාවේ ක්‍රියාකාරීත්වය බෙදා ඇත්තේ දැයි අපට යන්නමින් වටහා ගත හැකිය. මේ වේදනාවන් ගේ හට ගැනීම උත්චහන්සේ මෙසේ උපමාවකින් පෙන්වා දෙති.

“පින්වත් මහණෙනි, අහසෙහි නොයෙක් ක්‍රමයට සුළං හමනවා. පෙරදිගින් සුළං හමනවා. බටහිරින් සුළං හමනවා. උතුරින් සුළං හමනවා. දකුණින් සුළං හමනවා. දූවිලි සහිත ව සුළං හමනවා දූවිලි රහිත ව සුළං හමනවා. සීත සුළං හමනවා. උණුහුමට සුළං හමනවා. මද සුළං හමනවා. සැඩ සුළං හමනවා.

මේ වේදනාවන් ද පින්වත් මහණෙනි, අන්න ඒ වගේ. මේ කයෙහි නොයෙක් ආකාරයේ වේදනා උපදිනවා. සැප වේදනා ඇති වෙනවා. දුක් වේදනා ඇති වෙනවා. මධ්‍යස්ථ වේදනා ඇති වෙනවා.”

(ආකාස සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, ඔය සැප, දුක්, උපේක්ෂා යන වේදනා තුනම හට ගන්නේ ස්පර්ශයෙනි. ස්පර්ශය මුල් කොට ය. ස්පර්ශය නිදාන කොට ය. ස්පර්ශය හේතු කොට ය.

ඉතින් පින්වත් මහණෙනි, සැපවේදනාව ඇති වන ආකාරයේ ස්පර්ශය නිසා යි වේදනාව හට ගන්නේ. සැප වේදනාව ඇති කරවන ස්පර්ශය නැතිවුන විට, ඒ නිසා හට ගත් වේදනාවක් නැති වී යයි.

පින්වත් මහණෙනි, දුක් වේදනාවෙන්, මධ්‍යස්ථ වේදනාවෙන් තිබෙන්නේ ඔය තත්වයම ය.

(එස්සමුලක සුන්න - සං. නි.)

69. ඉති අප්ඤ්ඤානං වා වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති. ඛනිද්ධා වා වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති. අප්ඤ්ඤානං ඛනිද්ධා වා වේදනාසු වේදනානුපස්සී විහරති.

69. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අප්ඤ්ඤානං වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන වේදනාසු: (ස්පර්ශය හේතු කොට හටගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි, වේදනානුපස්සී: එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. ඛනිද්ධා වා: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන වේදනාසු: (ස්පර්ශය හේතු කොට හටගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි, වේදනානුපස්සී: එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අප්ඤ්ඤානං ඛනිද්ධා වා වේදනාසු: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන මෙන්ම අනුන් ගේ යයි ද සලකනු ලබන (ස්පර්ශය හේතු කොට හට ගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි වේදනානුපස්සී: එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

69. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (ස්පර්ශය හේතු කොට හට ගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන (ස්පර්ශය හේතු කොට හටගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන මෙන්ම අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන (ස්පර්ශය හේතු කොට හට ගත්) වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

70. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා වේදනාසු විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා වේදනාසු විහරති. සමුදය

වයඨමානුපස්සි වා වේදනාසු විහරති.

70. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සි වා: ස්පර්ශය හටගැනීමෙන් වේදනාවන් හටගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වේදනාසු: වේදනානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයඨමානුපස්සි වා: ස්පර්ශය නිරුද්ධ වී යාමෙන් වේදනාවන්ද නිරුද්ධ වී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වේදනාසු: වේදනානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සි වා: ස්පර්ශය හට ගැනීමෙන් වේදනාවන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින්, ස්පර්ශය නිරුද්ධ වී යාමෙන් එම වේදනාවන් ද නිරුද්ධ වී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින්, වේදනාසු: වේදනානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

70. පද ගැලපීම

ස්පර්ශය හට ගැනීමෙන් වේදනාවන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වේදනානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. ස්පර්ශය නිරුද්ධ වී යාමෙන් එම වේදනාවන් ද නිරුද්ධ වී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වේදනානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. මෙසේ ස්පර්ශය හට ගැනීමෙන් වේදනාවන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින්, ස්පර්ශය නිරුද්ධ වී යාමෙන් එම වේදනාවන් ද නිරුද්ධ වී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වේදනානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

71. අත්ථි වේදනා'ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණාමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අභිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඵ්වම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු වේදනාසු වේදනානුපස්සි විහරති.

71. පදගතාර්ථ

අත්ථි වේදනා'ති වා: ස්පර්ශය නිසා හට ගන්නා වූ, සංඛත

ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, වේදනා හෙවත් විදින ස්වභාවයක් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට සති: වේදනාවන් පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය පවිවුපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ වේදනානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සති මත්තාය: බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (ස්පර්ශයන් හට ගත් එම වේදනාවන්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ෂුව, වේදනාසු: ස්පර්ශය නිසා හට ගත් වේදනාවන් කෙරෙහි, වේදනානුපස්සි: එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

71. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට ස්පර්ශය නිසා හට ගන්නා වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ වේදනා හෙවත් විදින ස්වභාවයක් තිබේ යයි වේදනාවන් පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ වේදනානුපස්සනාවෙන් මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. (ස්පර්ශයෙන් හට ගත් එම වේදනාවන්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුව ස්පර්ශය නිසා හට ගත් වේදනාවන් කෙරෙහි එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

වේදනානුපස්සනා නිර්දේශය.

වේදනාව පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමේ භාවනා කොටස නිමා විය.

චිත්තානුපස්සනාව

සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීම

72. කට්ඨද්ව භික්ඛවේ භික්ඛු චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති? ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සරාගං වා චිත්තං, සරාගං චිත්තං'ති පජානාති. විතරාගං වා චිත්තං, විතරාගං චිත්තං'ති පජානාති.

සද්දෝසං වා චිත්තං, සද්දෝසං චිත්තං'ති පජානාති. විතද්දෝසං වා චිත්තං, විතද්දෝසං චිත්තං'ති පජානාති. සමෝහං වා චිත්තං, සමෝහං චිත්තං'ති පජානාති. විතමෝහං වා චිත්තං, විතමෝහං චිත්තං'ති පජානාති.

සංඛිත්තං වා චිත්තං, සංඛිත්තං චිත්තං'ති පජානාති. වික්ඛිත්තං වා චිත්තං, වික්ඛිත්තං චිත්තං'ති පජානාති.

මහග්ගතං වා චිත්තං, මහග්ගතං චිත්තං'ති පජානාති. අමහග්ගතං වා චිත්තං, අමහග්ගතං චිත්තං'ති පජානාති.

සඋත්තරං වා චිත්තං, සඋත්තරං චිත්තං'ති පජානාති.

අනුත්තරං වා චිත්තං, අනුත්තරං චිත්තං'ති
පජානාති.

සමාහිතං වා චිත්තං, සමාහිතං චිත්තං'ති පජානාති.

අසමාහිතං වා චිත්තං අසමාහිතං චිත්තං'ති
පජානාති.

චිත්තං වා චිත්තං, චිත්තං චිත්තං'ති පජානාති.

අචිත්තං වා චිත්තං, අචිත්තං චිත්තං'ති
පජානාති.

72. පදගතාර්ථ

කථඤ්ච: කෙසේද? හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු:
සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ඛුව, චිත්තේ: සිත කෙරෙහි
චිත්තානුපස්සි: සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්
විහරති: වාසය කරන්නේ.

ඉධ: මෙ කරුණුහෙලා, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු:
හික්ඛුව සරාගං වා චිත්තං: රූප - ශබ්ද - ගන්ධාදී අරමුණු සුභ
වශයෙන් (සුභ නිමිත්ත) පිළිගෙන ඒ පිළිබඳ අනවබෝධයෙකින්
කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් රාග සහිත
සිත, සරාගං චිත්තං'ති: රාග සහිත සිතක් වශයෙන් පජානාති:
මනාකොට දැනගනී. විතරාගං වා චිත්තං: අවබෝධ ඥාණය තුළින්
එම රාග සහිත සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා රාගය ප්‍රභිණ වීමෙන්
විරාගී බවට පත් වූ සිත, විතරාගං චිත්තං'ති: විරාගී සිතක් වශයෙන්,
පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

සදෝසං වා චිත්තං: රූප, ශබ්ද, ගන්ධාදී අරමුණු ගැටීම
වශයෙන් (පටිස නිමිත්ත) පිළිගෙන ඒ පිළිබඳ අනවබෝධයෙකින්
කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් ද්වේෂ සහිත
සිත සදෝසං චිත්තං'ති: ද්වේෂ සහිත සිතක් වශයෙන් පජානාති:
මනාකොට දැන ගනී. විතදෝසං වා චිත්තං: අවබෝධ ඥාණය

තුළින් එම ද්වේෂ සහිත සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා ද්වේෂය ප්‍රභීණ වීමෙන් විතදෝසි බවට පත් වූ සිත විතදෝසං චිත්තං'ති: ද්වේෂය ප්‍රභීණ වූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

සමෝහං වා චිත්තං: ජීවිතය (සඤ්ඤා විපල්ලාස හෙවත් විපරීත වූ හඳුනාගැනීමක් තුළින්) නිත්‍ය - සුභ - සුඛ - ආත්ම වශයෙන් පිළිගෙන, ඒ පිළිබඳ අනවබෝධයකින් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් මෝහ සහිත සිත. **සමෝහං චිත්තං'ති:** මෝහය සහිත සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. **විතමෝහං වා චිත්තං:** අවබෝධ ඥාණය තුළින් එම මෝහ සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා මෝහය ප්‍රභීණ වීමෙන් විත මෝහී බවට පත් වූ සිත විතමෝහං චිත්තං'ති: මෝහය දුරුවී ගිය සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

සංඛිත්තං වා චිත්තං: සතර සතිපට්ඨාන වැඩීම ආදී කුසල ධර්මයන්හි යෙදීමට උනන්දුවක් නැතිකම නිසා හෝ අලස භාවයෙන් උපන් චීනමිද්ධය නිසා හෝ කායිකව හා මානසිකව තමා තුළට හැකිලී ගිය සිත, **සංඛිත්තං චිත්තං'ති:** හැකිලීමට පත් වූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. **වික්ඛිත්තං වා චිත්තං:** අනවබෝධයකින් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා බාහිර අරමුණු කෙරෙහි විසිරී ගිය සිත **වික්ඛිත්තං චිත්තං'ති:** බාහිරට විසිරී ගිය සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

මහග්ගතං වා චිත්තං: සතර සතිපට්ඨානයෙහි පිහිටා ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි යෙදුන විට පංච නිවරණයන් ගෙන් මිදී ධ්‍යානාංගාදිය ඇති වීමෙන් වඩාත් බලවත් බවට පත් වූ සිත. **මහග්ගතං චිත්තං'ති:** වඩාත් බලවත් සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. **අමහග්ගතං වා චිත්තං:** සතර සතිපට්ඨානයේ නො පිහිටි, පංච නිවරණයන් ගෙන් පීඩා ලබන දුර්වල බවට පත් වූ සිත **අමහග්ගතං චිත්තං'ති:** දුර්වල බවට පත් වූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

සඋත්තරං වා චිත්තං: සතර සතිපට්ඨානයෙහි පිහිටා ශමථ - විදර්ශනාදියෙහි භාවනා වශයෙන් වඩන කල්හි පංච නිවරණයන් යටපත් ව, එහෙත් ධ්‍යාන තත්වයට බලවත් නොවූ සමාධි සිත.

සඳුන්තරං චිත්තං'ති: ධ්‍යාන තත්වයට බලවත් නොවූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැනගනී. අනුත්තරං වා චිත්තං: සතර සතිපට්ඨානයේ පිහිටා ශමථ - විදර්ශනාදියෙහි භාවනා වශයෙන් වඩන ලද, පංච නිවරණයන් ගෙන් මිදුණ ධ්‍යාන තත්වයට පත් වීමෙන් ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත් වූ සිත, අනුත්තරං චිත්තං'ති: ධ්‍යාන වීමෙන් ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත් වූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

සමාහිතං වා චිත්තං: ශමථ - විදර්ශනා ආදී කුසල අරමුණෙහි මනාව පිහිටීම නිසා එකඟ වූ සිත සමාහිතං චිත්තං'ති: කුසල අරමුණෙහි මනාව පිහිටීම නිසා එකඟ වූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. අසමාහිතං චිත්තං: ශමථ - විදර්ශනා ආදී කුසල අරමුණෙහි මනාව නො පිහිටීම නිසා එකඟ නොවූ සිත. අසමාහිතං චිත්තං'ති: කුසල අරමුණෙහි මනාව නො පිහිටීම නිසා එකඟ නොවූ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාව දැන ගනී.

විමුත්තං වා චිත්තං: අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් කෙලෙසුන් ගෙන් මිදී ගියා වූ සිත, විමුත්තං චිත්තං'ති: කෙලෙසුන් ගෙන් මිදී ගිය සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. අවිමුත්තං වා චිත්තං: කෙලෙසුන් ගෙන් නො මිදුනා වූ සිත අවිමුත්තං චිත්තං'ති: කෙලෙසුන් ගෙන් නොමිදුණ සිතක් වශයෙන් පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

72. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ෂුච සිත කෙරෙහි, එම සිත පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා, හික්ෂුච, රූප - ශබ්ද - ගන්ධාදී අරමුණු සුභ වශයෙන් (සුභ නිමිත්ත) පිළිගෙන, ඒ පිළිබඳව අනවබෝධයෙන් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් රාග සහිත සිත, රාග සහිත සිතක් වශයෙන් මනා කොට දැන ගනී. අවබෝධ ඥාණය තුළින් එම රාග සහිත සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා රාගය ප්‍රභිණ වීමෙන් විරාගී බවට පත් වූ සිත, විරාගී

සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

රූප - ශබ්ද - ගන්ධාදී අරමුණු ගැටීම් වශයෙන් (පටිස නිමිත්ත) පිළිගෙන, ඒ පිළිබඳ අනවබෝධයකින් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් ද්වේෂ සහිත සිත, ද්වේෂ සහිත සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී. අවබෝධ ඤාණයක් තුළින් එම ද්වේෂ සහිත සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා ද්වේෂය ප්‍රතිණ වීමෙන් විතදෝසි බවට පත් වූ සිත, ද්වේෂය ප්‍රතිණ වූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

ජීවිතය (සඤ්ඤා විපල්ලාස හෙවත් විපරිත හඳුනාගැනීමක් තුළින්) නිත්‍ය - සුභ - සුඛ - ආත්ම වශයෙන් පිළිගෙන, ඒ පිළිබඳ අනවබෝධයකින් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා උපන් මෝහ සිත, මෝහය සහිත සිතක් වශයෙන් මනා කොට දැන ගනී. අවබෝධ ඤාණය තුළින් එම මෝහ සිතෙහි යථාර්ථය දැකීම නිසා මෝහය ප්‍රතිණ වීමෙන් විතමෝහී බවට පත් වූ සිත, මෝහය, දුරු වී ගිය සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

සතර සතිපට්ඨාන ධර්මාදී කුසල ධර්මයන් වැඩීමට උනන්දුවක් නැති කම නිසා හෝ අලස භාවයෙන් උපන් ථීනමිද්ධය නිසා හෝ කායිකව හා මානසිකව තමා තුළට හැකිළී ගිය සිත, හැකිළීමට පත් වූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී. අනවබෝධයකින් කල්පනා කිරීම (අයෝනිසෝ මනසිකාරය) නිසා බාහිර අරමුණු කෙරෙහි විසිරී ගිය සිත, බාහිරට විසිරී ගිය සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

සතර සතිපට්ඨානයෙහි පිහිටා, ශමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිපත්තියෙහි යෙදුන විට, පංච නිවරණයන්ගෙන් සිත මිදී ධ්‍යානාංගාදිය ඇති වීමෙන් වඩාත් බලවත් බවට පත් වූ සිත, වඩාත් බලවත් සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැනගනී. සතර සතිපට්ඨානයෙහි නොපිහිටි පංච නිවරණයන් ගෙන් පීඩා ලබන දුර්වල බවට පත් වූ සිත, දුර්වල බවට පත් වූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැනගනී.

සතර සතිපට්ඨානයෙහි පිහිටා ශමථ - විදර්ශනාදියෙහි භාවනා වශයෙන් වඩන කල්හී, පංච නිවරණයන් යටපත්ව, එහෙත්

ධ්‍යාන තත්වයට බලවත් නොවූ සමාධි සිත, ධ්‍යාන තත්වයට බලවත් නොවූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැනගනී. සතර සතිපට්ඨානයේ පිහිටා ගමට - විදර්ශනාදියෙහි භාවනා වශයෙන් වඩන ලද, පංච නිවරණයන්ගෙන් මිදුණ ධ්‍යාන තත්වයට පත් වීමෙන් ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත් වූ සිත, ධ්‍යාන තත්වයට පත් වීමෙන් ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත් වූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

ගමට - විදර්ශනා ආදී කුසල අරමුණෙහි මනාව පිහිටීම නිසා එකඟ වූ සිත, කුසල අරමුණෙහි මනාව පිහිටීම නිසා එකඟ වූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැනගනී. ගමට - විදර්ශනා ආදී කුසල අරමුණෙහි මනාව නොපිහිටීම නිසා එකඟ නොවූ සිත, කුසල අරමුණෙහි මනාව නොපිහිටීම නිසා එකඟ නොවූ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් කෙලෙසුන් ගෙන් මිදී ගියා වූ සිත, කෙලෙසුන් ගෙන් මිදීගිය සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී. කෙලෙසුන් ගෙන් නොමිදුණා වූ සිත, කෙලෙසුන් ගෙන් නොමිදුණ සිතක් වශයෙන් මනාකොට දැන ගනී.

72. විස්තර

‘සිත’ යනු කුමක් දැයි මේ ග්‍රන්ථයේ මුල් කොටසේ සවිස්තරව දක්වා ඇත. යළිත් විමසා බලන්නේ නම් මේ ‘සිත’ වනාහී හේතු - ඵල දහමින් හට ගත් ධර්මතාවකි. වෙනස් වීම උරුම කොට ගත් ධර්මතාවකි. සිතක හට ගැනීමට මුල් වූ කාරණා නැති වීමෙන් එම සිත නැති වී යයි. එයයි සිතක ඇති සාමාන්‍ය තත්වය.

සිතක් ඉබේ හට නොගනී. සිත හට ගන්නේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් බව අපි දනිමු. නාම යනු එස්ස - වේදනා - සඤ්ඤා - චේතනා - මනසිකාර යන පස ය. රූප යනු සතර මහා ධාතූන් ගෙන් සකස් වුණ දේ ය. නාමරූප යනු එයයි. මේ නාමරූප තේරුම් ගැනීම පිණිස වෙන් වෙන්ව කථා කරන නමුත් එකට පවතින දේවල් වේ. මේ නාමරූපයන් හටගැනීමෙහි සිතක් හටගන්නේ. මේ සිත වනාහී කුසල් අකුසල් සෑම දෙයකට ම මුල් වන බව සැබෑ ය. එහෙත් හේතූන් ගෙන් තොරව හට ගන්නා, තනිව පවතින, වුන වන, උපදින,

සුවිශේෂී සිතක් නොමැති බව තේරුම් ගෙන සිටීම වැදගත් ය.

සතිපට්ඨානයේ හට ගැනීමත්, එහි අභාවයත් දේශනා කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ විත්තානුපස්සනාවට මුල් වූ සිත පිළිබඳව මෙසේ පෙන්වා දෙති.

“නාමරූපයන් ගේ හට ගැනීමෙහි සිතක හටගැනීම සිදුවන්නේ. නාමරූප නිරුද්ධ වීමෙන් සිත ද නිරුද්ධ වී යන්නේය.”

(සමුදය සූත්ත - සං. නි.)

මෙම විත්තානුපස්සනා භාවනා කොටසේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දී ඇත්තේ සිතෙහි සිදුවන සෑම මූලික වෙනස් කමක් ම මනාකොට දැන සිටිය යුතු බවයි. එසේ සිත ගැන මනා අවබෝධයකින්, මනා සතියකින්, කෙලෙසුන් ගෙන් මිදීම පිණිස වූ විරියයකින් හා නුවණකින් නො සිටිය හොත්, මේ මායා ස්වරූපී වූ සිතෙන් නිදහස් වීම නම් ලෙහෙසි වැඩක් නොවේ. එහෙයින් සතර සතිපට්ඨානයේ සෑම අංශයක් ගැන ම ශ්‍රාවකයා මනා දැනුමක් ලබා ගත යුතුය.

**73. ඉති අජ්ඣන්තං වා චිත්තේ විත්තානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා චිත්තේ විත්තානුපස්සී විහරති.
අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා චිත්තේ විත්තානුපස්සී
විහරති.**

73. පදගතාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අජ්ඣන්තං වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන චිත්තේ: (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි, විත්තානුපස්සී: එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන චිත්තේ: (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි විත්තානුපස්සී: එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා චිත්තේ: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන මෙන්ම අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි විත්තානුපස්සී: එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය

අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

73. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයේ දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. (මෙසේ) තමා ගේ යයි සලකනු ලබන මෙන්ම අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන (නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

74. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා චිත්තස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා චිත්තස්මිං විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා චිත්තස්මිං විහරති.

74. පදගතාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: නාමරූප හට ගැනීමෙන් සිත හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින්, චිත්තස්මිං: චිත්තානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: එම නාමරූප අභාවයට යාමෙන් (ඒ නිසා හට ගත්) සිත ද අභාවයට පත්වන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් චිත්තස්මිං: චිත්තානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: නාමරූප හට ගැනීමෙන් සිත හටගන්නා ආකාරය ද නාමරූප අභාවයට යාමෙන් (ඒ නිසා හට ගත්) සිත ද අභාවයට පත් වන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් චිත්තස්මිං: චිත්තානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

74. පද ගැලපීම

(මෙසේ) නාමරූප හටගැනීමෙන් සිත හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් චිත්තානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. එම නාම රූප අභාවයට යාමෙන් (ඒ නිසා හට ගත්) සිත ද අභාවයට පත් වන

ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් චිත්තානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. නාමරූප හට ගැනීමෙන් සිත හට ගන්නා ආකාරයද නාමරූප අභාවයට යාමෙන් (ඒ නිසා හට ගත්) සිත ද අභාවය පත් වන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් චිත්තානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

75. අත්ථි විත්තං'නි වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති.

75. පදගනාර්ථ

අත්ථි විත්තං'නි වා: රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නා වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, සිතක් හෙවත් අරමුණු දැන ගන්නා ස්වභාවයක් තිබේ යයි, පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට සති: සිත පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ චිත්තානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. අනිස්සිතෝ ච විහරති: (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත් සිත) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගනී. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, චිත්තේ: (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි, චිත්තානුපස්සි: සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

75. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයාට, නාමරූප

ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්තා වූ සංඛ්‍යා ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ සිතක් හෙවත් අරමුණු දැන ගන්නා ස්වභාවයක් තිබේ යයි සිත පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත් ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඵසේ චිත්තානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තව දුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත් සිත) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගනී. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන්ද භික්ෂුව (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්) සිත කෙරෙහි සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

චිත්තානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමේ භාවනා කොටස නිමා විය.

ධම්මානුපස්සනාව

ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීම

(පංච නිවරණ කොටස)

76. කථිකදේව භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති?

ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති පඤ්චසු නිවරණේසු. කථිකදේව භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති පඤ්චසු නිවරණේසු.

76. පදගතාර්ථ

කථිකදේව: කෙසේද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ.

ඉධ: මෙ කරුණෙහි ලා, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. පඤ්චසු නිවරණේසු: මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන කරුණු පස නම් වූ පංච නිවරණ.

කථිකදේව: කෙසේද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: ඒ ධර්මයන්

පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ පඤ්චස්‍ය නිවරණේසු: මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන කරුණු පස නම් වූ පංච නිවරණ

76. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති භික්ෂුව ධර්මයන් කෙරෙහි, ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා, භික්ෂුව මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන කරුණු පස නම් වූ පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, භික්ෂුව, මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන කරුණු පස නම් වූ පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි, ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

76. විස්තර

මෙහිදී අපට හමුවන පාළි වචනය 'ධම්ම' යන්නයි. 'ධම්ම' යන වචනය අප කාගේත් මුවට හුරු වී ඇත්තේ 'ධර්ම' - දහම වශයෙනි. එහෙයින් අපි ද 'ධර්ම' වශයෙන් භාවිත කරමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ජීවිතය පරිපූර්ණ වශයෙන් ම අවබෝධ කර ගැනීමට උපකාරී වන, ඒ දේශනා 'ධර්ම' වශයෙන් පොදුවේ ව්‍යවහාර වේ. මෙතැන දීත් උන්වහන්සේ වදාළ දේශනා වලට මුළුමනින්ම සම්බන්ධ, ධර්මාවබෝධයට උපකාරී වන සියලු දේ විග්‍රහ වන නිසා 'ධම්මානුපස්සනා' යන්න උන්වහන්සේ විසින්ම හඳුන්වා දුන් වචනයකි. මේ ධර්මය අප තුළ හටගන්නේ ඉබේ නොවේ.

"මනසිකාර සමුදයා ධම්මානං සමුදයෝ
මනසිකාර නිරෝධා ධම්මානං අත්ථංගමෝ"

"සිත ක්‍රියාත්මකව පැවතීමේ හැකියාව නිසා ධර්මයන් ගේ

හටගැනීම වේ. සිත ක්‍රියාත්මකව පැවතීමේ හැකියාව නැතිවීමෙන් ධර්මයන් අභාවයට යයි.”

(සමුදය සුන්න - සං. නි.)

ඉතින් මේ ධම්මානුප්පයා කොටසේ පිළිවෙලින් විස්තර වන්නේ මේ ධර්මයන් ය.

එනම්,

- පංච නිවරණ
- පංච උපාදානස්කන්ධ
- ආයතන හය
- සප්ත බෝධ්‍යාංග
- චතුරාර්ය සත්‍යය යන කරුණුය.

මේ සියලු කාරණා ‘ධම්ම’ යන තනි වචනයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන සේක. මෙම ග්‍රන්ථයේදී අවස්ථානුකූලව ඒ පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් තොරතුරු දක්වනු ලැබේ.

ධම්මානුප්පයා සතිපට්ඨානයේ අපට මූලිකව දැන ගන්නට ලැබෙන්නේ නිවරණ පිළිබඳ කොටසයි. ‘නිවරණ’ යන වචනයේ සාමාන්‍ය තේරුම ‘ආවරණ කරණ දෙය, වළකාලන දෙය,’ යන්නය. එය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතා පැහැදිලි ලෙස මෙසේ වදාළහ.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ නිවරණ පහ (ඕනෑම කෙනෙකුට යථාර්ථය වටහා ගැනීමට නොහැකි පරිදි අරමුණු වලට මුළුමනින්ම වසඟ කරවාලන) අන්ධයෙක් බවට පත් කරවයි. (අන්ධ කරණා). (පිරිසිදු කල්පනා ශක්තිය නම් වූ දහම් ඇස නම් වූ) නුවණැස නැති කර දමයි. (අවක්ඛ කරණා) අඥාන භාවයේ ම ගිල්වා තබයි. (අඤ්ඤාණකරණා). සද්ධර්මය අවබෝධ කිරීමේ හැකියාව නැති කර දමයි. දුක් උපදාවලන පක්ෂයට ම අයිති වේ. (පඤ්ඤා නිරෝධියා). සංසාර දුකින් නිදහස් වීම පිණිස උපකාර නොවේ. (අනිබ්බාණ සංවත්තනිකෝ).”

(නිවරණ සුන්න - සං. නි.)

මේ නිවරණ ධර්ම පහ මෙසේය.

1. කාමච්ඡන්ද :- රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන කාම

ගුණයන් පහ කෙරෙහි තමා ගේ සිත ඇදී යන ගතිය.

2. ව්‍යාපාද :- රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන කාම ගුණයන් පහ කෙරෙහි තමා ගේ සිතේ ඇති වන ගැටීම.
3. ථිතමිද්ධ :- සතර සතිපට්ඨානයේ නොයෙදීම පිණිස කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙසත් අලසකමත්.
4. උද්ධච්ච කුක්කුච්ච :- සිත නොයෙක් අරමුණුවල විසිරී පැවතීමත්, යම් යම් කරුණු ගැන තමා තුළ ඇති කර ගන්නා සැකයන් මෙන්ම පසුතැවීම.
5. විවික්චිජා :- තමා අනුගමනය කරණ සද්ධර්මය ගැන පැහැදිලි දැනීමක් නොමැති වීමෙන් ස්ථිර නිගමනයකට පැමිණීමට නොහැකි වීම නිසා ඇතිවන සැක සහිත බව.

“පින්වත් මහණෙනි, ‘අකුසල් ගොඩක්’ කියා යම් දෙයකට කිව යුතු නම්, මේ පංච නිවරණයන්ටම කිව යුතු ය. මේ පංච නිවරණ තනිකරම අකුසල් ගොඩකි.”

(අකුසල රාසි සූත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, කිළිටි වී ගිය අපිරිසිදු රත්රන් මෘදුත් නොවේ. කර්මණ්‍යත් නොවේ. ප්‍රභාස්වරත් නොවේ. වහා කැඩෙන්නේද වේ. එවැනි රත්රන්, ආභරණ තැනීම වැනි රනින් කරණ කටයුතු සඳහා ද නො ගනී.

පින්වත් මහණෙනි, එපරිද්දෙන් ම පංච නිවරණයන් ගෙන් කිළිටි වී ගිය අපිරිසිදු සිත මෘදුත් නොවේ. කර්මණ්‍යත් නොවේ. ප්‍රභාස්වරත් නොවේ. වහා බිඳවැටෙයි. සිතෙහි මුල් බැස ගත් කෙලෙසුන් ක්ෂය වීමට සුදුසු පරිද්දෙන් මනාකොට සමාධිමත් ද නොවේ.”

(කිලේස සූත්ත - සං. නි.)

පංච නිවරණයන් ගෙන් සිත මුදවා ගැනීම සද්ධර්මය තුළ ස්ථිරසාර ප්‍රගතියක් උදාකර ගැනීමට අතිශයින් ම රුකුල් දෙන බව උන්වහන්සේ පුන පුනා වදාළ සේක. එහෙයින් මෙම නිවරණයන් පිළිබඳ යථා තත්වය අවබෝධ කර ගැනීම ශ්‍රාවකයා කළ යුතුම

දෙයකි. එසේ නැතිව අනවබෝධයෙන් කරණ කවර වැඩකින් වුව ද ප්‍රතිඵල උදාකර ගත නොහැකි ය.

මේ පංච නිවරණයන් හට ගන්නේ හේතු ප්‍රත්‍ය සහිතව ම ය. පවතින්නේ ද හේතු ප්‍රත්‍ය සහිතවම ය. ඒ හේතූන්, ඒ ප්‍රත්‍යයන් නැති වීමෙන් පංච නිවරණ නැති වී යනු ඇත. ඒ බව තථාගත ශ්‍රාවකයා දැන සිටිය යුතුය.

නූපත් පංච නිවරණ ඉපදීම පිණිසත්, උපත් පංච නිවරණ බලවත් වීම පිණිසත් හේතු වන කාරණා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පිළිවෙලට මෙසේ පෙන්වා දිය හැකිය.

1. කාමච්ඡන්ද :- සුභ වශයෙන් අරමුණු පිළිගැනීම, අනවබෝධයෙන් ඒ ගැන කල්පනා කිරීම.
2. ව්‍යාපාදය :- හිතේ ගැටීම ඇති කරවන (පටිඝ නිමිත්ත) අරමුණු පිළිගැනීම. අනවබෝධයෙන් ඒ ගැන කල්පනා කිරීම.
3. චීනමිද්ධ :- සතර සතිපට්ඨානාදී කුසල ධර්මයන්හි යෙදීමට උන්නදුවක් නැතිකම. මානසිකව ඇති වන අලසකම. කායිකව ඇති වන ඔතැනිකම. බත් මත, සිතෙහි හැකිලී ගිය බව.
4. උද්ධච්ච කුක්කුච්ච :- සිත නොසන්සුන්ව තිබීම.
5. විචිකිච්ඡා :- වැරදි පිළිවෙලට අනවබෝධයෙන් කල්පනා කිරීම.

එමෙන්ම පංච නිවරණයන්ගේ පැවැත්මට උපකාරව පවතින මෙම හේතු නැති කිරීමෙන් පංච නිවරණයන් අභාවයට පත් වේ.

නූපත් පංච නිවරණයන් ගේ උපත වැළක්වීම පිණිසත්, උපත් පංච නිවරණයන් ප්‍රභිණ වීම පිණිසත් උපකාර වන ධර්ම මෙසේ දැක්වේ.

1. කාමච්ඡන්දය දුරුවීමට : අවබෝධ ඤාණය තුළින් කල්පනා කිරීම. අසුභ දෙය අසුභ වශයෙන් දැකීමේ හැකියාව ඇති කර ගැනීම.

2. ව්‍යාපාදය දුරුවීමට : අවබෝධ ඥාණය තුළින් කල්පනා කිරීම. කරුණා මෙෙත්‍රී ආදී ගුණ ධර්ම බලවත් කර ගැනීම.
3. ථීනමිද්ධය දුරුවීමට : බලවත්ව, වඩාත් බලවත්ව, අරමුණ ඉටු වන තෙක් නොකඩවා විරියය පවත්වා ගැනීමට පුරුදු වීම.
4. උද්ධච්ච කුක්කුච්චය දුරුවීමට : සිත සන්සිඳුවා ගැනීම.
5. විචිකිච්ඡාව දුරුවීමට : අවබෝධ ඥාණය තුළින් කල්පනා කිරීමේ හැකියාව ඇති කර ගැනීම.

(නිවරණප්පහාණ වග්ග - අං. නි.)

77. ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දං, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දෝති පජානාති. අසන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දං, නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දෝති පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස පහාණං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිණස්ස කාමච්ඡන්දස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

77. පදගතාර්ථ

ඉධ: මෙකරුණෙහි ලා භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, සන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ පවතින කල්හි, කාමච්ඡන්දං: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) පවතී යයි කාමච්ඡන්දෝති: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. අසන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ නොපවතින කල්හි කාමච්ඡන්දං: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) නොපවතී යයි කාමච්ඡන්දෝති: පංච කාම ගුණයන්

කෙරෙහි සිත ඇදී යාම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: තමා තුළ හට නොගත්තා වූ කාමච්ඡන්දස්ස: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම උප්පාදෝ හෝති: හටගන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැනගනී. යථා ච: යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිත පිහිටුවා ගැනීම නිසා) උප්පන්නස්ස: (කළින්) හටගෙන තිබුණා වූ කාමච්ඡන්දස්ස: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම පහාණං හෝති: ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැන ගනී. යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ කාමච්ඡන්දස්ස: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති: මතු (කිසි කලකත්) හට නොගන්නේවේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැන ගනී.

77. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහි ලා, හික්ෂුච පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම, තමා තුළ පවතින කල්හි, පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම මා තුළ (දැන්) පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම තමා තුළ නොපවතින කල්හි, පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම, මා තුළ (දැන්) නො පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා තමා තුළ) හට නොගත්තා වූ, පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම (තමා තුළ) හට ගන්නේ වේද, එය ද මනා කොට දැන ගනී. යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිත පිහිටුවා ගැනීම නිසා තමා තුළ කළින්) හට ගෙන තිබුණා වූ, පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදී යාම, ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද එය ද මනා කොට දැන ගනී. යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා, එසේ) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි

සිත ඇදී යාම මතු (කිසි කලකත්) හට නොගන්නේ වේ ද, එය ද මනාකොට දැනගනී.

78. සන්තං වා අප්ඤ්ඤානං ව්‍යාපාදං, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤානං ව්‍යාපාදෝති පජානාති. අසන්තං වා අප්ඤ්ඤානං ව්‍යාපාදං, නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤානං ව්‍යාපාදෝති පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස ව්‍යාපාදස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස ව්‍යාපාදස්ස පාහණං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පහිණස්ස ව්‍යාපාදස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

78. පදගථාර්ථ

සන්තං වා අප්ඤ්ඤානං: තමා තුළ පවතින කල්හි, ව්‍යාපාදං: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤානං: මා තුළ (දැන්) පවතී යයි ව්‍යාපාදෝති: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

අසන්තං වා අප්ඤ්ඤානං: තමා තුළ නොපවතින කල්හි, ව්‍යාපාදං: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤානං: මා තුළ (දැන්) නො පවතී යයි ව්‍යාපාදෝති: කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා, තමා තුළ) අනුප්පන්නස්ස: හට නො ගත්තා වූ, ව්‍යාපාදස්ස: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී. යථා ච: යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයේ සිත මනාව පිහිටුවා ගැනීම නිසා) උප්පන්නස්ස: (කල්හි) හට ගෙන තිබුණා වූ ව්‍යාපාදස්ස:

පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම පාහණං හෝති: ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී. යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ ව්‍යාපාදස්ස: පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති: මතු (කිසි කලකත්) හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැනගනී.

78. පද ගැලපීම

පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම තමා තුළ පවතින කල්හි පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම මා තුළ (දැන්) පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම තමා තුළ නො පවතින කල්හි පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම තමා තුළ (දැන්) නොපවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා, තමා තුළ) හට නො ගත්තා වූ, පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම, හට ගන්නේ වේ ද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයෙහි සිත මනාව පිහිටුවා ගැනීම නිසා, කලින්) හටගෙන තිබුණා වූ, පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ, පඤ්ච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිතෙහි ඇති ගැටීම, මතු (කිසි කලකත්) හට නො ගන්නේ වේද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

79. සන්තං වා අප්පිකධන්තං ටීනමිද්ධං, අත්ථි මේ අප්පිකධන්තං ටීනමිද්ධන්ති පජානාති. අසන්තං වා අප්පිකධන්තං ටීනමිද්ධං, නත්ථි මේ අප්පිකධන්තං ටීනමිද්ධන්ති පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස ටිනමිද්ධස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස ටිනමිද්ධස්ස පාහණං හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච පහිනස්ස ටිනමිද්ධස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

78. පදගථාර්ථ

සත්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ පවතින කල්හි ටිනමිද්ධං: සතර සතිපට්ඨානස් නොයෙදීම පිණිස කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) පවති යයි ටිනමිද්ධන්ති: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම, පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

අසත්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ නොපවතින කල්හි ටිනමිද්ධං: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම, නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) නො පවති යයි, ටිනමිද්ධන්ති: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (හිත චිර්යයෙන් යුතුව කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: (තමා තුළ) හට නො ගත්තා වූ, ටිනමිද්ධස්ස: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානස් සිත මනාව පිහිටුවා ගැනීම නිසා) උප්පන්නස්ස: (කල්හි) හට ගෙන තිබුණා වූ ටිනමිද්ධස්ස: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම පහාණං හෝති: ප්‍රතිණ වී යන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) පහිනස්ස: ප්‍රතිණ වී ගියා වූ ටිනමිද්ධස්ස: කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම ආයතිං අනුප්පාදෝ

හෝති: මතු (කිසි කලකන්) හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනාකොට දැන ගනී.

79. පද ගැලපීම

(සතර සතිපට්ඨානයේ නො යෙදීම පිණිස) කායිකව හා මානසිකව පවතින වෙහෙස හා අලසකම තමා තුළ පවතින කල්හි, කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම මා තුළ (දැන්) පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

(සතර සතිපට්ඨානයේ නොයෙදීම පිණිස) කායිකව හා මානසිකව පවතින වෙහෙස හා අලසකම තමා තුළ නො පවතින කල්හි, කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම මා තුළ (දැන්) නො පවතී යයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (හිත වීර්යයෙන් යුතුව කටයුතු කිරීම නිසා, තමා තුළ) හට නො ගත්තා වූ (සතර සතිපට්ඨානයේ නො යෙදීම පිණිස) කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම හට ගන්නේ වේද, එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයේ වීර්යයෙන් යුතුව) සිත මනාව පිහිටුවා ගැනීම නිසා කලින් හට ගෙන තිබුණා වූ කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම ප්‍රගීණ වී යන්නේ වේ ද එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) ප්‍රගීණ වී ගියා වූ කායිකව හා මානසිකව ඇති වන වෙහෙස හා අලසකම මතු (කිසි කලකන්) හට නොගන්නේ වේ ද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

80. සන්තං වා අපීඤ්ඤානං උද්ධච්ච කුක්කුච්චං, අත්ථි මේ අපීඤ්ඤානං උද්ධච්ච කුක්කුච්චන්ති පජානාති. අසන්තං වා අපීඤ්ඤානං උද්ධච්ච කුක්කුච්චං, හත්ථි මේ අපීඤ්ඤානං උද්ධච්ච කුක්කුච්චන්ති පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස උද්ධච්ච කුක්කුච්චස්ස

උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්තස්ස උද්ධච්ච කුක්කුච්චස්ස පභාණං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිණස්ස උද්ධච්ච කුක්කුච්චස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති.

80. පදගථාර්ථ

සන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ පවතින කල්හි, උද්ධච්ච කුක්කුච්චං: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස, අත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) පවති යයි, උද්ධච්ච කුක්කුච්චන්ති: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසු තැවීමෙන් යුතු කුකුස, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා අප්ඤ්ඤාතං: තමා තුළ නොපවතින කල්හි උද්ධච්ච කුක්කුච්චං: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස, නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං: මා තුළ (දැන්) නො පවති යයි, උද්ධච්ච කුක්කුච්චන්ති: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසු තැවීමෙන් යුතු කුකුස පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්තස්ස: (තමා තුළ) හට නො ගත්තා වූ, උද්ධච්ච කුක්කුච්චස්ස: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස, උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී. යථා ච: යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයෙන් සිත මනාව පිහිටුවාගෙන සංසිද්ධවා ගැනීම නිසා) උප්පන්තස්ස: (කළින්) හට ගෙන තිබුණා වූ උද්ධච්ච කුක්කුච්චස්ස: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස, පභාණං හෝති: ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ උද්ධච්ච

කුක්කුච්චස්ස: සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස. ආයතීං අනුප්පාදෝ හෝති: මතු (කිසි කලකන්) හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී.

80. පද ගැලපීම

(සතර සතිපට්ඨානයේ පිහිටුවා ගත නොහැකි පරිදි) සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස තමා තුළ පවතින කල්හි, සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස මා තුළ (දැන්) පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස තමා තුළ නො පවතින කල්හි සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා කුකුස මා තුළ (දැන්) නොපවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම නිසා තමා තුළ කලින්) හට නොගන්නා වූ සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස හටගන්නේ වේද එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨානයේ සිත මනාව පිහිටුවා ගෙන සංසිද්ධවා ගැනීම නිසා) කලින් හටගෙන තිබුණා වූ සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසුතැවීමෙන් යුතු කුකුස ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේ ද එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා ප්‍රභිණ වී ගියා වූ, සිත නොයෙක් අරමුණු ඔස්සේ විසිර පැවතීම හා පසු තැවීමෙන් යුතු කුකුස මතු (කිසි කලකන්) හට නො ගන්නේ වේද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

81. සත්තං වා අජීකඨත්තං විචිකිච්ඡං, අත්ථි මේ අජීකඨත්තං විචිකිච්ඡා'ති පජානාති. අසත්තං වා අජීකඨත්තං විචිකිච්ඡං, නත්ථි මේ අජීකඨත්තං

විවිකිවිඡා'ති පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නාය විවිකිවිඡාය උප්පාදෝ හෝති,
තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නාය විවිකිවිඡාය
පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිණ්ණස්ස
විවිකිවිඡාය ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච
පජානාති.

81. පදගථාර්ථ

සන්තං වා අප්ඤ්ඤාත්තං තමා තුළ පවතින කල්හි විවිකිවිඡා:
සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇතිවන
සැක සහිත බව අත්පී මේ අප්ඤ්ඤාත්තං: මා තුළ (දැන්) පවතී යයි,
විවිකිවිඡා'ති: සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම
නිසා ඇතිවන සැක සහිත බව පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

අසන්තං වා අප්ඤ්ඤාත්තං තමා තුළ නො පවතින කල්හි
විවිකිවිඡා: සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම
නිසා ඇතිවන සැක සහිත බව නත්පී මේ අප්ඤ්ඤාත්තං: මා තුළ (දැන්)
නො පවතී යයි විවිකිවිඡා'ති: සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම්
ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇතිව සැක සහිත බව පජානාති: මනාකොට
දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම
නිසා) අනුප්පන්නාය: (තමා තුළ) හට නොගත්තා වූ, විවිකිවිඡාය:
සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇතිවන
සැක සහිත බව උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති:
එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන්
පිළිබඳව අවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම නිසා) උප්පන්නාය: (කලින්)
හට ගෙන තිබුණා වූ විවිකිවිඡාය: සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම්
ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇතිවන සැක සහිත බව පහානං හෝති:
ප්‍රභිණ වී යන්නේ වේද, තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන
ගනී.

යථා එ: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) ප්‍රභීණ වී ගියා වූ විචිකිච්ඡාය: සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා (කලින් හට ගෙන තිබුණ) සැක සහිත බව, ආයතීං අනුප්පාදෝ හෝති: මතු (කිසි කලක) හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච පජානාති: එය ද මනා කොට දැන ගනී.

81. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇතිවන සැක සහිත බව තමා තුළ පවතින කල්හි, සද්ධර්මය පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇති වන සැක සහිත බව මා තුළ (දැන්) පවතී යයි මනා කොට දැන ගනී.

සද්ධර්මය පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇති වන සැක සහිත බව තමා තුළ නො පවතින කල්හි, සද්ධර්ම පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇති වන සැක සහිතබව මා තුළ (දැන්) නො පවතී යයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා, තමා තුළ කලින් හට නො ගන්නා වූ සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇති වන සැක සහිත බව හට ගන්නේ වේද, එය ද මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයේ පිළිබඳව අවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම නිසා කලින්) හටගෙන තිබුණා වූ සද්ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැතිකම නිසා ඇති වන සැක සහිත බව ප්‍රභීණ වීම යන්නේ වේද, එය ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) ප්‍රභීණ වී ගියා වූ (සද්ධර්මය පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීමක් නැති කම නිසා) කලින් හට ගෙන තිබුණ සැක සහිත බව මතු (කිසි කලක) හට නො ගන්නේ වේද, එය ද මනා කොට දැන ගනී.

**82. ඉති අප්පිකධත්තං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
අප්පිකධත්ත බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී
විහරති.**

82. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අප්පිකධත්තං වා ධම්මේසු: තමා තුළ හටගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහිද, ධම්මානුපස්සී: ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා ධම්මේසු: අනුන් තුළ හට ගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහිද, ධම්මානුපස්සී විහරති: ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අප්පිකධත්ත බහිද්ධා වා ධම්මේසු: තමා තුළ හටගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද, අනුන් තුළ හටගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහිද, ධම්මානුපස්සී: ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

82. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා තුළ හටගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද, ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් තුළ හට ගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද, ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. (මෙසේ) තමා තුළ හට ගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද, අනුන් තුළ හට ගන්නා පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද, ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

**83ග සමුදය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.
වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය
වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.**

83. පදගථාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන් අභාවයට යාමෙන් පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ද අභාවයට පත්වන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් හට ගන්නා ආකාරයත් එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන් අභාවයට යාමෙන් පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන්ද අභාවයට පත්වන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

83. පද ගැලපීම

(මේ ආකාරයෙන්) හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් හටගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන් අභාවයට යාමෙන් පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ද අභාවයට පත්වන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් හට ගන්නා ආකාරය ද එම හේතු ප්‍රත්‍ය ධර්මයන් ද අභාවයට පත්වන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

84. අත්ථි ධම්මාති'වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති, යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අභිස්සිතෝ ව විහරති. න ව කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති. පඤ්චසු නිවරණේසු.

84. පදගථාර්ථ

අත්ථි ධම්මාති'වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගන්නා වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ,

පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් තිබේ යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ඒ ශ්‍රාවකයා හට, සති: පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිහිය පව්වුපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. පතිස්සතිමත්තාය: බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. අනිස්සිකෝ ව: (හේතු - ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් පඤ්ච නිවරණ) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඡුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සි: ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

84. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ශ්‍රාවකයා හට හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා හට ගන්නා වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් තිබේ යයි, පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් පිළිබඳව මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසම පවතී. බලවත් ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. (හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හට ගත් පඤ්ච නිවරණ) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී.

මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ඡුව ධර්මයන් කෙරෙහි, ඒ පඤ්ච නිවරණ ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

නිවරණ පබ්බං නිට්ඨිතං.

පඤ්ච නිවරණ පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමේ
භාවනා කොටස නිමා විය.

පංච උපාදානස්කන්ධ පිළිබඳ කොටස

85. පුන ච පරං භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී
විහරති. පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධේසු.

කථඤ්ච භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී
විහරති. පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධේසු.

ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස
සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අත්ථංගමෝ. ඉති වේදනා,
ඉති වේදනාය සමුදයෝ, ඉති වේදනාය අත්ථංගමෝ,
ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤාය සමුදයෝ, ඉති
සඤ්ඤාය අත්ථංගමෝ. ඉති සංඛාරා, ඉති
සංඛාරානං සමුදයෝ, ඉති සංඛාරානං අත්ථංගමෝ,
ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයෝ, ඉති
විඤ්ඤාණස්ස අත්ථංගමෝති.

85. පදගථාර්ථ

පුන ච පරං: යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ:
පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කමැති භික්ෂුව,
ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සී: ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ
යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් විහරති: වාසය කරයි. පඤ්චසු
උපාදානක්ඛන්ධේසු: පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ.

කථඤ්ච: කෙසේද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු:

හික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධේසු: පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ.

ඉබ්: මෙ කරුණෙහි ලා හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ෂුව,

ඉති: මේ ආකාර වේ රූපං: (සතර මහා භූතයන් ගෙන් හට ගත්) රූපය ඉති: මේ ආකාර වේ රූපස්ස: එම රූපයන් මුල් කොට සමුදයෝ: (සංසාරයේ පැවැත්ම) හටගැනීම. ඉති: මේ ආකාර වේ රූපස්ස: (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම රූපයෙහි අත්ථංගමෝ: (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම.

ඉති: මේ ආකාර වේ වේදනා: (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) වේදනාව ඉති: මේ ආකාර වේ වේදනාය: එම වේදනා මුල් කොට සමුදයෝ: (සංසාරයේ පැවැත්ම) හටගැනීම. ඉති: මේ ආකාර වේ. වේදනාය: (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) වේදනාවෙහි අත්ථංගමෝ: (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම.

ඉති: මේ ආකාර වේ සඤ්ඤා: (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) සඤ්ඤාව (අරමුණු හඳුනාගැනීම)

ඉති: මේ ආකාර වේ සඤ්ඤාය: එම අරමුණු හඳුනාගැනීම මුල් කොට සමුදයෝ: (සංසාරයේ පැවැත්ම) හටගැනීම. ඉති: මේ ආකාර වේ. සඤ්ඤාය: (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම අරමුණු හඳුනාගැනීම අත්ථංගමෝ: (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම.

ඉති: මේ ආකාර වේ සංඛාරා: (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) චේතනාව තුළින් විපාක විඳීම පිණිස කර්ම රැස්වීම) සංස්කාර. ඉති: මේ ආකාර වේ සංඛාරානං: එම සංස්කාර මුල් කොට සමුදයෝ: (සංසාරයේ පැවැත්ම) හට ගැනීම, ඉති: මේ ආකාර වේ. සංඛාරානං: (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම සංස්කාරයන් අත්ථංගමෝ: (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම.

ඉති: මේ ආකාර වේ විඤ්ඤාණං: (නාමරූප නිසා හට ගත්)

විඤ්ඤාණය ඉති: මේ ආකාර වේ. විඤ්ඤාණස්ස: එම විඤ්ඤාණය මුල් කොට සමුදයෝ: (සංසාරයේ පැවැත්ම) හටගැනීම, ඉති: මේ ආකාර වේ විඤ්ඤාණස්ස: (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම විඤ්ඤාණය අත්ථංගමෝ: (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම.

8.5. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යළි වෙනත් භාවනාවක් කියමි. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි, ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුච පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි, ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහි ලා හික්ෂුච,

(සතර මහා භූතයන් ගෙන් හටගත්) රූපය මේ ආකාර වේ. එම රූපයන් මුල් කොට (සංසාරයේ පැවැත්ම) හටගැනීම මේ ආකාර වේ. (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම රූපයෙහි (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත් වීම මේ ආකාර වේ, යයි (මනාකොට දැනගනී)

(ස්පර්ශයෙන් හට ගත්) වේදනාව මේ ආකාර වේ. එම වේදනාව මුල් කොට (සංසාරයේ පැවැත්ම) හට ගැනීම මේ ආකාර වේ. (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) වේදනාවෙහි (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත් වීම මේ ආකාර වේ, යයි (මනා කොට දැන ගනී)

(ස්පර්ශයෙන් හට ගත්) සඤ්ඤාව (අරමුණු හඳුනා ගැනීම) මේ ආකාර වේ. එම අරමුණු හඳුනා ගැනීම මුල් කොට (සංසාරයේ පැවැත්ම) හට ගැනීම මේ ආකාර වේ. (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම අරමුණු හඳුනා ගැනීම (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම මේ ආකාර වේ, යයි (මනාකොට දැන ගනී)

(ස්පර්ශයෙන් හට ගත්) චේතනාව තුළින් විපාක විදීම පිණිස

කර්ම රැස්වීම) සංස්කාර, මේ ආකාර වේ. එම සංස්කාර මුල් කොට සංසාරයේ පැවැත්ම හට ගැනීම මේ ආකාර වේ. (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම සංස්කාරයන් (හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන්) අභාවයට පත්වීම මේ ආකාර වේ, යයි (මනාකොට දැන ගනී)

(නාමරූප නිසා හට ගත්) විඤ්ඤාණය මේ ආකාර වේ. එම විඤ්ඤාණය මුල් කොට (සංසාරයේ පැවැත්ම) හට ගැනීම මේ ආකාර වේ (සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් කළ) එම විඤ්ඤාණය හේතු - ප්‍රත්‍ය රහිත වීමෙන් අභාවයට පත් වීම මේ ආකාර වේ යයි (මනාකොට දැනගනී)

85. විස්තර

පංච උපාදානස්කන්ධයන් පිළිබඳව ඉතා පරිපූර්ණ වශයෙන් අවබෝධයක් ඇති කර ගත හැකි ආකාරයේ විස්තර සද්ධර්මයේ ඉතා පැහැදිලිව දක්නට ලැබේ.

“පින්වත් මහණෙනි, අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් ඉතා ම පැහැදිලි ලෙස කෙලෙස් ප්‍රභාණය වන පරිදි පූර්ණ වශයෙන් තේරුම් ගත යුතු (පරිඤ්ඤායා) දෙය කුමක්ද? එනම් මේ පංච උපාදානස්කන්ධයන්ය.”

(මහා සළායනනික සුත්ත - ම. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් අවබෝධ කළ යුතු දුක කුමක්ද? එනම් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය යි.”

(ඛන්ධ සුත්ත - සං. නි.)

සාමාන්‍යයෙන් පංච උපාදානස්කන්ධයන් විස්තර කරන තැන්වලදී ‘සමුදය’ යන වචනය ‘හට ගැනීම’ හැටියටත්, ‘අත්ථංගමය’ (අස්තංගමය) යන වචනය අභාවයට පත් වීම හැටියටත් ය අප තේරුම් ගෙන තිබෙන්නේ. එහෙත් සද්ධර්මය තුළින් ඒ කරුණු මනාව ඉගෙන ගැනීමේ දී ඊට වඩා පර ගම්භීර අර්ථයකින්, ‘සමුදය, අත්ථංගමය’ යන වචන බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට කියා දුන් බව දැන් දැක්ක හැකිය.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ චිත්ත සමාධිය ඉතා හොඳින් දියුණු

කර ගන්න. එවිට පින්වත් මහණෙනි, එසේ සමාධිය හොඳින් සකස් කර ගත් හික්ෂුවට (ජීවිතයේ) සැබෑම වූ තත්වය ඒ ආකාරයෙන්ම දැක්ක හැකිය. (ජීවිතයේ) සැබෑම වූ තත්වය හැටියට ඔහු දකින්නේ කුමක්ද? රූපයේ සමුදයත්, අස්තංගමයත්ය, වේදනාවේ සමුදයත්, අස්තංගමයත් ය, සඤ්ඤාවේ සමුදයත්, අස්තංගමයත් ය, සංස්කාරවල සමුදයත්, අස්තංගමයත් ය, විඤ්ඤාණයේ සමුදයත්, අස්තංගමයත්ය.

පින්වත් මහණෙනි, කුමක්ද මේ රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන්ගේ, විඤ්ඤාණයේ සමුදය?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා හික්ෂුව රූපය - වේදනා - සඤ්ඤා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ (මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) පිළිගනී. එහි හොඳ කියයි. එය (කැමැත්තෙන්) වැළඳ ගෙන සිටී. මෙසේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ (මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) පිළි අරගෙන, එහි හොඳ කියන, එය (කැමැත්තෙන්) වැළඳ ගෙන සිටින තැනැත්තාහට ඒ කෙරෙහි ආශාව උපදී. මෙසේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කෙරෙහි යම් ආශාවක් ඇද්ද, ඒ ආශාව ක්‍රියාකාරී බලවේගයක් බවට පත් වේ. (යා රූපේ නන්දි තදුපාදානං) මෙසේ ආශාව ක්‍රියාකාරී බලවේගයක් බවට පත් වීම නිසා (කාම භවයෙහි රූප භවයෙහි හෝ අරූප භවයෙහි) විපාක විදීම පිණිස කර්ම සකස් වේ. (තස්ස උපාදාන පච්චයා භවෝ භෝති) භවයෙහි විපාක විදීම පිණිස කර්ම සකස් වීමෙන් ඉපදීම සිදුවේ. ඉපදීම නිසා ජරාජර්ණ වීම, මරණයට පත් වීම, ශෝක, වැළපීම්, දුක් දොම්නස් උපායාස හටගනිත්. මේ ආකාරයෙනි මේ සමස්ත දුක් ජාලයම හටගන්නේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන්ගේ, විඤ්ඤාණයේ සමුදයයි.”

(සමාධි භාවනා සුත්ත - සං. නි.)

එවිට සමුදය යනු මේ ජීවිත පැවැත්ම නම් වූ සංසාරයේ පැවැත්ම සකස් වීම හැර වෙන කුමක්ද? එම නිසා ‘සමුදය’ යනුවෙන් අදහස් කරණ දෙය අප පැහැදිලි ලෙස තේරුම් ගත යුතුය.

ඊළඟට ‘අස්තංගමය - අභාවයට පත්වීම’ බුදුරජාණන්

වහන්සේ විස්තර කර දෙන්නේ කෙසේ දැයි සොයා බලමු.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන් ගේ, විඤ්ඤාණයේ අස්තංගමය හෙවත් අභාවයට යාම යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා හික්ෂුව (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් කෙලෙසුන් ප්‍රභිණ වී යන පරිදි යථාර්ථය දැකීම නිසා) රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ (මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වගයෙන්) නො පිළිගනී. එහි හොඳ නො කියයි. (එය) කැමැත්තෙන් නො වැළඳ ගනී.

(එය) නො පිළිගෙන සිටින, එහි හොඳ නොකියන, (එය) කැමැත්තෙන් නො වැළඳගෙන සිටින ඔහුට, රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කෙරෙහි තිබුණා වූ යම් ආශාවක් ඇද්ද, එය නිරුද්ධ වෙයි. මෙසේ ආශාව නිරුද්ධ වීම නිසා ඔහුට එය ක්‍රියාකාරී බලයක් බවට පත් වීමේ ස්වභාවයට නිරුද්ධ වී යයි. (තස්ස නන්දි නිරෝධා උපාදාන නිරෝධෝ) එසේ (ආශාව) ක්‍රියාකාරී බලයක් බවට පත් වීමේ ස්වභාවය නිරුද්ධ වීම නිසා (කාම භව, රූප භව, අරූප) භවයෙහි විපාක විඳීම පිණිස කර්ම සකස් නොවී යයි. (උපාදාන නිරෝධා භව නිරෝධෝ) මෙසේ භවය නිරුද්ධ වීම නිසා උපතක් සකස් නොවේ. (කවර හෝ භවයක) උපතක් සකස් නො වීම නිසා ජරා ජීර්ණ වීම, මරණයට පත් වීම, ශෝක, වැළපීම්, දුක් දොම්නස්, උපායාස නිරුද්ධ වී යයි. මේ ආකාරයට පැතිර පවත්නා මහත් වූ දුක්ඛ ජාලය නිරුද්ධ වේ.

පින්වත් මහණෙනි, රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන් ගේ, විඤ්ඤාණයේ අස්තංගමය, අභාවයට පත්වීම යනු මෙයයි.”

(සමාධි භාවනා සුත්ත - සං. නි)

එසේ නම් අස්තංගමයට පත් වීම නිකම්ම නිකං අභාවයට පත්වීමක්. වෙනස් වී යාමක්, වැනසී යාමක් නොවේ. මුළුමනින් සංසාරික පැවැත්ම සකස් නොවීමෙන් අභාවයට පත්වීමකි.

හොඳයි, එසේනම් දැන් විමසා බැලිය යුත්තේ පංච

උපාදානස්කන්ධයන්ට 'ස්කන්ධ' කියන්නේ කුමන කරුණක් නිසාද කියයා. මේ පිළිබඳ ව අපගේ ශාස්තෘ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් එක් දිනක් මෙසේ විමසීය.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ (පංච උපාදාන) ස්කන්ධයන්ට 'ස්කන්ධ' කියා කියන්නේ කුමන කරුණක් නිසාද?”

“පින්වත් හික්මුව, ඔය (පංච උපාදාන) ස්කන්ධයන්ට ස්කන්ධ කියා කියන්නේ මෙන්න මේ කරුණ නිසා ය.

එනම් (නිරුද්ධ වී, විපර්යාසයට පත් වී ගිය) අතීත වූ ද (හට නොගත්, පහළ නොවූ) අනාගත වූද, (හට ගත් පහළ වූ) වර්තමාන වූද, තමා ගේ යයි සලකන්නා වූ (ආධ්‍යාත්ම) හෝ තමාගෙන් බාහිර ලෙස සලකන්නා වූ (බාහිර) හෝ, ගොරෝසු වූ (ඕළාරික) හෝ, සියුම් වූ (සුබ්‍රම) හෝ, ලාමක ස්වරූපයෙන් පවත්නා වූ (හීන) හෝ, උසස් ස්වරූපයෙන් පවත්නා වූ (ප්‍රණීන) හෝ දුරින් පවතින්නා වූ ළඟින් පවතින්නා වූ හෝ යම්කිසි රූපයක් ඇද්ද, එය රූප ස්කන්ධය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. යම් කිසි වේදනාවක් ඇද්ද, එය වේදනා ස්කන්ධය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. යම් කිසි අරමුණු හඳුනා ගැනීමක් ඇද්ද එය සංස්කාරයක් ඇද්ද එය සංඛාර ස්කන්ධය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. යම්කිසි විඤ්ඤාණයක් ඇද්ද එය විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.”

(පුණ්ණමා සුත්ත - සං. නි.)

මෙයින් ඉතාම පැහැදිලි ලෙස එක දෙයක් පෙනේ. 'ස්කන්ධය' යන වචනයට ගොඩක්, රාශියක්, සමූහයක් යන අදහස් භාවිත කරණ නමුත් එහි සැබෑ අර්ථය එය නොවන බවයි. එසේ නම් 'ස්කන්ධය' යන වචනයේ ඊට අදාළ නිවැරදි අර්ථය (අතීත - අනාගත - වර්තමාන යන) 'කාලය හා (ආධ්‍යාත්ම - බාහිර - ගොරෝසු - සියුම් - හීන - ප්‍රණීන - දුර - ළඟ යන) අවකාශය තුළ පැවැත්ම' වශයෙන් අපට පැහැදිලි ව තෝරා බේරා ගත හැකි ය.

එසේ නම් කාලය හා අවකාශය තුළ පවත්නා මේ ස්කන්ධයන් ගේ සකස් වීමට උපකාරීව තිබෙන්නේ කවර දෙයක් දැයි විමසා බැලිය යුතුය.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, මේ රූප ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ කුමන කරුණක් නිසා ද, වේදනා ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ කුමන කරුණක් නිසා ද, සංකල්ප ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ කුමන කරුණක් නිසාද, සංඛාර ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ කුමන කරුණක් නිසා ද, විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ කුමන කරුණක් නිසා ද?”

“පින්වත් භික්ෂුව, සතර මහා භූතයන් නිසා ය රූප ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ. ස්පර්ශය නිසාය වේදනා ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ. ස්පර්ශය නිසා ය සංකල්ප ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ. ස්පර්ශය නිසාය සංඛාර ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ. නාමරූප නිසා ය විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කියා දෙයක් සකස් වුණේ.”

(පුණ්ණමා සුත්ත - සං. නි.)

තමා ගේ යයි සලකාගෙන අනන්ත සසරක් ගෙවා ගෙන පැමිණි මේ ජීවිතය ගැනය බුදුරජාණන් වහන්සේ පංච උපාදානස්කන්ධයක් තුළින් අපට පහදා දෙනු ලබන්නේ. අවබෝධ කර ගත නොහැකි පරිදි භාත්පසින්ම අවිද්‍යාවෙන් වැසී පැවතීම පුදුම සහගතය. ඒ බව හොඳින් වැටහී යන්නේ මේ පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳ ව ශ්‍රීමත් බුද්ධ වචනය ඔස්සේ නුවණින් සලකා බලන විටය. පංච උපාදානස්කන්ධයන් ගේ යථා ස්වභාවය හරියාකාර ලෙස (කෙලෙසුන් ප්‍රභීණ වී යන පරිදි) අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වුණොත් මේ සංසාරික ප්‍රශ්නය සඳහටම විසඳී යනු ඇත.

මේ පංච උපාදානස්කන්ධයන් පවතින්නේ වෙන් වෙන්ව නොවේ. මෙය වනාහී එකට පවතින සංයුතියකි. ඒ බව සද්ධර්මයේ සඳහන් වන්නේ මෙසේ ය.

“පින්වත් මහණෙනි, නො කැඩුණු, කුණු නොවූ, අවි - සුළං ආදියෙන් විනාශ නොවූ, හොඳ සාරවත්, පැල හට ගැනීමේ ශක්තිය තිබෙන බීජ වර්ග තිබේ නම්, ජලයත් තිබේ නම්, එවිට මේ බීජ වර්ග (රෝපණය කළ විට) හොඳින් පැළවෙනවා නොවේද?”

“එසේය භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස.”

"පින්වත් මහණෙනි, අන්න ඒ ආකාරයෙන් මෙය දත යුතුය. එනම් මේ විඤ්ඤාණයේ පැවැත්මය උපකාරී වන කරුණු සතර (රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර = ව්‍යාප්තියෝ විඤ්ඤාණවිධිනියෝ) පොළොව වශයෙන් සැලකිය හැකිය. එමෙන්ම පින්වත් මහණෙනි, ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ නන්දිරාගය, ජලය වශයෙන් සැලකිය හැකිය. ආහාර සහිත විඤ්ඤාණය අර සාරවත් බීජ වර්ග වශයෙන් සැලකිය යුතුය.

පින්වත් මහණෙනි, විඤ්ඤාණය පැවතුනහොත් පවතින්නේ රූපයෙහි බැසගෙන ය. රූපය මූලික කාරණය කොටය. (රූප ආරම්භණං) රූපයෙහි පිහිටා ය. වේදනාවේ බැසගෙනය. වේදනාව මූලික කාරණය කොටය. (වේදනාරම්භණං) වේදනාවෙහි පිහිටාය. අරමුණු හඳුනාගැනීමෙහි බැසගෙනය. අරමුණු හඳුනාගැනීම මුල් කොටය. (සඤ්ඤාරම්භණං) අරමුණු හඳුනා ගැනීමෙහි පිහිටාය. (කාම - රූප - අරූප හවයෙහි විපාක විදීම පිණිස කර්ම රැස්වෙන පරිදි සකස් වෙන චේතනා) එනම් සංස්කාරයන්හි බැසගෙනය. සංස්කාර මූලික කාරණය කොටය. සංස්කාරයන්හි පිහිටාය. (එසේ පවතින විඤ්ඤාණය) ආශාව නම් වූ ජලයෙන් තෙත් වෙමින් වැඩි විපුල බවට පත්වෙයි.

පින්වත් මහණෙනි, ඉදින් යම් කෙනෙක් කීවොත්, 'මම් වනාහි රූපයෙන් තොරව, වේදනාවෙන් තොරව සඤ්ඤාවෙන් තොරව සංඛාරවලින් තොරව විඤ්ඤාණයේ පැමිණීමක් ගැන හෝ, යාමක් ගැන හෝ, චුක්චීමක් ගැන හෝ, උපත ලැබීමක් ගැන හෝ, වැඩීමක්, වඩා හොඳින් වැඩීමක්, විපුල බවට පත් වීමක් ගැන හෝ ප්‍රකාශ කරන්නෙමි' යි කියා එය කිසිසේත් විය හැකි දෙයක් නොවේ.

පින්වත් මහණෙනි, රූප ධාතුව (රූප ස්කන්ධය) කෙරෙහි හික්මුව ගේ රාගය යම්කලක ප්‍රභිණ වෙයි ද, එවිට රාගයේ ප්‍රභාණය නිසා (විඤ්ඤාණයේ පැවැත්ම සඳහා රූපය) මූලික කාරණයක් වශයෙන් තිබුණ බලපැවැත්වීම සිදි යයි. (වොච්ඡ්ඡනි ආරම්භණං). එනිසා විඤ්ඤාණයේ පැවැත්ම නැතිවී යයි. වේදනා ධාතුව (වේදනා ස්කන්ධය) කෙරෙහි, සඤ්ඤා ධාතුව (සඤ්ඤා ස්කන්ධය) කෙරෙහි, සංඛාර ධාතුව (සංඛාර ස්කන්ධය) කෙරෙහි, විඤ්ඤාණ ධාතුව (විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය) කෙරෙහි හික්මුව ගේ රාගය යම් කලක

ප්‍රතිණා වෙයි ද, එවිට රාගයේ ප්‍රභාණය නිසා විඤ්ඤාණයේ පැවැත්ම සඳහා (විඤ්ඤාණයම) මූලික කාරණයක් වශයෙන් තිබුණ බලපැවැත්වීම සිදී යයි. (වොච්ඡ්ඡනි ආරම්භණං). එනිසා විඤ්ඤාණයේ පැවැත්ම නැති වී යයි. (එහෙයින් භවය පිණිස) සකස් වීමක් නොමැති, නොවැඩෙන, (භව පැවැත්මේ) නො පිහිටි විඤ්ඤාණය (භවයෙන්) මිදුණේ වෙයි. භවයෙන් මිදීම නිසා විමුක්තියේ සිටියේ වේ. විමුක්තියට පත් වූ හෙයින් ලොචතුරු සැනසීම ලබයි. ලෝකයෙන් එතෙර වීම නිසා සැනසීම ඇති කල්හි කැළඹීමක් නැත. කැළඹීමකින් තොරව තමා තුළම පිරිනිවී යයි.

උපතක සකස් වීම ක්ෂය විය. (බිණා ජාති) පාරිශුද්ධ ජීවිතයේ එල නෙලන ලදී. (වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං). වැඩිය යුතු උතුම් ආර්ය මාර්ගය වඩා නිමකරණ ලදී. (කතං කරණියං) විමුක්තිය පිණිස කළ යුතු වෙන කිසිවක් නැතැයි තමා ම මනාකොට දැන ගනී. (නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාති)

(බිජ සුත්ත - සං. නි.)

කරුණු මෙසේ හෙයින් පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳ යථාචර්‍යෝධය ඇති කර ගැනීමේ සියලු අවස්ථාව හිමිවී ඇත්තේ තථාගත ශ්‍රාවකයාට පමණි.

**86. ඉති අප්පිකත්තං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති.
බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති.
අප්පිකත්තං බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි
විහරති.**

86. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අප්පිකත්තං වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන ධම්මේසු: පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා: තමා ගෙන් බාහිර (අනුන්ගේ) යයි සලකනු ලබන ධම්මේසු: පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අප්පිකත්තං බහිද්ධා වා:

තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද තමාගෙන් බාහිර (අනුන් ගේ) යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද ධම්මේසු: පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

86. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගෙන් බාහිර (අනුන්ගේ) යයි සලකනු ලබන පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද, තමාගෙන් බාහිර (අනුන් ගේ) යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි ම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

87. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.

87. පදගථාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. වයධම්මානුපස්සී වා: එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන්ගේ නැසීයාමෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් නැසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් හට ගන්නා ආකාරයත් එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන්ගේ නැසීයාමෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් නැසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධම්මානුපස්සනාවෙන් විහරති: වාසය කරයි.

87. පද ගැලපීම

(මෙසේ) හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිත ව පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් හටගන්නා ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි. එම හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගේ නැසියාමෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් ද නැසී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

හේතු - ප්‍රත්‍යය සහිතව පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් හට ගන්නා ආකාරය ද, එම හේතු ප්‍රත්‍ය ධර්මයන් ගේ නැසියාමෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් නැසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

88. අත්ථි ධම්මාති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතෝ ව විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඵ්වම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධේසු.

88. පදගථාර්ථ

අත්ථි ධම්මා'ති වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් ඇතැයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට, සති: පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි බලවත්ව පිහිටි සිත) තව දුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිස ද පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ද පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (මේ හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හටගත් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින්

ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවමිසි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්බු: හික්ඡුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සි: ධම්මානුපස්සනාවෙන්, විහරති: වාසය කරයි. පඤ්චසු උපාදානස්කන්ධයන් නම් වූ,

88. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති හික්ඡුව හට (මේ ආකාරයට) සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් ඇතැයි පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිතිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි බලවත්ව පිහිටි සිත) තව දුරටත් අවබෝධඤ්ඤාණය පිරිසිදු වීම පිණිස ද බලවත්ව සතිය දියුණුවීම පිණිස ද පවතී. (මේ හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හටගත් පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන්) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්ඡුව පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයන් නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

බන්ධ පබ්බං නිට්ඨිතං

පංච උපාදානස්කන්ධය මුල් කොට කෙරෙන භාවනා කොටස නිමා විය.

ආයතන පිළිබඳ කොටස

89. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති, ඡසු අප්පිකධත්තික ඛාහිරේසු ආයතනේසු. කථඤ්ච භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති, ඡසු අප්පිකධත්තික ඛාහිරේසු ආයතනේසු.

88. පදගථාර්ථ

පුන ව පරං: වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. ඡසු: යස කෙරෙහි, අප්පිකධත්තික: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත්, ඛාහිරේසු: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත් ආයතනේසු: සාංසාරික පැවැත්ම සකස් කරණ තැන්.

කථඤ්ච: කෙසේද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ, ඡසු: සය කෙරෙහි, අප්පිකධත්තික: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත්, ඛාහිරේසු: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත් ආයතනේසු: සාංසාරික පැවැත්ම සකස් කරන තැන්.

89. පද ගැලපීම

වෙනත් භාවනාවක් කියමි. පින්වත් මහණෙනි, භික්ෂුව තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත්, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත් සාංසාරික පැවැත්ම සකස් කරන තැන් සය කෙරෙහි (එම) ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, හික්මුව තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත් අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූත් සාංසාරික පැවැත්ම සකස් කරණ තැන් සය කෙරෙහි (එම) ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

90. ඉධ හික්ඛවේ හික්ඛු වක්ඛුඤ්ච පජානාති. රූපේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝජනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිණාස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

90. පදගථාර්ථ

ඉධ: මෙකරුණෙහි ලා, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්මුව,

වක්ඛුඤ්ච ව: ඇස ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. රූපේ ව: (දැකීමට මූලික කාරණය වූ) රූපයන් ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක, තදුහයං පටිච්ච: ඇසත් රූපයත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේද සඤ්ඤෝජනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හටගැනීමක් වේද තඤ්ච: ඒ බන්ධනය ද පජානාති: (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී. යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධඤාණයක් තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්නස්ස: හටගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම

නම් වූ) බන්ධනය පහානං හෝති: ප්‍රභිණ වී යයි ද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) පභිණස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

90. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මෙකරුණෙහි ලා හික්මුව,

ඇස ද මනා කොට දැන ගනී. (දැකීමට මූලික කාරණය වූ) රූපයන් ද මනා කොට දැන ගනී. ඇසත් රූපයන් යන දෙක නිසා හටගන්නා වූ යම් ආකාරයක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් ඇත්ද ඒ බන්ධනය ද (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) හට නොගත්තා වූ, (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හට ගැනීමක් වේද ඒ බන්ධනය ද (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හට ගෙන තිබුණා වූ, (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රභිණ වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥානයක් තුළින්) ප්‍රභීණ වී ගියා වූ බන්ධනය මතු කිසිකලක හට නොගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

90. විස්තර

මේ සද්ධර්ම කොටසේ සඳහන් වන්නේ ‘ආයතන’ භාවනාවයි. ‘ආයතන’ යන පදය විවිධ තේරුම් ඔස්සේ යෙදෙන තැන් ධර්මයේ සඳහන් වේ. මෙහිදී අපට ‘ආයතන’ යන වචනයට ගත හැකි තේරුම ‘සාංසාරික පැවැත්ම සකස් කරණ තැන’ යන්නය. එනම් ‘දුක’ ය.

ජීවිතය හැටියට අප කවුරුත් සලකනු ලබන මේ ආධ්‍යාත්ම - බාහිර ආයතන ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ තුළ පැවති අවබෝධ ඥානය අපට සිහිනෙකිනුදු සිතා ගත නො හැකි තරම් විශ්මය ජනක ය. ඒ පරිපූර්ණ අවබෝධයෙන් උන්වහන්සේ එතරම්ම පරිපූර්ණ නිසා ය උන්වහන්සේ වදාළ දේශනා නම් වූ ජීවිතය ගැන අත්දැකීම් දෙවිමිනිසුන්ට ද පරම සත්‍යාවබෝධය පිණිස සියයට සියයක් ම උපකාරී වූයේ. ආධ්‍යාත්ම ආයතන හැටියට සැලකෙන ඇස් - කණ ආදී ඉන්ද්‍රියයන් ගැන, එහි යථා තත්වය ගැන පහදා දෙනු ලබන මේ බුද්ධ දේශනාවන් මනා කල්පනාවකින් යුතුව කියවන්න.

“පින්වත් මහණෙනි, ‘පැරණි කර්මය’ යනු කුමක්ද? පින්වත් මහණෙනි, මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, සිත වනාහී පැරණි කර්මයකි. (පුරාණං කම්මං) (හව පැවැත්ම සඳහා) විශේෂයෙන් සකස් වූ දෙයකි. (අභිසංඛතං). (විපාක විඳීම පිණිස කර්ම රැස් කරන දෙන) චේතනාවෙන් සකස් කළ දෙයකි. (අභිසංචේතයිතං) විඳීමක් තුළින් දැන ගත යුතු දෙයකි. (වේදනීයං දට්ඨබ්බං).

එහෙයින් මහණෙනි, මෙයට ‘පුරාණ කර්මයක්’ යයි කියනු ලැබේ.”

(කම්මසුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, ඇසක, කණක, නාසයක, දිවක, කයක, සිතක, යම් උපතක් වේද, පැවත්මක් වේ ද, නිපදවීමක් වේ ද, පහළ විමක් වේ ද, එය වනාහී දුකෙහි උපතයි. රෝගයන් ගේ පැවැත්මයි.

ජරා ජීර්ණ වීමේ හා මරණයේ පහළ වීමයි.”

(උප්පාද සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, යමෙක් ඇස හෝ කණ හෝ, නාසය හෝ, දිව හෝ, කය හෝ, සිත හෝ (මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) පිළිගන්නේ නම් ඔහු පිළිගෙන තිබෙන්නේ දුකයි. යමෙක් පිළිගන්නේ දුක නම්, ඔහු දුකින් නිදහස් නොවන්නේ යයි කියමි.”

(අභිනන්ද සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, මම ඔබට ‘සියල්ල’ ගැනම කියා දෙන්නෙමි. එය මනාකොට අසන්න.

පින්වත් මහණෙනි, කුමක්ද මේ ‘සියල්ල’ කියා කියන්නේ? ඇසත් රූපත් ය, කණත් ශබ්දත් ය, නාසයත් ගන්ධයත් ය, දිවත් රසයත් ය, කයත් පහසත් ය, සිතත් සිතට දැනෙන දේ (ධම්ම) ත් ය, මෙයට යි පින්වත් මහණෙනි, ‘සියල්ල’ කියා කියන්නේ.

ඉතින් පින්වත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් මෙසේ කීවොත් ‘මම මේ සියල්ලම ප්‍රතික්ෂේප කොට වෙන සියල්ලක් ගැන ප්‍රකාශ කරන්නෙමි’ යි කියා, එය වනාහී ඔහු ගේ හුදු වචන මාත්‍රයක්ම වේ. (ඒ සියල්ල කුමක්දැයි) ඇසූ කල්හි ද ඔහුට කරුණු ගලපා ගැනීමට ද නොහැකි වේ. මහත් වූ වෙහෙසකටම, පත් වන්නේ වේ. ඒ කවර හෙයින්ද?

පින්වත් මහණෙනි, එය ඔහුට විෂය නොවන හෙයින්.”

(සබ්බ සුත්තං - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, (ඇස - රූප, කණ - ශබ්ද, නාසය - ගන්ධ, දිව - රස, කය - පහස, සිත - සිතට දැනෙන දේ යන මේ) සියල්ල පිළිබඳ අවබෝධ ඥාණයකින් නොදැන (අනභිජානං), කෙළෙස් ප්‍රභාණය වන පරිදි එහි යථාර්ථය නොදැක (අපරිජානං), ඒ කෙරෙහි ඇල්ම දුරු නොකොට (අවිරාජයං), ඒ කෙරෙහි ඇල්ම ප්‍රභාණය නොකොට (අප්පජනං) දුකින් නිදහස් වීම නම් කළ හැකි දෙයක් නොවේ.”

(අපරිජාන සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, ඇස අනිත්‍ය දෙයකි. යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකකි. දුක තිබෙන්නේ යම් දෙයක ද එහි ආත්මයක් නැත. එසේ අනාත්ම වූ ඇස ‘මගේ ය’ කියා ගත නොහැකි බව, ‘මම වෙමි’ කියා ගත නොහැකි බව, ‘මාගේ ආත්මය’ කියා ගත නොහැකි බව නම් වූ එහි ඇත්ත තත්වය මනාව දියුණු කරගත් අවබෝධ ඥාණයකින් දැක්ක යුතු ය.”

(අජ්ඣන්ත අනිව්ච සුත්ත - සං. නි.)

මෙසේ ඇස පමණක් නොවේ. නාසය, කණ, දිව, කය, සිත යන ආයතන හයේම ඇත්ත තත්වය අවබෝධ ඥාණයකින් දැක්ක යුතු ය.

“පින්වත් මහණෙනි, රූප ද අනිත්‍ය වේ. යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකකි. දුක තිබෙන්නේ යම් දෙයක ද එහි ආත්මයක් නැත. එසේ අනාත්ම වූ රූපය (ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස හා සිතට දැනෙන දේ) මගේ ය කියා ගත නොහැකි බව, මම වෙමි කියා ගත නොහැකි බව, මාගේ ආත්මය කියා ගත නොහැකි බව නම් වූ එහි ඇත්ත තත්වය මනාව දියුණු කර ගත් අවබෝධ ඥාණයකින් දැක්ක යුතුය.”

(බාහිර අනිව්ච සුත්ත - සං. නි.)

මේ ‘ආයතන’ නිසා හටගන්නේ සංයෝජනයන්ය. එසේ නම් ආයතනයන් ගේ යථා තත්වය මෙන් ම එහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව ඉතාම පැහැදිලි අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගත යුතුය. එහෙයින් මහරහත් උතුමන් පවා ධර්මසාකච්ඡා තුළින් මෙවැනි කරුණු ගැන සවිස්තරව කතා කොට තිබේ.

“ප්‍රිය ආයුෂ්මත් ශාරිපුත්‍රයන් වහන්ස, මේ සංයෝජන (බන්ධන) කියා කියන්නේ කුමකට ද?

ඇස ද රූපයට බන්ධය වන්නේ? (එසේ නැති නම්) රූපය ද ඇසට බන්ධනය වන්නේ? කණ ද ශබ්දයට බැඳී යන්නේ? ශබ්දය ද කණට බැඳී යන්නේ. නාසය ද ගන්ධයට බැඳී යන්නේ? (එසේ නැතිනම්) ගන්ධය ද නාසයට බැඳී යන්නේ, දිව ද රසයට බැඳී යන්නේ? (එසේ නැතිනම්) රසය ද දිවට බැඳී යන්නේ? කය ද පහසට බැඳී යන්නේ (එසේ නැතිනම්) පහස ද කයට බැඳී යන්නේ? සිත ද සිතින් දැන ගන්නා දෙයට බැඳී යන්නේ? (එසේ නැතිනම්)

සිහින් දැන ගන්නා දෙය ද සිතට බැඳී යන්නේ?”

“නැත, ප්‍රිය ආයුෂ්මත, කොට්ඨිකයෙනි, ඇස රූපයට බැඳී යන්නේ නැත. රූපය ඇසට බැඳී යන්නේ ද නැත. ඇසත් - රූපත් නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම හෙවත් ඡන්දරාගයක් ඇද්ද, අන්න ඒ ඡන්ද රාගයයි එහි ඇති බන්ධනය (සංක්කෝපනය) ..... සිත සිහින් දැන ගන්නා දෙයට බැඳී යන්නේ නැත. සිහින් දැන ගන්නා දෙය සිතට බැඳී යන්නේ ද නැත. සිත ද - සිහින් දැන ගන්නා දෙය ද නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම හෙවත් ඡන්දරාගයන් ඇද්ද, අන්න ඒ ඡන්දරාගයයි එහි ඇති බන්ධනය (සංක්කෝපනය)

ප්‍රිය ආයුෂ්මත, කලු ගොනෙකුයි, සුදු ගොනෙකුයි තනි කඟයකින් එකට ගැට ගසා තිබෙනවා යයි සිතමු. එවිට යම් කෙනෙක් ඒ ගොන්නු දෙස බලා, මේ කලු ගොනා සුදු ගොනාට බැඳී සිටින්නේය කියා හෝ, මේ සුදු ගොනා කලු ගොනාට බැඳී සිටින්නේය කියා හෝ කීවොත්, ඔහු ගේ ඒ කියමන තුළ සඳහන් වන්නේ සිදු වී ඇති ඇත්ත තත්වයද?”

“ප්‍රිය ආයුෂ්මත, නැත. ඒ එහි ඇත්ත තත්වය නොවේ. ආයුෂ්මත, අර කලු ගොනා සුදු ගොනාට බැඳී ගියේ ද නැත. සුදු ගොනා කලු ගොනාට බැඳී ගියේ ද නැත. ඒ දෙදෙනාව එකට ගැට ගසා තිබුණ යම් කඟයක් ඇද්ද, අන්න ඒ කඟයයි එතන තිබෙන බන්ධනය, සංයෝජනය.”

“එහෙයින් ප්‍රිය ආයුෂ්මත, ඇස රූපයට බැඳී යන්නේ ද නැත. රූප ඇසට බැඳී යන්නේ ද නැත. ඇසත් රූපත් නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම හෙවත් ඡන්දරාගයක් ඇද්ද, අන්න ඒ ඡන්දරාගයයි එතන තිබෙන බන්ධනය.

ප්‍රිය ආයුෂ්මත, යම්හෙයකින් ඇස - රූපයට බැඳී ගියා නම්, රූප ඇසට බැඳී ගියා නම් කිසි දවසක මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් යුතු උත්තම ජීවිතය අනුගමනය කොට දුකින් නිදහස් වීම කළ නොහැකිය.

එහෙයින් ආයුෂ්මත, ඇස රූපයට බැඳී නොමැති නිසාම,

රූප ඇසට බැඳී නොමැති නිසාම මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් යුතු උත්තම ජීවිතය අනුගමනය කොට දුකින් නිදහස්වීම කළ හැකිය.

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, ඇස රූපයට බැඳී නැති බවත්, රූප ඇසට බැඳී නැති බවත්, ඒ දෙක නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ ඡන්දරාගය ම මෙහි බන්ධනය බවත් මේ තුළින් ද දැනගත යුතුය.

ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේට ද ඇස තිබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇසින් රූප ද දකින සේක. එහෙත් ඒ ඇසත් - රූපත් නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ ඡන්දරාගය බුදුරජාණන් වහන්සේට නැත. එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු බන්ධයෙන් මනාකොට නිදහස් වී ගිය සිතක් ඇති සේක ..... භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේට ද සිතක් තිබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ද සිතින් නොයෙක් දේ දැනගන්නා සේක. එහෙත් සිතත් සිතින් දැන ගන්නා දේත් නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ ඡන්දරාගය බුදුරජාණන් වහන්සේට නැත. එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු බන්ධයන් ගෙන් මනාකොට නිදහස් වී ගිය සිතක් ඇති සේක. (සුවිමුක්ත චින්තෝ හගවා).

එහෙයින් ප්‍රිය ආයුෂ්මතුනි, ඇස රූපයට බැඳී නැති බවත්, රූප ඇසට බැඳී නැති බවත්, මේ දෙක නිසා හට ගන්නා ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ ඡන්දරාගයක් ඇද්ද එය එහි බන්ධනය බව මේ ක්‍රමයට අප දැන සිටිය යුතුය."

(කොට්ඨක සුත්ත - සං. නි.)

"භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, කෙසේ දන්නා විට ද, කෙසේ දක්නා විට ද, (ඡන්දරාගය හෙවත් සංයෝජනය නම් වූ) බන්ධනය නැති වී යන්නේ?"

"පින්වත් භික්ෂුව, ඇස අනිත්‍ය වශයෙන් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) දන්නා විට ය, දක්නා විට ය (ඡන්දරාගය හෙවත් සංයෝජනය නම් වූ) බන්ධනය නැති වී යන්නේ. (ඇසට පෙනෙන) රූප අනිත්‍ය වශයෙන් (අවබෝධඥාණයක් තුළින්) දන්නා විට ය, දක්නා විට ය, (ඡන්දරාගය හෙවත් සංයෝජනය නම් වූ) බන්ධනය

නැති වී යන්නේ. (ඇසෙන් රූප දකින විට එය දැන ගැනීම නම් වූ) වක්ඛු විඤ්ඤාණය අනිත්‍ය වශයෙන් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) දන්නා විට ය, දක්නා විට ය, (ඡන්දරාගය හෙවත් සංයෝජන) නම් වූ බන්ධනය නැති වී යන්නේ.

(එසේ ඇසත්, රූපත්, එය දැන ගැනීමත් යන තුන එකට එකතු වීම නම් වූ) වක්ඛු සම්මස්සය අනිත්‍ය වශයෙන් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) දන්නා විට ය, දක්නා විට ය, (ඡන්දරාගය හෙවත් සංයෝජනය නම් වූ) බන්ධනය නැති වී යන්නේ.”

(සඤ්ඤෝපන සූත්ත - සං. නි.)

91. සෝතඤ්ච පජානාති, සද්දේ ව පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං තඤ්ච පජානාති. යථා ව අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ව උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ව පහිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

91. පදගථාර්ථ

සෝතඤ්ච: කණ්ඳ පජානාති: මනා කොට දැනගනී. සද්දේ ව: (ඇසීමට මූලික කාරණය වූ) ශබ්දය ද, පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක තදුහයං පටිච්ච: කණ්ඳ ශබ්දත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හට ගන්නේ වේද සඤ්ඤෝපනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නො ගත්තා වූ සඤ්ඤෝපනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හට ගැනීමක් වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී. යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්නස්ස: හට

ගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය පහානං හෝති: ප්‍රභිණ වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) පභිනස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ, සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

91. පද ගැලපීම

කණ ද මනා කොට දැන ගනී. (ඇසීමට මූලික කාරණය වූ) ශබ්දය ද මනාකොට දැන ගනී. කණත් ශබ්දයත් යන දෙක නිසා යම් ආකායක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් උපදින්නේ වේද ඒ බව ද (මේ මේ කාරණා නිසා හටගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) හට නොගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද ඒ බව ද (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැන ගනී. යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හටගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රභිණ වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය මතු (කිසි කලක) හට නොගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

92. ඝාතඤ්ච පජානාති, ශන්ධේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝජනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස

ආයතීං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

92. පදගථාර්ථ

සානඤ්ච: නාසය ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. ගන්ධේ ව: (ආසුරාණයට මූලික කාරණය වූ) ගන්ධය ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක තද්‍ර්‍යයං පටිච්ච: නාසයත් ශබ්දයත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හට ගන්නේ වේද සඤ්ඤෝජනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් තඤ්ච: ඒ බව ද (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්තස්ස: හට නො ගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හට ගැනීමක් වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්තස්ස: හට ගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය පහානං හෝති: ප්‍රභිණ වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) පහිනස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ, සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ආයතීං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

92. පද ගැලපීම

නාසය ද මනා කොට දැන ගනී. (ආසුරාණයට මූලික කාරණය වූ) ගන්ධය ද මනාකොට දැන ගනී. නාසයත් ශබ්දයත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් හට ගන්නේ වේද, ඒ බව ද (මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි) මනා කොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා)

හට නොගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හට ගැනීමක් වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී. යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හට ගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රභිණ වී යයි ද ඒ බවද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය මතු (කිසි කලක) හට නොගන්නේ වේද ඒ බවද මනා කොට දැන ගනී.

93. ජීවිතඤ්ච පජානාති, රසේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං, තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පභානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

93. පදගථාර්ථ

ජීවිතඤ්ච: දිව ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. රසේ ච: (රසවිඳීමට මූලික කාරණය වූ) රස ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක තදුහයං පටිච්ච: දිවත් - රසයත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හට ගන්නේ වේ ද, සඤ්ඤෝපනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නො ගත්තා වූ සඤ්ඤෝපනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හට ගැනීමක් වේ ද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්නස්ස: හටගත්තා වූ සඤ්ඤෝපනස්ස:

(ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය, පහානං හෝති: ප්‍රභිණ වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) පභිනස්ස: ප්‍රභිණ වී ගියා වූ, සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

93. පද ගැලපීම

දිව ද මනා කොට දැන ගනී. (රස විදීමට මූලික කාරණය වූ) රස ද මනාකොට දැන ගනී. දිවත් රසත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් හට ගන්නේ වේද ඒ බව ද මනා කොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) හට නොගන්නා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හට ගැනීමක් වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හට ගන්නා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රභිණ වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය මතු (කිසි කලක) හට නො ගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනා කොට දැන ගනී.

94. කායඤ්ච පජානාති, චොට්ඨබ්බේ ච පජානාති.

යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝජනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස පහාණං හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති,

තඤ්ච පජානාති.

94. පදගථාර්ථ

කායඤ්ච: කය ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. චොට්ඨබ්බේ ච: (ස්පර්ශය දැන ගැනීමට මූලික කාරණය වූ) පහස ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක තද්වයං පටිච්ච: කයත් - පහසත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හට ගන්නේ වේ ද සඤ්ඤෝජනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හට ගැනීමක් වේ ද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්නස්ස: හටගත්තා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය, පහානං හෝති: ප්‍රතිණ වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින්) පහිනස්ස: ප්‍රතිණ වී ගියා වූ, සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

94. පද ගැලපීම

කය ද මනා කොට දැන ගනී. (ස්පර්ශය දැන ගැනීමට මූලික කාරණය වූ) පහස ද මනාකොට දැන ගනී. කයත් - පහසත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් හට ගන්නේ වේද ඒ බව ද මනා කොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) හට නොගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හට

ගැනීමක් වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හට ගන්නා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රභිණ වී යයි ද ඒ බව ද දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) ප්‍රභිණ වී ගියා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය මතු (කිසි කලක) හට නො ගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනා කොට දැන ගනී.

95. මහඤ්ච පජානාති, ධම්මේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝජනං, තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස පහානං හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච පහිනස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති.

95. පදගථාර්ථ

මහඤ්ච: සිත (ගැන) ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී. ධම්මේ ච: සිතෙන් දැන ගන්නා වූ දේ ගැන ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී. යඤ්ච: යම් ආකාරයක තදුහයං පටිච්ච: සිතත්, සිතින් දැනගන්නා දේත් යන දෙක නිසා උප්පජ්ජති: හට ගන්නේ වේ ද, සඤ්ඤෝජනං: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගන්නා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක උප්පාදෝ හෝති: හට ගැනීමක් වේ ද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) උප්පන්නස්ස: හටගන්නා වූ සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය පහානං හෝති: ප්‍රභිණ වී

යයි ද තඤ්ඤ: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින්) පහිනස්ස: ප්‍රතිණ වී ගියා වූ, සඤ්ඤෝජනස්ස: (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ආයතිං: මතු (කිසි කලක) අනුප්පාදෝ හෝති: හට නොගන්නේ වේ ද තඤ්ඤ: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

95. පද ගැලපීම

සිත (ගැන) ද මනා කොට දැන ගනී. (සිතේ වැටහීම පිණිස මූලික කාරණය වූ) සිතෙන් දැන ගන්නා වූ දේ ගැන ද මනාකොට දැන ගනී. සිතත්, සිතින් දැනගන්නා දේත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක් හට ගන්නේ වේද ඒ බව ද මනා කොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා) හට නො ගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනයක හට ගැනීමක් වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා) හටගත්තා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය ප්‍රතිණ වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණය තුළින්) ප්‍රතිණ වී ගියා වූ (ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ) බන්ධනය මතු (කිසි කලක) හට නො ගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනා කොට දැන ගනී.

**96. ඉති අජ්ඣත්තං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
ඛනිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
අජ්ඣත්ත ඛනිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.**

96. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන්, අජ්ඣත්තං වා: තමා ගේ යයි සලකනු

ලබන ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා: අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

96. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, වාසය කරයි. අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද 'ආයතන' නම් ධර්මයන් කෙරෙහි ම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

97. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.

97. පදගථාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ මේ ධර්මයන්, විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන්ගේ නැසීයාමෙන් එය නැසී යන ආකාරයන් අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ මේ ධර්මයන්, විහරති: වාසය කරයි.

සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හට

ගන්නා ආකාරය ද, (එම) හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නැසියාමෙන් නැසී යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ මේ ධර්මයන් විහරති: වාසය කරයි.

97. පද ගැලපීම

'ආයතන' නම් වූ මේ ධර්මයන් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හට ගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. 'ආයතන' නම් වූ මේ ධර්මයන් (එම) හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගේ නැසී යාමෙන්, නැසියන ආකාරයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හට ගන්නා ආකාරය ද (එම) හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නැසී යාමෙන් නැසීය යන ආකාරය ද අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

98. අත්ථි ධම්මා'ති වා පනස්ස සති පච්චපට්ඨිතා හෝති යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සති මත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති ඡසු අප්ඤ්ඤාතික ඛාහිරේසු ආයතනේසු.

98. පදගථාර්ථ

අත්ථි ධම්මා'ති වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් ඇතැයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට සති: ආධ්‍යාත්ම - බාහිර ආයතන නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය පච්චපට්ඨිකා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ බලවත්ව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිස ද පතිස්සති මත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස ද පවතී. අනිස්සිතෝ ච: (හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගත් ඇස - රූප, කණ - ශබ්ද, නාසය - ගන්ධ, දිව - රස, කය - පහස, සිත - සිතින් දැනගත්

දේ) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන විහරති: වාසය කරයි. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් අල්ලා නො ගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවෝ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

98. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට හේතු - ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් ඇතැයි 'ආධ්‍යාත්ම - බාහිර ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ බලවත්ව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ද, බලවත් ව සතිය දියුණුවීම පිණිස ද පවතී. (මෙසේ හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගත් ඇස - රූප, කණ - ශබ්ද, නාසය - ගන්ධ, දිව - රස, කය - පහස, සිත - සිතීන් දැන ගත් දේ) මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් අල්ලා නො ගනී.

මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙනි, භික්ෂුව 'ආයතන' නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

ආයතන පඬ්ඛං නිට්ඨිතං

'ආයතන' මුල් කොට කෙරෙන භාවනා කොටස නිමා විය.

බෝධ්‍යාංග පිළිබඳ කොටස

99. පුන ව පරං භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති, සත්තසු බොජ්ඣංගේසු. කථංඤ්ව භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති, සත්තසු බොජ්ඣංගේසු.

99. පදගථාර්ථ

පුන ව පරං: අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. සත්තසු බොජ්ඣංගේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ

කථංඤ්ව: කෙසේද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව, ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ, සත්තසු බොජ්ඣංගේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ.

99. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් භාවනාවක් කියමි. භික්ෂුව සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

100. ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සන්තං වා අප්පධත්තං සති සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පධත්තං සති

සම්බෝජ්ඣංගෝති පජානාති. අසන්නං වා අජ්ඣන්තං සති සම්බෝජ්ඣංගං, නත්ථි මේ අජ්ඣන්තං සති සම්බෝජ්ඣංගෝති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සති සම්බෝජ්ඣංගස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සති සම්බෝජ්ඣංගස්ස භාවනාය පාරිසුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

100. පදගථාර්ථ

ඉධ: මෙ කරුණෙහි ලා හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඛුව, සන්නං වා: පවතින කල්හි, අජ්ඣන්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ, සති සම්බෝජ්ඣංගං: අවබෝධඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිහිය (සම්මා සතිය), අන්ථි: පවති යයි මේ අජ්ඣන්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සති සම්බෝජ්ඣංගෝති : අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිහිය (සම්මා සතිය) පජානාති: මනාකොට දැනගනී.

අසන්නං වා: නොපවතින කල්හි අජ්ඣන්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සති සම්බෝජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිහිය (සම්මා සතිය) නත්ථි: නැතැයි මේ අජ්ඣන්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සති සම්බෝජ්ඣංගෝති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිහිය (සම්මා සතිය) පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ සති සම්බෝජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ සිහිය මනාකොට පිහිටීම උප්පාදෝ හෝති: හටගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) උප්පන්නස්ස: හට ගත්තා වූ සති සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණය පිණිසම පවතින සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සතිය භාවනාය: සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පාරිපූරි හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයිද කඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

100. පදගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහි ලා හික්ෂුව අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිතිය (සම්මා සතිය) තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිතිය (සම්මා සතිය) මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ ඇතැයි මනාකොට දැන ගනී.

අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සති පට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිතිය (සම්මා සතිය) තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නො පවතින කල්හි, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සිතිය (සම්මා සතිය) මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නොගත්තා වූ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සිතිය මනාකොට පිහිටීම (සම්මා සතිය) හටගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (එසේ අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) හටගත්තා වූ අවබෝධ ඥාණය පිණිස ම පවතින සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව පිහිටි සතිය (සම්මා සතිය) සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

100. විස්තර

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ භාවනා කොටසින්

අපට කියා දී වදාරන්නේ ‘බොජ්ඣංග’ ධර්මයන් ගැනය. මේ ‘බොජ්ඣංග’ යන වචනය ද ලෝකයේ ප්‍රථමයෙන් භාවිත කරණ ලද්දේ අපගේ ශාස්තෘ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසිනි. උන්වහන්සේ ‘බොජ්ඣංග’ යනුවෙන් අදහස් කළේ කුමක්දැයි මේ කුමුත් අපට තේරුම් ගත හැකිය.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ‘බොජ්ඣංග’, ‘බොජ්ඣංග’ යනුවෙන් වචනයක් සද්ධර්මයේ සඳහන් වේ. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ‘බොජ්ඣංග’ යන වචනය භාවිතා කරන්නේ කුමන අර්ථයකින්ද?”

“පින්වත් භික්ෂුව, (මේ චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය සඳහා) අවබෝධ ඥාණය ඇති වීම පිණිස උපකාරී වන්නේය යන අර්ථයෙන් (බෝධාය සංවත්තන්තිති) බොජ්ඣංග යයි කියනු ලැබේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා භික්ෂුව පංච නීවරණයන් ගෙන් සිත මුදවා ගැනීම නිසා හට ගත් විචේකයෙන් යුතුව (විචේක නිස්සිතං), යථා තත්වය අවබෝධ කර ගැනීම නිසා ඇති වූ නොඇල්මෙන් යුතුව (විරාග නිස්සිතං) තණ්හාවෙන් මිදීම පිණිසම යොමු වූ තුවණින් යුතුව (නිරෝධ නිස්සිතං) නිර්වාණාවබෝධයට නැඹුරු වෙමින් (වොස්සග්ග පරිණාමී) අවබෝධ ඥාණය ඇතිවීම පිණිස උපකාරීවන අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයේ සිතිය මනාව පිහිටුවා ගෙන භාවනා කරණ විට ඔහු වඩන්නේ සති සම්බොජ්ඣංගයයි. (සති සම්බොජ්ඣංගං භාවෙති)”

(කාය සුත්ත - සං. නි.)

වරක් ‘කුණ්ඩලිය’ නම් වූ තාපසයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත පැමිණ මෙසේ විමසීය.

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, මම වනාහී ආරාමවල වාද විවාද කරමින් සිටින ශ්‍රමණ කණ්ඩායමකට අයිති කෙනෙක්. ඉතින් මා හීල දානය ගත් පසු ශ්‍රමණයන් බහුලව හැසිරෙන ආරාමයෙන් ආරාමයටද උද්‍යානයෙන් උද්‍යානයටද ඇවිදගෙන යමි. ඔවුන් සමග ගතකරමි. එවිට වාදවිවාද කිරීමේ ආනිශංස ගැන කතා කරමින් වාසය කරණ ශ්‍රමණවරුන්ව මට දැකගත්ට පුළුවනි.

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්සේ වාසය කරන්නේ කවර දෙයක ආනිශංස දකිමින්ද?”

“පින්වත් කුණ්ඩලිය, අවබෝධ ඤාණයත් (විද්‍යාවත්) දුකින් නිදහස් වීමත් (විමුක්තියත්) නැමති ඵලය ආනිශංස කොට ගෙන ය තථාගතයන් වහන්සේ වාසය කරන්නේ.”

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, එසේ නම් අවබෝධඤාණයත් (විද්‍යාව) දුකින් නිදහස් වීමත් (විමුක්තිය) පරිපූර්ණ වශයෙන් ලැබිය හැක්කේ කවර ධර්මයක් භාවනා වශයෙන් වැඩීමෙන් ද, කවර ධර්මයක් බහුල වශයෙන් පුරුදු කිරීමෙන්ද?”

“පින්වත් කුණ්ඩලිය, (අවබෝධ ඤාණය පිණිස උපකාරී වන අංග හත හෙවත්) බෝධ්‍යාංග හත භාවනා වශයෙන් වැඩීමෙන් බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන් අවබෝධ ඤාණය ද (විද්‍යාව) දුකින් නිදහස් වීම ද (විමුක්තිය) පූර්ණත්වයට පත් කරයි.”

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, කුමන ධර්මයන් භාවනා වශයෙන් වැඩීමෙන් ද, කුමන ධර්මයක් බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන්ද සප්ත බෝධ්‍යාංගයන් පූර්ණත්වයට පත්වන්නේ?”

“පින්වත් කුණ්ඩලිය, මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් භාවිත කිරීමෙනි, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙනි සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් පූර්ණත්වයට පත්වන්නේ.”

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, කුමන ධර්මයන් භාවිත කිරීමෙන් ද, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන් ද සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් පූර්ණත්වයට පත්වන්නේ?”

“පින්වත් කුණ්ඩලිය, කායික - වාචසික - මානසික සුවර්තය භාවිත කිරීමෙනි, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙනි සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් පූර්ණත්වයට පත්වන්නේ?”

“පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස, කුමන ධර්මයන් භාවිත කිරීමෙන් ද, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන්ද කායික - වාචසික - මානසික සුවර්තය පූර්ණත්වයට පත් වන්නේ?”

“පින්වත් කුණ්ඩලිය, ඉන්ද්‍රිය සංවරය භාවිත කිරීමෙනි, බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙනි, ත්‍රිවිධ සුවර්තය පූර්ණත්වයට පත් වන්නේ.

පින්වත් කුණ්ඩලිය, මේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය කෙසේ භාවිත කිරීමෙන් ද, කෙසේ බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීමෙන්ද ත්‍රිවිධ සුවර්තය පූර්ණත්වයට පත්වන්නේ.

පින්වත් කුණ්ඩලිය, මෙකරුණෙහිලා භික්ෂුව, සිත ඇදී යන රූපයක් ඇසින් දැක එහි නො ඇලේ. එය පීඩාවක් බවට පත් කර නොගනී. රාගය උපදවා නොගනී. ඔහුගේ කය ඒ වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක නොවී පවතී. (තස්ස ධීතෝ ව කායෝ හෝති). සිත (ඒ වෙනුවෙන් සසල නොවී) සිටියේ වෙයි. (ධීතං චිත්තං). තම සන්තානයේ සිත (නො කැළඹී) මනාව පිහිටියේ වෙයි. (අප්ඤ්ඤාං සුපතිට්ඨිතං) (ඒ රාග අරමුණින්) මනාව නිදහස් වූයේ වෙයි (සුවිමුත්තං).

එමෙන්ම සිත ගැටෙන රූපයක් ඇසින් දැක හිතේ අමනාපය ඇති කර නො ගනී. (ද්වේෂයෙන්) කම්පා වූ සිතක් ඇති කර නොගනී. ඒ අමනාප අරමුණට ගැති වූ සිතක් ඇති කර නොගනී. දුෂ්ට අදහසින් බැහැරවෙයි. ඔහු ගේ කය ඒ වෙනුවෙන් ක්‍රියාත්මක නොවී පවතී. (තස්ස ධීතෝ ව කායෝ හෝති) සිත ඒ වෙනුවෙන් සසල නොවී සිටියේ වෙයි. තම සන්තානයේ සිත (නොකැළඹී) මනාව පිහිටියේ වෙයි. (ඒ ද්වේෂ අරමුණෙන්) මනාව නිදහස් වූයේ වෙයි. (කණ - නාසය - දිව - කය - සිත ගැන මේ පිළිවෙලට නුවණින් සලකන්න.)

පින්වත් කුණ්ඩලිය, අන්න ඒ ආකාරයට ඉන්ද්‍රිය සංවරය භාවිත කළොත්, බහුල වශයෙන් පුරුදු පුහුණු කළොත්, ත්‍රිවිධ සුවර්තයම පූර්ණත්වයට පත්වේ.

පින්වත් කුණ්ඩලිය, (ඔය ආකාරයට ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කර ගත්) භික්ෂුව කායික දුසිරිත දුරු කොට කායික සුසිරිත වර්ධනය කර ගනී. වාචසික දුසිරිත දුරු කොට වාචසික සුසිරිත වර්ධනය කර ගනී. මානසික දුසිරිත දුරු කොට මානසික සුසිරිත වර්ධනය කර ගනී.

මෙලෙසට පින්වත් කුණ්ඩලිය, ත්‍රිවිධ සුසිරිත භාවිත කිරීමෙන්,

බහුල වශයෙන් පුරුදු පුහුණු කිරීමෙහි සතර සතිපට්ඨානය පූර්ණත්වයට පත් වන්නේ.

පින්වත් කුණ්ඩලිය, හික්ෂුව, කෙලෙසුන් දුරු කිරීමේ විරියයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව, මනාව යොමු කරණ ලද සිහියෙන් යුතුව, ලෝකයේ ඇලීමත් ගැටීමත් දුරු කොට, සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් භාවිතා කිරීමෙන්, බහුල වශයෙන් පුරුදු පුහුණු කිරීමෙන් සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් පූර්ණත්වයට පත්වේ.”

(කුණ්ඩලිය සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, අවබෝධ ඥාණය පිණිස උපකාරී වන අංග හත නම් වූ සප්ත බෝධ්‍යාංගයන් ගේ හට ගැනීම පිණිස තමා තුළ පවතින නුවණින් සැලකීමේ හැකියාව (යෝනිසෝ මනසිකාරය) තරම් වටිනා වෙන කිසිදු ආභ්‍යන්තරික අංගයක් මම නොදකිමි.”

(අංග සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, බාහිර අංගයක් හැටියට වටිනාම දේ ගැන සලකන විට අවබෝධ ඥාණය පිණිස උපකාරී වන මේ අංග හත (සප්ත බෝධ්‍යාංග) හට ගැනීම උදෙසා (නිවැරදි ලෙස තථාගත ධර්මය කියා දෙන) කළ්‍යාණ මිත්‍රයා තරම් වටිනා වෙනත් කිසිදු බාහිර අංගයක් නොදකිමි.”

(දුතිය අංග සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, භාවනා වශයෙන් වඩන්නා වූ, බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන්නා වූ, (අවබෝධ ඥාණයට උපකාරී වන මේ අංග හත) මේ සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් ගැන, තථාගත අරහත් සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ පහළ විමෙන් ම මිස අබුද්ධෝත්පාද කාලවලදී අසන්නටවත් නොලැබේ.”

(උප්පාදසුත්ත - සං. නි.)

“යම් කෙනෙකුන් ගේ සිත අවබෝධ ඥාණයට උපකාරී වන අංග තුළ (සම්බෝධි අංගෙසු) මනා කොට භාවනා වශයෙන් වඩන ලද ද (ඵනිසා ම) ග්‍රහණය කර ගැනීම දුරු කොට, කිසිවක් අල්ලා නොගෙන (අසංඛන වූ) නිර්වාණ ධර්මයෙහි පිහිටුවා ගත්තාහු ද, ලොවෙහි බබලන ඒ රහත්හු මුළුමනින්ම නිවීමට පත්වෙති.

(අපාර සුත්ත - සං. නි.)

101. සන්තං වා අප්පකම්මං ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පකම්මං ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගෝ'ති පජානාති. අසන්තං වා අප්පකම්මං ධම්ම ච්චය සම්බොජ්ඣංගං, නත්ථි මේ අප්පකම්මං ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගෝ'ති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

101. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පකම්මං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම, අත්ථි: පවති යයි මේ අප්පකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ, ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගෝ'ති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහි නුවණින් විමසා බැලීම පජානාති: මනා කොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පකම්මං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ ධම්ම ච්චය සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහි නුවණින් විමසා බැලීම නත්ථි: නැතැයි මේ අප්පකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගෝ'ති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම. පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (යෝනියෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇතිකර ගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණයේ

අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) උප්පත්තස්ස: හට ගන්නා වූ ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම භාවනාය: සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පාරිපුරි හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

101. පද ගැලපීම

අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතී යයි මනාකොට දැන ගනී.

අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නොපවතින කල්හි, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම මගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඤාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නො ගන්නා වූ, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම හට ගන්නේ වේද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) හටගන්නා වූ, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයම බලවත් සිහිනුවණින් විමසා බැලීම සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

102. සන්තං වා අප්පිකම්මං විරිය සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පිකම්මං විරිය සම්බොජ්ඣංගෝති පජානාති. අසන්තං වා අප්පිකම්මං විරිය සම්බොජ්ඣංගං, නත්ථි මේ අප්පිකම්මං විරිය සම්බොජ්ඣංගෝති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස විරිය සම්බොජ්ඣංගස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස විරිය සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

102. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පිකම්මං: තමාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ විරිය සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය අත්ථි: පවති යයි මේ අප්පිකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ විරිය සම්බොජ්ඣංගෝති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කරගන්නා විරියය, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පිකම්මං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ විරිය සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය නත්ථි: නැතැයි මේ අප්පිකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ විරිය සම්බොජ්ඣංගෝති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩීයන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇතිකර ගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගන්නා වූ විරිය සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක්

වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද කඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) උප්පන්නස්ස: හට ගන්නා වූ විරිය සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය භාවනාය: සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පාරිපුරී හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද කඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

102. පද ගැලපීම

අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය තමාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවති යයි මනා කොට දැන ගනී.

අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නොපවතින කල්හි, අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් බලවත්ව වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඤාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නොගන්නා වූ අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩී යන අයුරින් දියුණු කර ගන්නා විරියය හට ගන්නේ වේ ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඤාණයක් තුළින්) හටගන්නා වූ අවබෝධ ඤාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩී යන අයුරින් දියුණු කරගන්නා විරියය සමථ -

විදර්ශනා වැඩිම වශයෙන් පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

103. සන්තං වා අප්පිකත්තං පිති සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පිකත්තං පිති සම්බොජ්ඣංගෝති පජානාති.
අසන්තං වා අප්පිකත්තං පිති සම්බොජ්ඣංගං, නත්ථි මේ අප්පිකත්තං පිති සම්බොජ්ඣංගෝති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස පිති සම්බොජ්ඣංගස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස පිති සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

103. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පිති සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩි යාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය අත්වී: පවති යයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පිති සම්බොජ්ඣංගෝති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩියාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පිති සම්බොජ්ඣංගං: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩි යාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය නත්වී: නැතැයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පිති සම්බොජ්ඣංගෝති: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩියාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (යෝනියෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇතිකර ගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ පිති සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක්

වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩී යාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ච: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) උප්පන්නස්ස: හට ගන්නා වූ පීති සම්බොජ්ඣංගස්ස: අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩීයාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය භාවනාය: තවදුරටත් සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පාරිපුරී හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

103. පද ගැලපීම

අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන්, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, කුසල ධර්මයන් වැඩී යාමෙන් ඇතිවන ප්‍රීතිය, තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන්, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, කුසල ධර්මයන් වැඩී යාමෙන් ඇතිවන ප්‍රීතිය, මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ ඇතැයි මනාකොට දැන ගනී.

අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන්, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, කුසල ධර්මයන් වැඩී යාමෙන් ඇතිවන ප්‍රීතිය තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නො පවතින කල්හි, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන්, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, කුසල ධර්මයන් වැඩී යාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හටනොගන්නා වූ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩීයාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය, (තමා තුළ) හට ගන්නේ වේ ද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) හටගන්නා වූ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානය තුළ කුසල ධර්මයන් වැඩීයාමෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය (තවදුරටත්) සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද ඒ බව ද

මනාකොට දැන ගනී.

**104. සන්තං වා අප්පකම්මං පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගං,
අත්ථි මේ අප්පකම්මං පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගෝති
පජානාති.**

අසන්තං වා අප්පකම්මං පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගං,
තත්ථි මේ අප්පකම්මං පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගෝති
පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගස්ස
උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච
උප්පන්නස්ස පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය
පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

104. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පකම්මං: තමාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධිම අත්ථි: පවතී යයි මේ අප්පකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගෝති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධිම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පකම්මං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධිම නත්ථි: නැතැයි මේ අප්පකම්මං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගෝති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධිම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (යෝනියෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගන්නා වූ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධි උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද, තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) උප්පන්නස්ස: හටගන්නා වූ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධි භාවනාය: තවදුරටත් සමථ - විදර්ශනා වැඩිම වශයෙන්, පාරිපුරි හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

104. පද ගැලපීම

(මෙසේ) සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන කායික - මානසික සංසිද්ධි තමාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන කායික මානසික සංසිද්ධි, මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතී යයි මනාකොට දැනගනී.

සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන, කායික - මානසික සංසිද්ධි තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නොපවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන කායික - මානසික සංසිද්ධි, මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනියෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නොගන්නා වූ, සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන කායික - මානසික සංසිද්ධි, (තමා තුළ) හටගන්නේ වේ ද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) හටගත්තා වූ, සතර සතිපට්ඨානය තුළ ඇති වූ ප්‍රීතිය නිසා අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන කායික - මානසික සංසිද්ධි, (නවදුරටත්) සමථ විදර්ශනා වැඩිම වශයෙන් පූර්ණත්වය ට පත් වී යයි ද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

105. සන්තං වා අප්පිකත්තං සමාධි සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පිකත්තං සමාධි සම්බොජ්ඣංගෝති පජානාති.

අසන්තං වා අප්පිකත්තං සමාධි සම්බොජ්ඣංගං,
නත්ථි මේ අප්පිකත්තං සමාධි සම්බොජ්ඣංගෝති
පජානාති.

යථා ච අනුප්පන්නස්ස සමාධි සම්බොජ්ඣංගස්ස
උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච
උප්පන්නස්ස සමාධි සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය
පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

105. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සමාධි සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය, අත්ථි: පවති යයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සමාධි සම්බොජ්ඣංගෝති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සමාධි සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය, නත්ථි: නැතැයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ සමාධි සම්බොජ්ඣංගෝති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ

අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) අනුප්පත්තස්ස: හට නොගත්තා වූ සමාධි සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණය තුළින්) උප්පත්තස්ස: හටගත්තා වූ සමාධි සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය භාවනාය: (තවදුරටත්) සමථ - විදර්ශනා වැඩිම වශයෙන් පාරිපුරි හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

105. පද ගැලපීම

සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන සමාධිය මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතී යයි මනාකොට දැන ගනී.

සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නො පවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැනගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නොගත්තා වූ, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන සමාධිය හට ගන්නේ වේ ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) හටගන්නා වූ සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන සමාධිය (නවදුරටත්) සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

106. සන්තං වා අප්පිකත්තං උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගං, අත්ථි මේ අප්පිකත්තං උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගෝ'ති පජානාති. අසන්තං වා අප්පිකත්තං උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගං, නත්ථි මේ අප්පිකත්තං උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගෝ'ති පජානාති.

යථා ව අනුප්පන්නස්ස උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගස්ස උප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ව උප්පන්නස්ස උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගස්ස භාවනාය පාරිපුරි හෝති, තඤ්ච පජානාති.

106. පදගථාර්ථ

සන්තං වා: පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව, අත්ථි: පවති යයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගෝ'ති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන උපේක්ෂාව, පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අසන්තං වා: නො පවතින කල්හි අප්පිකත්තං: තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව නත්ථි: නැතැයි මේ අප්පිකත්තං: මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගෝ'ති: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කරගැනීම නිසා) අනුප්පන්නස්ස: හට නොගත්තා වූ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව, උප්පාදෝ හෝති: හට ගන්නේ වේ ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

යථා ව: යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) උප්පන්නස්ස: හට ගත්තා වූ උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගස්ස: සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව භාවනාය: (තවදුරටත්) සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පාරිපුරි හෝති: පූර්ණත්වයට පත් වී යයි ද තඤ්ච: ඒ බව ද පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

106. පද ගැලපීම

සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන උපේක්ෂාව, මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ පවතී යයි මනාකොට දැන ගනී.

සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව තමා ගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නො පවතින කල්හි, සතර සතිපට්ඨානය තුළ, අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව මාගේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ නැතැයි මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (යෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් අවබෝධ ඥාණයක් ඇති කර ගැනීම නිසා) හට නොගත්තා වූ, සතර සතිපට්ඨානය තුළ - අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇතිවන උපේක්ෂාව හටගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැන ගනී.

යම් ආකාරයකින් (අවබෝධ ඥාණයක් තුළින්) හටගත්තා වූ සතර සතිපට්ඨානය තුළ - අවබෝධ ඥාණයේ අංගයක් වශයෙන් ඇති වන උපේක්ෂාව සමථ - විදර්ශනා වැඩිම් වශයෙන් පූර්ණත්වයට

පත් වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

**107. ඉති අප්ඤ්ඤානං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
අප්ඤ්ඤානං බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී
විහරති.**

107. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අප්ඤ්ඤානං වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අප්ඤ්ඤානං බහිද්ධා වා: තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද, අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ ද, ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි.

107. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමා ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි.

අනුන් ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූ සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි.

තමාගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූද සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි.

108. සමුදය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.

108. පදගථාර්ථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් හටගන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි විහරති: වාසය කරයි. වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා නැති වී යාමෙන් සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් නැතිවී යන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි විහරති: වාසය කරයි.

සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් හටගන්නේ යයි ද නැති වී යන්නේ යයි ද අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි විහරති: වාසය කරයි.

108. පද ගැලපීම

සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මේ මේ කාරණා නිසා සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් හටගන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි. (එමෙන්ම මේ) සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මේ මේ කාරණා නැති වී යාමෙන් සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් නැති වී යන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

(මෙසේ) සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මේ මේ කාරණා නිසා සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් හට ගන්නේ යයි ද නැති වී යන්නේ යයි ද අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි.

109. අත්ථි ධම්මා.ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය,

**අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්ච ලෝකේ
උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු
ධම්මානුපස්සි විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගේසු**

109. පදගථාර්ථ

අන්ටී ධම්මා'ති වා: හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් පවතී යයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට සති: සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය පවිචුපට්ඨිතා හේති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඥාණමත්තාය: අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසත් පතිස්සතිමත්තාය: බලවත් ව සිහිනුවණ දියුණු වීම පිණිසත් පවතී. අනිස්සිතෝ ච: (සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) ග්‍රහණය කර නොගෙන, විහරති: වාසය කරයි. න ච කිඤ්ච ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, භික්ඛු: භික්ෂුව ධම්මේසු: සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. සත්තසු බොජ්ඣංගේසු: සප්ත බොජ්ඣංග ධර්මයන් පිළිබඳව

109. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට හේතු - ප්‍රත්‍යයන් නිසා සකස් වූ, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ සප්ත බෝධ්‍යාංග නම් වූ ධර්මයන් පවතී යයි සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිසත්, බලවත්ව සිහි නුවණ දියුණු වීම පිණිසත් පවතී. (සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන්) ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙනි, හික්ෂුච සප්ත බෝධ්‍යාංග ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් (ධම්මානුපස්සනාවෙන්) වාසය කරයි.

බොජ්ඣංග පබ්බං නිට්ඨිතං

අවබෝධ ඥාණයේ අංගයන් මුල් කොට කෙරෙන භාවනා කොටස නිමා විය.

චතුරාර්ය සත්‍යය

110. පුන ච පරං භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති චතුසු අරියසච්චේසු. කථිඤ්ච භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති. චතුසු අරියසච්චේසු?

ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාති. අයං දුක්ඛ සමුදයෝ'ති යථාභූතං පජානාති. අයං දුක්ඛ නිරෝධෝ'ති යථාභූතං පජානාති. අයං දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනීපටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති.

110. පදගථාර්ථ

පුන ච පරං: වෙනත් භාවනාවක් කියමි. භික්ඛවේ: පින්වත්

මහණෙනි, හික්කු: හික්කු ව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. චතුසු අරියසච්චේසු: චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ.

කථඤ්ච: කෙසේද? හික්කච්චේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්කු: හික්කු ව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරන්නේ චතුසු අරියසච්චේසු: චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ

ඉධ: මෙ කරුණෙහි ලා, හික්කච්චේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්කු: හික්කු ව ඉදං: මෙය වනාහි දුක්ඛං'ති: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛික තත්වය යයි යථාභූතං: යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අයං: මෙය වනාහි දුක්ඛ සමුදයෝ'ති: එම දුක්ඛික තත්වයට (පරම සත්‍යයක් වශයෙන්) මූලික වූ කාරණය යයි යථාභූතං: යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අයං: මෙය වනාහි දුක්ඛ නිරෝධෝ'ති: (පරම සත්‍යයක් වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට) එම දුක්ඛික තත්වය (සදහට ම) නිරුද්ධ කර දැමීම යයි යථාභූතං: යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

අයං: මෙය වනාහි දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනීපටිපදා'ති: එම දුක්ඛික තත්වය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස (පරම සත්‍යයක් වශයෙන්) අනුගමනය කළයුතු (ඒකායන) වැඩපිළිවෙල යයි යථාභූතං: යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන්ම පජානාති: මනාකොට දැන ගනී.

110. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, වෙනත් භාවනාවක් කියමි. හික්කු ව, චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, හික්කු ව, චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ කරුණෙහිලා, හික්ෂුට් 'මෙය වනාහී පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය' යයි යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම මනාකොට දැන ගනී.

'මෙය වනාහී එම දුක්ඛිත තත්වයට (පරම සත්‍යයක් වශයෙන්) මූලික වූ කාරණය' යයි යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම මනා කොට දැන ගනී

'මෙය වනාහී (පරම සත්‍යයක් වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට) එම දුක්ඛිත තත්වය (සදහට ම) නිරුද්ධ කර දැමීම' යයි යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන්ම මනා කොට දැන ගනී.

'මෙය වනාහී එම දුක්ඛිත තත්වය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස (පරම සත්‍යයක් වශයෙන්) අනුගමනය කළයුතු (ඒකායන) වැඩපිළිවෙල' යයි යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම මනාකොට දැනගනී.

110. විස්තර

සතර සතිපට්ඨානය මුළුමණින්ම යොමු වී තිබෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය පිණිස ය. ඒ සඳහා අනුගමනය කළ යුතු එකම වැඩ පිළිවෙල සතිපට්ඨානයම බැවින් මෙය හඳුන්වන්නේ ද 'ඒකායන මාර්ගය' වශයෙනි. එහෙයින්ම භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ චතුරාර්ය සත්‍යය ද සතර සතිපට්ඨානයේ ධම්මානුපස්සනාවට ඇතුළත් කොට වදාළහ. විස්තර වශයෙන් මනාව පෙන්වා දී වදාළහ. මේ චතුරාර්ය සත්‍යය සම්බන්ධයෙන් උන්වහන්සේ ගේ ම අදහස් මෙසේ දැන ගනිමු.

"පින්වත් මහණෙනි, මේ පරම සත්‍යය (ආර්ය සත්‍යය) සතරකි. මේ සත්‍ය සතර වනාහී ලෝකයේ පවතින සැබෑම වූ තත්වයක් වේ. (තථානි). කිසිසේත් වෙනස්නොවන සැබෑම වූ තත්වයක් වේ. (අවිතථානි) කිසිසේත් වෙනස් ස්වභාවයකට පත්වන තත්වයක් ද නොවේ. (අනඤ්ඤාතානි)"

(නළු සුත්ත - සං. නි.)

"පින්වත් මහණෙනි, මේ හිරු - සඳු දෙදෙන ලෝකයේ

පහළ නොවන තාක් ම, හාත්පස සිසාරා පැතිර බැබළී යන ආලෝකයක පහළ වීමක් නැත. සනාත්ධිකාරයම පවතී. මහා කලු වර ම පවතී. දහවල - රාත්‍රී කියා දෙයක් ද නැත. මාස අර්ධ මාස කියා දෙයක් ද නැත. සෘතු සංචන්සර කියා දෙයක් නැත.

පින්වත් මහණෙනි. යම් දවසක මේ හිරු සඳු දෙදෙන ලෝකයේ පහළ වෙයි ද, අන්න ඒ දවසේ සිට හාත්පස සිසාරා පැතිර බැබළී යන ආලෝකයක පහළවීම වේ. එකල්හි සනාත්ධිකාරයක් නැත. මහා කලු වරක් නැත. එකල්හි ම දහවල - රාත්‍රී කියා දෙයක් පෙනේ. මාස අර්ධමාස කියා දෙයක් පෙනේ. සෘතු සංචන්සර කියා දෙයක් ද පෙනේ.

ඒ ආකාරයෙන් ම පින්වත් මහණෙනි, තථාගත වූ අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහළ නොවනතාක් හාත්පස සිසාරා පැතිර බැබළී යන (සද්ධර්මය නැමති) ආලෝකයේ පහළ වීමක් නැත. (අවිද්‍යාව නම් වූ) සනාත්ධිකාරය ම පවතී. මහා කලු වරම පවතී. ඒ තාක් ම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් ගැන දේශනා කිරීමක් නැත. අර්ථ දැක්වීමක් නැත. පහදා දීමක් නැත. ඉස්මතු කොට පෙන්වා දීමක් නැත. (මෙහි තේරුම, අබුද්ධෝත්පාද කාලයන්හි දී මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ගැන යාන්තමින්වත් දැන ගන්නට ක්‍රමයක් නැත බවය.)

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, යම් දවසක තථාගත වූ අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් මේ ලෝකයේ පහළ වන සේක් ද, එකල්හි පමණක් හාත්පස සිසාරා පැතිර බැබළී යන (සද්ධර්මය නැමති) ආලෝකය පහළ වේ. එකල්හි (අවිද්‍යාව නම් වූ) සනාත්ධිකාරය දුරු වී යයි. මහා කලු වර දුරුවෙයි. එකල්හි පමණක් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයක් ගැන දේශනා කරණු ලැබේ. අර්ථ දක්වනු ලැබේ. පහදා දෙනු ලැබේ. ඉස්මතුකොට පෙන්වා දෙනු ලැබේ.”

(දුතිය සූරිය සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කර නො ගැනීම නිසා, ප්‍රත්‍යක්ෂ කර නොගැනීම නිසා මේ සා දීර්ඝ වූ සංසාරයේ මට ද ඔබලාට ද සැරිසරන්නට සිදුවිය. ආත්මභාවයෙන් ආත්මභාවයට දිවයන්නට සිදුවිය.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, දැන් වනාහී මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් මා විසින් මෙන්ම ඔබලා විසින්ද අවබෝධ කරගන්නා ලදී. ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්නා ලදී. එහෙයින් භව තණ්හාව මුලින්ම සිදී ගියේය. භව රැහැණ සිදු බිඳ දමන ලදී. දැන් ඉතින් යළිත් (කිසිදු) භවයක සකස් වීමක් නැත.”

(කෝටිගාම සුත්ත - සං. නි.)

“ඉතින් පින්වත් මහණෙනි, ඔබ ගේ යහළු මිත්‍රාදීන්, ඤාති හිතෙහිත් කෙරෙහි ඔබ තුළ අනුකම්පාවක් තිබේ නම්, ඔවුන් ද ඔබේ අදහසට සවන් දෙන්නට කැමති නම්,

පින්වත් මහණෙනි, ඔවුන් හට ද මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය ඒ ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස ඔබලා විසින් මනාකොට කියාදිය යුතු ය. පහදා දිය යුතුය. අවබෝධයෙහි පිහිටුවා ලිය යුතුය.”

(මිත්ත සුත්ත - සං. නි.)

එකල්හි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රී හස්තයෙන් ඇට්ටේරිය කොළ (බිම් වැටී තිබුණ) අහුරක් ගෙන හැර පෑ සේක.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ ගැන කුමක්ද සිතන්නේ? මේ අතෙහි තිබෙන ඇට්ටේරිය කොළ ද වැඩි, නැතිනම් මේ මහා ඇට්ටේරිය වනයෙහි තිබෙන කොළ ද වැඩි?”

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඔය ශ්‍රී හස්තයෙහි තිබෙන්නේ ඇට්ටේරියා කොළ ඉතාම ස්වල්පයකි. එහෙත් මේ මහා ඇට්ටේරියා වනයේ නම් ඇට්ටේරියා කොළ අති විශාල ප්‍රමාණයක් තිබේ.”

“එමෙන්ම, පින්වත් මහණෙනි, (සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලාට පමණක් විශේෂිත වූ) අවබෝධඤාණයෙන් අවබෝධ කරණ ලද (අනන්ත) දේ අතර ඔබලාට නො පැවසූ බොහෝ දේ තිබේ. ඔබලාට නො පැවසූ බොහෝ දේ තිබේ. ඔබලාට පවසා තිබෙන්නේ ඉතාම ස්වල්පයකි.

අනෙක් දේ නොපවසන ලද්දේ මක් නිසාද? පින්වත් මහණෙනි, අනෙක් ඒවායේ කිසි අර්ථයක් නැත. උත්තම ජීවිතයකට

අදාළද නැත. (දුකෙහි) කළකිරීම පිණිස, නො ඇලීම පිණිස, දුකින් නිදහස් වීම පිණිස, සදහටම (දුක්) සංසිදුවාලීම පිණිස, ජීවිතයේ ඇත්ත තත්වය ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස උපකාරී නොවේ.

එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, මා විසින් (පුන පුනා) පවසන ලද්දේ කුමක්ද? එනම් මේ චතුරාර්ය සත්‍යයයි. පින්වත් මහණෙනි, මා විසින් මේ චතුරාර්ය සත්‍යය පවසන ලද්දේ මක් නිසාද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අතිශයින් ම අර්ථවත් ය. උත්තම ජීවිතයකට මුළුමනින්ම අදාළ වේ. (දුකෙහි) කළ කිරීම පිණිස, නො ඇලීම පිණිස, දුකින් නිදහස් වීම පිණිස, සදහට ම දුක් සංසිදුවාලීම පිණිස, ජීවිතයේ ඇත්ත තත්වය ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස ඒකාන්තයෙන් ම උපකාරී වේ.”

(සිංසපා සුත්ත - සං. නි.)

“පින්වත් මහණෙනි, එක්තරා මනුෂ්‍යයෙක් එක සිදුරකින් යුතු වියදණ්ඩක් මහා සාගරයට විසි කරන්නේ යයි සිතමු. (එවිට ඒ වියගස මහසයුරේ ඒ මේ අතට පාවෙවී තිබෙන අතරේ) එක ඇසක් පමණක් පෙනෙන කැස්බෑවෙකු අවුරුදු සියයකට වරක් මුහුදු පතුළේ සිට උඩට එයි. ඒ කැස්බෑවා එසේ චතුරෙන් උඩට එද්දී අර මුහුදේ පාවෙන වියදණ්ඩෙහි සිදුරින් බෙල්ල දමා බැලීම සිදුවිය හැකි දෙයක්ද?”

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඉතාම කලාතුරකින් එවැන්නක් සිදුවිය හැකිය.”

“පින්වත් මහණෙනි, සිය වසරකට වරක් උඩට එන කණ කැස්බෑවා විය සිදුරින් ගෙල දමා අහස බැලීම සුළු කලකින් වුවත් සිදුවිය හැකි ය.”

“එහෙත් පින්වත් මහණෙනි, යම් හෙයකින් (පවට ලැජ්ජාවක් බයක් නැති) අඥාන තැනැත්තා එක් වතාවක් අපායට වැටුණොත්, ඒ තැනැත්තා හට යළි මනුෂ්‍ය ආත්මයක් ලැබීම ඊට වඩා ඉතාම දුෂ්කර යයි කියමි. එසේ වන්නේ මක් නිසාද? පින්වත් මහණෙනි, අපායෙහි සීලාදී ගුණධර්ම රැකීමට අවස්ථාවක් නැත. පින්දහම්

කිරීමක් නැත. අපායෙහි තිබෙන්නේ ඔවුනොවුන් මරාගෙන කෑමකි. දුර්වලයාව ගොදුරු කරගැනීමකි. සත්වයාට මෙවැනි ඉරණමක් සකස් වෙන්නේ කුමක් නිසාද? චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්නට අවස්ථාවක් නොලැබීම නිසා ය. එහෙයින් පින්වත් මහණෙනි, මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීම පිණිස හැකිතාක් කැපවී උත්සාහ දැරිය යුතුය.”

(ජිග්ගල සූත්ත - සං. නි.)

“එහෙයින් පින්වත් මහණෙනි, ලාමක දේ ගැන සිතමින් කල් ගෙවීමෙන් වළකින්න. එනම් රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - පහසට අයත්, කාම ගුණයන් ගැන, කාම සිතුවිලි සිතීමෙන් වළකින්න. ගැටීම ඇතිවන, හිංසාකාරී කල්පනාවෙන් වළකින්න.

පින්වත් මහණෙනි, මෙවැනි දේ කල්පනා නො කළ යුත්තේ මක්නිසාද? ඔය කල්පනාවල කිසි හරයක් නැත. උත්තම ජීවිතයකට කිසිසේත් උපකාරී නොවේ. (දුකෙහි) කළකිරීම පිණිස නොපවතී. දුකින් නිදහස්වීම පිණිස නොපවතී, ජීවිතයේ ඇත්ත තත්වය ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස උපකාරී නොවේ.

පින්වත් මහණෙනි, කල්පනා කළ යුතු ඉතා හොඳ දේ තිබේ. එනම් පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය ගැන කල්පනා කළ යුතුය. එම දුක්ඛිත තත්වය සකස් වීමට හේතු වූ දේ ගැන කල්පනා කළ යුතුය. ඒ හේතූන් නිසා දුක්ඛිත තත්වයෙන් සදහටම නිදහස් වීමේ හැකියාව ගැන කල්පනා කළ යුතුය. ඒ සඳහා අනුගමනය කළ යුතු මාර්ගය, හෙවත් වැඩ පිළිවෙල ගැන කල්පනා කළ යුතුය. මෙසේ මේ චතුරාර්ය සත්‍යය ගැන කල්පනා කළ යුත්තේ මක් නිසාද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ කල්පනා ඉතාම අර්ථවත්ය. උත්තම ජීවිතයකට මහෝපකාරී වේ. (දුකෙහි) කළකිරීම පිණිස පවතී. දුකින් නිදහස් වීම පිණිස පවතී. ජීවිතයේ ඇත්ත තත්වය ඒ ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කරගැනීම පිණිස පවතී.”

(විනක්ක සූත්ත - සං. නි.)

දුක්ඛ සත්‍යය

111. කතමඤ්ච භික්ඛවේ දුක්ඛං අරිය සච්චං?

ජාති'පි දුක්ඛා, ජරා'පි දුක්ඛා, ව්‍යාධි'පි දුක්ඛෝ,
මරණාමිපි දුක්ඛං, සෝක - පරිදේව - දුක්ඛ -
දෝමනස්ස - උපායාසා'පි දුක්ඛා, අප්පියේති
සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, පියේති විප්පයෝගෝ
දුක්ඛෝ, යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං,
සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා.

111. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛං:
දුක්ඛිත තත්වය, අරිය සච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා

ජාති'පි: ඉපදෙන්නට සිදුවීමද, දුක්ඛා: දුක්ඛිත තත්වයකි.
ජරා'පි: ජරා ජීර්ණත්වයට පත්වීමද, දුක්ඛා: දුක්ඛිත තත්වයකි. ව්‍යාධි'පි:
රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරු වීමද, දුක්ඛෝ: දුක්ඛිත තත්වයකි. මරණාමිපි:
මරණයට පත්වීම ද, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි. සෝක: හදවත දුකින්
වෙලා ගන්නා ශෝකය, පරිදේව: දුක දරා ගත නොහැකිව නම්
ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම, දුක්ඛ: කායිකව දුක් තැවුල්, උපායාසා'පි:
තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම පවා, දුක්ඛා: දුක්ඛිත
තත්වයකි.

අප්පියේති: තමා හට කිසිසේත් ප්‍රිය නොවූ අරමුණු මෙන්ම,
පුද්ගලයින්ද, සම්පයෝගෝ: සමග එක්වන්නට සිදුවීම, දුක්ඛෝ: දුක්ඛිත
තත්වයකි. පියේති: තමාට ඉතාම ප්‍රියමනාප වූ අරමුණු වලින් මෙන්ම
පුද්ගලයන් ගෙන්ද, විප්පයෝගෝ: වෙන්වන්නට සිදුවීම දුක්ඛෝ:
දුක්ඛිත තත්වයකි. යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්,
හ ලහති: නො ලැබෙන්නේ වේද නම්පි: එයද දුක්ඛං: දුක්ඛිත
තත්වයකි.

සංඛිත්තේන: ඉතාම කෙටියෙන් සියල්ල හකුළා කීවොත්, පංච උපාදානක්ඛන්ධා: රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන උපාදානස්කන්ධ පහම දුක්ඛා: දුක්ඛිත තත්වයකි.

111. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය කුමක්ද?

ඉපදෙන්නට සිදුවීම ද දුක්ඛිත තත්වයකි. ජරාජීර්ණත්වයට පත්වීම ද දුක්ඛිත තත්වයකි. රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරු වීම ද දුක්ඛිත තත්වයකි. මරණයට පත්වීම ද දුක්ඛිත තත්වයකි. හදවත දුකින් වෙලාගන්නා ශෝකය, දුක දරාගත නොහැකිව, නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම, කායිකව ඇතිවන නො ඉවසිය හැකි පීඩා, මානසිකව හට ගන්නා දුක් තැවුල්, තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම පවා දුක්ඛිත තත්වයකි.

තමා හට කිසිසේත් ප්‍රිය නොවූ අරමුණු මෙන්ම පුද්ගලයන් ද සමඟ එක්වන්නට සිදුවීමද දුක්ඛිත තත්වයකි. තමාට ඉතාම ප්‍රිය මනාප වූ අරමුණුවලින් මෙන්ම පුද්ගයන්ගෙන් ද වෙන්වන්නට සිදුවීම දුක්ඛිත තත්වයකි. තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද එය ද දුක්ඛිත තත්වයකි.

ඉතාම කෙටියෙන් සියල්ල හකුළා කීවොත් රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන උපාදාන ස්කන්ධ පහම දුක්ඛිත තත්වයකි.

112. කතමා ව භික්ඛවේ ජාති. යා තේසං තේසං සත්තානං, තම්භි තම්භි සත්ත භිකායේ, ජාති, සඤ්ජාති, ඔක්කන්ති, අභිතිබ්බන්ති, ඛන්ධානං, පාතුභාවෝ, ආයතනානං පට්ඨානෝ, අයං චූච්චති භික්ඛවේ ජාති.

112. පදගථාර්ථ

කතමා ව: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ජාති:

ඉපදෙන්නට සිදුවීම.

යා: යම් ආකාරයක, තේසං තේසං සත්තානං: ඒ ඒ සත්වයින්ගේ තමහි තමහි සත්ත නිකායේ: ඒ ඒ සත්ව වර්ගයා තුළ ජාති: ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, සඤ්ජාති: ඉන්ද්‍රියයන් මෝරා බිහිවෙන්නට සිදුවීමක් වේද, ඔක්කන්ති: ගර්භාෂයක් තුළ ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, අභිනිබ්බන්ති: ගර්භාෂයකින් තොරව හෝ ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, බන්ධානං: රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන පංච උපාදානස්කන්ධයේ පාතුභාවෝ: පහළවීමක් වේද, ආයතනානං: ඇස - කණ - නාසය - දිව - කය - සිත යන ආයතනයන් පටිලාභෝ: තිබෙන පරිදි උපත ලැබීමක් වේද අයං: මේ වනාහි වුවවති: කියනු ලැබේ. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ජාති: (අණ්ඩජ - ජලාබ්‍රජ - සංසේදජ - ඕපපාතික යන සතර යෝනිවල) ඉපදෙන්නට සිදුවීම යයි.

112. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ඉපදෙන්නට සිදුවීම යනු කුමක්ද?

ඒ ඒ සත්වයින්ගේ, ඒ ඒ සත්ව වර්ගයා තුළ යම් ආකාරයක ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, ඉන්ද්‍රියන් මෝරා බිහිවෙන්නට සිදුවීමක් වේද, ගර්භාෂයක් තුළ ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, ගර්භාෂයකින් තොරව හෝ ඉපදෙන්නට සිදුවීමක් වේද, රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර ඤ විඤ්ඤාණ යන පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයේ පහළවීමක් වේද, ඇස - කණ - නාසය - දිව - කය - සිත යන ආයතනයන් තිබෙන පරිදි උපත ලැබීමක් වේද, පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහි (අණ්ඩජ, ජලාබ්‍රජ, සංසේදජ, ඕපපාතික යන සතර යෝනිවල) ඉපදෙන්නට සිදුවීම යයි කියනු ලැබේ.

112. විස්තර

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මේ හැම දුකක්ම ඉපදෙන්නට සිදුවීම සමඟම හටගත් බව බොහෝ දේශනා තුළින් ඉතාම පැහැදිලි ලෙස පෙන්වා දී තිබේ. මේ ලෝකයට බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වන්නේද එයට පිළිතුරු සෙවීම පිණිස කැපවූ උත්තම මනුෂ්‍යයන් තුළිනි. යළි යළි ඉපදෙන්නට, ජරා ජීර්ණත්වයට

පත්වන්තට, මරණයට පත්වන්තට සිදුවීම, නුවණැති මනුෂ්‍යයකුට බලවත් ප්‍රභේලිකාවක් වීම පුද්ගලයක් නොවේ. කොටින්ම ඒ මහා ප්‍රාඥ උත්තමයෝ සියල්ල අත්හැර දමා, මේ දුකින් නිදහස්වීමේ මඟක් සොයන්නට පෙළඹෙන්නේද ඒ නිසාමය.

“පින්වත් මහණෙනි, සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමට පෙර, තවම බුදුබවට පත් නොවුණු, බෝධි සත්වයන් වහන්සේ නමක් වශයෙන් (බෝධි මූලයේදී වැඩ සිටි) ඒ විපස්සී නම් භාග්‍යවත් අර්හත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ ආකාරයේ කල්පනාවක් පහළ විය.

‘අහෝ! මේ ලෝක සත්වයා වනාහී ඒකාන්තයෙන් පීඩාවට පත් වී සිටී. උපදින්නේ ද වේ. ජරාජීර්ණත්වයට පත්වන්නේ ද වේ. මරණයට පත්වන්නේ ද වේ. චුත වන්නේ ද වේ. (යළි යළි) උපදින්නේ ද වේ. එසේ දුක් විඳිනා නමුදු මේ ආකාර වූ ජරාජීර්ණව මරණයට පත්වීම නම් වූ දුක්ඛිත තත්වයෙන් නිදහස්වීමක් ගැන කිසිසේත් නොදනී.

මේ ජරා ජීර්ණව මරණයට පත්වීම නම් වූ දුක්ඛිත තත්වයෙන් නිදහස්වීමක් ඇතිකර ගන්නේ කවරදාද?”

(විපස්සී සුත්ත - සං. නි.)

මෙසේ සියළු බුදුවරයන් වහන්සේලාට බුද්ධත්වය පිණිස පාදක වූයේ ඉහත දැක්වූ කාරණයම බව අපගේ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මැනවින් පෙන්වා දුන් සේක.

උපත ගැන කථා කිරීමේදී බොහෝ දෙනෙකුත් හිතාගෙන සිටින්නේ තනිකරම ‘හිතක්’ හවයෙන් හවයට සංක්‍රමණය වෙමින් ලබාදෙන උපතක් හැටියටය. එය වැරදි අදහසකි. සාති නම් හික්මුවක් හවයෙන් හවය සංක්‍රමණය වන (හිතක්) විඤ්ඤාණයක් ගැන කථා කළේය. එය මිත්‍යා දෘෂ්ටියක් බවත් විඤ්ඤාණය වනාහී හේතු ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හටගත් දෙයක් බවත් යළිත් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පහදා දුන්හ.

එහෙත් සාමාන්‍ය කතා බහේදී භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා විඤ්ඤාණය මව් කුසෙහි පළමුව යම් සිතක් හටගත්තේ වේද, පළමුව යම් විඤ්ඤාණයක් පහළ වූයේ වේද, එය නිසාය

ඔහුගේ ඉපදීම සිදුවන්නේ. පින්වත් මහණෙනි, (එහෙයින්) මව්කුසෙහි සිටි කාලයද වසර විස්සක් වන සේ ගණන් කොට උපසම්පදා කරන්නට අවසර දෙමි.”

(මහාවග්ග පාළි)

එහෙත් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පරම සත්‍යයක් වශයෙන් දුක්ඛිත තත්වය විස්තර කරන තැනෙදී වදාරන්නේ මෙසේය.

“පින්වත් මහණෙනි, (පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, ආකාස, විඤ්ඤාණ යන) ධාතුන් සයෙහි ග්‍රහණය වීම නිසා ගර්භාෂයක බැස ගැනීම සිදුවේ. ගර්භාෂයක බැසගැනීම තිබෙන කල්හි නාමරූප වේ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් ආයතන සය වේ. ආයතන සය ප්‍රත්‍යයෙන් විඳීම වේ.

පින්වත් මහණෙනි, මම වනාහී විඳින තැනැත්තා හට මෙය දුක්ඛිත තත්වයක් යයි පෙන්වා දෙමි. එම දුක්ඛිත තත්වයට මුල් වූ කාරණය මෙය යයි පෙන්වා දෙමි. මේ මූලික කාරණය නැසූ කල්හි දුකින් නිදහස්වීම නම් මෙය යයි පෙන්වා දෙමි. දුකින් නිදහස්වීම පිණිස අනුගමනය කළයුතු වැඩ පිළිවෙල මෙය යයි පෙන්වා දෙමි.”

(තිත්ථායනන සුත්ත) (අං. නි. - මහා වග්ග)

උපත ලැබීම පිණිස සකස් වෙන තැන් (යෝනි) සතරක් පමණක් තිබෙන බව භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ ඥාණයෙන් දුටු සේක. ඒ සතර නම් මෙසේය.

“පින්වත් සාරිපුත්ත, උපත ලැබීම පිණිස සකස් වෙන තැන් (යෝනි) සතරකි. කුමක්ද ඒ යෝනි සතර?

අණ්ඩජ යෝනිය, ජලාබුජ යෝනිය, සංසේදජ යෝනිය, ඕපපාතික යෝනිය වශයෙනි.

පින්වත් සාරිපුත්ත, යම් සත්වයෙක් බිත්තරයක් තුළ බිහිවී උපත ලබන් ද, එය වනාහී අණ්ඩජ යෝනියක උපත ලැබීමය.

යම් සත්වයෙක් ගර්භාෂයක් (වත්ටි කෝසං) තුළ පිළිසිඳ උපත ලබන්ද එය වනාහී ජලාබුජ යෝනියක උපත ලැබීමය.

යම් සත්වයෙක් කුණු වූ මසක හෝ කුණු වූ සිරුරක හෝ කුණු වූ ආහාරයක හෝ කුණු වූ කානුවක, වළක හෝ වසුරු දමන වළක හෝ උපදිත්ද, එය වනාහී සංසේදජ යෝනියක උපතයි.

පින්වත් සාරිපුත්ත, (සියළු දෙවියෝ (සියළු) නිරිසත්තු ඕපපාතිකව (අණ්ඩජ, ජලාබුජ, සංසේදජ යන යෝනිවලින් නොරව) උපත ලබති. ඇතැම් මනුෂ්‍යයෝද ඇතැම් විනිපාතිකයන් (ප්‍රේත ආත්ම) ඕපපාතිකව උපත ලබති. එය වනාහී ඕපපාතික යෝනියයි.”

(මහා සීහනාද සුත්ත) (මජ්ඣිම නි.)

මව්කුසක උපත ලැබීමේදී පවා සතර ආකාරයකට උපත ලබන බව භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ ඥාණයෙන් දුටු සේක.

“භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, අනුත්තරීය වූ අනෙක් ගුණයකින් ද ඔබ වහන්සේ සමන්විත වන සේක. එනම් භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ගර්භාෂයක උපදින ආකාරය සද්ධර්මය තුළ වදාළ ආකාරය අපි මෙසේ දකිමු.

ඒ අනුව භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ගර්භාෂයක උපත ලබන්නේ මේ සතර ආකාරයෙනි.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්ස, ඇතැම් කෙනෙක් කිසිවක් නොදැන මව් කුසට ඇතුළු වෙයි. කිසිවක් නොදැන මව් කුසෙහි සිටියි. කිසිවක් නොදැන මව්කුසින් නික්මෙයි. මේ පළමුවන ආකාරයයි.

ඇතැම් කෙනෙක් හොඳින් දැනගෙන මව්කුසට ඇතුළු වෙයි. කිසිවක් නොදැන මව්කුසෙහි සිටියි. කිසිවක් නොදැන මව්කුසින් නික්මෙයි. මේ දෙවන ආකාරයයි.

ඇතැම් කෙනෙක් හොඳින් දැනගෙන මව්කුසට ඇතුළු වෙයි. හොඳින් දැනගෙන මව්කුසෙහි සිටියි. (එහෙත්) කිසිවක් නොදැන මව්කුසින් නික්මෙයි. මේ තුන්වන ආකාරයයි.

ඇතැම් කෙනෙක් හොඳින් දැනගෙන මව්කුසට ඇතුළු වෙයි. හොඳින් දැනගෙන මව්කුසෙහි සිටියි. හොඳින් දැනගෙන මව්කුසින්

නික්මෙයි. මේ සිව්වන ආකාරයයි.

(සම්පසාදනීය සුත්ත) (දී. නි.)

මෙසේ ඉපදෙන්නට සිදුවීමේදී සත්වයාගේ ඉරණම තුළ පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය පරම සත්‍යයක් වශයෙන් අවබෝධ කොට දුකින් නිදහස්වීම පිණිස නුවණැති මනුෂ්‍යයන් යොමු කරවීමේ පරම චේතනාවෙහි මේ සද්ධර්මය බුදුරජාණන් වහන්සේලා විසින් දෙසනු ලබන්නේ.

එසේ නැතිව ගන්ධඛ්‍යයන් ගැන පර්යේෂණ පවත්වන්නට හෝ අන්තරාභවයේ සත්වයන් සිටිනවාදැයි සොය සොයා සිටින්නට හෝ ඒ ගැන නොයෙක් සභාවන් පවත්වමින් පණ්ඩිතමානිව වාද විවාද කරමින් සිටින්නට නොවේ. සද්ධර්මය වරදවා, පටලවා ගැනීම බුදුරජාණන් වහන්සේ දුටුවේ විෂසෝර සර්පයෙකු වලිගයෙන් අල්ලා ගැනීමක් ලෙසය. විෂසෝර සර්පයෙකු වලිගයෙන් අල්ලා ගත්විට උභ්‍යාසය ආපසු හැරී අල්ලාගත් පුද්ගලයාටම දණ්ඩ කරයි. දුකින් නිදහස්වීම මුල්කොට ඇති සද්ධර්මය මනස්ගාත, අද්භූත, ගුප්ත මාතෘකාවක් බවට පත්කරගෙන තමන් දැනමුතු පුද්ගලයින් ලෙස ඉස්මතු වෙන්නට වැයම් කිරීම නිසා බොහෝ දෙනාට සද්ධර්මයේ අර්ථය වැරදි ලෙස තේරුම් යෑමට හේතුවේ.

විෂසෝර සර්පයෙකු අල්ලා ගත යුත්තේ වලිගයෙන් නොවේ. ඔලුවෙන්ය. එවිට උභ්‍යාසය අල්ලාගත් තැනැත්තාට හානියක් සිදුකළ නොහැකිය. මෙලෙසට සද්ධර්මයද හරියාකාරව භාවිත කළයුතු දෙයකි.

“පින්වත් මහණෙනි, මේ සද්ධර්මය කුමක්දැයි තෝරාගත නොහැකි පරිදි, මූලාවිම පිණිස, අතුරුදහන්වීම පිණිස පවත්නා කාරණා දෙකකි. කුමන කාරණා දෙකක්ද?

සද්ධර්මය වශයෙන් විස්තර කරන දෙය (තමන් සිතින් මවාගත් මත අනුව) වැරදි ලෙස විග්‍රහ කිරීමද, එම වැරදි විග්‍රහයෙන් වැරදි තේරුම් මතුවීමද යන මෙයයි.

එමෙන්ම පින්වත් මහණෙනි, මේ සද්ධර්මය වනාහී කුමක්දැයි මනාව තේරුම් ගැනීම පිණිසද, අතුරුදහන් නොවීම පිණිස ද පවත්නා කාරණා දෙකකි.

කුමන කාරණා දෙකක්ද?

සද්ධර්මය වශයෙන් විස්තර කරන දෙය (බුද්ධ වචනය අනුව) හරියාකාර ලෙස විග්‍රහ කිරීම ද එම හරියාකාර විග්‍රහය තුළින් සද්ධර්මයේ අර්ථය මනාකොට තේරුම් යාම ද යන මෙයයි.”

(අං. නි. - දුක නිපාත)

113. කතමා ව භික්ඛවේ ජරාහ යා තේසං තේසං සත්තානං, තම්හි තම්හි සත්ත නිකායේ, ජරා, ජීරණතා, ඛණ්ඩිච්චං, පාලිච්චං, වලිත්තවතා ආයුනෝ සංභානී, ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකෝ, අයං චුච්චති භික්ඛවේ ජරා.

113. පදගථාර්ථ

කතමා ව: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ජරා: ජරාජීරණත්වයට පත්වීම යනු.

යා: යම් ආකාරයක තේසං තේසං සත්තානං: ඒ ඒ සත්වයන්ගේ තම්හි තම්හි සත්ත නිකායේ: ඒ ඒ සත්ව වර්ගයා තුළ ජරා: දිරායාමක් වේද, ජීරණතා: ජීරණත්වයට පත්වීමක් වේද, ඛණ්ඩිච්චං: දත් කැඩී ගැලවී යාමක්, කෙස් ගැලවී යාම් ආදියෙන්, අඩුපාඩු ඇතිවීමක් වේද, පාලිච්චං: ඇඟපත ගොරෝසු වී රැළි වැටී යාමක් වේද, වලිත්තවතා: විකාර ස්වභාවයට පත්වීමක් වේද, ආයුනෝ: ආයුෂ සංභානී: ගෙවී යාමක් වේද ඉන්ද්‍රියානං: ඇස් කණ් ආදී ඉන්ද්‍රියයන් පරිපාකෝ: (තමා හට අවනත නොවන පරිදි) මෝරා යාමක් වේද, අයං: මේ වනාහී චුච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ජරා: ජරා ජීරණත්වයට පත්වීම යයි.

113. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජරා ජීරණත්වයට පත්වීම යනු කුමක්ද?

ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව වර්ගයා තුළ, යම් ආකාරයක දිරා යාමක් වේද, ජීරණත්වයට පත්වීමක් වේද, දත් කැඩී යාම, කෙස් ගැලවී යාම ආදියෙන් අඩුපාඩු ඇතිවීමක් වේද, ඇඟපත ගොරෝසු

වී රැළිවැටී යාමක් වේද විකාර තත්වයට පත්වීමක් වේද, ආයුෂ ගෙවී යාමක් වේද, ඇස් කණ් ආදී ඉන්ද්‍රියයන් (තමාට අවනත නොවන පරිදි) මෝරා යාමක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජරාජීර්ණත්වයට පත්වීම යයි කියනු ලැබේ.

114. කතමඤ්ච භික්ඛවේ මරණංත යා තේසං තේසං සත්තානං තම්භා තම්භා සත්තනිකායා චුති වචනතා භේදෝ අන්තරාධානං මච්චුමරණං කාලකිරියා ඛන්ධානං භේදෝ කළේඛරස්ස භික්ඛේපෝ ජීවිතින්ද්‍රියස්සපච්ඡේදෝ, ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ මරණං.

114. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, මරණං: මරණයට පත්වීම යනු.

යා: යම් ආකාරයක, තේසං තේසං සත්තානං: ඒ ඒ සත්වයින්ගේ, තම්භා තම්භා සත්තනිකායා: ඒ ඒ සත්ව ලෝක වලින් චුති: චුතවීමක් වේද, වචනතා: චුතවන ස්වභාවයක් වේද, භේදෝ: බිඳී යාමක් වේද, අන්තරාධානං: අතුරුදහන්වීමක් වේද, මච්චුමරණං: මරණයට පත්වීමක් වේද, කාලකිරියා: කලුරිය කිරීමක් වේද, කළේඛරස්ස: ශරීරය, නික්ඛේපෝ: අත්හැර දැමීමක් වේද, ජීවිතින්ද්‍රියස්ස: ජීවිතය නම් වූ ඉන්ද්‍රියයේ, උපච්ඡේදෝ: සිඳී යාමක් වේද,

ඉදං: මෙය වනාහී, චුච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, මරණං: මරණයට පත්වීම යයි.

114. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මරණයට පත්වීම යනු කුමක්ද?

ඒ ඒ සත්වයින්ගේ, ඒ ඒ සත්ව ලෝකවලින් චුතවීමක් වේද,

චුතුව ස්වභාවයක් වේද, බිඳී යාමක් වේද, අතුරුදහන් වීමක් වේද, මරණයට පත්වීමක් වේද, කලුරිය කිරීමක් වේද, ශරීරය අත්හැර දැමීමක් වේද, ජීවිතය නම් වූ ඉන්ද්‍රියයන් සිඳී යාමක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී මරණයට පත්වීම යයි කියනු ලැබේ.

115. කතමෝ ච භික්ඛවේ සෝකෝ. යෝ බෝ භික්ඛවේ අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන බ්‍යසනේන සමන්තාගතස්ස, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන දුක්ඛ ධම්මේන චූට්ඨස්ස, සෝකෝ, සෝචනා, සෝචිතත්තං, අන්තෝසෝකෝ, අන්තෝපරිසෝකෝ, අයං චූච්චති භික්ඛවේ සෝකෝ.

115. පදගථාර්ථ

කතමෝ ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සෝකෝ: හදවත දුකින් වෙළා ගන්නා ශෝකය යනු.

යෝ බෝ: යම් ආකාරයක, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ, බ්‍යසනේන: විපතකින්, සමන්තාගතස්ස: පීඩා විඳින තැනැත්තකු හට (හෝ) අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ දුක්ඛ ධම්මේන: ඉවසිය නොහැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන් චූට්ඨස්ස: වේදනා විඳින කෙනෙකු හට (හෝ)

සෝකෝ: හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකයක් වේද, සෝචනා: ශෝකයෙන් තැවීමක් වේද, සෝචිත්තං: ශෝකීව සිටින ස්වභාවයක් වේද, අන්තෝසෝකෝ: හිත දවාලන ශෝකයක් වේද,

අයං: මෙය වනාහී චූච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සෝකෝ: හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකයයි.

115. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, හදවත දුකින් වෙළා ගන්නා ශෝකය

යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ විපතකින් පීඩා විඳින තැනැත්තෙකු හට (හෝ) විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ ඉවසිය නොහැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන් වේදනා විඳින කෙනෙකුට (හෝ) යම් ආකාරයක හදවත දුකින් වෙළා ගන්නා ශෝකයක් වේද, ශෝකයෙන් තැවීමක් වේද, හිත දවාලන ශෝකයක් වේද, හිත හාත්පස වෙළා දවාලන ශෝකයක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී හදවත දුකින් වෙළා ගන්නා ශෝකයයි කියනු ලැබේ.

116. කතමෝ ච භික්ඛවේ පරිදේවෝ. යෝ ඛෝ භික්ඛවේ අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන ඛ්‍යසනේන සමන්තාගතස්ස, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන දුක්ඛධම්මේන. චුට්ඨස්ස, ආදේවෝ, පරිදේවෝ, ආදේවනා, පරිදේවනා, ආදේවිතත්තං, පරිදේවිතත්තං, අයං චුච්චති භික්ඛවේ පරිදේවෝ.

116. පදගථාර්ථ

කතමෝ ව: කුමක්ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, පරිදේවෝ: දුකින් කම්පිතව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම යනු,

යෝ ඛෝ: යම් ආකාරයක, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ, ඛ්‍යසනේන: විපතකින්, සමන්තාගතස්ස: පීඩා විඳින තැනැත්තකු හට හෝ අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ දුක්ඛ ධම්මේන: ඉවසිය නොහැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන්, චුට්ඨස්ස: වේදනා විඳින කෙනෙකුට හෝ

ආදේවෝ: හඬා වැළපීමක් වේද, පරිදේවෝ: නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීමක් වේද, ආදේවනා: හඬා වැළපෙන ස්වභාවයක් වේද, පරිදේවනා: නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපෙන ස්වභාවයක් වේද, ආදේවිතත්තං: එසේ හඬා වැළපීමම වේද, පරිදේවිතත්තං:

එසේ නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම ම වේද,

අයං: මෙය වනාහි, වුවිච්ඡි: කියනු ලැබේ. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, පරිදේවෝ: දුකින් කම්පිතව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම යයි,

116. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, දුකින් කම්පිතව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, යම් ආකාරයක විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ විපතකින් පීඩා විඳින තැනැත්තෙකු හට හෝ, විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ විපතකින් ඉවසිය නොහැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන්, වේදනා විඳින කෙනෙකුට හෝ,

හඬා වැළපීමක් වේද, නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීමක් වේද, හඬා වැළපෙන ස්වභාවයක් වේද, නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපෙන ස්වභාවයක් වේද, එසේ හඬා වැළපීම ම වේද, එසේ නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම ම වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහි දුකින් කම්පිතව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම යයි කියනු ලැබේ.

117. කතමඤ්ච හික්ඛවේ දුක්ඛං? යං ඛෝ හික්ඛවේ කායිකං දුක්ඛං, කායිකං අසාතං, කාය සම්ඵස්සජං දුක්ඛං අසාතං, වේදයිතං, ඉදං වුවිච්ඡි හික්ඛවේ දුක්ඛං.

117. පදගොථාථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛං: කායිකව ඇතිවන දුක්ඛිත තත්වය යනු,

යං ඛෝ: යම් ආකාරයක, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, කායිකං: කායිකව හට ගන්නා, දුක්ඛං: නො ඉවසිය හැකි පීඩාවක් වෙයිද, කායිකං: කායිකව හට ගන්නා, අසාතං: අමිහිරි ස්වභාවයක්

වේද, කාය සම්ඵස්සජං: කායික ස්පර්ශයෙන් හටගත් දුක්ඛං: ඉවසිය නොහැකි පීඩාවෙන් යුතු, අසානං: අමිහිරි ස්වභාවයෙන් යුතු, වේදයිතං: විඳිමක් වෙයිද,

ඉදං: මේ වනාහී, චූච්චති: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛං: කායිකව ඇතිවන දුක්ඛිත තත්වයයි.

117. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, කායිකව ඇතිවන දුක්ඛිත තත්වය යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, කායිකව හටගන්නා, යම් ආකාරයක නොඉවසිය හැකි පීඩාවක් වේද, කායිකව හට ගන්නා අමිහිරි ස්වභාවයක් වේද, කායික ස්පර්ශයෙන් හටගත් ඉවසිය නොහැකි පීඩාවන්ගෙන් යුතු, අමිහිරි ස්වභාවයෙන් යුතු විඳිමක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී කායිකව ඇතිවන, දුක්ඛිත තත්වය යයි කියනු ලැබේ.

118. කතමඤ්ච භික්ඛවේ දෝමනස්සං? යං ඛෝ භික්ඛවේ චේතසිකං දුක්ඛං, චේතසිකං අසාතං, මනෝසම්ඵස්සජං දුක්ඛං, අසාතං, වේදයිතං, ඉදං චූච්චති භික්ඛවේ දෝමනස්සං.

118. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දෝමනස්සං: මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් යනු,

යං ඛෝ: යම් ආකාරයක භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, චේතසිකං: මානසිකව හටගන්නා, දුක්ඛං: නොඉවසිය හැකි පීඩාවක් වේද, චේතසිකං: මානසිකව හට ගන්නා, අසාතං: අමිහිරි ස්වභාවයක් වේද, මනෝසම්ඵස්සජං: මානසික ස්පර්ශයෙන් හටගත් දුක්ඛං: ඉවසිය නොහැකි පීඩාවෙන්ගෙන් යුතු, අසාතං: අමිහිරි ස්වභාවයෙන් යුතු වේදයිතං: දුක් තැවුල් විඳිමක් වේද,

ඉදං: මේ වනාහී චුච්චති: කියනු ලැබේ. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දෝමනස්සං: මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් යනු.

118. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මානසිකව හට ගන්නා දුක් තැවුල් යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මානසිකව හට ගන්නා යම් ආකාරයක නොඉවසිය හැකි පීඩාවක් වේද, මානසිකව හටගන්නා අමිහිරි ස්වභාවයක් වේද, මානසික ස්පර්ශයෙන් හටගත්, ඉවසිය නොහැකි පීඩාවන්ගෙන් යුතු අමිහිරි ස්වභාවයෙන් යුතු දුක් තැවුල් විඳිමක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහී මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් යයි කියනු ලැබේ.

119. කතමෝ ච හික්ඛවේ උපායාසෝ, යෝ ඛෝ හික්ඛවේ අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන බ්‍යසනේන සමන්තාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන දුක්ඛ ධම්මේන චුට්ඨස්ස ආයාසෝ උපායාසෝ ආයාසිතත්තං උපායාසිතත්තං, අයං චුච්චති හික්ඛවේ උපායාසෝ.

119. පදගුණාර්ථ

කතමෝ ච: කුමක්ද, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, උපායාසෝ: තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම යනු,

යෝ ඛෝ: යම් ආකාරයක හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතර කවර හෝ, බ්‍යසනේන: විපතකින්, සමන්තාගතස්ස: පීඩා විඳින කෙනෙකු හට අඤ්ඤතරඤ්ඤතරේන: විවිධාකාර විපත් අතරින් දුක්ඛ ධම්මේන: ඉවසිය නොහැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන් චුට්ඨස්ස: වේදනා විඳින කෙනෙකු හට ආයාසෝ: මහත් වෙහෙසක් ඇති වන්නේ වේද

උපායාසෝ: ඒ දුක ගැන සිත සිතා (මහත් වෙහෙසින්) සුසුම් හෙළන්නේ වේද, ආයාසිතත්තං: මහත් වෙහෙසකර ස්වභාවයක් වේද, උපායාසිතත්තං: දුක් ගැන සිතා සිතා (මහත් වෙහෙසින්) සුසුම් හෙළීමක් වේද,

අයං: මෙය වනාහි, වුවිච්චි: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, උපායාසෝ: තමාට ඇතිවුණු දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම යයි,

119. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, තමාට ඇතිවුණු දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, විවිධාකාර විපත් අතරින් කවර හෝ විපතකින් පීඩා විඳින කෙනෙකු හට, විවිධාකාර විපත් අතරින් නොඉවසිය හැකි දුක් සහිත පීඩාවෙන් වේදනා විඳින කෙනෙකු හට යම් ආකාරයක මහත් වෙහෙසක් ඇති වන්නේ වේද ඒ දුක ගැන හිත හිතා (මහත් වෙහෙසින්) සුසුම් හෙළන්නේ වේද, මහත් වෙහෙසකර ස්වභාවයක් වේද, දුක ගැන සිත සිතා (මහත් වෙහෙසින්) සුසුම් හෙළීමක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහි තමාට ඇතිවුණු දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම යයි කියනු ලැබේ.

120. කතමෝ ච භික්ඛවේ අප්පියේහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ? ඉධ යස්ස තේ හොන්ති අනිට්ඨා, අකන්තා, අමනාපා, රූපා, සද්දා, ගන්ධා, රසා, ඵොට්ඨබ්බා, ධම්මා, යේ වා පනස්ස තේ හොන්ති, අනත්ටකාමා, අභිතකාමා, අචාසුකකාමා, අයෝගන්ධේමකාමා, යා තේහි සද්ධිං සංගති සමාගමෝ සමෝධානං මිස්සිභාවෝ, අයං වුවිච්චි භික්ඛවේ අප්පියේහි සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ.

120. පදගලාප්ප

කතමෝ ව: කුමක්ද? හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි අප්පියෙහි: තමා හට කිසිසේත් ප්‍රිය නොවූ අරමුණු මෙන්ම පුද්ගලයින්ද, සම්පයෝගෝ: සමග එක්වන්නට සිදුවීමේ, දුක්බෝ: දුක්බිත තත්වය යනු,

ඉධ: මෙ කරුණෙහිලා, යස්ස: යම් කෙනෙකුට, තේ හොන්නි: යන මෙවැනි අරමුණු වෙයිද, අනිට්ඨා: අයහපත් වූ, අකන්නා: විරුපී වූ අමනාපා: ප්‍රිය නොවූ, රූපා: රූප හෝ, සද්දා: ශබ්ද හෝ ගන්ධා: ගන්ධ හෝ, රසා: රස හෝ, ඵොට්ඨබ්බා: කයට දැනෙන ස්පර්ශය හෝ, ධම්මා: සිතට සිතෙන දේ හෝ,

යේ වා: යම් කිසි, පනස්ස: යම් කෙනෙකුට වනාහී තේ හොන්නි: මෙවැනි පුද්ගලයෝ සිටිත්ද අනත්ථකාමා: විපතට හෙළනු කැමති, අහිතකාමා: අයහපතට කැමති, අභාසුකකාමා: පීඩා කරනු කැමති අයෝගක්බේමකාමා: නොමගෙහිලා හෙළනු කැමති,

යා: යම් ආකාරයකින් තේහි සද්ධි: එසේ විපත් සදන අරමුණු හා පුද්ගලයින් සමග සංගති: මුණගැහීමක් වේද සමාගමෝ: එකට හමුවීමක් වේද, සමෝධානං: එක්ව සිටින්නට සිදුවේද, මිස්සිභාවෝ: එකට ජීවත්වන්නට සිදුවේද,

අයං: මෙය වනාහී වුවවති: කියනු ලැබේ. හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, අප්පියෙහි: තමා හට කිසිසේත් ප්‍රිය නොවූ අරමුණු මෙන්ම පුද්ගලයින්ද සම්පයෝගෝ: සමග එක්වන්නට සිදුවීමේ දුක්බෝ: දුක්බිත තත්වය යයි,

120. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, තමාහට කිසිසේත් ප්‍රිය නොවූ අරමුණු මෙන්ම පුද්ගලයින්ද, සමග එක්වන්නට සිදුවීමේ දුක්බිත තත්වය යනු කුමක්ද?

යම් කෙනෙකුට මෙ කරුණෙහිලා අයහපත් වූ, විරුපී වූ, ප්‍රිය නොවූ, රූප හෝ, ශබ්ද හෝ, ගන්ධ හෝ, රස හෝ, කයට

දැනෙන ස්පර්ශය හෝ සිතට දැනෙන දේ හෝ යන මෙවැනි අරමුණු වෙයිද,

යම් කෙනෙකුට වනාහී (නමාව) විපතට හෙළනු කැමති, (නමාගේ) අයහපතට කැමති (නමා හට) පීඩා කරනු කැමති (නමාව) නොමගෙහිලා හෙළනු කැමති යම්කිසි මෙවැනි පුද්ගලයෝ සිටිත්ද,

එසේ විපත් සඳහා අරමුණු හා පුද්ගලයින් සමග මුණගැසීමක් වේද, එකට හමුවීමක් වේද, එක්ව සිටින්නට සිදුවේද, එකට ජීවත්වන්නට සිදුවේද,

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහී තමා හට කිසිසේත් ප්‍රියා නොවූ අරමුණු මෙන්ම පුද්ගලයන්ද සමග එක්වන්නට සිදුවීමේ දුක්ඛිත තත්වය යයි කියනු ලැබේ.

121. කතමෝ ච භික්ඛවේ පියේහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ.
 ඉධ යස්ස තේ භොන්ති ඉට්ඨා, කන්තා, මහාපා,
 රූපා, සද්දා, ගන්ධා, රසා, ඵොට්ඨබ්බා, ධම්මා යේ
 වා පනස්ස තේ භොන්ති අත්ථකාමා, හිතකාමා
 චාසුකකාමා, යෝගක්ඛේමකාමා මාතා වා පිතා වා
 භාතා වා, භගිති වා ජෙට්ඨා වා කතිට්ඨා වා මිත්තා
 වා අමච්චා වා ඤාති සාලෝහිතා වා, යා තේහි සද්ධිං
 අසංගති, අසමාගමෝ, අසමෝධානං අමිස්සිභාවෝ,
 අයං චුච්චති භික්ඛවේ පියේහි විප්පයෝගෝ දුක්ඛෝ.

121. පදගථාර්ථ

කතමෝ ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි පියේහි: තමාට ඉතාම ප්‍රිය මනාප වූ අරමුණුවලින් මෙන්ම පුද්ගලයන්ගෙන්ද විප්පයෝගෝ: වෙන්වන්නට සිදුවීමේ, දුක්ඛෝ: දුක්ඛිත තත්වය යනු,

ඉධ: මෙ කරුණෙහිලා, යස්ස: යම් කෙනෙකුට, තේ භොන්ති: යන මෙවැනි අරමුණු වෙයිද, ඉට්ඨා: යහපත් වූ, කන්තා: සුන්දර වූ මනාපා: ප්‍රියමනාප වූ, රූපා: රූප හෝ, සද්දා: ශබ්ද හෝ, ගන්ධා: ගන්ධ හෝ, රසා: රස හෝ, ඵොට්ඨබ්බා: කයට දැනෙන ස්පර්ශය

හෝ, ධම්මා: සිතට සිතෙන දේ හෝ,

යේ වා: යම් කිසි, පනස්ස: යම් කෙනෙකුට වනාහී තේ
හොන්ති: මෙවැනි පුද්ගලයෝ සිටිත්ද, අත්ථකාමා: යහපත කරනු
කැමති, හිතකාමා: සෙන සලසනු කැමති, ඵාසුකාමා: පහසු විහරණ
සදනු කැමති, යෝගක්ඛේම කාමා: සුමගෙහි යොදවනු කැමති, (එනම්)
මාතා වා: මෑණිවරු හෝ, පිතා වා: පියවරු හෝ, භාතා වා:
සොහොයුරෝ හෝ, හගිනි වා: සොහොයුරියෝ හෝ, ජෙට්ඨා වා :
තමාහට වැඩිමහල් වූ හෝ, කනිට්ඨා වා: තමාට වඩා වයසින් අඩු වූ
හෝ, මිත්තා වා: මිත්‍රයෝ හෝ, අමච්චා වා: හිතවතුන් හෝ, ඤාති
සාලෝහිතා වා: ලේ නෑයෝ හෝ,

යා: යම් ආකාරයක තේහි සද්ධිං: මෙවැනි අරමුණු හා
පුද්ගලයන්ගෙන්, අසංගති: වෙන්වීමක් වේද, අසමාගමෝ: වෙන්ව
සිටින්නට සිදුවේද, අසමෝධානං: දුරුවන්නට සිදුවේද, අමිස්සිභාවෝ:
එක් නොවී ජීවත්වන්නට සිදුවේද,

අයං: මෙය වනාහී, වුවච්ඡි: කියනු ලැබේ. හික්ඛවේ: පින්වත්
මහණෙනි, පියෙහි: තමාට ඉතාම ප්‍රියමනාප වූ අරමුණුවලින් මෙන්ම,
පුද්ගලයන්ගෙන්ද, විජ්ජයෝගෝ: වෙන්වන්නට සිදුවීමේ, දුක්ඛෝ:
දුක්ඛිත තත්වය යයි,

121. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, තමාට ඉතාම ප්‍රියමනාප වූ අරමුණුවලින්,
මෙන්ම, පුද්ගලයන්ගෙන්ද, වෙන්වන්නට සිදුවීම දුක්ඛිත තත්වය
යනු කුමක්ද?

යම් කෙනෙකුට මෙකරුණෙහිලා යහපත් වූ සුන්දර වූ ප්‍රිය
මනාප වූ රූප හෝ ශබ්ද හෝ, ගන්ධ හෝ රස හෝ කයට දැනෙන
ස්පර්ශය හෝ සිතට දැනෙන දේ හෝ යන මෙවැනි අරමුණු වෙයිද,

යම් කෙනෙකුට වනාහී (තමාට) යහපත කරනු කැමති (තමාට)
සෙන සලසනු කැමති (තමාට) පහසු විහරණ සදනු කැමති, (තමාට)
සුමගෙහි යොදවනු කැමති එනම් මෑණිවරු හෝ පියවරු හෝ
සොහොයුරෝ හෝ සොහොයුරියෝ හෝ තමා හට වැඩිමහල් හෝ

තමාට වඩා වයසින් අඩු වූ හෝ මිත්‍රයෝ හෝ හිතවතුන් හෝ ලේ නැයෝ හෝ යම්කිසි මෙවැනි පුද්ගලයෝ සිටිත්ද,

මෙවැනි අරමුණු හා පුද්ගලයන්ගෙන් යම් ආකාරයක වෙන්වීමක් වේද, වෙන්ව සිටින්නට සිදුවේද, දුරුවන්නට සිදුවේද, එක් නොවී ජීවත් වන්නට සිදුවේද,

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහී තමාට ඉතාම ප්‍රියමනාප වූ අරමුණුවලින් මෙන්ම පුද්ගලයන්ගෙන්ද වෙන්වන්නට සිදුවීමේ දුක්ඛිත තත්වය යයි කියනු ලැබේ.

122. කතමඤ්ච භික්ඛවේ යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං; ජාති ධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති 'අහෝ වත මයං හ ජාති ධම්මා අස්සාම, හ ව වත නෝ ජාති ආගච්ඡෙයියාති. හ ඛෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං.' ඉදම්පි යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.

122. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, හ ලහති: නොලැබෙන්නේ වේද, තම්පි: ඒ දෙයද, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වය යනු,

ජාති ධම්මානං: ඉපදෙන්නට සිදුවීම උරුම කරගත් භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයින් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: ලබාගැනීමට කැමති දෙයක්, උප්පජ්ජති: ඇති වේ.

අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, හ ජාති ධම්මා අස්සාම: ඉපදෙන්නට සිදුවීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, හ ව වත නෝ: ඒකාන්තයෙන්ම අපට නොවන්නේ නම්, ජාති: ඉපදෙන්නට සිදුවීම, ආගච්ඡෙයියාති: යළි අපකරා පැමිණීමත්.

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), හ ඛෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: මේ වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමැත්ත තිබූ

පමණින්, පත්තබ්බං: උදාකරගන්නට.

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, න ලහති: නොලබන්නේ වේද, තම්පි: ඒ දෙයට (අයත්) දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

122. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලබන්නේ වේද, ඒ දෙයද දුක්ඛිත තත්වයකි යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, ඉපදෙන්නට සිදුවීම උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ ලබා ගැනීමට කැමති දෙයක් (හිතේ) ඇතිවේ.

‘අනේ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් ඉපදෙන්නට සිදුවීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! ඉපදෙන්නට සිදුවීම යළි අප කරා පැමිණීමත් ඒකාන්තයෙන්ම අපට නොවන්නේ නම්!’ (යනුවෙන්)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි,) මේ වනාහී කැමැත්ත තිබූ පමණින් උදාකරගන්නට කිසිසේත් නොහැක්කේමය. මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලබන්නේ වේද, ඒ දෙයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

123. ජරා ධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං න ජරා ධම්මා අස්සාම, න ච වත නෝ ජරා ආගච්ඡෙයිසාති, න ඛෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං.

123. පදගථාර්ථ

ජරා ධම්මානං: ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයින් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: ලබා ගැනීමට කැමති දෙයක්, උප්පජ්ජති: ඇතිවේ, අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, න ජරා ධම්මා

අස්සාම: ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, න ව වත නෝ: ඒකාන්තයෙන්ම අපට නොවන්නේ නම්, ජරා: ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම, ආගවිජේයියාති: යළි අපකරා පැමිණීමක් න බෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: මේ වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමැත්ත තිබූ පමණින්, පත්තබ්බං: උදාකරගන්නට,

ඉදුම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ න ලහති: නොලබන්නේ වේද, තම්පි: ඒ දෙයට (අයත්), දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

123. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ ලබා ගැනීමට කැමති දෙයක් (හිතේ) ඇතිවේ.

‘අනේ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, ජරා ජීර්ණත්වයට යෑම යළි අප කරා පැමිණීමත් ඒකාන්තයෙන්ම අපට නොවන්නේ නම්’ (යනුවෙන්)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), මේ වනාහී කැමැත්ත තිබූ පමණින් උදාකර ගන්නට කිසිසේත් නොහැක්කේමය. මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නාවූ දෙයක් නොලබන්නේ වේද ඒ දෙයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

124. ධ්‍යාධි ධම්මානං භික්ඛවේ, සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අනෝ වත මයං හ ධ්‍යාධි ධම්මා අස්සාම, හ ව වත නෝ ධ්‍යාධි ආගවිජේයියාති, හ බෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං, ඉදුම්පි යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.

124. පදගුරු

ධ්‍යාධි ධම්මානං: රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරු වීම උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයින් හට, ඒවං: මේ

ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක් උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහි, න බ්‍යාධි ධම්මා අස්සාම: රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරුවීම උරුම කරගත්, උදවිය නොවන්නෙමු නම්, න ව: නො වන්නේ නම් වත: ඒකාන්තයෙන්ම, නෝ: අප හට, බ්‍යාධි: රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරු වීම, ආගච්ඡෙයියාති: (යළි) පැමිණීම, න බෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: එය වනාහි, ඉච්ඡාය: කැමති වීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, න ලහති: නොලබන්නේ වේද තම්පි: ඒ දෙයට (අයත්), දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

124. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරුවීම උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අනේ! අප වනාහි ඒකාන්තයෙන් රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරු වීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත රෝග පීඩාවන්ට ගොදුරුවීම (යළි) පැමිණීම ඒකාන්තයෙන් නොවන්නේ නම්’

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), එය වනාහි කැමති වීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙය තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද, ඒ දෙයට (අයත්) දුක්ඛිත තත්වයකි.

125. මරණ ධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ! වත මයං හ මරණධම්මා අස්සාම, හ ව වත නෝ මරණං ආගච්ඡෙයියාති, හ බෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.

125. පදගලාර්ථ

මරණ ධම්මානං: මරණයට පත්වීම උරුම කරගත්, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ!: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහි, න මරණධම්මා අස්සාම: මරණයට පත්වීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! න ච: නො වන්නේ නම්, වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප හට, මරණධම්මං: මරණයට පත්වීම, ආගච්ඡෙයියාති: (යළි) පැමිණීම.

න ඛෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේනං: එය වනාහි, ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, න ලහති: නොලැබෙන්නේ වේද, නම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

125. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මරණයට පත්වීම උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හට ගන්නේ වේ.

‘අහෝ! අපි වනාහි ඒකාන්තයෙන් මරණයට පත්වීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත ඒකාන්තයෙන්ම මරණයට පත්වීම (යළි) පැමිණීම නොවන්නේ නම්!’ (ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි) එය වනාහි කැමතිවීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙය ද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද, එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

126. සෝකධම්මානං හික්බවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං න සෝකධම්මා අස්සාම, න ච වත නෝ සෝකෝ ආගච්ඡෙයියාති, න ඛෝ

**පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න
ලභති තම්පි දුක්ඛං.**

126. පදගථාර්ථ

සෝකධම්මානං: හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකය (හටගැනීම) උරුම කරගත්, හික්මවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, න සෝකධම්මා අස්සාම: හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකය (හටගැනීම) උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, න ච: නො වන්නේ නම්, වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප වෙත, සෝකෝ: හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකය, ආගච්ඡෙය්යිනි: (යළි) පැමිණීම.

න බෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: එය වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, න ලභති: නොලැබෙන්නේ වේද, තම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

126. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකය (හටගැනීම) උරුම කරගත් සත්වයන් මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අහෝ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් හදවත දුකින් වෙළාගන්නා ශෝකය (හටගැනීම) උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත, හදවත දුකින් වෙළා ගන්නා ශෝකය (යළි) පැමිණීම ඒකාන්තයෙන්ම නොවන්නේ නම්!’ (ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි) එය වනාහී කැමතිවීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙය ද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

127. පරිදේවධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං හ පරිදේවධම්මා අස්සාම, හ ව වත නෝ පරිදේවෝ ආගච්ඡෙය්යිති, හ ඛෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.

127. පදගථාර්ථ

පරිදේවධම්මානං: දුක දරාගත නොහැකිව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, හ පරිදේවධම්මා අස්සාම: දුක දරාගත නොහැකිව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, හ ව: නොවන්නේ නම්, වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප වෙත, පරිදේවෝ: දුක දරාගත නොහැකිව නම් ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම, ආගච්ඡෙය්යිති: (යළි) පැමිණීම.

හ ඛෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: එය වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, හ ලහති: නොලැබෙන්නේ වේද, තම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

127. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, දුක දරාගත නොහැකිව නම්ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම උරුම කරගත් සත්වයන් මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අහෝ! අපි වනාහී දුක දරාගත නොහැකිව නම්ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත, දුක දරාගත නොහැකිව නම්ගොත් කියමින් හඬා වැළපීම නොවන්නේ නම්!’ (ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), එය වනාහී කැමතිවීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

128. දුක්ඛධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං හ දුක්ඛ ධම්මා අස්සාම, හ ව වත නෝ දුක්ඛං ආගච්ඡෙය්යිති, හ ඛෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.

128. පදගථාර්ථ

දුක්ඛධම්මානං: කායිකව ඇතිවන නොඉවසිය හැකි දුක් පීඩා උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ! වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, හ දුක්ඛධම්මා අස්සාම: කායිකව ඇතිවන ඉවසිය නොහැකි දුක්පීඩා උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! හ ව: නො වන්නේ නම්, වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප වෙත, දුක්ඛං: කායිකව ඇතිවන නොඉවසිය හැකි දුක් පීඩා, ආගච්ඡෙය්යිති: (යළි) පැමිණීම.

හ ඛෝ: කිසිසේත් නොවන්නේ නම්, පනේතං: එය වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, හ ලහති: නොලැබෙන්නේ නම්, තම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

128. පදගලාර්ථ

පින්වත් මහණෙනි, කායිකව ඇතිවන නොඉවසිය හැකි දුක් පීඩා උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අහෝ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් කායිකව ඇතිවන නොඉවසිය හැකි දුක් පීඩා උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත, කායිකව ඇතිවන නොඉවසිය හැකි දුක් පීඩා (යළි) පැමිණීම ඒකාන්තයෙන්ම නො එන්නේ නම්!’ (ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), එය වනාහී කැමතිවීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ නම් එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

129. දෝමනස්ස ධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං න දෝමනස්සධම්මා අස්සාම, න ච වත නෝ දෝමනස්සානං ආගච්ඡෙයියාති, න ඛෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලුහති තම්පි දුක්ඛං.

129. පදගලාර්ථ

දෝමනස්ස ධම්මානං: මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං: සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ, වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, න දෝමනස්සධම්මා අස්සාම: මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, න ච වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප වෙත, දෝමනස්සං: මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල්, ආගච්ඡෙයියාති: (යළි) පැමිණීම.

න බෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: එය වනාහී,
ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ
දෙයක්, න ලහති: නොලැබෙන්නේ වේද, තම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං:
දුක්ඛිත තත්වයකි.

129. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් උරුම
කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අහෝ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් මානසිකව හටගන්නා
දුක් තැවුල් උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත
මානසිකව හටගන්නා දුක් තැවුල් (යළි) පැමිණීම නොවන්නේ නම්!’
(ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි), එය වනාහී කැමතිවීමෙන්
පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්
නොලැබෙන්නේ ද, එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

**130. උපායාසධම්මානං භික්ඛවේ සත්තානං ඒවං ඉච්ඡා
උප්පජ්ජති. අහෝ වත මයං හ උපායාසධම්මා
අස්සාම, හ ව වත නෝ උපායාසෝ ආගච්ඡෙය්යිහාති,
හ බෝ පනේතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි
යම්පිච්ඡං හ ලහති තම්පි දුක්ඛං.**

130. පදගථාර්ථ

උපායාසධම්මානං: තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම්
හෙළීම උරුම කරගත්, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්තානං:
සත්වයන් හට, ඒවං: මේ ආකාර වූ, ඉච්ඡා: කැමැත්තක්, උප්පජ්ජති:
හටගන්නේ වේ.

අහෝ: අනේ, වත: ඒකාන්තයෙන්, මයං: අපි වනාහී, න උපායාසධම්මා අස්සාම: තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්, න ව: නොවන්නේ නම්, වත: ඒකාන්තයෙන්, නෝ: අප වෙත, උපායාසෝ: තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීමේ ස්වභාවය, ආගච්ඡෙයියාති: (යළි) පැමිණීම,

න බෝ: කිසිසේත් නොහැක්කේමය, පනේතං: එය වනාහී, ඉච්ඡාය: කැමතිවීමෙන් පමණක්, පත්තබ්බං: උදාකර ගැනීමට,

ඉදම්පි: මෙයද, යම්පිච්ඡං: තමා ලැබීමට කැමති වන්නා වූ දෙයක්, න ලභති: නොලැබෙන්නේ වේද, තම්පි: එයට අයත්, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වයකි.

130. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම උරුම කරගත් සත්වයන් හට මේ ආකාර වූ කැමැත්තක් හටගන්නේ වේ.

‘අනේ! අපි වනාහී ඒකාන්තයෙන් තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීම උරුම කරගත් උදවිය නොවන්නෙමු නම්! අප වෙත තමාට ඇති වූ දුක ගැන සිත සිතා සුසුම් හෙළීමේ ස්වභාවය (යළි) පැමිණීම ඒකාන්තයෙන් නො වන්නේ නම්!’ (ඉතා මැනවි)

(එහෙත් පින්වත් මහණෙනි) එය වනාහී කැමතිවීමෙන් පමණක් උදාකර ගැනීමට කිසිසේත් නොහැක්කේමය.

මෙයද තමා ලැබීමට කැමති වන්නාවූ දෙයක් නොලැබෙන්නේ වේද, එයට අයත් දුක්ඛිත තත්වයකි.

131. කතමේ ව භික්ඛවේ සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා, සෙග්ගිඤ්ඤං, රූපුපාදානක්ඛන්ධෝ, වේදනුපාදානක්ඛන්ධෝ, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධෝ, සංඛාරූපාදානක්ඛන්ධෝ, විඤ්ඤානුපාදානක්ඛන්ධෝ, ඉමේ වූච්චන්ති භික්ඛවේ

සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාපි දුක්ඛා, ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ දුක්ඛං අරියසච්චං.

131. පදගථාර්ථ

කතමේ ව: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සංඛිත්තේන: ඉතාම කෙටියෙන් සියල්ල හකුළා කියන විට, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා: උපාදාන ස්කන්ධ පහම, දුක්ඛා: දුක්ඛිත තත්වයක් යනු,

සෙය්‍යථීදං: ඒ කවර උපාදානස්කන්ධ පහක් ද යත්, රූප උපාදානක්ඛන්ධෝ: (සතර මහා භූත ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා) රූප උපාදාන ස්කන්ධය ය, වේදනා උපාදානක්ඛන්ධෝ: (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා) වේදනා උපාදාන ස්කන්ධය ය, සඤ්ඤා පාදානක්ඛන්ධෝ: (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා අරමුණු හඳුනාගැනීම නම්) සඤ්ඤා උපාදාන ස්කන්ධය ය, සංඛාරූපාදානක්ඛන්ධෝ: (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වූ හවයන්හි විපාක විඳීම පිණිස කර්ම රැස්කරවන චේතනාව නම් වූ) සංඛාර උපාදාන ස්කන්ධය, විඤ්ඤාණූපාදානක්ඛන්ධෝ: (නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වූ) විඤ්ඤාණ උපාදාන ස්කන්ධය ය යන,

ඉමේ: මේ, චුච්චති: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සංඛිත්තේන: ඉතාම කෙටියෙන් සියල්ල හකුළා කියන විට, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා: උපාදාන ස්කන්ධ පහම, දුක්ඛා: දුක්ඛිත තත්වය යයි,

ඉදං: මෙය වනාහී, චුච්චති: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛං: දුක්ඛිත තත්වය නම්, අරියසච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා,

131. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ඉතාම කෙටියෙන් හකුළා කියන විට උපාදාන ස්කන්ධ පහම දුක්ඛිත තත්වය යනු කුමක්ද?

ඒ කවර උපාදාන ස්කන්ධ පහක්ද යත්, (සතර මහා භූත ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා) රූප උපාදාන ස්කන්ධය ය, (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා) වේදනා උපාදාන ස්කන්ධය ය, (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා අරමුණු හඳුනාගැනීම නම් වූ) සඤ්ඤා උපාදාන ස්කන්ධය ය, (ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා හවයන්හි විපාක විඳීම පිණිස කර්ම රැස්වෙන චේතනාව නම් වූ) සංඛාර උපාදාන ස්කන්ධය, (නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වූ) විඤ්ඤාණ උපාදාන ස්කන්ධයය.

පින්වත් මහණෙනි, ඉතාම කෙටියෙන් සියල්ල හකුළා මේ උපාදාන ස්කන්ධ පහම දුක්ඛිත තත්වය යයි කියනු ලැබේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහි පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය යයි කියනු ලැබේ.

අවබෝධ කරගත යුතු පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය පිළිබඳ විස්තර නිමාවිය.

සමුදය සත්‍යය

132. කතමඤ්ච භික්ඛවේ දුක්ඛ සමුදයං අරියසච්චං.
යායං තණ්හා පෝතෝභවිකා නන්දිරාග සහගතා තත්‍ර
තත්‍රාහි නන්දිහී, සෙය්‍යථිදං: කාම තණ්හා, භව
තණ්හා, විභව තණ්හා.

132. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛ සමුදයං: මේ දුක්ඛිත තත්වය සකස්වීමට මූලික වූ කාරණය, අරියසච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා,

යායං: යම් ආකාරයක, තණ්හා: තණ්හාවක් වේද, පෝතෝභවිකා: යළි යළි භව පැවැත්ම සකසා දෙන්නා වූ, නන්දිරාග

සහගතා: ආශ්වාදයෙන් ඇලීගිය ස්වභාවයෙන් යුතු වූ, තනු තනු: ඒ ඒ ආත්ම භවයන් තුළ, අභිනන්දිනී: සතුටින් පිළිගන්නා වූ,

සෙය්‍යවීදං: ඒ කවර තණ්හාවක්ද යත්

කාම තණ්හා: රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන පඤ්ච කාම කෙරෙහි ඇති වන්නා වූ කාම තණ්හාවය, භව තණ්හා: භව පැවැත්ම හා බැඳී ගිය භව තණ්හාවය, විභව තණ්හා: භව පැවැත්මකින් තොරව පවතින්නට ඇති ආශාව නම් වූ විභව තණ්හාවය.

132. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා මේ දුක්ඛිත තත්වය සකස්වීමට මූලික වූ කාරණය කුමක්ද?

ඒ ඒ ආත්ම භාවයන් තුළ සතුටින් පිළිගන්නා වූ, ආශ්වාදයෙන් ඇලී ගිය ස්වභාවයෙන් යුතු වූ, යළි යළි භව පැවැත්ම සකසා දෙන්නා වූ යම් ආකාරයක තණ්හාවක් වේද, (එයයි)

ඒ කවර තණ්හාවක්ද යත්,

රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්පර්ශ යන පඤ්ච කාම කෙරෙහි ඇති වන්නා වූ කාම තණ්හාවය. භව පැවැත්ම හා බැඳී ගිය භව තණ්හාවය. භව පැවැත්මකින් තොරව පවතින්නට ඇති ආශාව නම් වූ විභව තණ්හාවය.

133. සා ඛෝ පනේසා භික්ඛවේ තණ්හා කත්ථ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. කත්ථ නිව්සමානා නිව්සති: යං ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති. කිඤ්ච ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං.

133. පදගුණාචාර්‍ය

සා ඛෝ පන ඒසා: මේ ආකාරයෙන් පවත්නා වූ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, තණ්හා: තණ්හාව, කත්ථ: කොහිද? උප්පජ්ජමානා:

හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, කන්ථ: කොහිද? නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති: තැන්පත්ව පවතින්නේ,

යං: යම් දෙයක් ඇද්ද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා, එත්ථේසා: එහි ය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති: තැන්පත්ව පවතින්නේ, කිඤ්ච: කුමක්ද? ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ දෙය.

133. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් පවත්නාවූ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ කොහිද? තැන්පත්ව පවති නම් තැන්පත්ව පවතින්නේ කොහිද?

(පින්වත් මහණෙනි) ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා, මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා යම් දෙයක් ඇද්ද,

මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. මේ තණ්හාව තැන්පත්ව පවති නම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය. ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ දෙය මිහිරි ස්වරූපයේ යුතු වූ දෙය කුමක්ද?

134. වක්ඛුං ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති. සෝතං ලෝකේ..... ඝාතං ලෝකේ..... ජිවිතා ලෝකේ..... කායෝ ලෝකේ..... මනෝ ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති.

134. පදගොථිථි

වක්ඛුං: මේ ඇස වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං:

ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති: පවතින්නේ, සෝතං: මේ කණ වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඝාතං: මේ නාසය වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජීවිහා: මේ දිව වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... කායෝ: මේ ශරීරය වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි මනෝ: මේ සිත වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවතිනවා නම්, නිව්සති: තැන්පත්ව පවතින්නේ,

134. පද ගැලපීම

මේ ඇස වනාහි ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හට ගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. මේ තණ්හාව පවතිනවා නම් පවතින්නේ එහිය. මේ කණ වනාහි ලෝකයෙහි..... මේ නාසය වනාහි ලෝකයෙහි..... මේ දිව වනාහි ලෝකයෙහි..... මේ ශරීරය වනාහි ලෝකයෙහි..... මේ සිත වනාහි ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහි ය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවතිනවා නම් පවතින්නේ එහි ය.

135. රූපා ලෝකේ..... සද්දා ලෝකේ..... ගන්ධා ලෝකේ..... රසා ලෝකේ..... චොට්ඨබ්බා ලෝකේ..... ධම්මා ලෝකේ. පියරූපං සාකරූපං, එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති.

135. පදගුණාර්ථ

රූපා: ඇසට පෙනෙන රූපද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... සද්දා: කණට ඇසෙන ශබ්ද ද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ගන්ධා: නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ ද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... රසා: දිවට දැනෙන රසයද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ඵොට්ඨබ්බා: කයට දැනෙන ස්පර්ශයද (පහස) ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ධම්මා: සිතට දැනෙන දේද, ලෝකේ: ලෝකයෙහි පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවතිනවා නම්, නිව්සති: තැන්පත්ව පවතින්නේ,

135. පද ගැලපීම

ඇසට පෙනෙන රූපද ලෝකයෙහි..... කණට ඇසෙන ශබ්ද ද ලෝකයෙහි..... නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ ද ලෝකයෙහි..... දිවට දැනෙන රස ද ලෝකයෙහි..... කයට දැනෙන ස්පර්ශයද (පහස) ලෝකයෙහි..... සිතට සිතෙන දේ ද ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවතිනවානම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

136. චක්ඛු විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... සෝත විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... ඝාත විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... ජිව්හා විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... කාය විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... මනෝ විඤ්ඤාණං ලෝකේ පිය රූපං සාතරූපං. චත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. චත්ථි නිව්සමානා නිව්සති.

136. පදගඟාර්ථ

චක්ඛු විඤ්ඤාණං: ඇස මුල්කොට ගෙන රූප සිතින් දැන ගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සෝත විඤ්ඤාණං: කණ මුල්කොට ගෙන ශබ්ද සිතින් දැනගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඝාත විඤ්ඤාණං: නාසය මුල්කොට ගෙන ගඳ සුවඳ සිතින් දැන ගැනීම,

ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජීවිත විඤ්ඤාණං: දිව මුල්කොට ගෙන රසය සිතින් දැනගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... කාය විඤ්ඤාණං: කාය මුල්කොට ගෙන පහස සිතින් දැනගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... මනෝ විඤ්ඤාණං: සිත මුල්කොට ගෙන සිතෙන දේ සිතින් දැනගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හාව: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිවිසමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිවිසති: පවතින්නේ,

136. පද ගැලපීම

ඇස මුල් කොට රූප සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි..... කණ මුල්කොට ශබ්ද සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි..... නාසය මුල්කොට ගඳ සුවඳ සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි..... දිව මුල්කොට රසය සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි..... කය මුල්කොට පහස සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි..... සිත මුල්කොට සිතෙන් දේ සිතින් දැනගැනීම, ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවති නම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

137. වක්ඛුසම්ඵස්සෝ ලෝකේ..... සෝත සම්ඵස්සෝ ලෝකේ..... ඝානසම්ඵස්සෝ ලෝකේ..... ජිව්හසම්ඵස්සෝ ලෝකේ..... කායසම්ඵස්සෝ ලෝකේ..... මනෝ සම්ඵස්සෝ ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං. එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

137. පදගථාර්ථ

වක්ඛුසම්ඵස්සෝ: ඇසත් - රූපයත් - සිතත් එකට එක්වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සෝත සම්ඵස්සෝ: කණත් - ශබ්දයත් - සිතත් එකට එක්වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඝානසම්ඵස්සෝ:

නාසයත්, ගඳ සුවඳත් සිතත් එකට එක්වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
 ජීවිතාසම්පස්සෝ: දිවත් - රසයත් - සිතත් එකට එක්වීම, ලෝකේ:
 ලෝකයෙහි..... කායසම්පස්සෝ: කයත් - පහසත්, සිතත් එකට
 එක්වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... මනෝ සම්පස්සෝ: සිතත් -
 සිතට සිතෙන දේත් එය සිතින් දැනගැනීමත් එකට එක්වීම, ලෝකේ:
 ලෝකයෙහි..... පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි.
 සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහි,
 තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති:
 හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවතී නම්, නිව්සති:
 පවතින්නේ,

137. පද ගැලපීම

ඇසත් - රූපයත් - සිතත් එකට එක්වීම ලෝකයෙහි.....
 කණත් - ශබ්දයත් - සිතත් එකට එක්වීම ලෝකයෙහි..... නාසයත්,
 ගඳ සුවඳත්, සිතත් එකට එක්වීම ලෝකයෙහි..... දිවත් - රසයත්
 - සිතත් එකට එක්වීම ලෝකයෙහි..... කයත් - පහසත්, සිතත්
 එකට එක්වීම ලෝකයෙහි..... සිතත් - සිතට සිතෙන දේත් එය
 සිතින් දැනගැනීමත් එකට එක්වීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන්
 පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව
 හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව
 පවතීනම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

138. චක්ඛුසම්චස්සජා වේදනා ලෝකේ.....
සෝතසම්චස්සජා වේදනා ලෝකේ.....
ඝාතසම්චස්සජා වේදනා ලෝකේ..... ජීවිතා
සම්චස්සජා වේදනා ලෝකේ..... කායසම්චස්සජා
වේදනා ලෝකේ..... මනෝසම්චස්සජා වේදනා
ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං. එත්ථේසා තණ්හා
 උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති.

138. පදගොථාථ

චක්ඛුසම්චස්සජා වේදනා: ඇසත් - රූපයත් - සිතත් එකට

එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
 සෝතසම්පස්සජා වේදනා: කණත් - ශබ්දයත් - සිතත් එකට
 එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
 ඝාතසම්පස්සජා වේදනා: නාසයත්, ගඳ සුවඳත් සිතත් එකට
 එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජීවිතා
 සම්පස්සජා වේදනා: දිවත් - රසයත් - සිතත් එක්වීමෙන් හටගන්නා
 වින්දනය, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... කායසම්පස්සජා වේදනා: කයත්
 - පහසත්, සිතත් එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය, ලෝකේ:
 ලෝකයෙහි..... මනෝ සම්පස්සජා වේදනා: සිතත් - සිතට සිතෙන
 දේත් එය සිතින් දැනගැනීමත් එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය,
 ලෝකේ: ලෝකයෙහි පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි.
 සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය
 මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති:
 හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති:
 පවතින්නේ,

138. පද ගැලපීම

ඇසත් - රූපත් - සිතත් එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය
 ලෝකයෙහි..... කණත් - ශබ්දත් - සිතත් එක්වීමෙන් හටගන්නා
 වින්දනය ලෝකයෙහි..... නාසයත් - ගඳ සුවඳත් - සිතත් එක්වීමෙන්
 හටගන්නා වින්දනය ලෝකයෙහි..... දිවත් - රසයත් - සිතත්
 එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය ලෝකයෙහි..... කයත් - පහසත්
 - සිතත් එක්වීමෙන් හටගන්නා වින්දනය ලෝකයෙහි..... සිතත් -
 සිතට සිතෙන දේත් - එය සිතින් දැනගැනීමත් එක්වීමෙන් හටගන්නා
 වින්දනය ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි
 ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවානම්
 හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවති නම් පවතින්නේ
 එහිය.

139. රූප සඤ්ඤා ලෝකේ..... සද්ද සඤ්ඤා
 ලෝකේ..... ගන්ධසඤ්ඤා ලෝකේ.....
 රසසඤ්ඤා ලෝකේ..... ථොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා
 ලෝකේ..... ධම්මසඤ්ඤා ලෝකේ පියරූපං

**සාතරූපං, චිත්තේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති. චිත්ථි නිව්සමානා නිව්සති.**

139. පදගථාර්ථ

රූප සඤ්ඤා: රූප හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
සද්ද සඤ්ඤා: ශබ්ද හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධ
සඤ්ඤා: ගඳ සුවඳ හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රස
සඤ්ඤා: රස හඳුනා ගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඵොට්ඨබ්බ
සඤ්ඤා: පහස හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධම්ම
සඤ්ඤා: සිතට සිතෙන දේ හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි,
පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි
ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, චිත්තේසා: ඵහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව,
උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, චත්ථ: ඵහිය,
නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවතී නම්, නිව්සති: පවතින්නේ,

139. පද ගැලපීම

රූප හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි..... ශබ්ද හඳුනාගැනීම
ලෝකයෙහි..... ගඳ සුවඳ හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි..... රස
හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි..... පහස හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි.....
සිතට සිතෙන දේ හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන්
පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව
හටගන්නවා නම් හටගන්නේ ඵහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව
පවතීනම් තැන්පත්ව පවතින්නේ ඵහිය.

**140. රූප සඤ්ඤේතනා ලෝකේ..... සද්ද සඤ්ඤේතනා
ලෝකේ..... ගන්ධ සඤ්ඤේතනා ලෝකේ.....
රස සඤ්ඤේතනා ලෝකේ..... ඵොට්ඨබ්බ
සඤ්ඤේතනා ලෝකේ..... ධම්ම සඤ්ඤේතනා
ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, චිත්තේසා තණ්හා
උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. චිත්ථි නිව්සමානා නිව්සති.**

140. පදගථාර්ථ

රූප සඤ්චේතනා: ඇසින් හඳුනාගත් රූපයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්ද සඤ්චේතනා: කණින් හඳුනාගත් ශබ්දයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මකවීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධ සඤ්චේතනා: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රස සඤ්චේතනා: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මකවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ථේව්ද්‍රිය සඤ්චේතනා: කයෙන් හඳුනාගත් පහසට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධර්ම සඤ්චේතනා: සිතින් හඳුනාගත් දෙයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිවිසමානා: තැත්පත්ව පවතී නම්, නිවිසති: පවතින්නේ,

140. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූපයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්දයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි..... කයෙන් හඳුනාගත් පහසට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි..... සිතින් හඳුනාගත් දෙයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැත්පත්ව පවතිනම් තැත්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

141. රූපතණ්හා ලෝකේ..... සද්දතණ්හා ලෝකේ..... ගන්ධතණ්හා ලෝකේ..... රසතණ්හා ලෝකේ..... ථේව්ද්‍රියතණ්හා ලෝකේ..... ධර්මතණ්හා ලෝකේ පියරූපං

සාතරූපං, චන්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. චන්ථි නිව්සමානා නිව්සති.

141. පදගථාර්ථ

රූපතණ්හා: ඇසින් හඳුනාගත් රූප කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්දතණ්හා: කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධතණ්හා: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රසතණ්හා: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඵොට්ඨබ්බතණ්හා: කයෙන් හඳුනාගත් පහස කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධම්මතණ්හා: සිතින් හඳුනාගත් දෙය කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, චන්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, චන්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති: පවතින්නේ,

141. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූප කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි..... කයෙන් හඳුනාගත් පහස කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි..... සිතින් හඳුනාගත් දෙය කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවති නම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

**142. රූපචිතක්කෝ ලෝකේ..... සද්ද චිතක්කෝ
ලෝකේ..... ගන්ධ චිතක්කෝ ලෝකේ.....
රස චිතක්කෝ ලෝකේ..... ඵොට්ඨබ්බ චිතක්කෝ**

**ලෝකේ..... ධම්මචිතක්කෝ ලෝකේ පියරූපං,
සාතරූපං, චන්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති. චන්ථි නිව්සමානා නිව්සති.**

142. පදගථාර්ථ

රූපචිතක්කෝ: ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්ද විතක්කෝ: කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධ විතක්කෝ: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රස විතක්කෝ: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... පොට්ඨබ්බ විතක්කෝ: කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධම්මචිතක්කෝ: සිතීන් හඳුනාගත් දෙය ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, චන්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවතී නම්, නිව්සති: පවතින්නේ,

142. පදගථාර්ථ

ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... සිතීන් හඳුනාගත් දෙය ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවතී නම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

**143. රූප විචාරෝ ලෝකේ..... සද්දවිචාරෝ
ලෝකේ..... ගන්ධ විචාරෝ ලෝකේ.....**

රසවිචාරෝ ලෝකේ..... ඵොට්ඨබ්බවිචාරෝ
ලෝකේ..... ධම්මවිචාරෝ ලෝකේ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති. එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති.

ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ, දුක්ඛ සමුදයං අරියසව්වං.

143. පදගථාර්ථ

රූප විචාරෝ: ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්දවිචාරෝ: කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධ විචාරෝ: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රසවිචාරෝ: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඵොට්ඨබ්බවිචාරෝ: කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධම්මවිචාරෝ: සිතීන් හඳුනාගත් දෙය ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි, එත්ථේසා: එහිය මේ, තණ්හා: තණ්හාව, උප්පජ්ජමානා: හටගන්නවා නම්, උප්පජ්ජති: හටගන්නේ, එත්ථ: එහිය, නිව්සමානා: තැන්පත්ව පවති නම්, නිව්සති: පවතින්නේ,

ඉදං: මෙය වනාහි, චුච්චති: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛ සමුදයං: දුක් හටගැනීමට මූලික වූ කාරණය, අරිය සව්වං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා,

143. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... සිතීන් හඳුනාගත්

දෙය ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් පවත්නා දෙයකි. මේ තණ්හාව හටගන්නවා නම් හටගන්නේ එහිය. (මේ තණ්හාව) තැන්පත්ව පවතිනම් තැන්පත්ව පවතින්නේ එහිය.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක් හටගැනීමට මූලික කාරණය යයි කියනු ලැබේ.

නිරෝධ සත්‍යය

144. කතමඤ්ච භික්ඛවේ දුක්ඛ නිරෝධං අරියසච්චං?
 යෝ තස්සා යේව තණ්හාය අසේසච්චරාගනිරෝධෝ
 වාගෝ පටිනිස්සග්ගෝ මුත්ති අනාලයෝ, සා ඛෝ
 පණ්සා භික්ඛවේ තණ්හා කත්ථ පභියමානා පභියති
 කත්ථ නිරුප්පේධමානා නිරුප්පේධති: යං ලෝකේ
 පියරූපං සාතරූපං, චිත්තේසා තණ්හා පභියමානා
 පභියති. චිත්ථ නිරුප්පේධමානා නිරුප්පේධති. කිඤ්ච
 ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං?

144. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛ නිරෝධං: මේ දුක්ඛිත තත්වය සදහටම නිරුද්ධ කර දැමීම යනු, අරියසච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා,

යෝ: යම් ආකාර වූ, තස්සා යේව තණ්හාය: (කලින් පෙන්වා දුන්) ඒ තණ්හාවේම, අසේස චිරාග නිරෝධෝ: ඉතිරි කිරීමක් නොමැතිව මුළුමනින්ම නොඇලීමෙන් නිරුද්ධ කර දැමීමක් වේද, වාගෝ: අත්හැර දැමීමක් වේද, පටිනිස්සග්ගෝ: දුරින්ම දුරුකර දැමීමක් වේද, මුත්ති: නිදහස්වීමක් වේද, අනාලයෝ: ආලය අත්හැර දැමීමක් වේද, එයයි.

සා බෝ පනේසා: මේ ආකාරයෙන් ඒ, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, තණ්හා: තණ්හාව, කන්ථ: කොහිද? පහියමානා: ප්‍රභිණ වෙතොත්, පහියති: ප්‍රභිණ වන්නේ, කන්ථ: කොහිද? නිරුප්කමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්කති: නිරුද්ධ වන්නේ,

යං: යම් දෙයක් ඇද්ද, ලෝකේ: ලෝකයේ, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, එත්ථෙසා: ඒ දේ කෙරෙහි හටගත්තා වූ, තණ්හා: තණ්හාවය, පහියමානා: ප්‍රභිණ වෙතොත්, පහියති: ප්‍රභිණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ කෙරෙහි හටගත්තා වූ තණ්හාවය, නිරුප්කමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්කති: නිරුද්ධ වන්නේ,

කිඤ්ච: කුමක්ද? ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ දෙය,

144. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා මේ දුක්ඛිත තත්වය සදහටම නිරුද්ධ කර දැමීම යනු කුමක්ද?

(කලින් පෙන්වා දුන්) ඒ තණ්හාවේම යම් ආකාර වූ ඉතිරි කිරීමක් නොමැතිවම මුළුමණින්ම නො ඇලීමෙන් නිරුද්ධ කර දැමීමක් වේද, අත්හැර දැමීමක් වේද, දුරින්ම දුරු කර දැමීමක් වේද, නිදහස්වීමක් වේද, ආලය අත්හැර දැමීමක් වේද, එයයි.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ඒ තණ්හාව ප්‍රභිණ වෙතොත් ප්‍රභිණ වන්නේ කොහිද? නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ කොහිද?

ලෝකයේ ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, යම් දෙයක් ඇද්ද, ඒ දේ කෙරෙහි හටගත්තා වූ තණ්හාවය, ප්‍රභිණ වෙතොත් ප්‍රභිණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගත්තා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු වූ, මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ දෙය නම් කුමක්ද?

145. චක්ඛුං ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, චිත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති, චිත්ථි නිරුප්පිකමානා නිරුප්පිකති.

145. පදගථාර්ථ

චක්ඛුං: ඇස වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු වූ දෙයකි,

චිත්ථේසා: ඒ දෙය කෙරෙහි පවත්නා වූ, තණ්හා: තණ්හාවය, පභියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රතිණ වන්නේ, චිත්ථ: ඒ දෙය කෙරෙහි පවත්නා තණ්හාවය, නිරුප්පිකමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්පිකති: නිරුද්ධ වන්නේ,

145. පද ගැලපීම

ඇස වනාහි ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ (ඇස නම් වූ) දෙය කෙරෙහි පවත්නා වූ තණ්හාවය, ප්‍රතිණ වෙතොත් ප්‍රතිණ වන්නේ. ඒ දෙය කෙරෙහි පවත්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

146. සෝතං ලෝකේ..... ඝාතං ලෝකේ..... ජිව්හා ලෝකේ..... කායෝ ලෝකේ..... මනෝ ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, චිත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති, චිත්ථි නිරුප්පිකමානා නිරුප්පිකති.

146. පදගථාර්ථ

සෝතං: කණ වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඝාතං: නාසය වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජිව්හා: දිව වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... කායෝ: කය වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... මනෝ: සිත වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... පියරූපං: ප්‍රිය

ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එක්දේසා: ඒ දෙය කෙරෙහි පවත්නා වූ, තණ්හා: තණ්හාව, පහියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පහියති: ප්‍රතිණ වන්නේ, එක්ථ: ඒ දෙය කෙරෙහි පවත්නා තණ්හාවය, නිරුප්පිකමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්පිකති: නිරුද්ධ වන්නේ,

146. පද ගැලපීම

කණ වනාහී ලෝකයෙහි..... නාසය වනාහී ලෝකයෙහි..... දිව වනාහී ලෝකයෙහි..... ශරීරය වනාහී ලෝකයෙහි..... සිත වනාහී ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතිණ වෙතොත් ප්‍රතිණ වන්නේ. ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

147. රූපා ලෝකේ..... සද්දා ලෝකේ..... ගන්ධා ලෝකේ..... රසා ලෝකේ..... චොට්ඨබ්බා ලෝකේ..... ධම්මා ලෝකේ. පියරූපං සාතරූපං, චන්දේසා තණ්හා පහියමානා පහියති, එත්ථ නිරුප්පිකමානා නිරුප්පිකති.

147. පදගථාර්ථ

රූපා: ඇසින් දකින රූප වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... සද්දා: කණින් අසන ශබ්ද වනාහී ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ගන්ධා: නාසයෙන් ආසාදනය කරන ගඳ සුවඳ වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... රසා: දිවෙන් විඳින රස වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... චොට්ඨබ්බා: කයට දැනෙන පහස වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ධම්මා: සිතින් සිතන සිතුවිලි වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එක්දේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය, පහියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පහියති: ප්‍රතිණ වන්නේ, එක්ථ: ඒ

දෙය කෙරෙහි පවත්නා තණ්හාවය, නිරුප්කම්මානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්කම්ම: නිරුද්ධ වන්නේ,

147. පද ගැලපීම

ඇසින් දකින රූප වනාහී ලෝකයෙහි..... කණින් අසන ශබ්ද වනාහී ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කරන ගඳ සුවඳ වනාහී ලෝකයෙහි..... දිවෙන් විඳින රස වනාහී ලෝකයෙහි..... කයට දැනෙන පහස වනාහී ලෝකයෙහි..... සිතින් සිතන සිතුවිලි වනාහී ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතීණ වෙතොත් ප්‍රතීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

148. වක්ඛු විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... සෝත විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... ඝාතවිඤ්ඤාණං ලෝකේ..... ජිව්හා විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... කාය විඤ්ඤාණං ලෝකේ..... මනෝවිඤ්ඤාණං ලෝකේ පිය රූපං සාතරූපං, චත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති, චත්ථි නිරුප්කම්මානා නිරුප්කම්මති.

148. පදගථාර්ථ

වක්ඛු විඤ්ඤාණං: ඇස මුල්කොට රූප සිතින් දැන ගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සෝත විඤ්ඤාණං: කණ මුල්කොට ශබ්ද සිතින් දැනගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඝාත විඤ්ඤාණං: නාසය මුල්කොට ගඳ සුවඳ සිතින් දැන ගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජිව්හා විඤ්ඤාණං: දිව මුල්කොට රස සිතින් දැනගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... කාය විඤ්ඤාණං: කය මුල්කොට පහස සිතින් දැනගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... මනෝවිඤ්ඤාණං: සිත මුල්කොට සිතින් සිතන දේ දැන ගැනීම වනාහී, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය

ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එක්දේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය,
පභියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රතිණ වන්නේ, එක්ථ: ඒ දේ
හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්,
නිරුප්පිති: නිරුද්ධ වන්නේ,

148. පද ගැලපීම

ආස මුල් කොට රූප සිතින් දැනගැනීම වනාහි ලෝකයෙහි
..... කණ මුල්කොට ශබ්ද සිතින් දැනගැනීම වනාහි ලෝකයෙහි
..... නාසය මුල්කොට ගඳ සුවඳ සිතින් දැනගැනීම වනාහි
ලෝකයෙහි ..... දිව මුල්කොට රස සිතින් දැනගැනීම වනාහි
ලෝකයෙහි ..... කය මුල්කොට පහස සිතින් දැනගැනීම වනාහි
ලෝකයෙහි ..... සිත මුල්කොට සිතින් සිතන දේ දැන ගැනීම
වනාහි ලෝකයෙහි, ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන්
යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතිණ වෙතොත්
ප්‍රතිණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ
වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

**149. වක්ඛු සම්චස්සෝ ලෝකේ..... සෝතසම්චස්සෝ
ලෝකේ..... ඝාන සම්චස්සෝ ලෝකේ.....
චිච්භා සම්චස්සෝ ලෝකේ..... කායසම්චස්සෝ
ලෝකේ..... මනෝ සම්චස්සෝ ලෝකේ
පියරූපං සාතරූපං. චත්ථේසා තණ්හා පභියමානා
පභියති, එත්ථ නිරුප්පිකමානා නිරුප්පිකති.**

149. පදගුණාර්ථ

වක්ඛු සම්චස්සෝ: ආසත් - රූපයත් - සිතත් එකට සම්බන්ධ
වීම වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සෝතසම්චස්සෝ: කණත්
ශබ්දයත් - සිතත් එකට සම්බන්ධ වීම වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි
..... ඝාන සම්චස්සෝ: නාසයත්, ගඳ සුවඳත් සිතත් එකට එක්වීම

වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජීවිතා සම්ප්‍රසාදයෝ: දිවත් - රසයත්
 - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
 කායසම්ප්‍රසාදයෝ: කයත් - පහසත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි,
 ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... මනෝ සම්ප්‍රසාදයෝ: සිතත් - සිතුවිලිත් -
 එය සිතින් දැන ගැනීමත් එකට එක්වීම වනාහි, ලෝකේ: ලෝකයෙහි
 පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි, සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන්
 යුතු දෙයකි,

එක්දේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ, තණ්හා:
 තණ්හාවය, පහියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පහියති: ප්‍රතිණ වන්නේ,
 එක්ථ: ඒ දේ හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකමානා: නිරුද්ධ
 වෙතොත්, නිරුප්පිකි: නිරුද්ධ වන්නේ,

149. පද ගැලපීම

ඇසත් - රූපත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි ලෝකයෙහි
 ..... කණත් - ශබ්දත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි ලෝකයෙහි
 ..... නාසයත් ගද සුවදත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි ලෝකයෙහි
 ..... දිවත් - රසයත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි ලෝකයෙහි
 ..... කයත් - පහසත් - සිතත් එකට එක්වීම වනාහි ලෝකයෙහි.
 ..... සිතත් - සිතුවිලිත් - එය සිතින් දැනගැනීමත් එකට එක්වීම
 වනාහි ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන්
 යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතිණ වෙතොත්
 ප්‍රතිණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ
 වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

150. චක්ඛු සම්ප්‍රසාදා වේදනා ලෝකේ .....
සෝතසම්ප්‍රසාදා වේදනා ලෝකේ ..... ඝාත
සම්ප්‍රසාදා වේදනා ලෝකේ ..... ජීවිතා
සම්ප්‍රසාදා වේදනා ලෝකේ ..... කායසම්ප්‍රසාදා
වේදනා ලෝකේ ..... මනෝසම්ප්‍රසාදා වේදනා
ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං. එත්දේසා තණ්හා

පභියමානා පභියති, එත්ථ නිරුප්පිකම්මානා නිරුප්පිකති.

150. පදගථාර්ථ

එක්බූ සම්පස්සජා වේදනා: ඇසත් - රූපත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... සෝතසම්පස්සජා වේදනා: කණත් - ශබ්දත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ඝාත සම්පස්සජා වේදනා: නාසයත් - ගඳ සුවඳත් සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ජිව්හා සම්පස්සජා වේදනා: දිවත් - රසයත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... කායසම්පස්සජා වේදනා: කයත් - පහසත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... මනෝසම්පස්සජා වේදනා: සිතත් - සිතුවිලිත් - එය සිතින් දැන ගැනීමත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එත්ථේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ, තණ්හා: තණ්හාවය, පභියමානා: ප්‍රභීණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රභීණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ දේ හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකම්මානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්පිකති: නිරුද්ධ වන්නේ,

150. පද ගැලපීම

ඇසත් - රූපත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ..... කණත් - ශබ්දත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ..... නාසයත් ගඳ සුවඳත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ..... දිවත් - රසයත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ..... කයත් - පහසත් - සිතත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ..... සිතත් - සිතුවිලිත් - එය සිතින් දැන ගැනීමත් එකට එක්වීමෙන් ඇතිවන වේදනාව ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතිණ වෙතොත් ප්‍රතිණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

151. රූප සඤ්ඤා ලෝකේ..... සද්ද සඤ්ඤා ලෝකේ ..... ගන්ධසඤ්ඤා ලෝකේ ..... රසසඤ්ඤා ලෝකේ ..... චොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා ලෝකේ ..... ධම්මසඤ්ඤා ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා පතියමානා පතියති, එත්ථ නිරුප්පිකම්මානා නිරුප්පිකති.

151. පදගථාර්ථ

රූප සඤ්ඤා: රූප හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... සද්ද සඤ්ඤා: ශබ්ද හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ගන්ධසඤ්ඤා: ගඳ සුවඳ හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... රසසඤ්ඤා: රස හඳුනා ගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... චොට්ඨබ්බ සඤ්ඤා: පහස හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ධම්මසඤ්ඤා: සිතට සිතෙන දේ හඳුනාගැනීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එත්ථේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය, පතියමානා: ප්‍රතිණ වෙතොත්, පතියති: ප්‍රතිණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ දේ හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකම්මානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්පිකති: නිරුද්ධ වන්නේ,

151. පද ගැලපීම

රූප හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ..... ශබ්ද හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ..... ගඳ සුවඳ හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ..... රස හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ..... පහස හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ..... සිතට සිතෙන දේ හඳුනාගැනීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතීණ වෙතොත් ප්‍රතීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

152. රූප සඤ්චේතනා ලෝකේ..... සද්ද සඤ්චේතනා ලෝකේ..... ගන්ධ සඤ්චේතනා ලෝකේ..... රස සඤ්චේතනා ලෝකේ..... චොට්ඨබ්බ සඤ්චේතනා ලෝකේ..... ධම්ම සඤ්චේතනා ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා පතියමානා පතියති, එත්ථ නිරුප්පිකම්මානා නිරුප්පිකම්ති.

152. පදගථාර්ථ

රූප සඤ්චේතනා: ඇසින් හඳුනාගත් රූපයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... සද්ද සඤ්චේතනා: කණින් හඳුනාගත් ශබ්දයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ගන්ධ සඤ්චේතනා: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... රස සඤ්චේතනා: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... චොට්ඨබ්බ සඤ්චේතනා: කයෙන් හඳුනාගත් පහසට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... ධම්ම සඤ්චේතනා: සිතින් හඳුනාගත් දෙයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එත්ථේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය, පතියමානා: ප්‍රතීණ වෙතොත්, පතියති: ප්‍රතීණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ දේ හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකම්මානා: නිරුද්ධ වෙතොත්, නිරුප්පිකම්ති: නිරුද්ධ වන්නේ,

152. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූපයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම

ලෝකයෙහි ..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්දයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ..... කයෙන් හඳුනාගත් පහසට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ..... සිතින් හඳුනාගත් දෙයට අනුව චේතනා ක්‍රියාත්මක වීම ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතීණ වෙතොත් ප්‍රතීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

153. රූපතණ්හා ලෝකේ..... සද්දතණ්හා ලෝකේ ..... ගන්ධතණ්හා ලෝකේ ..... රසතණ්හා ලෝකේ ..... චොට්ඨබ්බතණ්හා ලෝකේ ..... ධම්මතණ්හා ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති, එත්ථ නිරුප්පිකම්මානා නිරුප්පිකධිති.

153. පදගථාප්ථ

රූපතණ්හා: ඇසින් හඳුනාගත් රූප කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්දතණ්හා: කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධතණ්හා: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... රසතණ්හා: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... චොට්ඨබ්බතණ්හා: කයෙන් හඳුනාගත් පහස කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ධම්මතණ්හා: සිතින් හඳුනාගත් දෙය කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එත්ථේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය, පභියමානා: ප්‍රතීණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රතීණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ දේ

හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්කම්මානා: නිරුද්ධ වෙතොත්,
නිරුප්කම්ම: නිරුද්ධ වන්නේ,

153. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූප කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි
..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම ලෝකයෙහි
..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම
ලෝකයෙහි ..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම
ලෝකයෙහි ..... කයෙන් හඳුනාගත් පහස කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම
ලෝකයෙහි ..... සිතින් හඳුනාගත් දෙය කෙරෙහි ආශාව ඇතිවීම
ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු
දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රතීණ වෙතොත්
ප්‍රතීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ
වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

**154. රූප විතක්කෝ ලෝකේ..... සද්දවිතක්කෝ
ලෝකේ..... ගන්ධවිතක්කෝ ලෝකේ.....
රසවිතක්කෝ ලෝකේ..... ඵොට්ඨබ්බ විතක්කෝ
ලෝකේ..... ධම්මවිතක්කෝ ලෝකේ පියරූපං,
සාතරූපං, චත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති,
චත්ථ නිරුප්කම්මානා නිරුප්කම්මි.**

154. පදගොථුථ

රූප විතක්කෝ: ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන සිතමින් සිටීම,
ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්දවිතක්කෝ: කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද
ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ගන්ධවිතක්කෝ:
නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ:
ලෝකයෙහි..... රසවිතක්කෝ: දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන
සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... ඵොට්ඨබ්බ විතක්කෝ:
කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි
..... ධම්මවිතක්කෝ: සිතින් හඳුනාගත් දෙය ගැන සිතමින් සිටීම,

ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.
සාතරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එත්ථේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය,
පභියමානා: ප්‍රභීණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රභීණ වන්නේ, එත්ථ: ඒ දේ
හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්පිකමානා: නිරුද්ධ වෙතොත්,
නිරුප්පිකති: නිරුද්ධ වන්නේ,

144. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි
..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි .....
නාසයෙන් හඳුනාගත් ගද සුවද ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි
..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන් ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි .....
කයෙන් හඳුනාගත් පහස ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි .....
සිතින් හඳුනාගත් දෙය ගැන සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි ප්‍රිය
ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රභීණ වෙතොත්
ප්‍රභීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ
වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

155. රූප විචාරෝ ලෝකේ..... සද්දවිචාරෝ
ලෝකේ..... ගන්ධවිචාරෝ ලෝකේ.....
රසවිචාරෝ ලෝකේ..... ඵොට්ඨබ්බ විචාරෝ
ලෝකේ..... ධම්මවිචාරෝ ලෝකේ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථේසා තණ්හා පභියමානා පභියති,
එත්ථ නිරුප්පිකමානා නිරුප්පිකති.

ඉදං වුච්චති භික්ඛවේ, දුක්ඛ තිරෝධං අරියසච්චං.

155. පදගොථුථ

රූප විචාරෝ: ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන යළි යළි සිතමින්
සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි..... සද්දවිචාරෝ: කණින් හඳුනාගත්

ශබ්ද ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
ගන්ධවිචාරෝ: නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන යළි යළිත්
සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි ..... රසවිචාරෝ: දිවෙන්
හඳුනාගත් රසයන් ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ:
ලෝකයෙහි ..... ථොට්ඨබ්බ විචාරෝ: කයෙන් හඳුනාගත් පහස
ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකේ: ලෝකයෙහි.....
ධම්මවිචාරෝ: සිතින් හඳුනාගත් දෙය ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම,
ලෝකේ: ලෝකයෙහි, පියරූපං: ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.
සාකරූපං: මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි,

එන්ටේසා තණ්හා: ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය,
පභියමානා: ප්‍රභීණ වෙතොත්, පභියති: ප්‍රභීණ වන්නේ, එන්ථ: ඒ දේ
හටගන්නා වූ තණ්හාවය, නිරුප්ප්ඤ්ඤානා: නිරුද්ධ වෙතොත්,
නිරුප්ප්ඤ්ඤානා: නිරුද්ධ වන්නේ,

ඉදං: මෙය වනාහී, වූච්චති: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත්
මහණෙනි, දුක්ඛ නිරෝධං: මේ දුක්ඛිත තත්වය සකස් කිරීමට මූලික
වූ කාරණය නිරුද්ධ කර දැමීම, අරිය සච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන්
පවත්නා,

155. පද ගැලපීම

ඇසින් හඳුනාගත් රූප ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම,
ලෝකයෙහි..... කණින් හඳුනාගත් ශබ්ද ගැන යළි යළිත් සිතමින්
සිටීම, ලෝකයෙහි..... නාසයෙන් හඳුනාගත් ගඳ සුවඳ ගැන යළි
යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... දිවෙන් හඳුනාගත් රසයන්
ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... කයෙන් හඳුනාගත්
පහස ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි..... සිතින් හඳුනාගත්
දෙය ගැන යළි යළිත් සිතමින් සිටීම, ලෝකයෙහි ප්‍රිය ස්වරූපයෙන්
යුතු දෙයකි. මිහිරි ස්වරූපයෙන් යුතු දෙයකි.

ඒ දෙය කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය ප්‍රභීණ වෙතොත්
ප්‍රභීණ වන්නේ. ඒ දේ කෙරෙහි හටගන්නා වූ තණ්හාවය නිරුද්ධ
වෙතොත් නිරුද්ධ වන්නේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා මේ දුක්ඛිත තත්වය සකස් කිරීම මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීම යයි කියනු ලැබේ.

පරම සත්‍යයක් වශයෙන් අවබෝධයෙන් දැන ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුතු වූ දුක්ඛිත තත්වයට මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීමේ කොටස නිමාවිය.

මාර්ග සත්‍යය

156. කතමඤ්ච භික්ඛවේ දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී පටිපදා අරියසච්චං, අයමේව අරියෝ අට්ඨංගිකෝ මග්ගෝ, සෙය්‍යථිදං, සම්මාදුට්ඨි, සම්මා සංකප්පෝ, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්තෝ, සම්මආපීචෝ, සම්මා වායාමෝ, සම්මා සති, සම්මා සමාධි.

156. පදගථාර්ථ

කතමඤ්ච: කුමක්ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී: මේ දුක්ඛිත තත්වය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස, පටිපදා: අනුගමනය කළයුතු වැඩ පිළිවෙල යනු, අරියසච්චං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන්,

අයමේව අරියෝ: මේ ආකාරයෙන් උත්තම වූ, අට්ඨංගිකෝ: අංග අටකින් සමන්විත වූ, මග්ගෝ: අනුගමනය කළයුතු වැඩ පිළිවෙලයි, සෙය්‍යථිදං: කුමන ආකාරයේ වැඩ පිළිවෙලක් ද යත්,

සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස, ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, දිට්ඨි: (දැඩිව පිහිටි අදහස) අවබෝධ ඤාණය, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා,

සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීමද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, වාචා: කතාබස් කිරීමද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, කම්මන්තෝ: වැඩකටයුතු ද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, ආජීවෝ: ගත කිරීමද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, වායාමෝ: බලවත් උත්සාහය ද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සති: බලවත්ව යොමුකළ සිහියද, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සමාධි: සිතෙහි එකඟ බවද, යන මෙයයි.

156. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මේ දුක්ඛිත තත්වය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් අනුගමනය කළයුතු වැඩපිළිවෙල කුමක්ද?

එනම් අංග අටකින් සමන්විත වූ මේ ආකාරයෙන් උත්තම වූ අනුගමනය කළයුතු වැඩපිළිවෙලයි. කුමන ආකාරයේ වැඩ පිළිවෙලක් ද යත්;

1. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා අවබෝධ ඥාණය ද, (දැඩිව පිහිටි අදහසද)
2. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා කල්පනා කිරීම ද,
3. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි කතා බස් කිරීම ද,
4. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි වැඩ කටයුතු කිරීම ද,
5. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි ගත කිරීම ද,
6. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත් උත්සාහය ද,

7. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත්ව යොමුකළ සිහිය ද,
8. ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා සිතෙහි එකඟ බව ද, යන මෙයයි.

157. කතමා ව භික්ඛවේ සම්මා දිට්ඨි? යං ඛෝ භික්ඛවේ දුක්ඛේ ඤාණං, දුක්ඛ සමුදයේ ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධේ ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං, අයං වුච්චති භික්ඛවේ සම්මාදිට්ඨි.

157. පදගථාර්ථ

කතමා ව: කුමක් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, දිට්ඨි: දැඩිව පිහිටි අදහස.

යං ඛෝ: යම් ආකාරයක, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛේ: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත තත්වය පිළිබඳව, ඤාණං: අවබෝධ ඤාණයක් වේද, දුක්ඛ සමුදයේ: මේ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්ම මූලික වූ, කාරණය පිළිබඳව, ඤාණං: අවබෝධ ඤාණයක් වේද, දුක්ඛ නිරෝධේ: ඒ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්මට මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීම පිළිබඳව, ඤාණං: අවබෝධ ඤාණයක් වේද, දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාය: ඒ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්මට මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස අනුගමනය කළයුතු වැඩ පිළිවෙල පිළිබඳව, ඤාණං: අවබෝධ ඤාණයක් වේද, අයං: මෙය වනාහී, වුච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, දිට්ඨි: දැඩිව පිහිටි අදහස යයි.

157. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා දැඩිව පිහිටි අදහස කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා දුක්ඛිත

තත්වය පිළිබඳව යම් ආකාරයක අවබෝධ ඥාණයක් වේද, ඒ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්මට මූලික වූ කාරණය පිළිබඳව (යම් ආකාරයක) අවබෝධ ඥාණයක් වේද, ඒ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්මට මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීම පිළිබඳව (යම් ආකාරයක) අවබෝධ ඥාණයක් වේද, ඒ දුක්ඛිත තත්වයේ පැවැත්මට මූලික වූ කාරණය නිරුද්ධ කිරීම පිණිස අනුගමනය කළ යුතු වැඩපිළිවෙල පිළිබඳව (යම් ආකාරයක) අවබෝධ ඥාණයක් වේද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා අවබෝධ ඥාණය යයි (දැඩිව පිහිටි අදහස) කියනු ලැබේ.

158. කතමා ච භික්ඛවේ සම්මා සංකප්පෝ? නෙක්ඛම්ම සංකප්පෝ, අව්‍යාපාද සංකප්පෝ, අවිහිංසා සංකප්පෝ, අයං චූච්චති භික්ඛවේ සම්මා සංකප්පෝ.

158. පදගථාර්ථ

කතමා ච: කුමක් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීම යනු,

නෙක්ඛම්ම: පවත්නා වූ දුක්ඛිත තත්වයෙන් නිදහස්වීම පිළිබඳව, සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීමය, අව්‍යාපාද: මෙවැනි කරුණාදී ගුණ ධර්මයන්හි සිත පිහිටුවා ගැනීම පිළිබඳව, සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීමය, අවිහිංසා: හිංසාවෙන් වෙන්ව මානව දයාවෙන් කටයුතු කිරීම පිළිබඳව, සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීමය,

අයං: මෙය වනාහී, චූච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සංකප්පෝ: කල්පනා කිරීම යයි,

158. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම

යහපත් ලෙස පවත්නා කල්පනා කිරීම යනු කුමක්ද?

පවත්නා වූ දුකින් නිදහස්වීම පිළිබඳ කල්පනා කිරීමය. මෙෙත්‍රි කරුණාදී ගුණ ධර්මයන්හි සිත පිහිටුවා ගැනීම පිළිබඳ කල්පනා කිරීමය. හිංසාවෙන් වෙන්ව මානව දයාවෙන් කටයුතු කිරීම පිළිබඳව කල්පනා කිරීමය.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා කල්පනා කිරීම යයි කියනු ලැබේ.

159. කතමා ව භික්ඛවේ සම්මා වාචා? මුසාවාදා වේරමණී, පිසුනාය වාචාය වේරමණී, ඵරුසාය වාචාය වේරමණී, සම්ඵජ්ජලාපා වේරමණී, අයං වුච්චති භික්ඛවේ සම්මා වාචා.

159. පදගථාර්ථ

කතමා ව: කුමක් ද, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, වාචා: කතාබස් කිරීම යනු,

මුසාවාදා: බොරුවෙන් වංචාවෙන් අනුන් රවටන දේ කතාබස් කිරීමෙන්, වේරමණී: වැළකී සිටීමද, පිසුනාය වාචාය: තමන් අසන දේ අතන මෙනන කියමින් (කටවාචලකමින්) ඔවුනොවුන් කෙටවීම පිණිස පවතින දේ කතාබස් කිරීමෙන්, වේරමණී: වැළකී සිටීමද, ඵරුසාය වාචාය: නැති ප්‍රශ්න අවුල් හට ගැනීමට, සිත් බිඳීමට, කෝලාහල ඇතිවීමට හේතු වන දේ කතාබස් කිරීමෙන්, වේරමණී: වැළකී සිටීමද, සම්ඵජ්ජලාපා: හුදෙක් කෙළි කවට කම් පිණිසත්, අනවශ්‍ය වාද විවාද පිණිසත්, කාලය කා දමන හිස් කතන්දරත්, (අසහ්‍ය කතන්දර, අනුන් අපහාසයට - උපහාසයට ලක් වෙන දේ) ආදිය කතාබස් කිරීමෙන්, වේරමණී: වැළකී සිටීමද,

අයං: මෙය වනාහී, වුච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත්

ලෙස පවත්නා, වාචා: කතාබස් කිරීම යයි,

159. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා කතාබස් කිරීම යනු කුමක්ද?

බොරුවෙන් වංචාවෙන් අනුන් රවටන දේ කතාබස් කිරීමෙන් වැළකී සිටීම ද, තමන් අසන දේ අතන මෙනන කියමින් (කට වාචාලකමින්) ඔවුනොවුන් කෙටවීම පිණිස පවතින දේ කතාබස් කිරීමෙන් වැළකී සිටීම ද, නැති ප්‍රශ්න හට ගැනීමට, සිත් බිඳීමට, කෝලාහල ඇතිවීමට හේතු වන දේ කතාබස් කිරීමෙන් වැළකී සිටීම ද, හුදෙක් කෙළි කවටකම් පිණිසත්, අනවශ්‍ය වාද විවාද පිණිසත් කාලය කා දමන හිස් කතන්දරත්, (අසභ්‍ය කතන්දර, අනුන් අපහාසයට - උපහාසයට ලක් වෙන දේ, දේශපාලන) ආදී දේ කතාබස් කිරීමෙන් වැළකී සිටීම ද වේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහි ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා කතාබස් කිරීම යයි කියනු ලැබේ.

160. කතමෝ ව භික්ඛවේ සම්මා කම්මන්තෝ? පාණාතිපාතා වේරමණී, අදින්නාදානා වේරමණී, කාමේසු මිච්ඡාචාරා වේරමණී, අයං වුච්චති භික්ඛවේ සම්මා කම්මන්තෝ.

160. පදගථාර්ථ

කතමෝ ව: කුමක් ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, කම්මන්තෝ: වැඩකටයුතු කිරීම යනු,

පාණාතිපතා: මනුෂ්‍ය - සත්ව ආදී ප්‍රාණීන්ගේ ජීවිතවලට හානි කිරීමෙන් ද ඒ සඳහා උපකාර කිරීමෙන් ද, වේරමණී: වැළකී සිටීමද, අදින්නාදානා: තමාට අයත් නැති තමාට නුදුන් කිසිදෙයක් බලහත්කාරයෙන් හෝ රහසින් හෝ වක්‍ර මාර්ගවලින් හෝ ගැනීමෙන්,

වේරමණි: වැළකී සිටීමද, කාමේසු මිච්ඡාචාරා: ස්වාමියා භාර්යාව ඉක්මවා යාමෙන් ද, භාර්යාව ස්වාමියා ඉක්මවා යාමෙන් ද නොකළ යුතු යයි සම්මත වෙතත් නොයෙකුත් කායික අපචාරවලින්, වේරමණි: වැළකී සිටීමද,

අයං: මෙය වනාහී, වුවිච්ඡි: කියනු ලැබේ. හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, කම්මන්තෝ: වැඩකටයුතු යයි,

160. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි වැඩ කටයුතු කිරීම යනු කුමක්ද?

මනුෂ්‍ය - සත්ව ආදී ප්‍රාණීන්ගේ ජීවිතවලට හානි කිරීමෙන්, ඒ සඳහා උපකාර කිරීමෙන් වැළකී සිටීම ද, තමාට අයත් නැති, තමාට නුදුන් කිසි දෙයක් බලහත්කාරයෙන් හෝ රහසින් හෝ චක්‍ර මාර්ග වලින් හෝ ගැනීමෙන් වැළකී සිටීම ද, (විවාහ ජීවිත තුළ) ස්වාමියා භාර්යාව ඉක්මවා යාමෙන්, භාර්යාව ස්වාමියා ඉක්මවා යාමෙන් හෝ (අනෙක් අය) නොකළ යුතු යයි සම්මත වෙතත් නොයෙකුත් කායික අපචාරවලින් වැළකී සිටීම ද වේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි වැඩ කටයුතු කිරීම යයි කියනු ලැබේ.

160. විස්තර

ජීවිතය සකස් කර ගත යුත්තේ කෙසේ දැයි දැන් ඔබට වැටහෙනු ඇතැයි සිතමු.

ඉහතින් පෙන්වා දුන් පරිදි වැළකී සිටිය යුතු දෙයින් වැළකී සිටින විට ජීවිතය කඩාගෙන වැටීමට හේතුවන කාරණාවලින් තමා නිදහස් වේ. තමාට හොඳ සුරක්ෂිත ජීවිතයක් සකසා ගත හැකිය. එවැනි ජීවිතයක් තුළ ඉතාම පහසුවෙන් තමාටත් අනුන්ටත් හිත - සුව පිණිස පවතින ගුණ ධර්ම පුරුදු කරගත හැකිය. එනම්,

වැඩිහිටියන්ට උදව් කිරීම, ගෙදර දොරේ අඹුදරුවන්ට යුතුකම් ඉටුකිරීම, දැසි දස්සන්ට උපකාර කිරීම, ඥාතීන්ට ධාර්මිකව සංග්‍රහ කිරීම, ආගමික සිද්ධස්ථානවලට උපකාරී වීම, සමාජ සේවා කටයුතු කිරීම ආදී බොහෝ යහපත් කටයුතුවල යෙදිය හැකිය. ඒ මානව ගුණධර්ම දියුණුවන ආකාරය වේ.

161. කතමෝ ව භික්ඛවේ සම්මා ආජීවෝ? ඉධ භික්ඛවේ අරියසාවකෝ මිච්ඡාආජීවං පහාය සම්මා ආජීවේන ජීවිකං කප්පේති. අයං චූච්චති භික්ඛවේ සම්මාආජීවෝ.

161. පදගථාර්ථ

කතමෝ ව: කුමක් ද? භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, ආජීවෝ: ජීවිතය ගත කිරීම යනු,

ඉධ: මේ කරුණෙහිලා, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, අරියසාවකෝ: සද්ධර්මය තුළින් ජීවිතය අවබෝධ කර ගැනීමට කැමති ශ්‍රාවකයා, මිච්ඡා: ලාමක ලෙස (වැරදි ලෙස) ආජීවං: ජීවිතය ගතකිරීම, පහාය: අත්හැර දමා, සම්මා: තමාටත් - අනුන්ටත් යහපත ඇතිවන පරිදි, ජීවිකං: ජීවිතය, කප්පේති: පවත්වා ගැනීමක් වෙයිද,

අයං: මෙය වනාහී, චූච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, ආජීවෝ: ජීවිතය ගත කිරීම යයි,

161. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි ජීවිතය ගත කිරීම යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ කරුණෙහිලා සද්ධර්මය තුළින් ජීවිතය අවබෝධ කර ගැනීමට කැමති ශ්‍රාවකයා ලාමක ලෙස (වැරදි ලෙස) ජීවිතය ගත කිරීම අත්හැර දමා තමාටත් අනුන්ටත් යහපත ඇතිවන පරිදි ජීවිතය පවත්වා ගැනීමක් වෙයිද,

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා පරිදි ජීවිතය ගත කිරීම යයි කියනු ලැබේ.

162. කතමෝ ව හික්ඛවේ සම්මා වායාමෝ? ඉධ හික්ඛවේ හික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනේති, වායමති, චිරියං ආරහති, චිත්තං පශ්ගණ්හාති, පදහති. උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනේති, වායමති, චිරියං ආරහති, චිත්තං පශ්ගණ්හාති, පදහති. අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනේති, වායමති, චිරියං ආරහති, චිත්තං පශ්ගණ්හාති, පදහති. උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ධීරියා අසම්මෝසාය භියෙත්භාවාය වේපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ජනේති, වායමති, චිරියං ආරහති, චිත්තං පශ්ගණ්හාති, පදහති. අයං වුච්චති හික්ඛවේ සම්මා වායාමෝ.

162. පදගථාර්ථ

කතමෝ ව: කුමක් ද? හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, වායාමෝ: බලවත් උත්සාහය යනු,

ඉධ: මේ කරුණෙහිලා, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඛු, අනුප්පන්නානං: (නමා තුළ) හට නොගත්තා වූ, පාපකානං: ලාමක වූ, අකුසලානං ධම්මානං: රාග - ද්වේෂ - මෝහ මුල්වීමෙන් ඇතිවන අකුසල ධර්මයන්, අනුප්පාදාය: හට නොගැනීම පිණිස, ඡන්දං: කැමැත්ත, ජනේති: උපදවා ගනී, වායමති: වැයම් කරයි, චිරියං: උත්සාහය, ආරහති: ඇතිකර ගනී, චිත්තං: සිත, පශ්ගණ්හාති: දැඩිකොට ගනී. පදහති: බලවත් විරියයක් යොදවයි.

උප්පන්නානං: (නමා කුළු) හටගෙන තිබෙන්නා වූ, පාපකානං: ලාමක වූ, අකුසලානං ධම්මානං: රාග - ද්වේෂ - මෝහ මූල්විමෙන් ඇතිවන අකුසල ධර්මයන්, අනුප්පාදාය: හට නොගැනීම පිණිස, ඡන්දං: කැමැත්ත, ඡන්දෙති: උපදවා ගනී, වායමති: වැයම් කරයි, විරියං: උත්සාහය, ආරහති: ඇතිකර ගනී, චිත්තං: සිත, පග්ගණ්හාති: දැඩිකොට ගනී. පදහති: බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

අනුප්පන්නානං: (නමා කුළු) හට නොගන්නා වූ, කුසලානං ධම්මානං: සීල - සමාධි - ප්‍රඥා ආදී කුසල ධර්මයන්, උප්පාදාය: උපදවා ගැනීම පිණිස, ඡන්දං: කැමැත්ත, ඡන්දෙති: උපදවා ගනී, වායමති: වැයම් කරයි, විරියං: උත්සාහය, ආරහති: ඇතිකර ගනී, චිත්තං: සිත, පග්ගණ්හාති: දැඩිකොට ගනී. පදහති: බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

උප්පන්නානං: (නමා කුළු) හටගෙන තිබෙන්නා වූ, කුසලානං ධම්මානං: සීල - සමාධි - ප්‍රඥා ආදී කුසල ධර්මයන්, ධීරියා: නොපිරිහී පවත්වා ගැනීම පිණිස, අසම්මෝසාය: නොමුළාව පවත්වා ගැනීම පිණිස, භියෝගාවය: වැඩි වැඩියෙන් ඇතිකර ගැනීම පිණිස, වේපුල්ලාය: බලවත්ව ඇතිකර ගැනීම පිණිස, භාවනාය: ප්‍රගුණ කිරීමෙන්, පාරිපුරියා: පූර්ණත්වයට පත්කර ගැනීම පිණිස, ඡන්දං: කැමැත්ත, ඡන්දෙති: උපදවා ගනී, වායමති: වැයම් කරයි, විරියං: උත්සාහය, ආරහති: ඇතිකර ගනී, චිත්තං: සිත, පග්ගණ්හාති: දැඩිකොට ගනී. පදහති: බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

අයං: මෙය වනාහී, වුච්චති: කියනු ලැබේ. භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, වායාමෝ: බලවත් උත්සාහය යයි,

162. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත් උත්සාහය යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ කරුණෙහිලා භික්ෂුව (නමා කුළු) හට නොගන්නා වූ ලාමක වූ රාග - ද්වේෂ - මෝහ මූල්විමෙන් ඇතිවන අකුසල ධර්මයන් හට නොගැනීම පිණිස කැමැත්ත

උපදවාගනී. වැයම් කරයි. උත්සාහය ඇතිකර ගනී. සිත දැඩි කොටගනී. බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

(නමා තුළ) හටගෙන තිබෙන්නා වූ ලාමක වූ රාග - ද්වේෂ - මෝහ මුල්වීමෙන් ඇති වූ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රහීණ කරගැනීම පිණිස කැමැත්ත උපදවා ගනී. වැයම් කරයි. සිත දැඩිකොට ගනී. බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

(නමා තුළ) හට නොගන්නා වූ සීල - සමාධි - ප්‍රඥා ආදී කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිස කැමැත්ත උපදවා ගනී. වැයම් කරයි. උත්සාහය ඇතිකර ගනී. සිත දැඩිකොට ගනී. බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

(නමා තුළ) හටගෙන තිබෙන්නා වූ සීල - සමාධි - ප්‍රඥා ආදී කුසල ධර්මයන් නො පිරිහී පවත්වා ගැනීම පිණිස, නොමුළාව පවත්වා ගැනීම පිණිස, වැඩි වැඩියෙන් ඇතිකර ගැනීම පිණිස, බලවත්ව ඇතිකර ගැනීම පිණිස, කැමැත්ත උපදවා ගනී. වැයම් කරයි. උත්සාහය ඇතිකර ගනී. සිත දැඩිකොට ගනී. බලවත් වීර්යයක් යොදවයි.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත් උත්සාහයයි.

163. කතමා ව භික්ඛවේ සම්මා සති? ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු කායේ කායානුපස්සි විහරති, ආතාපි සම්පජානෝ සතිමා විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං. වේදනාසු වේදනානුපස්සි විහරති, ආතාපි සම්පජානෝ සතිමා විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං. චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති, ආතාපි සම්පජානෝ සතිමා විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං. ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති, ආතාපි සම්පජානෝ සතිමා විනෙය්‍ය ලෝකේ අභිජ්ඣා දෝමනස්සං. අයං වුච්චති භික්ඛවේ සම්මාසති.

163. පදගථාර්ථ

කතමා ව: කුමක් ද? හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සති: බලවත්ව යොමුකළ සිහිය යනු,

ඉධ: මේ කරුණෙහිලා, හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඝුව, කායේ: සතර මහා ධාතූන් නිසා හටගත්තු කය කෙරෙහි, කායානුපස්සි: එම කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙලෙසුන් ප්‍රතීණ කරන නුවණින් යුතුව, සතිමා: බලවත්ව යොමුකළ සිහියෙන් යුතුව, විනයා: දුරු කරමින්, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: ලෝභකමත් දෝමනස්සං: දොමනසත්,

වේදනාසු: ස්පර්ශයෙන් හටගත් විදීමි කෙරෙහි, වේදනානුපස්සි: එම වේදනාවන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙලෙසුන් ප්‍රතීණ කරන නුවණින් යුතුව, සතිමා: බලවත්ව යොමුකළ සිහියෙන් යුතුව, විනයා: දුරු කරමින්, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: ලෝභකමත් දෝමනස්සං: දොමනසත්,

චිත්තේ: නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තා වූ සිත කෙරෙහි, චිත්තානුපස්සි: එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙලෙසුන් ප්‍රතීණ කරන නුවණින් යුතුව, සතිමා: බලවත්ව යොමුකළ සිහියෙන් යුතුව, විනයා: දුරු කරමින්, ලෝකේ: ලෝකයෙහි, අභිජ්ඣා: ලෝභකමත් දෝමනස්සං: දොමනසත්,

ධම්මේසු: මනසිකාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තා වූ ධර්මයන් කෙරෙහි, ධම්මානුපස්සි: (පංච නිවරණ, ආයතන, බෝධ්‍යාංගාදී) ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි, ආකාපී: කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: කෙලෙසුන් ප්‍රතීණ කරන නුවණින් යුතුව, සතිමා: බලවත්ව යොමුකළ සිහියෙන් යුතුව, විනයා: දුරු කරමින්, ලෝකේ: ලෝකයෙහි,

අභිජ්ඣා: ලෝභකමත් දෝමනස්සං: දොම්නසත්,

අයං: මෙය වනාහී, වුවච්ඡි: කියනු ලැබේ. හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සති: බලවත්ව යොමුකළ සිතිය,

163. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත්ව යොමුකළ සිතිය යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මේ කරුණෙහිලා හික්ෂුව සතර මහා ධාතුන් නිසා හට ගන්නා වූ කය කෙරෙහි, එම කය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතුව, ලෝකයෙහි ලෝභකමත් දොම්නසත් දුරු කරමින් බලවත්ව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව වාසය කරයි.

ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා වූ විඳිම් කෙරෙහි, එම වේදනාවන් පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතුව, ලෝකයෙහි ලෝභකමත් දොම්නසත් දුරු කරමින් බලවත්ව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව වාසය කරයි.

නාමරූප නිසා හටගන්නා වූ සිත කෙරෙහි, එම සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතුව, ලෝකයෙහි ලෝභකමත් දොම්නසත් දුරු කරමින් බලවත්ව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව වාසය කරයි.

මනසිකාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වූ ධර්මයන් කෙරෙහි, එම (පංච නිවරණ, ආයතන, බෝධ්‍යාංග ආදී) ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව, කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් යුතුව, ලෝකයෙහි ලෝභකමත් දොම්නසත් දුරු කරමින් බලවත්ව යොමුකළ සිතියෙන් යුතුව වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය වනාහී ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා බලවත්ව යොමුකළ සිතිය යයි කියනු ලැබේ.

164. කතමෝ ව හික්ඛවේ සම්මා සමාධි? ඉධ හික්ඛවේ හික්ඛු විච්චිවේව කාමේහි විච්චිව අකුසලේහි ධම්මේහි සචිතක්කං සච්චාරං විචේකජං පීතිසුඛං පඨමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කච්චාරානං චූපසමා අජ්ඣධත්තං සම්පසාදනං චේතසෝ ඵ්කෝදිභාවං අචිතක්කං අච්චාරං සමාධිජං පීති සුඛං දුතියං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ව විරාගා උපෙක්ඛකෝ ව විහරති සතෝ ව සම්පජානෝ සුඛඤ්ච කායේන පටිසංවේදේහි, යන්තං අරියා ආචික්ඛන්ති උපෙක්ඛකෝ සතිමා සුඛ විහාරිති, තතියං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සුඛස්ස ව පභානා දුක්ඛස්ස ව පභානා පුබ්බේව සෝමනස්ස දෝමනස්සානං අත්ථංගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛා සතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං චූච්චිති හික්ඛවේ සම්මා සමාධි.

164. පදගථාර්ථ

කතමෝ ව: කුමක් ද? හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සමාධි: සිතෙහි එකඟ බව යනු,

ඉධ: මේ කරුණෙහිලා, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, හික්ඛු: හික්ඛුච, විච්චිවේව: වෙන්වීමෙන්ම, කාමේහි: (රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - පහස යන) කාමයන්ගෙන්, විච්චිව: වෙන්වීමෙන්, අකුසලේහි ධම්මේහි: රාග - ද්වේෂ - මෝහ මුල්කොට ගත් අකුසල ධර්මයන්ගෙන්, සචිතක්කං: සතර සතිපට්ඨානයේ (කචර හෝ කොටසකට) යොමු වූ මෙනෙහි කිරීමෙන්, සච්චාරං: ඒ සඳහාම සිත යළි යළිත් යොමු

කිරීමෙන්, විවේකය: පංච නිවරණයන් සංසිදීමෙන් හටගත් විවේකයෙනු යුතුව, පිතිසුඛ: කායික - මානසි ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතුව, පඨම: පළමුවෙන්ම ඇති කර ගත හැකි, ඥානය: බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය), උපසම්පජ්ජ: තමා තුළ ඇති කරගෙන, විහරති: වාසය කරයි,

විතක්ක විචාරානං: සතර සතිපට්ඨානය තුළ මෙනෙහි කරමින්, යළි යළි ඊට සිත යොමු කිරීමෙන්, (උත්සාහයෙන් කළ දේ) ඇති කරගත් ස්වභාවය, චූපසමා: සංසිදී ගොස්, අජ්ඣන්තං: සිත තුළ, සම්පසාදනං: බලවත් ශාන්ත භාවයක් ඇති වීමෙන්, චේතසෝ: මානසිකව ඇති වූ, ඒකෝද්භාවං: මනා ලෙස එකගභාවයට පත්වීම තුළ, අවිතක්කං: මෙනෙහි කිරීමෙන් තොරව, අවිචාරං: යළි යළි ඊට යොමුවීමෙන් තොරව (ඉතා පහසුවෙන්), සමාධිජං: පළමුවෙන් ඇති කරගත් බලවත් සමාධිය නිසා හටගත්, පිති සුඛං: ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතුව, දුතියං: දෙවනුව ඇති කරගත හැකි, ඥානය: බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය), උපසම්පජ්ජ: තමා තුළ ඇති කරගෙන, විහරති: වාසය කරයි,

පිතියා ච: ප්‍රීතිය කෙරෙහි ද, විරාගා: ඇල්ම දුරු කිරීමෙන්, උපෙක්ඛකෝ ච: මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් යුතුව, විහරති: වාසය කරයි, සතෝ ච: බලවත් සිතියෙන් යුතුව, සම්පජානෝ: බලවත් නුවණින් යුතුව, සුඛඤ්ච: (නිරාමිස) සැපයක්, කායේන: කයින්, පටිසංවේදේති: විඳිමින් සිටින්නේ වේද, යන්තං: යමකට, අරියා: ධර්මාවබෝධය කළ උත්තමයෝ, ආවික්ඛන්ති: ප්‍රකාශ කරන්ද, උපෙක්ඛකෝ: මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් යුතු, සතිමා: බලවත් සිතියෙන් යුතු, සුඛ විහාරීති: සැප සහගත විහරණයක් යයි,

තතියං: තුන් වෙනුව ඇති කර ගත හැකි, ඥානය: බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය), උපසම්පජ්ජ: තමා තුළ ඇති කරගෙන, විහරති: වාසය කරයි,

සුඛස්ස ච: සැපයට ඇති ඇල්ම ද, පහානා: දුරුකොට, දුක්ඛස්ස ච: දුකට ඇති ගැටීම ද, පහානා: දුරුකොට, පුබ්බේව: කලින්ම, සෝමනස්ස දෝමනස්සානං: මානසිකව හටගන්නා සතුට මෙන්ම දුකද, අත්ථංගමා: නැති කර දැමීමෙන්, අදුක්ඛමසුඛං: සැප

දුක් රහිත වූ, උපෙක්ඛා සතිපාරිසුද්ධිං: උපේක්ෂාවෙන් යුතු පාරිශුද්ධ වූ බලවත් සිහියෙන් යුතු, චතුත්ථං: සිව් වැනිව ඇති කර ගත හැකි, ඥානං: බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යාන), උපසම්පජ්ජ්: තමා තුළ ඇති කරගෙන, විහරති: වාසය කරයි,

ඉදං: මෙය වනාහි, වූව්වහි: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, සම්මා: ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා, සමාධි: සිතේ එකඟ බව යයි,

ඉදං: මෙසේ අංග අටකින් යුතු උත්තම වැඩපිළිවෙල, වූව්වහි: කියනු ලැබේ, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, දුක්ඛනිරෝධගාමිණී: දුක් නිරුද්ධ කිරීම පිණිස, පටිපදා: අනුගමනය කළ යුතු වැඩපිළිවෙල යයි, අරියසව්වං: පරම සත්‍යයක් වශයෙන් පවත්නා,

164. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා සිතෙහි එකඟ බව යනු කුමක්ද?

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා භික්ෂුව (රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස - පහස යන) කාමයන්ගෙන් වෙන්වීමෙන්ම, රාග - ද්වේෂ - මෝහ මුල් කොට ගත් අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන්වීමෙන්, සතර සතිපට්ඨානයේ (කවර හෝ කොටසකට) යොමු වූ මෙනෙහි කිරීමෙන්, ඒ සඳහාම යළි යළිත් සිත යොමු කිරීමෙන්, පංච නිවරණයන් සංසිදීමෙන් හටගත් විවේකයෙන් යුතුව, කායික - මානසික ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතුව, පළමුවෙන්ම ඇති කරගත හැකි බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය) තමා තුළ ඇති කරගෙන වාසය කරන්නේ වේ.

සතර සතිපට්ඨානය තුළ මෙනෙහි කිරීමෙන්, යළි යළි ඊට සිත යොමු කිරීමෙන් (උත්සාහයෙන්) ඇති කරගත් ස්වභාවය (සමාධියේ බලවත් බව නිසා) සංසිදීමොස් සිත තුළ ශාන්ත භාවයක් ඇතිවීමෙන්, මානසිකව ඇති වූ මනා ලෙස එකඟ භාවයට පත්වීම තුළ, මෙනෙහි කිරීමෙන් තොරව, යළි යළි ඊට යොමුවීමෙන් තොරව (ඉතා පහසුවෙන්) පළමුව ඇති කරගත් බලවත් සමාධිය නිසා හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතුව දෙවනුව ඇති කරගත හැකි බලවත්ව සමාධිය

පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය) තමා තුළ ඇති කරගෙන වාසය කරන්නේ වේ.

සද්ධර්මාවබෝධය කළ උත්තමයෝ යමකට, මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් යුතු, බලවත් සිතියෙන් යුතු සැප සහගත විහරණයක් යයි ප්‍රකාශ කරත් ද,

එනම්, ප්‍රීතිය කෙරෙහි ද ඇල්ම දුරුවීමෙන්, මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් යුතුව, බලවත් සිතියෙන් යුතුව, බලවත් නුවණින් යුතුව, (නිරාමිස) සැපයක් කයින් විඳිමින් සිටින්නේ වේද, ඒ තුන්වෙනුව ඇති කර ගත හැකි බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය) තමා තුළ ඇති කරගෙන වාසය කරන්නේ වේ.

කලින්ම සැපයට ඇති ඇල්මද දුරුකොට, දුකට ඇති ගැටීම ද දුරු කොට මානසිකව හට ගන්නා සතුට මෙන්ම දුකද නැතිකර දැමීමෙන් සැපදුක් රහිත වූ උපෙක්ෂාවෙන් යුතු පාරිශුද්ධ වූ බලවත් සිතියෙන් යුතු, සිව්වැනිව ඇති කර ගත හැකි, බලවත්ව සමාධිය පැවැත්විය හැකි තත්වය (ධ්‍යානය) තමා තුළ ඇති කරගෙන වාසය කරයි.

පින්වත් මහණෙනි, මෙය ජීවිතය අවබෝධ කිරීම පිණිස ඉතාම යහපත් ලෙස පවත්නා ලෙස සිතේ එකග බව යයි කියනු ලැබේ.

පින්වත් මහණෙනි, මෙසේ අංග අටකින් යුතු උත්තම වැඩ පිළිවෙල, දුක් නිරුද්ධ කිරීම පිණිස අනුගමනය කළයුතු වැඩපිළිවෙල යයි කියනු ලැබේ.

**165. ඉති අජ්ඣාතං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.
අජ්ඣාතං බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී
විහරති.**

165. පදගථාර්ථ

ඉති: මේ ආකාරයෙන් අජ්ඣාතං වා: තමා ගේ යයි සලකනු

ලබන ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධ වශයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. බහිද්ධා වා: අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන, ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. අජ්ඣන්ත බහිද්ධා වා: තමා ගේ මෙන්ම අනුන් ගේ යයිද සලකනු ලබන, ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සී: එම ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, විහරති: වාසය කරයි.

165. පද ගැලපීම

මේ ආකාරයෙන් තමාගේ යයි සලකනු ලබන ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

තමාගේ මෙන්ම අනුන්ගේ යයිද සලකනු ලබන ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින්, වාසය කරයි.

**166. සමුදයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.
වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය
වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති.**

166. පදගොථාථ

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා එම ධර්මයන් හටගන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින්, ධම්මේසු: ධර්මයන් පිළිබඳව විහරති: වාසය කරයි, වයධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා නැති වීමෙන් එම ධර්මයන් අභාවයට පත්වන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධර්මයන් පිළිබඳ, විහරති: වාසය කරයි. සමුදය වයධම්මානුපස්සී වා: මේ මේ කාරණා නිසා එම ධර්මයන් හටගැනීමත් අභාවයත් වන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් ධම්මේසු: ධර්මයන් පිළිබඳ, විහරති: වාසය කරයි.

166. පද ගැලපීම

ධර්මයන් පිළිබඳ මේ මේ කාරණා නිසා එම ධර්මයන් හට ගන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. ධර්මයන් පිළිබඳව මේ මේ කාරණා නැතිවීමෙන් එම ධර්මයන් අභාවයට පත්වන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. ධර්මයන් පිළිබඳව මේ මේ කාරණා නිසා එම ධර්මයන්ගේ හටගැනීමත් අභාවයත් වන්නේ යයි අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

167. අත්ථි ධම්මා'නි වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති යාවදේව ඤාණමත්තාය පතිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි බෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති චතුසු අරියසච්චේසු. ඉදං චුවචති භික්ඛවේ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා අරිය සච්චං.

167. පදගුරු

අත්ථි ධම්මා'නි වා: සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, ධර්මයන් ඇතැයි පනස්ස: සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ශ්‍රාවකයා හට සති: ධර්මයන් කෙරෙහි යොමු කළ සිහිය පච්චුපට්ඨිතා හෝති: බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

යාවදේව: (එසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් ඤාණමත්තාය: අවබෝධ ඤාණය දියුණු වීම පිණිසත් පතිස්සතිමත්තාය: බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස පවතී. අනිස්සිතෝ ව: (ඒ අවබෝධය පවා මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය වශයෙන්) ග්‍රහණය කර නොගෙන, විහරති: වාසය කරයි.

න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති: ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

ඒවම්පි බෝ: මේ ආකාරයෙන් ද, භික්ඛවේ: පින්වත්

මහණෙනි, හික්කු: හික්කු ව ධම්මේසු: ධර්මයන් කෙරෙහි ධම්මානුපස්සි: එම ධර්මයන් ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් විහරති: වාසය කරයි. චතුසු අරියසච්චේසු: චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ,

167. පද ගැලපීම

සද්ධර්මය අවබෝධ කරණු කැමති ශ්‍රාවකයා හට සංඛ්‍යා ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා, අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ධර්මයන් ඇතැයි ධර්මයන් කෙරෙහි යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටියේ වෙයි.

(ඒසේ ධම්මානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත) තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස, බලවත්ව සිහිය දියුණු වීම පිණිස පවතී. (ඒ අවබෝධය පවා මම ය, මාගේ ය, මාගේ ආත්මය ය, වශයෙන්) ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි.

ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නොගනී.

පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ද හික්කු ව චතුරාර්ය සත්‍යය නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි, එම ධර්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් භාවනා කරන කොටස නිමාවිය.

සතිපට්ඨාන වැඩීමේ දී ලැබෙන ප්‍රතිඵල

168. යෝ හි කෝචි භික්ඛවේ ඉමේ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානේ ඒවංභාවෙය්‍ය සත්තවස්සාහි, තස්ස ද්වින්නං ඵලානං අඤ්ඤතරං ඵලං පාටිකංඛං දිට්ඨේව ධම්මේ අඤ්ඤා, සති වා උපාදිසේසේ අනාගාමිනා.

168. පදගථාර්ථ

යෝ හි කෝචි: යම් කෙනෙක් වනාහී, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ඉමේ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානේ: මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන්, ඒවං: මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් පෙන්වා දුන් ආකාරයෙන්, භාවෙය්‍ය: ප්‍රගුණ කරත් නම්, සත්තවස්සාහි: සත් වර්ෂයක්,

තස්ස: ඒ තැනැත්තා හට, ද්වින්නං ඵලානං: (මේ) ප්‍රතිඵල දෙක අතුරින්, අඤ්ඤතරං: එක්තරා, ඵලං: ප්‍රතිඵලයක්, පාටිකංඛං: ලැබීමට කැමතිවිය යුතුය. දිට්ඨේව ධම්මේ: මේ ජීවිතයේදීම, අඤ්ඤා: අරහත්වයට පත්වීම (හෝ) සති වා උපාදිසේසේ: කෙලෙසුන් ඉතිරි වී ගියොත්, අනාගාමිනා: යළි කාම ලෝකයට උපතක් සඳහා නොපැමිණෙන්නේ හෝ වේ.

168. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, යම් කෙනෙක් වනාහී සත් වර්ෂයක් මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ආකාරයෙන් ප්‍රගුණ කරත් නම්, ඒ තැනැත්තා හට මේ ප්‍රතිඵල දෙක අතුරින් එක්තරා ප්‍රතිඵලයක් ලැබීමට කැමති විය යුතුය.

එනම් මේ ජීවිතයේදීම අරහත්වයට පත්වීම හෝ, කෙලෙසුන්

ඉතිරි වී ගියොත්, යළි කාම ලෝකයට උපතක් සඳහා නොපැමිණෙන්නේ හෝ වේ.

169. තිට්ඨන්තු හික්බවේ සත්ත වස්සානි..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ ඡ වස්සානි..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ පඤ්ච වස්සානි..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ චත්තාරී වස්සානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ තිණී වස්සානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ ද්වේ වස්සානි ..... තිට්ඨතු හික්බවේ ඵ්ඨං වස්සං..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ සත්ත මාසානි..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ ඡ මාසානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ පඤ්ච මාසානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ චත්තාරී මාසානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ තිණී මාසානි ..... තිට්ඨන්තු හික්බවේ ද්වේ මාසානි ..... තිට්ඨතු හික්බවේ මාසෝ ..... තිට්ඨතු හික්බවේ අභිඨ්මාසෝ .....

යෝ හි කෝච්ඡි හික්බවේ ඉමේ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානෝ ඵ්ඨං භාවෙය්‍ය සත්තාහං, තස්ස ද්වින්නං ඵලාහං අඤ්ඤානරං ඵලං පාටිකංඛං, දිට්ඨේව ධම්මේ අඤ්ඤා, සති වා උපාදිසේසේ අනාගාමිතා'ති.

169. පදගථාර්ථ

තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, සත්ත වස්සානි: සත් වර්ෂයක්....., තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, ඡ වස්සානි: සය වර්ෂයක්....., තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, පඤ්ච වස්සානි: පස් වර්ෂයක්....., තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, චත්තාරී වස්සානි: සතර වර්ෂයක්....., තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි, තිණී වස්සානි: තුන් වර්ෂයක්....., තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්බවේ: පින්වත් මහණෙනි,

ද්වේ වස්සානි: දෙ වර්ෂයක්....., තිට්ඨතු: සිටිවා (පසෙකින් තබමු),
හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, ඒකං වස්සං: අඩු ගණනේ එකම
වර්ෂයක්.....,

තිට්ඨන්තු: සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු), හික්ඛවේ: පින්වත්
මහණෙනි, සත්ත මාසානි: (අඩු ගණනේ) හත් මාසයක්....., ඡ මාසානි:
(අඩු ගණනේ) හය මාසයක්....., පඤ්ච මාසානි: (අඩු ගණනේ) මාස
පහක්....., චත්තාරි මාසානි: (අඩු ගණනේ) මාස හතරක්....., තිණි
මාසානි: (අඩු ගණනේ) මාස තුනක්....., ද්වේ මාසානි: (අඩු ගණනේ)
මාස දෙකක්....., තිට්ඨතු: සිටිවා, හික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි,
මාසෝ: (අඩු ගණනේ) මාසයක්....., තිට්ඨතු: සිටිවා, හික්ඛවේ:
පින්වත් මහණෙනි, අභිඨ මාසෝ: සති දෙකක්.....

යෝ හි කෝචි: යම් කෙනෙක් වනාහී, හික්ඛවේ: පින්වත්
මහණෙනි, ඉමේ චත්තාරෝ සතිපට්ඨානේ: මේ සතර සතිපට්ඨාන
ධර්මයන්, ඒවං: මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්
ආකාරයෙන්, භාවෙය්‍ය: ප්‍රගුණ කරත් නම්, සත්තාහං: (අඩු ගණනේ)
සතියක්,

තස්ස: ඒ තැනැත්තා හට, ද්වින්නං ඵලානං: (මේ) ප්‍රතිඵල
දෙක අතුරින්, අඤ්ඤාතරං: එක්තරා, ඵලං: ප්‍රතිඵලයක්, පාටිකංඛං:
ලැබීමට කැමතිවිය යුතුය. දිට්ඨේව ධම්මේ: මේ ජීවිතයේදීම, අඤ්ඤා:
අරහත්වයට පත්වීම හෝ සති වා උපාදිසේසේ: කෙලෙසුන් ඉතිරි වී
ගියොත්, අනාගාමිකා'නි: යළි කාම ලෝකයට උපතක් සඳහා
නොපැමිණෙන්නේ (හෝ) වේ.

169. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, සත් වර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, සය වර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, පස් වර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, සතර වර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, තුන් වර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, දෙවර්ෂයක් සිටිත්වා (පසෙකින්
තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, එකම වර්ෂයක් සිටිවා (පසෙකින්

තබමු)....., පින්වත් මහණෙනි, (අඩු ගණනේ) සත් මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) සය මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) පස් මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) හතර මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) තුන් මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) දෙමාසයක්....., (අඩු ගණනේ) මාසයක්....., (අඩු ගණනේ) සති දෙකක්....., පින්වත් මහණෙනි, සති දෙකක් සිටිත්වා (පසෙකින් තබමු),

යම් කෙනෙක් වනාහී, (අඩු ගණනේ) සතියක් මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන් මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන ආකාරයේ ප්‍රගුණ කරත් නම්,

ඒ තැනැත්තා හට මේ ප්‍රතිඵල දෙක අතුරින් එක්තරා ප්‍රතිඵලයක් ලැබීමට කැමති විය යුතුය. මේ ජීවිතයේදීම අරහත්වයට පත්වීම (හෝ) කෙලෙසුන් ඉතිරි වී ගියොත්, කාම ලෝකයට උපත් සදහා නො පැමිණෙන්නේ හෝ වේ.

170. ඒකායනෝ අයං භික්ඛවේ මග්ගෝ සත්තානං විසුද්ධියා සෝක පරිද්දවානං සමතික්කමාය දුක්ඛ දෝමනස්සානං අත්ථංගමාය ඤායස්ස අධිගමාය භිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය යදිදං චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා'ති ඉති යන්තං චුත්තං ඉදමේතං පටිච්ච චුත්තන්ති.

ඉදමවෝච භගවා අත්තමනා තේ භික්ඛු භගවතෝ භාසිතං අභිනන්දන්ති.

170. පදගථාර්ථ

ඒකායනෝ: එකම එක, අයං: මේ වනාහී, භික්ඛවේ: පින්වත් මහණෙනි, මග්ගෝ: අනුගමනය කළයුතු වැඩ පිළිවෙලයි, සත්තානං: කෙලෙසුන් නිසා අපිරිසිදු වූ සත්වයන්ගේ, විසුද්ධියා: පිරිසිදු භාවය පිණිස, සෝක පරිද්දවානං: ශෝක කිරීම්, හඬා වැළපීම්, සමතික්කමාය: ඉක්මවාලීම පිණිස, දුක්ඛ දෝමනස්සානං: කායික - මානසික දුක් දොම්නස්, අත්ථංගමාය: නැති කර දැමීම පිණිස, ඤායස්ස: අවබෝධ

ඤාණය, අධිගමාය: ඇතිකර ගැනීම පිණිස, නිබ්බානස්ස: අමාමහ නිර්වාණය, සච්ඡිකිරියාය: ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස පවත්නා,

යදිදං: යම් මේ, චක්කාරෝ සතිපට්ඨානා: සතර සතිපට්ඨාන ධර්මය, ඉති: යයි, යන්තං චුත්තං: යමක් අරභයා පවසන ලදද, ඉදමේතං: එය වනාහි මේ කාරණය පටිච්ච: මුල් කොට, චුත්තන්ති: ප්‍රකාශ කරන ලදී,

අත්තමනා: මහත් සොම්නසට පත්, තේ හික්ඛු: (මේ සද්ධර්මයට සවන් දුන්) ඒ හික්ඛුන් වහන්සේලා, හගවතෝ: භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ, භාසිතං: මේ දේශණය, අභිනන්දන්ති: සාදු නාද නංවමින් පිළිගත්තාහුය,

170. පද ගැලපීම

පින්වත් මහණෙනි, මේ වනාහි අනුගමනය කළයුතු එකම එක වැඩ පිළිවෙලයි. කෙලෙසුන් නිසා අපිරිසිදු වූ සත්වයන්ගේ පිරිසිදුභාවය පිණිස, ශෝක කිරීම - හඬා වැළපීම ඉක්මවාලීම පිණිස, කායික - මානසික දුක් දොම්නස් නැතිකර දැමීම පිණිස, අවබෝධ ඤාණය ඇතිකර ගැනීම පිණිස, අමාමහ නිර්වාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස පවත්නා, යම් මේ සතර සතිපට්ඨාන ධර්මය යයි යමක් අරභයා පවසන ලදද, එය වනාහි මේ කාරණය මුල්කොට ප්‍රකාශ කරන ලදී.

මහත් සොම්නසට පත් (මේ සද්ධර්මයට සවන් දුන්) ඒ හික්ඛුන් වහන්සේලා භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනාව සාදු නාද නංවමින් පිළිගත්තාහුය.

සාදු! සාදු!! සාදු!!

මහා සතිපට්ඨාන සුත්තං නිට්ඨිතං.

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාව නිමි.

කෙළවරක් දැක්ක නොහැකි ලෙස භවාන්තර ගණනාවක් මුළුල්ලේ පැමිණි මේ සංසාර ගමන සදහට ම අවසන් කොට පරම ශාන්තිය අත්දකිනු කැමැති භාග්‍යසම්පන්න බුද්ධිමත් මනුෂ්‍යයින් හට තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මය තුළ ජීවිතය පිළිබඳ සැබෑම අවබෝධය ලබාදෙනු පිණිස - බොහෝ සුත්‍ර දේශනා උපකාර කරගනිමින් පරම පාරිශුද්ධ වූ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ ම අර්ථ මතු කොට කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද හිමි වන මා විසින් මහත් කරුණාවෙන් යුතුව ලියන ලද සතිපට්ඨාන සුත්‍ර වර්ණනාව මෙතෙකින් නිමාවිය.

ඔබ - අප සැමට සංසාර දුකින් සදහට ම නිදහස් වීම පිණිස මේ පුණ්‍යකර්මය හේතු - වාසනා වේවා!

සාදු! සාදු!! සාදු!!!

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

ඒ අමා නිවන් සුව බොහෝ දුර නොවේ!

පූජ්‍ය කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ

යම් දෙයක ඇති සැබෑ තත්ත්වය මනාකොට විමසා නිවැරදි ලෙස තෝරා බේරා ගත හැකි උත්සාහ කල්පනා කෙරෙහි යෙදවූ කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද හිමියෝ ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර සරසවියේ තමන් හැදෑරමින් සිටි ගෞරව උපාධිය ද අතරමග අතහැර ලක්දිව පුරා භාවනා මධ්‍යස්ථාන, ආරණ්‍ය සේනාංගන ඇසුරු කරමින් බුදුන් වහන්සේ ධර්මය, සොයමින් ගත කළ වෙනසකර ඇවිදිය මාතව තවම මතකය.

මුත්වහන්සේ හිමාල වනයේ සාමිවරුන්, යෝගීන් ද ඇසුරු කරමින් සමයාත්තර ඥාණය ලබමින් වසර තුනහමාරක පමණ කාලයක් වරින් වර ඉන්දියාවේ ගත කරමින් සිටින ආධිපාත්ම ගවේෂණය තව තවත් පුළුල් කරගත්ත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වහන්සේ ධර්මය පිළිබඳව ඉතා විස්මය ජනක දැනුමකින් මෙන්ම ප්‍රායෝගිකව වම දැනුම ගලපා හැකිමට වෙහෙසෙන, දුර්ලභ ගුණයේ හිසුළුවක් වන මේ යතිවරයාණෝ 1999 දී කතෝලික මිචකට සිය වතුගඩුවක් ද දන් දෙමින් තව දුරටත් තම ගමන් මග වේගවත් කරගත්ත.

සද්ධර්මය පිළිබඳ ඕනෑම ගැටළුවකදී පැහැදිලිව හා නිවැරදිව පිළිතුරු සැපයිය හැකි කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද හිමියන් අස්මද්‍රවාරිය දඩගස්ඇඟිලි ශ්‍රී පුමේධංකර මාතිහිමියන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවරයෙක් ද වේ.

පූජ්‍ය කොටපොළ අමරකිත්ති හිමි

ISBN 978-955-551-719-5

Rs. 350.00

9 789555 517195

දයාලංග ජයකොඩි සහ සමාගම